చిత్రభారతము

చరికొండ ధర్మన

శ్రీరస్తు

చిత్రభారతము

చరికొండ ధర్మన్న

చెన్నపురి:
వావిళ్ల రామస్వామిశాస్త్రులు అండ్ సన్స్
వారిచేఁ బ్రకటితము.

[Price Rs. 1-8-0

పీఠిక

తొలుదొలుత నీచిత్రభారతమును మ. రా.రా. శ్రీ రావుబహదూరు కందుకూరి వీరేశలింగముపంతులుగారు తమచింతామణి మాసపత్రికయందుఁ బ్రకటించి 1898 సం.నఁ బుస్తకరూపముగాఁ బ్రచురించియుండిరి. అప్పుడు వా రీగ్రంథమున కీక్రిందివిధమునఁ బీఠిక వ్రాసియుండిరి—

> "ఈచిత్రభారతము మిక్కిలి యపురూపమయిన గ్రంథము. ఇది యిప్పుడు దొరకుటయే యరుదుగ నున్నది. బ్రహ్మశ్రీ బహుజనపల్లి సీతారామాచార్యులవారు తమశబ్దరత్నాకరనిఘంటువులో దీనిని నామమాత్రావశిష్టము లైనగ్రంథములలో నొకదానినిగాఁ జేర్చియున్నారు. పోలవరపు జమీన్దారుగారగు బ్రహ్మశ్రీ శ్రీరాజా కొచ్చెర్లకోట రామచంద్ర వేంకటకృష్ణరావుగారి సాహాయ్యమువలనఁ గొంతకాలముక్రిందట నా కీగ్రంథముయొక్క ప్రతియొకటి లభించెను. అదియు శుద్ధమయినది కాదు. అక్కడక్కడఁ గొన్నిచోట్ల పద్యపాదములు సహితము విడువఁబడియుండినవి. అయినను నాకుఁ బ్రత్యంతరము దొరకకపోవుటచేతను, ఇంకను నుపేక్ష చేసినచో నీయున్నప్రతికూడ నశించునేమో యన్నభీతి కలఁగుటచేతను, లోపించిన భాగములను యథాశక్తిని పూరించి వానిని వలయితములు చేసి, స్ఖాలిత్యములను సంస్కరించి చింతామణిలోఁ బ్రచురింప నారంభించి యిప్పటి కీగ్రంథము నొకరీతిని సమగ్రముగా ముద్రింపించితిని. దీనిప్రతి యెవ్వరివద్దనైన నున్నచో వారు దయచేసి నాకుఁ బంపినయెడల సరిచూచి తగినసంస్కరణములు చేసి వారిప్రతిని వారికి వందనపూర్వకముగాఁ బంపివేసెదను.
>
> చెన్నపురి, పరశువాకము,
> 23, వెల్లాలవీథి,
> 10-1-1898 సం||
>
> కందుకూరి వీరేశలింగము"

పిమ్మట, ననేకసంస్కృతాంధ్రగ్రంథప్రకాశకులును, సుప్రసిద్ధులును, బ్రహ్మశ్రీ వావిళ్ల రామస్వామిశాస్త్రులవారి పుత్త్రులును, మన్మిత్రులు నగు వేంకటేశ్వరశాస్త్రులుగారు కొంతకాలముక్రిందట నేదియో ప్రస్తావవశమునఁ "జిత్రభారతము పరిశుద్ధముగాఁ బ్రకటింపవలయునని యున్నది; కావున నది మీరొకసారి యామూలాగ్రముగఁ జదివి సాధ్యమైనంతవఱకు ముద్రాప్రమాదాదులు సవరించి యిచ్చినయెడ వెంటనే పునర్ముద్రణప్రయత్నము చేయుదు" నని చెప్పుచు శ్రీవీరేశలింగముపంతులుగారు ప్రచురించిన చిత్రభారతపుస్తకమొకటి నా కిచ్చిరి. నే నది యొకవిధముగాఁ జదివిచూచితిని గాని, నా కది ప్రత్యంతరసాహాయ్యము లేక చక్కఁగాఁ బరిష్కరించుటకు సాధ్యముకాదని తోచినది. తరువాత నే నొకప్పుడు ప్రాచ్యలిఖితపుస్తకభాండారమున బ్రహ్మశ్రీ వేటూరి ప్రభాకరశాస్త్రులవారితో నీగ్రంథమును గుఱించి ప్రస్తావింపఁగా వా రిప్పు డీభాండాగారమునఁ బరిపూర్ణమైన చిత్రభారతప్రతి కలదని సెలవిచ్చిరి. ఈసంగతి నేను మన్మిత్రులగు వేంకటేశ్వరశాస్త్రులుగారితో మనవిచేసి, వారు నాకుఁ జదవఁగా నిచ్చినపుస్తకము నచ్చుటచ్చుటఁ గొన్ని కొన్ని సవరణలు చేసి యుంచినదానిని మరల వారి కిచ్చితిని. వా రాగ్రంథమును బ్రభాకరశాస్త్రులవారిసాహాయ్యమున భాండాగారప్రతితో జక్కఁగా సరిచూపించి సవరణలు చేయించి యిప్పటి కీవిధమున సంపూర్ణముగను నిర్దుష్టముగాను బ్రకటింపఁగలిగిరి. అందంద దొరలిన స్వల్పములగు ముద్రాప్రమాదములు క్షంతవ్యములు

వ్యయప్రయాసములు గణింపక యి ట్లనేకసంస్కృతాంధ్రగ్రంథములను నిర్దుష్టములుగను, మనోహరములుగను ముద్రింపించి ప్రకటించుచుఁ జిరకాలమునుండి

యుభయభాషాసేవ చేయుచున్న వావిళ్లవారి కాంధ్రులెల్లరును గృతజ్ఞులుగాకయుండరు.

ఈచిత్రభారతమును రచియించినకవి చరికొండ ధర్మన్న. ఇతఁడు నియోగిబ్రాహ్మణుఁడు. ఆపస్తంబసూత్రుఁడు. కౌండిన్యసగోత్రుఁడు. తిమ్మనామాత్యునకును, మాదమ్మకును బుత్త్రుఁడు. వైష్ణవభక్తుఁడు. శతలేఖినీసురత్రాణబిరుదకలితుఁడు. ఈవిషయములన్నియును గ్రంథకర్తయే యీ క్రిందిపద్యమున నిట్లు చెప్పుకొనియున్నాఁడు:—

సీ. కౌండిన్యగోత్రదుగ్ధసముద్రచంద్రు నా
            పస్తంబసూత్రశోభనగరిష్ఠు
    సర్వవిద్యాభిజ్ఞుఁ జరికొండ తిమ్మనా
            మాత్యాగ్రణికి మాదమకును గూర్మి
    నందను నతిశాంతు నారాయణధ్యాన
            తత్పరు శ్రీరంగధామసదృశ
    భట్టపరాశరప్రభురంగగురుపాద
            నీరేజబంభరు నిర్మలాత్ము
    తే. ధర్మనాహ్వయు సత్కవితాధురీణు
    దాంతు శతలేఖనీసురత్రాణబిరుద
    కలితు నను వేడ్కఁ బిలిపించి గారవించి
    తేనియలు చిల్క నిట్లని యానతిచ్చె.

ఈకవి యీగ్రంథమును, ఏకశిలానగరముం బరిపాలించిన "మానభూపాలచిత్తాంబుఖానునకు" మంత్రియైన యెనుములపల్లి పెద్దామాత్యునకుఁ గృతి యిచ్చెను. శ్రీ వీరేశలింగముపంతులుగారు ప్రకటించిన గ్రంథమునందును, వారియాంధ్రకవులచరిత్రమునందును, గృతిపతియింటిపేరు "ఇనుములపల్లి" వారనియును, అతని ప్రభువు పేరు "మానభూనాథుఁ" డనియును గనుపట్టుచున్నది. చూ. "శ్రీ యినుములపల్లి మాదనసచివేశ్వరు పెద్దనమందిరంబునన్." "మానభూనాథచిత్తాబ్జభానుఁ డతఁడు" మొదలైనవి. ఇది యి ట్లుండఁగా, నిప్పుడు ప్రాచ్యలిఖితపుస్తకభాండారప్రతినిబట్టి సవరింపఁబడిన యీగ్రంథమునఁ గృతిపతియింటిపేరు "ఎనుములపల్లివా" రనియును, అతని ప్రభునిపేరు "మానభూపాల (చిత్తాంబుఖానుఁ)" డనియును గనఁబడుచున్నది. చూ. "శ్రీ యెనుములపల్లి మాదనసచివేశ్వరు పెద్దన" "మానభూపాలచిత్తాంబుఖానఘనుఁడు" "మానధనుఁడైన" "చిత్తాంబుఖాన"విభుఁడు మొదలైనవి.

శ్రీపంతులుగారు తమయాంధ్రకవులచరిత్రమునం దీకవికాలనిర్ణయముం జేయుసందర్భమున నిట్లు వ్రాసియున్నారు.

"ఈ మానభూనాథుఁ డెవ్వరో గ్రంథమువలన స్పష్టపడదుగాని యెనిమిదవయాశ్వాసాదియందలి యీక్రింది కృతిపతిసంబోధనపద్యమువలన నతఁడు శ్రీరంగరాయనికాలములోని యొకమండలేశ్వరుఁడని యూహింపఁదగియున్నది.

క. శ్రీరంగరాజసేవాపారంగతహృదయ!...

మొదటి శ్రీరంగరాజు విజయనగరసంస్థానమును 1574వ సంవత్సరము మొదలుకొని 1585వ సంవత్సరమువఱకును పాలించెను. రెండవ శ్రీరంగరాజు 1614వ

సంవత్సరమునకు తరువాత రాజ్యమునకు వచ్చెను. ఈకవి యీయిరువురిరాజులలో నౌకరికాలమునం దుండినందున పదునాఱవశతాబ్దముయొక్క యంతమునందో పదునేడవశతాబ్దముయొక్క యాదియందో యుండియుండుటకు సందేహము లేదు. ఇదిగాక కవియొక్క కాలమును నిర్ణయించుటకు గ్రంథమునందే యింకొకయాధారము కనఁబడుచున్నది. కృతినాయకునివంశమును వర్ణించుచు కందాళ అప్పలాచార్యులు కృతిపతియొక్క తండ్రికిని, పెదతండ్రికిని గురువైన ట్లీక్రిందిపద్యములలోఁ జెప్పియున్నాఁడు.

శా. వందారువ్రజదోషమేఘపవనున్ వారాశిగంభీరు నా
నందాత్మున్ హరిపాదభక్తు నిఖిలామ్నాయజ్ఞు విశ్వంభరా
మందార క్షితిజాతమున్ నిగమసన్మార్గప్రతిష్ఠాపరున్
గందాళప్పగురున్ వివేకనిధి లోకఖ్యాతు వర్ణించుచున్.

క. ఆదేశికపదకమలము, లాదరమున హృదయవీథి ననవరతంబున్
మోదమున నిల్పి శ్రీలల, నాథవునిఁ గొలుతురు నారనయు మాదనయున్.

ఈపద్యములనుబట్టి యీచిత్రభారతకృతిపతియు పాండురంగమాహాత్మ్యకృతిపతి కాలములోనివాఁ డయిన ట్లేకగురుఁశిష్యత్వమువలనఁ దేటపడుచున్నందున, ఈధర్మకవి యించుమించుగా తెనాలిరామకృష్ణునికాలమువాఁడే. కందాళ అప్పలాచార్యులుగారు చిత్రభారతకృతిపతి తండ్రికి గురువైనందున, ధర్మకవి రామకృష్ణకవికిఁ గొన్నిసంవత్సరములుతరువాత నుండిన నుండవచ్చును... ఈ కవియొక్క చరిత్రమునుగూర్చి యిప్పుడు చెప్పినదానికంటె నధిక మేమియుఁ దెలియరానందున.."

శ్రీవీరేశలింగముపంతులుగారు, వారికి లభించిన ప్రతియందలి పాఠమునుబట్టి యీ "మానభూనాథుఁ డెవ్వరో గ్రంథమువలన స్పష్టపడదు" అని వ్రాసియుండవచ్చును. ఇప్పుడు లభించినప్రతియందలి పాఠమునుబట్టి యీ "మానభూపాలచిత్తాంబుఖానఘనుఁడు" గాని, "మానధనుఁడైన చిత్తాంబుఖానవిభుఁడు"గాని యెవ్వరై యున్నదియుఁ తెలిసికొనుట కవకాశము కలిగినదేమో చరిత్రకారులు పరిశీలింతురు గాత! ఈచిత్రభారతమునందలికవిత్వ "మనర్గళమైనధార కలదై సలక్షణముగా నున్నది." కావున సరసులు చవిచూచెదరుగాత!

గులాబీ
అడయారు, మద్రాసు.
ఓలేటి వేంకటరామశాస్త్రి

24 జూలై 1934

శ్రీరస్తు

చిత్రభారతము

పీఠిక

లక్ష్మీకుచపారిజాతకలికాశ్లిష్టోరువక్షుండు దే
వాళీమౌళిమణిప్రభారుచిరపాదాంభోజుఁ డుద్యద్దయా
లీలన్ ధర్మపురీశ్వరుండు గుణశాలిన్ మాదనాంభోనిధి
ప్రాలేయద్యుతిఁ బెద్దనప్రభు సమగ్రశ్రీయుతుం జేయుతన్. ॥1॥

చ. మనసిజుఁ గన్నతల్లి నెఱమాటలతొయ్యలియత్తగారు చం
ద్రునిసయిదోడు శంకరునితోయజలోచనతోడిజోడు క
న్గొనల సిరు ల్దొలంకు హరికోమలి యెప్పుడు నిల్పుఁ గాత శ్రీ
యెనుములపల్లి మాదసచివేశ్వరు పెద్దనమందిరంబునన్. ॥2॥

మ. దినమున్ బర్వతజాతమీఁది యనురక్తిం బాయఁగాఁజాలకే
తనదేహంబున నొక్కపా లొసఁగి తత్తచ్ఛ్రీలచేతన్ దన
ర్చినలోకంబుల కెల్లఁ దల్లి యుమ దండ్రిం దానె యౌ దేవుఁ డిం
పున శ్రీయెన్ములపల్లి పెద్దవిభునిం బ్రోచున్ దయాయుక్తుఁ డై. ॥3॥

చ. పొలుపుగ నల్లవేల్పునునుఁబొక్కిలితామరపువ్వుముద్దుఁగో
డలిచెలువంబుఁ జూచి పొగడ న్ముఖపంకజ మొక్క టిట్లు నా
కలవడదంచు మోములు రయంబున నాలుగు దాల్చి మెచ్చునా
నలినజుఁ డిచ్చుఁగాతఁ గృతినాథున కర్థిఁ జిరాయురున్నతుల్. ॥4॥

ఉ. సారససంభవుండు సరసంబున నాడు రహస్యభాషఁ ద
ద్ద్వారనిబద్ధకీరము ధ్రువంబుగ నందఱిమ్రోలఁ బల్కఁగా
దూరమునందు సంతసము దూర్కొన నొయ్యన బుజ్జగించునా
భారతి నిల్పుఁగావుత శుభస్థితి నెప్పుడు మన్ముఖంబునన్. ॥5॥

క. చిట్టెలుక నెక్కి యాడెడు
బట్టడిరౌతునకుఁ జిలువరాజన్నిదముల్
గట్టుకొని మెఱయు శంకరు
పట్టికి నత్యంతభక్తిఁ బ్రణతి యొనర్తున్. ॥6॥

వ. తదనంతరంబ. ॥7॥

సీ. వాల్మీకిముని కభివందనం బొనరించి
బాదరాయణునకుఁ బ్రణతి చేసి

బాణమయూరులపాదంబులకు మ్రొక్కి
కాళిదాసునకుఁ గెంగేలు మొగిచి
మాఘమల్లదేవీకుమారభారవిమాఘు
జయదేవులకు నమస్కార మొసఁగి
ఘను నన్నపార్యుఁ దిక్కనసోమయాజుల
వర్ణించి వేములవాడ భీము
తే. నాచనామాత్యు సోము శ్రీనాథుఁ జిమ్మ
పూఁడి యమరేశు బమ్మెర పోతరాజు
శంభుదాసు హుళిక్కి భాస్కరుఁడు నాది
యైనసుకవుల కెల్ల నెయ్యమున నెరఁగి. ||8||

వ. ఇవ్విధంబున నభిమతదేవతాప్రార్థనంబును బురాతనమహా
కవికీర్తనంబునుం జేసి యొక్కమహాప్రబంధరచనాకుతూ
హలాయత్తచిత్తుండనై యున్నసమయంబున. ||9||

సీ. అక్షయక్ష్మాభారదక్షదక్షిణభుజా
కౌక్షేయకక్షత్త్రరక్షితంబు
కూటకోటీశాతకుంభకుంభప్రభా
మండితాంభోజాప్తమండలంబు
గంధసింధురదానగంధాంధమత్తపు
ష్పంధయఝుంకారబంధురంబు
విశ్వవిశ్వంభరాఽనశ్వరైశ్వర్యప్ర
దాశ్వరత్నవ్రాతశాశ్వతంబు
తే. సంతతోత్సవతోషితశంభులింగ
సమ్ముఖేందుశిలానందచారుమంట
పస్థలీనృత్యదంగనాపాదరణిత
నూపురంబగు నేకశిలాపురంబు. ||10||

సీ. చలివేఁడివెలుఁగులై కలువదమ్ముల నేలు
కనుదోయి నేప్రొద్దుఁ గరుణ చిలుక
మేలైన తామరమేడ నాడెడుకన్య
కిరవైన యురము పెంపంది నెఱపఁ
దొలుచూలుబాపనదొర నింపుతోఁ గన్న
పొక్కిలిపురుటాలిపూవు చెలఁగఁ
బదియాఱువన్నెలపసిమిఁ జూపెడువింత
సరిగదుప్పటి మేనఁ జౌకళింపఁ
తే. బ్రాఁజదువుగుంపుమ్రోఁతలు పరిఢవిల్ల
మేటిజగముల నాడుమిన్నేటిపాప
పుట్టినిల్లైన యడుగులఁ బొల్చి యెపుడు
సంతసంబున వెలయుఁ బాంచాలివిభుఁడు. ||11||

తే. ఆజగన్నాథపరమదయాత్తమధ్య
మక్ష్మామండలుండు భీమప్రతాప
ఖండపరశుండు వైభవాఖండలుండు
భోగివంశాబ్ధిచంద్రుండు భూరిబలుఁడు. ||12||

సీ. అనువత్సరంబు బ్రాహ్మణులకు గోసహా
స్రము లిచ్చు నృగనరేశ్వరునిరీతి
గంధుల కెనగఁ బాకాలచెర్వాదిగాఁ
జెఱువులు నిలుపు సగరునికరణి
దీవ్యత్ప్రతాపుఁ డై దిగ్విజయంబుఁ గా
వించు మాంధాతృభూవిభునిలీల
దేవభూదేవతార్థిశ్రేణి కగ్రహా
రము లిచ్చు భార్గవరాముపగిది
తే. నిందుశేఖరపాదారవిందయుగళ
భావనాపరుఁ డంగనాపంచబాణుఁ
డతులధైర్యాభిభూతహిమాచలుండు
మానభూపాలచిత్తాంబుఖానఘనుఁడు. ॥13॥

సీ. సర్వసర్వంసహాసంరక్షణక్రియా
చాతుర్యసప్తమచక్రవర్తి
హరిదంతకరిదంతహరిరాజసురభూజ
తారకానిర్మలోదారకీర్తి
దుర్వారపరిపంథిగర్వగాఢాంధకా
రచ్ఛటాహరణమార్తాండమూర్తి
హేమభూధేనుగంధేభఘోటకదాన
ధారాకృతాంభోనిధానపూర్తి
తే. యాతఁ డింపొందు లాటకర్ణాటభోట
ఘూటకరహాటపాండ్యపానాటగౌడ
చోళమళయాళరాజసంస్తూయమాన
మానధనుఁడైన చిత్తాంబుఖానవిభుఁడు. ॥14॥

శా. ఆరాజేంద్రశిఖావతంసనిజబాహాయత్తవిశ్వంభరా
ధౌరేయుండు విరోధిమంత్రిముఖముద్రాదక్షుఁ డుద్యద్దయా
పారీణుండు పటీకతారకసుధాపాణింధమశ్రీయశో
హారుం డెన్మలపల్లి మాదవిభు పెద్ధామాత్యుఁ డుల్లాసియై. ॥15॥

సీ. లలితశాస్త్రాగమాలంకారనాటక
వ్యాఖ్యానదక్షవిద్వజ్జనంబు
లత్యంతమధురవాక్యప్రౌఢకావ్యని
ర్మాణబంధురకవిగ్రామణులును
శ్రవణసమ్మోదసంజననకారణహృద్య
గానవిద్యాభిజ్ఞగాయకులును
దత్తిలభరతమతంగాదిమునికృత
నాట్యకళా[1]ప్రాజ్ఞనర్తకులును
తే. బాంధవులు సోదరులు హితుల్ భామినులును
వందిమాగధవరులుఁ గొల్వఁగ వినూత్న
చంద్రకాంతశిలానద్ధసౌధరత్న
పీఠికాసీనుఁ డై మనఃప్రేమ మీఱ. ॥16॥

సీ. కౌండిన్యగోత్రదుగ్ధసముద్రచంద్రు నా

పస్తంబసూత్రశోభనగరిష్ఠు
సర్వవిద్యాభిజ్ఞుఁ జరికొండ తిమ్మనా
మాత్యాగ్రణికి మాదమకును గూర్మి
నందను నతిశాంతు నారాయణధ్యాన
తత్పరు శ్రీరంగధామసదృశ
భట్టపరాశరప్రభురంగగురుపాద
నీరేజబంభరు నిర్మలాత్ము
తే. ధర్మనాహ్వయు సత్కవితాధురీణు
దాంతు శతలేఖినీసురత్రాణబిరుద
కలితు నను వేడ్కఁ బిలిపించి గారవించి
తేనియలు చిల్క నిట్లని యానతిచ్చె. ‖17‖

మ. శతలేఖిన్యవధానపద్యరచనాసంధాసురత్రాణచి
హ్నితనామా! చరికొండ ధర్మసుకవీ! నీవాగ్విలాసంబు లా
శితికంఠోజ్జ్వలజూటకోటరకుటీశీతాంశురేఖాసుధా
న్వితగంగాకనకాబ్జనిర్భరరసావిర్భూతమాధుర్యముల్. ‖18‖

తే. కావున విచిత్రగతి నలంకారసరణి
మీఱు రసములు సిప్పిల మెచ్చు లొలుకఁ
దెనుఁగు గావింపు నాపేర ననఘ సుకవి
ధీరు లరుదందఁగాఁ జిత్రభారతంబు. ‖19‖

వ. అని యానతిచ్చి కర్పూరతాంబూలంబుతోడఁ గూడ జాం
బూనదాంబరాభరణసంకుమదమృగమదగంధసారంబులు
దోరహత్తులుగా నొసంగి యనిపిన నేనును భుజబలభీమ
ప్రతిగండభైరవ యిరువత్తు గండగోవాళ గండరగండ
భేరుండ మండలీకమృగబేంటెగార సమరరాహుత్తరాయ,
సంగ్రామధనంజయ, కోదండవిద్యాపాండిత్యరఘురామ,
యపరిమితభూధానపరశురామ, నిరంతరభోగసుత్రామ,
యష్టదిగ్రాజమనోభయంకర, దుష్టలాంకుశలారూసరిగ
జాంకుశ, [2]ఇప్పత్తేళుదండియరనాయంకరతలగుండగండ,
హెన్నుకట్టుకుదిరికట్టుమండలీకరగండ, [3]యెబిరుందగండ
సర్వబిరుదరకొవర, వేశ్యాభుజంగ, యనవరతకనక
కర్పూరదానధారాప్రవాహాద్యనేకబిరుదప్రశస్త మధ్య
మమండలాధీశ్వర, భోగివంశపయఃపారావారరాకాసుధా
కర, శ్రీచిత్తాంబుఖానమహీమహేంద్రదక్షిణబాహూ
పరిలసద్విశ్వవిశ్వంభరాభారధౌరేయుండును, సుజనవిధే
యుండును, భాషానిర్జితభోగీంద్రుండును, భోగవినిర్జిత
దేవేంద్రుండును, ధరణీమండలవదాన్యాగ్రణియును,
బంధుచింతామణియును నగు నమ్మంత్రిమణివాక్యంబు లంగీక
రించి మద్విరచితకావ్యకన్యకాకంఠమంగళసూత్రాయమా
నంబగు తదీయవంశక్రమం బభివర్ణించెద. ‖20‖

సీ. కీర్తింపఁగాఁ ద్రిలోకీపాలనక్రియా
దక్షుఁడై యెవ్వానితనయుఁ డమరె

సకలజగత్తమశ్చయసంహృతిక్రియా
దక్షుఁడై యెవ్వానితనయుఁ డమరె
భువనత్రయీపదాంభోజమానక్రియా
దక్షుఁడై యెవ్వానితనయుఁ డమరె
సర్వసర్వంసహాసంవాహనక్రియా
దక్షుఁడై యెవ్వానితనయుఁ డమరె
తే. నతఁడు మునికోటిలో మొదలైనమేటి
జంగమస్థావరంబులజన్మభూమి
పుణ్యచరితుండు విమలతపోధనుండు
ప్రబలుఁడై మించి కశ్యపబ్రహ్మ వెలసె. ॥21॥

క. ఆమునికులదుగ్ధాంబుధి
సోముఁడు భువనప్రపూర్ణశుభ్రయశశ్శ్రీ
కాముఁడు పద్మాక్షీజన
కాముఁడు చెన్నప్రధానఘనుఁ డుదయించెన్. ॥22॥

చ. ధరపయిఁ జెన్నమంత్రి వనితామణియైతగు కాంచమాంబకున్
సురుచిరకీర్తి నారనయు శుభ్రయశోనిధి లక్కరాజు శ్రీ
హరిచరణారవిందయుగళార్చనశీలుఁడు వల్లభన్న సు
స్థిరమతి సింగమంత్రియు నృసింహువరంబునఁ బుట్టి రున్నతిన్. ॥23॥

క. అం దగ్రజుండు నరహరి
కుందేందుసమానకీర్తి గుణవతి లక్కా
యిం దగ నుద్వాహంబయి
నందితసుజనుల ముగురు తనయులం గనియెన్. ॥24॥

వ. వా రెవ్వ రనిన. ॥25॥

ఉ. ధీరుఁడు సింగమంత్రియును ధీజనవర్యుఁడు ధర్మరాజు ల
క్ష్మీరమణీశపాదయుగచింతనశీలుఁడు తిమ్మనార్యుఁడున్
ధారుణి నుల్లసిల్లిరి వదాన్యగుణంబుల నందు సర్వధా
శ్రీరమణస్తుతుం డనఁగఁ దిమ్మనమంత్రి చెలంగు నున్నతిన్. ॥26॥

క. చెన్నుగ నాతిమ్మ[4]న య
మ్మన్నవలనఁ గనియె రూపమదనుల గుణసం
పన్నిధుల నత్యుదారుల
నన్నయమంత్రీంద్రు వేంగళార్యునిఁ గడఁకన్. ॥27॥

వ. అందు. ॥28॥

క. అన్నయ్య యర్థికోటికి
నన్నయ్య సమస్తవాంఛితార్థప్రదుఁ డై
మున్నీడు లేనిసంపద
మున్నీటితెఱంగునను సమున్నతిఁ దనరెన్. ॥29॥

ఉ. అమ్మహనీయకీర్తికిఁ బ్రియంబగు తమ్ముఁడు వెంగళన్న రా

పమ్మిన దానసంపదను బాహుబలంబున రూఢి మించఁగా
నెమ్మది లజ్జ నొందుదురు నీరజసంభవుఁ[5]డైనమేటి పెం
దమ్ముఁడు సాగరాత్మభవతమ్ముఁడు ధర్మతనూజుతమ్ముఁడున్. ||30||

తే. తజ్జనకపూర్వజుండగు ధర్మరాజు
ధర్మపథమున విహరించు ధర్మరాజు
శ్రీరమాధీశపాదరాజీవభక్తుఁ
డై తనర్చెను శుకయోగియట్ల జగతి. ||31||

వ. అం దగ్రజుండు. ||32||

చ. నరహరిమంత్రిసింగఁడు దినంబును విప్రులకోర్కు లీయఁ ద
ద్గురుతరకీర్తి మించి సురకోటుల నద్భుత మందఁజేయఁగాఁ
బొరిఁబొరిఁ గల్పకంబు లుడి[6]వోయె మరున్నది వట్టివోయెఁ
జందురుఁడును గందె సాగరము తోడనె భంగము నొందె సిగ్గునన్. ||33||

క. ఆమంత్రి కులవరేణ్యుని
భామామణి సింగమాంబ పతిహితసుగుణ
స్తోమావలంబ కనియెన్
హేమాచలధైర్యయుతుల నిరువురసుతులన్. ||34||

సీ. పరమదయాసక్తి హరిపాదభక్తులు
మానితాచారంబుగా నొనర్చి
గురునమస్కారభూసురపురస్కారంబు
లనుదినవ్రతముగా నాచరించి
శిష్టరక్షణమును దుష్టశిక్షణమును
నిత్యకృత్యంబుగా నిర్వహించి
సత్యభాషణమును సాధుపోషణమును
నైజవర్తనముగా నోజపఱిచి
తే. శౌనకవ్యాసశుకపరాశరవసిష్ఠ
నరవిభీషణగాంగేయనారదాది
పరమభాగవతోత్తమస్ఫురణ మించు
వారు నారయ మాదయ్య గార లవని. ||35||

శా. వందారువ్రజదోషమేఘపవనున్ వారాశిగంభీరు నా
నందాత్మున్ హరిపాదభక్తు నిఖిలామ్నాయజ్ఞు విశ్వంభరా
మందారక్షితిజాతము న్నిగమసన్మార్గప్రతిష్ఠాపకున్
గందాళాప్పగురున్ వివేకనిధి లోకఖ్యాతు వర్ణించుచున్. ||36||

క. ఆదేశికపదకమలము
లాదరమున హృదయవీథి ననవరతంబున్
మోదమున నిలిపి శ్రీలల
నాదయ మనినారు నారనయు మాదనయున్. ||37||

వ. అందు. ||38||

సీ. ఏమంత్రికులదైవ మిందిరావల్లభుం
డళగుసింగరి దయాయత్తమూర్తి
యేమంత్రి మందిరం బెల్లభూసురసుహృ
జ్జనసమూహములకు మనికిపట్టు
ఏమంత్రి మానసతామరసంబు స
త్యదయాగుణముల కాస్థానసీమ
యేమంత్రిమతి పన్నగేంద్రపంకజగర్భ
చిత్రగుప్తాదుల సిగ్గుపఱుచు
తే. నతఁడు సతతాన్నదానపరాయణుండు
బ్రహ్మవిద్యాభినవబాదరాయణుండు
రత్నపూజాప్రహృష్టనారాయణుండు
శ్రీయుతుఁడు సింగమంత్రినారాయణుండు. ॥39॥

క. క్షమయెల్లఁ దానె కైకొని
కమలాక్షపదాబ్జభక్తి గలిగి సదా భో
గములం బొలుపొంది యనం
తమహిమచే సింగమంత్రి నారాయ వెలయున్. ॥40॥

తే. కోరి యాతండు శ్రీవత్సగోత్రజాతుఁ
డైన [7]యప్పలనారయ యతివ సింగ
సాని గాంచిన చెన్నాఖ్యచంద్రవదనఁ
బరిణయం బయ్యె సంతోషభరితుఁ డగుచు. ॥41॥

సీ. వనజాక్షపదభక్తి ననసూయ యౌటచే
నఖిలప్రపంచసమాత్మ యయ్యె
ననిశంబు ధర్మవర్తన నరుంధతి యౌటఁ
బరమపాతివ్రత్యభరిత యయ్యె
శ్రీసర్వమంగళాకృతిఁ దనర్చుటఁ జేసి
సత్కుమారోదయస్థాన యయ్యె
నసమక్షమారూప మంగీకరించుట
నధికగోత్రాశ్రయఖ్యాత యయ్యె
తే. నరయ నారాయణప్రియ యగుటకతన
లక్షణాన్విత లావణ్యలక్ష్మి యయ్యె
ననుచు నందఱుఁ గొనియాడ నతిశయించుఁ
జిరయశోగుణనికురంబ చెన్నమాంబ. ॥42॥

క. ఆదంపతులకుఁ గలిగిరి
తేజోవిభవమున విమలదీధితిభాస్వ
ద్రాజులు వైభవనిర్జర
రాజులు నరసింగవిభుఁడు రంగప్రభుఁడున్. ॥43॥

సీ. అమితప్రభావసౌమ్యాకారములయందుఁ
బ్రతిపోల్ప నశ్వినీసుతు లనంగఁ
బరమకృపావిష్ణుపాదార్చనలయందు
గణుతింప రామలక్ష్మణు లనంగఁ

జండకోదండదీక్షాసాహసములందు
శ్రవణింపఁగాఁ గుశలవు లనంగ
సురుతరబాహాబలోపాయములయందు
వివరింప రామకేశవు లనంగఁ
తే. దగిలి వర్తించు పూవును దావి యనఁగఁ
దనువుఁ బ్రాణంబుననఁ బొగడ్తలకు నెక్కి
పాయరానట్టి చెలిమి సౌభ్రాత్రమహిమఁ
జెంగలింతురు నరసింగరంగఘనులు. ||44||

ఉ. వారలలోన నగ్రజుఁ డవారితశౌర్యధురంధరుండు ది
గ్వారణదంతసంకలిత[8]భద్రయశోవిభవుండు దీనమం
దారుఁడు సంగరస్థలవిచారితశాత్రవుఁ డంగనామనో
హారుఁడు నారసింహసచివాగ్రణి మించు వసుంధరాస్థలిన్. ||45||

ఉ. సాగరయక్షరాజజలజాతహితాత్మజ[9]వారివాహతా
రాగణనాథులం దెలియరాక కవుల్ నెఱదాతలందు రా
యేగురి దానసంపదలు నేగుఱి సంతతభోగవైభవ
శ్రీగుణశాలి నారయనృసింహునిత్యాగముఁ బేరుకొన్నచోన్. ||46||

సీ. పట్టించె వేడ్క సద్వైష్ణవబ్రాహ్మణ
యాచకతతికి నానార్థములను
మట్టించెఁ గలన సామ్రాణితేజీలచే
మత్తారిరాజన్యమస్తకములఁ
బెట్టించె నెడరైన పృథ్వీస్థలంబుల
ధర్మసత్రంబు లుద్యానములును
గట్టించె నమృతాంశుకంజాప్తతారక
స్థితి మీఱఁ జెఱువులు దేవళములు
తే. నాతఁ డెన్ములపల్లివంశాంబురాశి
తోషకరనిత్యపరిపూర్ణతుహినకరుఁడు
దనరు సర్వంసహాధీశదండనాథ
మకుటమణియైన నరసింగమంత్రివరుఁడు. ||47||

ఉ. ఆనరసింగమంత్రికిఁ బ్రియంబగు తమ్ముఁడు రంగనాథుఁ డం
భోనిధికన్యకారమణపూజనశీలుఁడు పద్మలోచనా
మానసరాజహంసము సమస్తదిశాపరిపూర్ణకీర్తిల
క్ష్మీనిధి దండనాథకులశేఖరుఁడై విలసిల్లు నుర్వరన్. ||48||

తే. రజతభూమిధరంబుతోఁ బ్రతిఘటింప
దేవళము గట్టి నృహరిఁ బ్రతిష్ఠ చేసెఁ
గురవిపురమున వైభవస్ఫురణ మెఱయ
మంత్రి నారయ రంగనామాత్యఘనుఁడు. ||49||

సీ. నాగేంద్రకేయూరనరసింహనరసింహ
విఖ్యాత మేమంత్రివిక్రమంబు
సాగరస్వర్ధేనుసంతానసంతాన

విశ్రుతం బేమంత్రివితరణంబు
ధవళనీరేరుహతారేశతారేశ
సంకాశ మేమంత్రిచారుయశము
పరనృపస్త్రీకుచోపరిహారపరిహార
కారణం బేమంత్రిఖడ్గలతిక
తే. యతఁడు సౌందర్యవిజితదేవాధిరాజ
తనయ ధననాథజాత కందర్ప నిషధ
రాజ సకలాగమజ్ఞానభోజరాజు
బ్రహ్మవంశాంబునిధిరాజు రంగరాజు. ॥50॥

క. ఏతజ్జనకానుజుఁడగు
నాతతనయశాలి మాధవార్యుఁడు పుణ్యో
పేతగుణంబుల వెలయు ధ
రాతలి కల్పమని సుకవిరాజులు పొగడన్. ॥51॥

సీ. జనవినుతాచారమున నిమ్మహామంత్రిఁ
జెప్పి వసిష్ఠునిఁ జెప్పవచ్చు
ననుపమకారుణ్యమున నిమ్మహామంత్రిఁ
జెప్పి శ్రీరామునిఁ జెప్పవచ్చుఁ
బుణ్యపాపవివేకమున నిమ్మహామంత్రిఁ
జెప్పి వైవస్వతుఁ జెప్పవచ్చు
వనజాక్షపాదభావన నిమ్మహామంత్రిఁ
జెప్పి శ్రీశుకయోగిఁ జెప్పవచ్చు
ఆ. ననఁగ భూమియందు నతిశయకీర్తుల
వెలయు నుభయకులపవిత్రుఁ డగుచు
నిద్ధచరితుఁడైన యెన్ములపలి సింగ
మంత్రి నందనుండు మాధవుండు. ॥52॥

తే. అతఁడు కౌశికగోత్రవిఖ్యాతుఁ డనఁగఁ
దనరు గొబ్బూరి లక్కయధర్మపత్ని
చెన్నసానమ్మగన్న రాజీవపత్ర
నేత్రఁ గృష్ణాఖ్యం బెండ్లాడె నిండుప్రేమ. ॥53॥

సీ. శుభలీల మంగళసూత్రంబు మోసిన
యతివల కీలేమ యగ్రగణ్య
తొడిపూసి కట్టి యెప్పుడు సంతసిలునట్టి
యువిదల కీభామ యోజబంతి
యనవరతము మాధవారాధనము సేయు
ముదితల కీరామ మొదలివేరు
కొడుకులఁ జల్లనికడుపునఁ గాంచిన
పొలఁతుల కీచామ తిలకలక్ష్మి
తే. దీనజనతతిఁ బ్రోచి వర్ధిలినయట్టి
చెలువలకునెల్ల నీయింతి శేఖరంబు
ననుచు జనములు కొనియాడ నాదిలక్ష్మి
కరణి విలసిల్లి కృష్ణాంబ ధరణి వెలసె. ॥54॥

క. ఆలేమ గనియెం గీర్తి
శ్రీలలనావరుల రూపరేఖావిజిత
ప్రాలేయాంశుల విద్యా
నాళీకోద్భవుల సుతుల నలువుర వారల్. ॥55॥

సీ. సిద్ధబుద్ధిప్రభాజితకావ్యజీవకుం
భీనసకులరాజు పెద్దిరాజు
నానావిధోపాయ నయకళాజ్ఞానత
ర్జితవైరినృపమంత్రి సింగమంత్రి
యమృతధారాళనానార్థసంపద్వచ
స్స్థితిరమావరుశయ్య తిరుమలయ్య
యఖిలభూదేవతాహ్లాదకారణసము
ద్యమపుణ్యసంచారుఁ డన్నగారు
తే. ననఁగ శ్రీహరి భుజముల యనువు దోఁప
మానవత్వంబుఁ బొందు నంభోనిధాన
ము లన మహిమయు గాంభీర్యమునుఁ దలిర్ప
మీఱుదురు సర్వలక్షణోదారు లందు. ॥56॥

మ. అనతారాతివసుంధరారమణదుష్టామాత్యమంత్రక్రియా
వనదావానలుఁ డార్యహృద్వనజభాస్వన్మారి మందాకినీ
వనజారాతిపటీరహీరహరశశ్వత్కీర్తి ధైర్యోల్లస
త్కనకక్ష్మాధరు నన్నగారిఁ బొగడంగా శక్యమే యేరికిన్. ॥57॥

క. కడుచిన్న యయ్యు గుణములఁ
బొడవై దీనార్థి విబుధభూరుహమై యె
ప్పుడు ధర్మస్థితిచే న
ల్గడల న్నుతి కెక్కు నన్నగారు ధరిత్రిన్. ॥58॥

తే. రామలక్ష్మణభరతు లారసిదినంబు
మనుపఁ జెలువొందు శత్రుఘ్నుమహిమ మీఱ
నన్న లెల్లను దనుఁ బ్రేమ నాదరింప
నన్నగారును శత్రుఘ్నుఁ డై తనర్చు. ॥59॥

సీ. నలకూబరేందుకందర్పసౌందర్యంబు
మీఱు నెవ్వాని యాకారరేఖ
పరిపంథిమేదినీపతుల దేవతలఁగాఁ
జేయు నెవ్వాని కౌక్షేయకంబు
సకలభూసురవనీపకుల దౌర్గత్యంబుఁ
ద్రుంచు నెవ్వాని వీక్షాంచలంబు
పుండరీకమరాళపూర్ణచంద్రులభంగి
విలసిల్లు నెవ్వాని విశదకీర్తి
తే. యతఁడు హరివాసరార్చితక్షితినిలింప
జాలకృతసార్థకాశీర్వచఃప్రవర్ధ
మానమానితసంపత్సమగ్రుఁ డగుచు
గరిమఁ జెలువొందు నల యన్నగారు ధరణి. ॥60॥

వ. తదగ్రజుండు. ॥61॥

సీ. అనిశంబుఁ దమ్ముల కాప్తుఁడై పూర్ణుఁడై
కందనిద్విజరాజు గలిగెనేని
సతతంబు గోత్రరక్షకుఁడై యజారుఁడై
వెలయు దేవేంద్రుఁడు గలిగెనేని
మధుపాశ్రయము గాక మ్రాన్పాటు నొందక
చెలఁగు మందారంబు గలిగెనేని
యొరుచేతఁ జిక్కక తిరుగుడుపడక యూ
ర్మలు లేక తగునబ్ధి గలిగెనేనిఁ
తే. గళలపెంపున నతులభోగముల దాన
గరిమ గాంభీర్యసంపద సరిసమానుఁ
డీడుజోడని పోల్పంగ నెసఁగు మాద
మంత్రిశేఖరు తిమ్మనామాత్యవరుఁడు. ॥62॥

చ. మదనవిలాసుఁడై యలరు మాదయతిమ్మనమంత్రిచంద్రుఁ డ
భ్యుదయము నొంద శాత్రవసమూహముఖాంబుజముల్ ముడింగె స
మ్మదమునఁ గీర్తిచంద్రిక సమస్తదిశావళి నిండె సత్కళా
స్పదమహిమంబునం జెలఁగె బాంధవకైరవకోటు లున్నతిన్. ॥63॥

మ. అలఘుప్రాభవుఁడైన మాదవిభు తిమ్మామాత్యముఖ్యుండు తా
నెలయూరన్ రజతాచలంబుగతి లక్ష్మీశాలయం బర్థి ని
శ్చలభక్తి న్విలసిల్లఁ జేసి మఱి పాంచాలీశ్వరప్రాంగణ
స్థలి గట్టించె సువర్ణకుంభవిలసత్సౌధంబు నోర్గంటిలోన్. ॥64॥

వ. తదగ్రజుండు. ॥65॥

సీ. అతులితైశ్వర్యదుర్గాధీశుఁ డయ్యు ల
క్ష్మీసమాకలితుఁడై చెలఁగినాఁడు
నిశ్చలసత్యహరిశ్చంద్రుఁ డయ్యు వి
శ్వామిత్రదమనుఁడై యలరినాఁడు
భూరిలోకావనపురుషోత్తముం డయ్యుఁ
బుణ్యజనాప్తుఁడై పొదలినాఁడు
శ్రీకరాంగప్రభాలోకబాంధవుఁ డయ్యుఁ
గువలయాహ్లాదియై కూర్చినాఁడు
తే. తనరిపరిపంథిమంత్రిమంత్రప్రభావ
తిమిరసంహారకారణతిగ్మకరుఁడు
సర్వసర్వంసహానాథ సచివముఖ్య
మౌళిమణియైన సింగనామాత్యవరుఁడు. ॥66॥

సీ. తనప్రతాపాగ్ని శాత్రవసమిత్తతి నేర్చి
భూరిభూమిద్ధంబుఁ బుటము వెట్టఁ
దనశాంతిచంద్రిక జననేత్రకువలయం
బుల నేలి మరుముఖాంబుజము ముడుఁచఁ
దనదానమేఘ మర్థినికాయచాతకా

వళిఁ బ్రోచి చంద్రమండలముఁ బొదువఁ
దనకీర్తిలత దిశాదంతిదంతంబుల
[10]కడఁ బ్రాఁకి కల్పవృక్షంబుఁ బొదువఁ
తే. నలరుఁ జిత్తాంబుఖానదయాత్తహేమ
చామరాందోళికార్జునచ్ఛత్రవీటి
కాకరండకలాచిభృంగారకాది
రాజచిహ్నాంచితుఁడు సింగరాజు భువిని. ॥67॥

క. గరిమం దక్కినసచివులు
సరి యగుదురె సింగమంత్రిచంద్రునకు మహీ
వరనుతునకు సామిద్రో
హరగండాంకునకు మాదయకుమారునకున్. ॥68॥

వ. ఏతదగ్రజుండు. ॥69॥

క. బాహుబలభీముఁ డశ్వా
రోహణరేవంతుఁ డఖిలరూఢయశస్కుం
డాహవనిర్జితరిపు వీ
రాహంకారుండు పెద్దనార్యుఁడు వెలయున్. ॥70॥

ఉ. నిద్దపుఁగీర్తిసంపదల నీరజబాంధవసూతికంటెనుం
బెద్దన సత్కళామహిమ మీనపతాకునిమామకంటెనుం
బెద్దన రూపరేఖల నుపేంద్రునిముద్దులపట్టికంటెనుం
బెద్దన మాదయప్రభుని పెద్దన మించు ధరాతలంబునన్. ॥71॥

సీ. ఏలించెం బతిచేత హిమధరాధరసేతు
పర్యంతమేదినీపతులనెల్లఁ
బాలించె నిజబుద్ధిబలముచే నాజ్ఞావ
శంబులై చెలఁగ దేశంబులెల్లఁ
గూలించె సంగరక్షోణి బాహాసిచే
దర్పితారాతిజాతంబు నెల్లఁ
దూలించె నీగిచే దుర్వారబుధబంధు
యాచకవ్రాతదైన్యంబునెల్ల
తే. మించి చిత్తాంబుఖానభూమీమహేంద్ర
సకలసామ్రాజ్యలక్ష్మీవిశారదుండు
భాగ్యసంపన్నుఁ డెన్మలపల్లి మాద
మంత్రిశేఖరు పెద్దనామాత్యవరుఁడు. ॥72॥

సీ. పరమపావనమూర్తి బంధుచింతామణి
పుణ్యాంగనాశిరోభూషణంబు
సౌందర్యగాంభీర్యసంభవస్థానంబు
కాయంబు దాల్చిన కల్పవల్లి
సౌభాగ్యసదనంబు సైరణ భూదేవి
యతిథులపాలిటి యన్నపూర్ణ
భూదేవతాకోటి పోషింప భామినీ

దేహంబుఁ గైకొన్న దివ్యసురభి
తే. లక్షణంబులప్రోవు శీలములతావు
చికురనిర్జితరోలంబ సింగమాంబ
యనుచు జనులెల్లఁ గొనియాడ నమ్మృగాక్షి
తనకు నర్ధాంగలక్ష్మిగాఁ దనర మఱియు. ||73||

తే. పాలవెల్లికి నల్లుఁడై పరఁగినట్టి
యాదిదేవుండు సర్వంసహావధూటిఁ
బెండ్లి యాడినవిధమునఁ బెద్దమంత్రి
లక్ష్మిఁ బరిణయమయ్యె నుల్లాస మెసఁగ. ||74||

షష్ఠ్యంతములు

తే. తమ్ములెల్లను దను నిధానమ్ము గాఁగ
దైవమును దేశికుండుఁగాఁ దాత గాఁగ
నాత్మఁ దలపోసి సేవఁ జేయంగ మెఱయు
నీదృశగుణాఢ్యుఁడైన మంత్రీంద్రునకును. ||75||

క. మరుదశనమండలేశ్వర
హరిదంతకరీంద్రకచ్ఛపాధిప కిరిరా
డ్గిరిసార్వభౌమబంధుర
ధరణీధౌరేయునకు బుధవిధేయునకున్. ||76||

క. నిరుపమవితరణజితజల
ధరసురతరుసురభితరణితనయఖచరశం
కరసఖసుధాఘృణికి వి
స్ఫురణ నభోమణికి మంత్రి చూడామణికిన్. ||77||

క. దివిజతురగ విశదగిరి సి
తవనజ శరభ హరి హర శతధృతియువతి కై
రవహిత వృష విషధరధవ
ధవళయశోనిధికి సంతతదయాంబుధికిన్. ||78||

క. ధీరునకు రూపనిర్జిత
మారునకుం గృష్ణమాకుమారునకు గుణా
ధారునకుఁ జాపనిగమకు
మారునకున్ విబుధసుకవిమందారునకున్. ||79||

క. శాతాసిహతోచ్చల దభి
యాతినృపాలకవిదారితాదిత్యునకున్
భూతలగురుపాండిత్యున
కాతతసత్యునకుఁ బెద్దనామాత్యునకున్. ||80||

1. ప్రౌఢ
2. హి
3. యెంతెంబరగండ
4. నఁ గడుమన్ననతోఁ
5. డాసినట్టి
6. వోయెను వెల్వలఁబోయె మబ్బు. చం.
7. యుప్పుల
8. కమ్ర
9. మేఘవాహ
10. కలఁ

ప్రథమాశ్వాసము

వ. అభ్యుదయపరంపరాభివృద్ధిగా నాయొనర్పంబూనిన చిత్ర
భారతంబను మహాపురాణంబునకుం బ్రారంభం బెట్టిదనిన. ||1||

ఆ. సకలపుణ్యతీర్థసంఘవరేణ్యంబు
పాపదావశిఖికిఁ బ్రావృషేణ్య
జలధరాగ్రగణ్య మిల నైమిశారణ్య
మఖిలమునిశరణ్య మగుచు వెలయు. ||2||

వ. మఱియు నప్పుణ్యక్షేత్రంబున సకలకాలపల్లవితకోరకిత
కుసుమితఫలితచందనమందారమాతులుంగమధూక
సరళసౌవీరజంబీరఖర్జూరనారికేళనారంగతాల
తక్కోలహింతాలతమాలకురంటకకోవిదారకపిత్థ
జంబూపనసబదరీశమీబిల్వామలకవటయజ్ఞాంగ
పున్నాగపాటలాదిప్రభేదంబులం దనరి ప్రియులకయివడి
ననంగి పెనంగి మెఱయు మల్లికామాధవీనాగవల్లీలవలీ
సేవంతికైలాజాతిమరీచిప్రముఖనానాలతావితానం
బుల సురభితావిశేషంబులచేత విబుధాళులకు ననుదినంబు
సంతర్పణంబు చేయించుచు సత్ఫలంబులన్ ద్విజశ్రేణికి నని
వారితసత్రంబు లిడునట్టి తరువాటికల విజృంభించి ఫలరస
మకరందమహాప్రవాహంబు లెల్ల ప్రాదీభవించినచందంబున
నతిమధురపానీయంబులం బొలుపొంది తటప్రదేశసుఖా
సీనపరమహంసద్విజరాజప్రభావిశేషంబున నిరంతరవిక
సితసితకమలకల్హారకుశేశయకుముదకువలయవాసనా
వాసితంబులును, గలహంసకారండవచక్రవాకటిట్టిభ
బకబలాహకక్రౌంచసారసాదినానాజలపక్షిసమూహా
కోలాహలంబులును దేవాభిషేకనిమిత్తమునికుమార
పూర్యమాణకరకమండలుసంభూతఘుమఘుమధ్వాన
బధిరీకృతభూనభోంతరంబులును నగు సరోవరంబులం
గనుపట్టి, మునికన్యకాప్రవర్ధమానబాలలతాకీర్ణపర్ణ
శాలాప్రాంగణప్రదేశవికీర్యమాణనీవారచర్వణలీలా
లంపటమృగశాబకవినోదంబులం జెలువొంది మునిసం
దోహపరిపాలితకామధేనుస్తన్యపానసమేధమానవత్స
ముఖస్రవత్పయఃఫేనజాలశమితరజఃపుంజం బై రంజిల్లి
పుండరీకాక్షఖండేందుమౌళిపూజావేళామునిరాజరణిత
ఘంటాజాతఘణఘణక్వణనచకితకురంగడింభకచంక్ర
మణవిలాసంబున నింపొంది శాఖామృగలంఘనాధూతమహీ
రుహశాఖాగ్రనిరంతరనిర్యత్పుష్పరసపంకిలాలవాల
ప్రదేశంబై విలసిల్లి యజ్ఞస్రమునిమాణవకపఠితఋగ్యజు
స్సామాదిబహువేదఘోషముఖరితసకలదిశ్చక్రం బై
మెఱసి ఋషికృతాధ్వరదేవతాహ్వానస్వానప్రతిధ్వనిత

చక్రవాళగహ్వరం బై చెలంగి తపస్వికృతక్రతుహోమ
ధూమబంధురగంధవాసితసకలమహీమండలం బై యెసంగి
మహాభారతంబుచందంబున నర్జుననకులవిలాసంబునం
బొదలి చంద్రమండలంబుపగిది నిఖిలదేవతాభ్యవహారనిల
యతాకలితం బై మించి దేవేంద్రసభామంటపంబులీల బుధ
గురురంభాహారిణీగౌరవంబున మీఱి గ్రహమండలంబు
తెఱంగున హంసజైవాతృకప్రముఖాధిష్ఠానం బై వెలసి
రామాయణంబువైఖరి ఖరదూషణవిరోధంబున నొనరు
నన్నెలవునఁ జాంచల్యంబు బహిర్మారుతంబునందును, శ్రుతి
సముల్లంఘనోద్యోగంబు తాపసకామినీకటాక్షాంచలంబు
లందును, రాగంబు మౌనిపరిధానంబులందును రజో
విజృంభణంబు కై తకంబులందును దమఃప్రసారం బుపాంత
గిరిగహ్వరంబులందును బ్రతికూలత్వం బరిషడ్వర్గంబులం
దును నాస్తికబుద్ధి యీషణత్రయంబునందును జిహ్వా
చాపల్యంబు హరినామస్మరణంబునందును నిరంతరవ్యస
నంబు నారాయణపదాంబుజద్వయీసేవైకపాకంబులందును
గాని యొండెడ లేక పొలుచు నచ్చట విహరించుకుందేటి
కూనలమేనులు మవ్వంబు నివ్వటిల్ల నందందదువ్వ శశాద
నంబులును లీలాదృష్టివిలాసంబున నవ్వనం బెల్లన్ గువలయ
తోరణాభిరామంబుగాఁ జేయు హరిణీసముదయంబులకు
నెయ్యంబున సంతసం బంతంతకు ఱేచుఱేఁచులును తాపససం
రక్షితవన్యధాన్యభక్షణచకితమూషికావళికిం దల్లులగతిం
జన్నిచ్చి రక్షించు పిల్లులును వనమక్షికాజక్షణకండూల
హోమధేనువులయందు మచ్చికలు పిచ్చిలం దమగోళ్ల దూల
వారించుశార్దూలంబులును, సంతతయోగాభ్యాసయోగిజన
రేచితవాయుపానతుందిలదందశూకబృందంబుల భయం
బుడిపి యూరడిలం దిరుగు మయూరంబులును సంతతసం
తోషభరితాంతఃకరణమత్తశుండాలజాలంబులతోడం గూడి
మాడి విహరించుహరులును, హరినికరసటాచ్ఛటాకంకతి
కాయమాననఖతుండంబు లై మైత్రి నెఱుపు గండభేరుం
డంబులును, వెండియు ననేకమృగంబులు నన్యోన్యవైరంబు
లుడిగి యత్యంతసమ్మదంబున విహరించు మఱియును. ||3||

సీ. చెలఁగి "హరేర్న కించి ద్వ్యతిరిక్తమ
స్తి" యటంచుఁ బల్కురాచిల్కగములు
వరుసమై "వాసుదేవస్సర్వమితి" యని
సతతంబుఁ బలవించు శారికలును
"నచ నచ నారాయణాత్పరం మంత్ర" మన్
తెలివిని మ్రోయు నిందిందిరములు
మోదముతో "నమో వేదాంత వేది నే"
యని యెఱిఁగించు పికావళియును
తే. దపసులు సకలవేదశాస్త్రములు చదువు
నప్పుడు గవుల్లుపోయిన యట్టియెడలఁ
దీర్చి చదివించునట్టి సద్ద్విజకులంబుఁ

గలిగి విలసిల్లు నప్పుణ్యకాననంబు. ॥4॥

ఆ. ఆవనంబులోనఁ బావనశీలురు
శౌనకాదిమౌనిజనులు గూడి
సత్రయాగ మమర సమ్మదంబునఁ జేయఁ
గను దదీయమహిమ గనఁగఁ దలఁచి. ॥5॥

సీ. అరుణజటాబంధధరులు భస్మత్రిపుం
డ్రాంకితాలికులు కృష్ణాజినోత్త
రీయులు వల్కకౌశేయులు రుద్రాక్ష
భూషితదేహులు పుణ్యతీర్థ
జలపూర్ణమండలుహస్తు లభినవ
దండపాణులు జగద్వంద్యచరితు
లఖిలశాస్త్రాగమాభ్యాసవిశ్రాంతులు
స్ఫటికాక్షమాలికాభరణధారు
తే లంబుజాతదళాక్షపాదారవింద
యుగళసేవాప్రవీణులు నిగమజాల
మూర్తు లజకల్పులును నైనమునులు యతులు
నేగుదెంచిరి శిష్యసమేతు లగుచు. ॥6॥

సీ. మఱియుఁ గొందఱు ముక్తిమత్తకాశినియందు
వినుకలిమేలున మనము దగిలి
గంధంబు బంధ మై కమ్మనిపువ్వులు
నొవ్వు లై నవ్వులు దవ్వు లగుచు
రాకలు దుఃఖంబురాక లై యారామ
కూటంబు ఘనకాలకూట మగుచు
భూరిరత్నాంకితభూషణంబులు దూష
ణంబులై చెలఁగ నెయ్యంబు మీఱ
తే. నిద్రయును మేలుకనుటయు నెఱయలేక
తుల్యమగు నాయవస్థలతోడనున్న
కాముకులకైవడి సురతకాంక్షఁ దిరుగు
నట్టి మౌనీంద్రులును వచ్చి రచ్చటికిని. ॥7॥

వ. ఇవ్విధంబున సమస్తధరణీమండలపుణ్యక్షేత్రనివాసు లైన
మహాత్ములు శిష్యజనసమేతు లై వచ్చి యవ్వనంబు నిండ నిల్చి
యుండి రయ్యవసరంబున వారలఁ జూడంగోరి విబుధజన
మాన్యుండును దపోవిద్యాధన్యుండును సాత్యవ తేయ
శిష్యకుమారుండును విమలాచారుండును సకలపురాణవచన
రచనాపరితోషితమునిజాతుండును నగు సూతుండును జను
దెంచిన నతని మృదుమధురభాషణంబుల గారవించి సుఖా
సీనుం గావించి యి ట్లనిరి. ॥8॥

చ. అనఘ పరాశరాత్మజముఖాంబుజసంభవ మైన యీపురా
ణనికర మెల్లఁ దావకమనఃకమలంబున నున్నదందు మా
కు నొకపురాణరాజము నకుంఠితవాగ్విభవంబు మీఱఁ జె

ప్పి నిఖిలమౌనిసంతతికిఁ బ్రీతి యొనర్పుము తాపసోత్తమా! ॥9॥

తే. అనిన నారోమహర్షణతనయుఁ డనియె
వినుఁడు దత్తావధానులై మునివరేణ్యు
లార సకలాఘహరణంబు భూరిపుణ్య
కరము నగునది చెప్పెదఁ జరిత మొకటి. ॥10॥

శా. వ్యాసప్రోక్తమహాపురాణములు ముయ్యా ఱందులోఁ జిత్ర మై
శ్రీసౌభాగ్యవిలాసదం బయి బహుశ్రేయస్కరం బై కడున్
భాసిల్లున్ సుపురాణ మొక్కటి ధరన్ బ్రహ్మాండ మన్పేరఁ బెం
పై సర్గ ప్రతిసర్గ వంశ మను రాజాది ప్రశంసాకృతిన్. ॥11॥

చ. చదివెడువారికి న్వినెడు సభ్యులకు న్మది వాంఛఁ జేయు బ
ల్లిదులకుఁ గల్గు విప్రులకు లేఁగలతోఁ గనుపట్టు లక్ష పె
న్మొదవుల నిచ్చినట్టిఫలమున్ హయమేధముఁ జేయుపుణ్యమున్
గొదుకక ధాత్రియంతయు నకుంఠితదానము సేయు శ్రేయమున్. ॥12॥

క. గ్రామములు వేయు సాల
గ్రామంబులు లక్ష కోటికన్యాజనమున్
హేమాద్రు లనంతంబులుఁ
ప్రేమ నొసఁగుఫలము దీనిఁ బేర్కొనఁ గలుగున్. ॥13॥

క. అని పలికి మదిఁ బరాశర
తనయు న్భావించి మ్రొక్కి దామోదరపా
దనలీనము నుతించి ముదం
బున సూతుఁడు శౌనకాదిమునులకుఁ జెప్పెన్. ॥14॥

చ. వినుఁడు మహాత్ములార పృథివీస్థలియందు విచిత్రలీలఁ గృ
ష్ణునకును దేవనాయకతనూజునకున్ రణ మయ్యె నొక్కరా
జు నెపముచేత నర్జునునిఁ జుట్టలతోడ హరించె ధర్మనం
దనుఁ డొకరుండుఁ దక్క యదునాయకుఁ డుగ్రరథాంగధారచేన్. ॥15॥

క. తదనంతరంబ క్రమ్మఱ
యదువిభుఁడు గృపాసముద్రుఁ డై వాణీశ
త్రిదశేశుల కాశ్చర్యం
బొదవ మనిచె నుభయసైన్యయోధులనెల్లన్. ॥16॥

క. ఇది చిత్రభారతంబన
ముదమున వర్ధిల్లె లోకమునఁ బుణ్యౌఘా
స్పద మై లక్ష్మీవల్లభ
పద మై కడుచిత్ర మై సభారంజక మై. ॥17॥

వ. అనవుడు హరికథాశ్రవణాహ్లాదు లగు శౌనకాదు లతి
విస్మితహృదయు లై యి ట్లనిరి. ॥18॥

సీ. కౌరవబలము నుగ్రతఁ జక్కు సేయుచో

సూతుఁ డై మెఱసెఁ గృష్ణుండు గాఁడె?
[1]ఖాండవవన[2]దగ్ధకాలమునందున
సురలఁ దోలించెఁ గృష్ణుండు గాఁడె?
[3]కర్ణప్రముక్తమౌ దీర్ఘపన్నగమహా
శుగముఁ దప్పించెఁ గృష్ణుండు గాఁడె?
ప్రతినదప్పకయుండ నతిగుప్తు సైంధవు
నుఱుమాడఁ జేసెఁ గృష్ణుండు గాఁడె?
తే. యర్జునున కెల్లభంగుల నైనశౌరి
కంటికిని ఱెప్పరీతి నిక్కముగఁ బ్రోవ
నతనితోఁ బార్థుఁ డేల కయ్యంబుఁ జేసెఁ
దామసం బెట్లు పుట్టె నాతనికి ననఘ. ‖19‖

వ. ఈవిశేషంబు సవిస్తారంబుగాఁ జెప్పి కృతార్థులం జేయు మనిన
నారోమహర్షణకుమారుం డి ట్లనియె మున్ను నారాయణ
ధ్యానానురాగి యగుశుకయోగీంద్రుని నిక్కథ యుదార
స్వాంతుం డగు నిలావంతుండను ధనంజయనందనుం డడి
గిన నతని మన్నించి యమ్మహానుభావుండు చెప్పినవృత్తాం
తంబు నెఱింగించెద. దత్తావధానుల రై వినుండని చెప్పం
దొడంగె. ‖20‖

సీ. అనవరతంబు ననంతాధివాస మై
పొలుపొందు వైకుంఠపురముఁ బోలి
విషధరప్రఖ్యాతవిశ్రమస్థాన మై
చెలు వైన కైలాసశిఖరిఁ బోలి
నిర్ముక్తసందోహనిలయ మై విలసిల్లు
నీరజోద్భవునిమందిరముఁ బోలి
నవ్యసుధారసభవ్యభోగాఢ్య మై
కనుపట్టు నాకలోకంబుఁ బోలి
తే. జలజనిలయాధినాయకచరణనీర
జాతజాతతరంగిణీసత్ప్రవాహ
వారిపూరపవిత్ర మై భూరిమహిమఁ
బొలిచెఁ బాతాళభువనంబు పుణ్యధనము. ‖21‖

చ. బలువగు [4]వేల్పుఱేని నునుఁబానుపునుం గనుపట్టునిల్లు వె
న్నెలతలకానిసొమ్ముగమి నించినపెట్టియ యెట్టివేళలం
బులుఁగులరాచవారికలవోకలకుం జొరరాని యిక్క పెన్
జిలువలమన్కిప ట్టనుచుఁ జెప్పఁగ నొప్పు రసాతలంబు దాన్. ‖22‖

క. నాకులలోన మెలంగియు
నాకులఁ దమమహిమచేఁ దృణంబుగ మది నా
లోకించి భుజగవరులు ని
రాకులతఁ జరింతు రమ్మహానిలయమునన్. ‖23‖

తే. కుటిలగతిఁ దమకు నిజముగఁ గూర్చినట్టి
తామరసగర్భుమర్యాదఁ దప్పరామి

భావమున నూహ చేసి యాఫణికులంబు
లాత్మ కాంతాలకంబులయందు నిడియె. ॥24॥

శా. ఆభూమిన్ బ్రవహించు నెప్పుడు నపర్ణాధీశమౌళిస్థగం
గాభంగామలపద్మగంధనికరవ్యాప్తప్రవాహాఢ్య [5]యై
యాభోగావతి పన్నగేశఫణదీవ్యత్పద్మరాగచ్ఛటా
శోభానూనహిరణ్మయాంబుజములన్ జూడంగ నింపొందుచున్. ॥25॥

క. వినుఁ డానది శ్రుతిబాహ్యులు
ననవరతముఁ గుటిలగతులు నగుభోగివరుల్
దనవారిలోన మెలఁగినఁ
దనవారిఁగఁ జేసి హరునితల యెక్కించెన్. ॥26॥

వ. అమ్మహాకూలంకషాకూలప్రదేశంబున నమరావతియుంబోలె
విబుధాలయం బై యర్చిష్మతియున్ బోలె శుచిస్థానం బై
సంయమనీనిలయంబునుంబోలె ధర్మాధిష్ఠానం బై పుణ్యావతి
యుంబోలెఁ బుణ్యజనావాసం బై యమలావతియునుంబోలె
రత్నాకరం బై గంధవతియుంబోలె మహాబలనివాసం బై
యలకానగరియుంబోలె ధనదాశ్రయం బై యైశాన్యం
బునుంబోలె సర్వజ్ఞక్షేత్రం బై యెప్పి భోగవతి యన
నొక్కపురంబు గలదు. ॥27॥

క. ఆపురమున కధిపతి యై
యేపట్టున రాజనీతి యెడలక ధర్మ
వ్యాపారం బుడుగక యౌ
లూపేయుఁడు దందశూకలోకం బేలున్. ॥28॥

తే. అతఁ డిలావంతుఁ డనుపేర నమరు టెఱిఁగి
యును కరీంద్రధరాహీశులును మదించి
తా రిలావంతు లనుకొన్నదాన వారి
సత్వధైర్యమనీషలు జడుపుగొనియె. ॥29॥

తే. ధర్మవర్తన భీమప్రతాపమహిమ
నర్జునఖ్యాతి తనయందు ననువుపఱుచు
సత్యమున సత్వమున శరాసననిరూఢి
మీఱి [6]తనతండ్రులను విడంబించె నతఁడు. ॥30॥

వ. అని మఱియును. ॥31॥

క. భోగవతీదక్షిణతట
భోగవతీపురమునందు బుధులు నుతింపన్
భోగవతీసతితో బహు
భోగవిశేషములఁ బ్రొద్దుపుచ్చుచు నుండెన్. ॥32॥

వ. అంత. ॥33॥

చ. అత(డొకనా(డు మంత్రులు మహారసికు ల్బుధులుం గవు ల్బుధుల్
హితులు(బురోహితు ల్సరసిజేక్షణలుం బరివారమున్ దొరల్
చతురత(గొల్వ నైందవశిలాపరికల్పితసౌధవేదికో
న్నతనవరత్నకీలితకనత్కనకాసనమధ్యవర్తి యై. ||34||

వ. పేరోలగం బున్నయవసరంబున. ||35||

చ. భువనములం బ్రసిద్ధి(గని పొల్చిన సద్ద్విజకోటికన్న నె
క్కువయగుహంసచక్రములు గోరి భజింప(గ నంబుజాక్షు(బె
క్కువిధములు స్మరించుపలుకుల్ శ్రుతియోగ్యము లై చెలంగ ము
క్తివనితచేతికీరమన([7]దేజి శుకుం డరుదెంచె వేడుకన్. ||36||

తే. ఇట్లు వచ్చిన శుకయోగి నెదురుకొని సు
ఖాసనాసీను(గావించి యర్ఘ్యపాద్య
ముఖ్యపూజావిశేషసమ్ముదితు(జేసి
ప్రణతు లొనరించి మధురోక్తి(బలికె నత(డు. ||37||

సీ. అనవరతంబు సత్యానందకారి వై
కామరోషవికారగరిమ మడ(చి
సులభు(డై ద్విజరాజచూడావతంస మై
దనరెడు సర్వజ్ఞు ననుకరించి
నట్టిమహాత్ముండ వబ్జాక్షపాదార
విందభృంగమవు వివేకనిధివి
నీరాకచేతను [8]నెగడె మత్పుణ్యంబు
లనఘాత్మ నీ వెఱుంగని దొకింత
తే. యైన(గాలత్రయమునందు నరసి చూడ
లేదు ప్రాక్తనరాజావళీవిశేష
చరితములలోన మిగులనాశ్చర్యహేతు
వయినకథ యెద్ది యది నాకు నానతిమ్ము. ||38||

క. నరనారాయణు లన(గా(
బర(గి నిరంతరము [9]సఖ్యభానోన్నతి(ద్రి
మ్మరు కృష్ణులకుం దమలో
దుర మయ్యె న దేమినెపము దొరలి మునీంద్రా. ||39||

తే. పాండుసూనుల(బొదువునాపదలు మాన్ప(
బాలుపడి శోభనంబులు గీలుకొలుప(
జాలి చుట్టంబు మంత్రియు సఖు(డు నగుచు(
గృష్ణు(డతిభక్తి వారి రక్షించు నెపుడు. ||40||

శా. ఆకుంతీసుతులందు నర్జునునితో నత్యంతమున్ మైత్రిమై
నాకృష్ణుండు మెలంగు(దొల్లి బలభద్రాదుల్ కడంక సుభ
ద్రాకన్యామణి రాజరాజునకు నీ(దర్కించుచుండంగ మా
యాకృత్యంబున నీయ(డే నరున కయ్యబ్జాతపత్రేక్షణన్. ||41||

క. దివిజులు భయమంద(గ ఖాం

డవవన మనలునకు నిచ్చునాఁ డాలక్ష్మీ
ధవుఁడు సహాయం బై ని
ల్చి విజయునకు జయ మొసఁగఁడె లీలయపోలెన్. ॥42॥

తే. ఈవిశేషంబు విరివిగా నెఱుఁగఁ జెప్పి
చెవులపండువు సేయు మచ్చిక దలిర్ప
మునివరేణ్యా భవద్వాక్యజనితమధుర
సుధ గదా నన్ను నేఁడు విబుధుఁగఁ జేయు. ॥43॥

వ. అనవుడు నిలావంతునకు శుకయోగీంద్రుం డి ట్లనియె. ॥44॥

తే. అనఘ మేలైనయది నన్ను నడిగి తీవు
వినెడువారికిఁ జెప్పెడుఘనమతులకు
నఖిలపాతకహారియు నభిమతార్థ
దాయకము నగు తచ్చరిత్రంబు వినుము. ॥45॥

చ. కలఁడు మహాత్ముఁ డొక్కఁడు సుఖంబులు దుఃఖములు స్సమంబుగా
మెలఁగి సుహృజ్జనంబులు నమిత్రులు నేకవిధంబుగాఁ జెలం
గి లలితలోచనాతతి మృగీసమితి న్సరిగాఁ దలంచువాఁ
డిలపయిఁ [10]దుల్యభావనయు నిట్లు భజించుటఁ దుల్యమౌనినాన్. ॥46॥

చ. అలఘుతపోవిశేషమున నంబుజగర్భునితోడ శాంతి మై
సలినదళాక్షుతోడ భువనస్తుతభూతహితప్రబుద్ధిచే
నల గిరిజేశుతోడ మహిమాతిశయంబున వ్యాసుతోడ నీ
తుల గురుతోడఁ దుల్యుఁడనఁ దుల్యుఁడు మించె ధరాతలంబునన్. ॥47॥

తే. అతఁడు పరమాత్ముఁ గూర్చి బాహ్యమును లోను
నేకముగఁ జేసి లోకంబులెల్లఁ బొగడ
భూరిభాగీరథీనదీతీరమునను
విమలమతితోడఁ దపముఁ గావించుచుండె. ॥48॥

వ. అని శుకయోగీంద్రుం డిలావంతున కెఱింగించినతెఱంగు
చెప్పుటయు విని యటమీఁది వృత్తాంతం బేమని యడు
గుటయు. ॥49॥

మ. హరిదంత ద్విపదంతకాంతి లసదుద్యత్కీర్తికాంతామనో
హరదుగ్ధాంబుధిసంభవారమణపాదాబ్జద్వయీభావనా
వరతేజోజితనిస్ఫురజ్జ్వలనజంభద్వేషిదంభోళి భా
స్కర కృష్ణారమణీమణీవరతనూజా మానినీమన్మథా. ॥50॥

క. అనతారిమానభంజన
వినతానూనుప్రతాపవిశ్రుతవనితా
జనతాపంచశిలీముఖ
ఘనతామరసాప్తతనయఘనదాననిధీ. ॥51॥

మాలిని. అతులితగుణరూపా హారిపుండ్రేక్షుచాపా

హతవిమతమహీపా యాత్మవంశప్రదీపా
జితకలితతికోపా శ్రీమహాభోగగోపా
క్షితిభరణదిలీపా క్ష్వేడకంఠప్రతాపా. ॥52॥

గద్యము. ఇది శ్రీమత్కౌండిన్యగోత్రపవిత్ర చరిగొండ తిమ్మ
నామాత్యపుత్త్ర సకలవిద్యాపారీణ శతఘంట సురత్రాణ
సుకవిజనవిధేయ ధర్మననామధేయప్రణీతం బయినచిత్ర
భారతం బనుపురాణకథయందుఁ బ్రథమాశ్వాసము.

---

1. భగదత్తుఁ డల్క మై నిగిడించువైష్ణవా, శుగము వారించెఁ గృష్ణుండు గాఁడె?
2. దాహ
3. కానీనముక్తనాగమహాశరంబును, బెండుగాఁ జేసెఁ గృష్ణుండు గాఁడె?
4. నల్లవేల్పు
5. తా, నై భాగీరథి
6. తలిదండ్రులను
7. జేరి
8. నీడేజె
9. సత్యభాషారతి
10. దుల్యభాగ యనునేట జనించిన తుల్యమాని

శ్రీరస్తు

చిత్రభారతము

ద్వితీయాశ్వాసము

ధర్మపురనృసింహా
రాధనతాత్పర్యబంధురక్షామణి ధా
త్రశ్రీధవనుత యెనుములపలి
మాధవతనుజాత పెద్దమంత్రివరేణ్యా. ||1||

వ. అవధరింపుము మృదుమధురవచనరచనాపరితోషితముని
జాతుం డగుసూతుండు హరికథాశ్రవణాహ్లాదు లగుశౌన
కాదులకు ని ట్లనియె. ||2||

క. పగ లెల్ల జలదరాశికిఁ
బగలై కొనసాగె నంతఁ బద్మాప్తుండున్
మిగులంగ నుగ్రుఁడై జగ
ము గలంచఁగ గ్రీష్మకాలము న్వడి వచ్చెన్. ||3||

ఆ. విశ్వశర్మబిడ్డ వేదన మాన్పంగ
రవి మథించి కిరణనివహములను
ధరణిమీఁద వైవ నురుతరోగ్రంబులై
వఱలె ననఁగ దావవహ్ను లొదవె. ||4||

తే. లోకములజీవనం బెల్ల [1]లోనుబుచ్చి
తనకరంబులఁ గువలయస్థలము మేలుఁ
జెఱిచి కడువెట్టయైన రాజీవబంధుఁ
డెట్లు తా మిత్రుఁ డయ్యెనో యెంచిచూడ. ||5||

సీ. భూతలంబెల్ల నద్భుతముగాఁ బగులంగఁ
బాతాళలోకంబు బైలుపడియె
జలధిలోఁ గల నీరజంతుసంఘాతంబు
నుడు కెక్కి యంతంత నొదుఁగఁ జొచ్చె
ధూళీసమాక్రాంతతోయదపదముగా
నెస రేఁగి గాడ్పులు విసరఁదొడఁగె
నతిగభీరనదీమహాప్రవాహంబుల
నిసుమేరుపడఁగ నీ రెల్ల నింకె
తే. నౌర పురుహూతకమలభవాదులకును
[2]వెస వనితల యధరరసము సవి సుఖముఁ

గనిన నోరికి వేఁడి పాల్గొనినభంగిఁ
జేయునన పెట్ట మఱి వేఱ చెప్పనేల. ॥6॥

మ. అమరస్థానవిశేషమై తనరు హేమాద్రిన్ శివావాసమై
రమణీయం బగురౌప్యభూధరముఁ దేరన్ బ్రహ్మ వీక్షించి నె
య్యము సంధిల్లఁగ వానిపై సురనదిన్ హత్తించె లేకున్న నా
యమరక్ష్మాధరము స్వరాచలము నీఱై పోవవే యెండచేన్. ॥7॥

క. మృగతృష్ణల కగ్గలమై
మృగతృష్ణలు దిక్కులందు మించందొడఁగెన్
మృగరాజులు నానావిధ
మృగరాజులు [3]హరులు కరులు మెలఁగక డాఁగెన్. ॥8॥

చ. మిటమిటఁ గాయు నాతపము మించఁగ నోర్వక గండశైలముల్
పెటపెట ప్రేలి పేలములపెంపు వహించెను జీవకోటులున్
బొటబొటఁ బొక్కె భూమిగల భూజములందు మహోగ్రవృత్తిమైఁ
జిటచిట నిప్పు లుప్పతిలెఁ జెప్పఁగరాని నిదాఘవేళలన్. ॥9॥

వ. అట్టి సమయంబున. ॥10॥

మ. గురుబాహాయుగ మెత్తి వామచరణాంగుష్ఠంబునన్ భూమిఁ ద్రొ
క్కి రమావల్లభు నాత్మలో నునిచి వీక్షింపంగ రానట్టి భా
స్కరుపైఁ జూపులు నిల్పి తుల్యుఁడు సమగ్రబ్రహ్మనిష్ఠారతిన్
బరమాశ్చర్యముగాఁ దపంబు సలిపె న్బంచాగ్నిమధ్యంబునన్. ॥11॥

వ. అంత. ॥12॥

క. జీమూతాక్రాంతంబగు
భూమండల [4]మనఁగ నానభోమండలమున్
జీమూతాక్రాంతముగా
జీమూతాగమము దోఁచెఁ జిత్తం బలరన్. ॥13॥

చ. అనిమిషనాథుఁ డమ్మునితపోనలకీలల నబ్ధి యింకినన్
దనకు విపక్షుఁడై యచట దాఁగిన యాహిమవన్నగాత్మజున్
గినిసి విపక్షుఁ జేయఁ గమకించి ప్రచేతసునింట నిర్గమం
బనిచెడువి ల్లనంగ సపరాశసురేశ్వరుచాప మొప్పెఁ దాన్. ॥14॥

తే. ఇంద్రగోపంబు లవనిపై నెల్లయెడలఁ
గానిపించె సురేంద్రుఁ డగ్గలికతోడఁ
దపముగావించు మౌనిఁ గ్రోధమునఁ జూడఁ
గన్నుగమిరాలు విస్ఫులింగము లనంగ. ॥15॥

చ. కరములు చాఁపి వడ్డిడుటకై బుధశుక్రులసాక్షి పెట్టి య
య్యరుణుఁడు భూమిచేతఁ దగ నప్పులు గైకొని యియ్యకున్నచో
ధర తనమూలవృద్ధులకుఁ దక్కక సాగినవారిఁగూర్చి య
క్కఱగుడి వ్రాసి యాఁగె ననఁగాఁ బరివేషము చుట్టె నాతనిన్. ॥16॥

తే. ఉత్తరపుదిక్కు మెఱుపుల నుల్లసిల్లెఁ
బూర్వదిగ్వాయుసంచయంబులు చెలంగెఁ
దగ నహోరాత్రములును సంధ్యలును దెలియ
రాకయుండెను మేఘసంరంభముననను. ‖17‖

సీ. నిష్కంటకాత్మయై నెగడు వసుంధర
యత్యంతపంకాత్మయై చెలంగె
నమృతప్రవాహాఢ్య లయిన మహానదు
ల్గలుషవిషాఢ్యలై కలఁగఁబాఱె
రాజహంస మనోహరం బగుగగనంబు
సంతతఘనతమశ్ఛన్న మయ్యె
మాధవలక్ష్మీసమన్వితం బగునబ్ధి
పరజీవనాపేక్షఁ బరఁగి డొంకెఁ
తే. జాతకంబుల మనములు చల్లనయ్యె
మలయుదావానలంబులు మ్రగ్గిపోయె
సస్యజాతంబు నానాఁట సఫలమయ్యె
విమలమైనట్టి వర్షాగమమున నధిప. ‖18‖

మ. ఘనరావంబు చెలంగ భృంగి వినుతుల్ గావించి పాడంగఁ గా
ననమం దెచ్చట నీలకంఠవిలసన్నాట్యంబు రంజిల్లెఁ దా
ఘనరావంబు చెలంగ భృంగి వినుతుల్ గావించి పాడంగఁ గా
ననమం దెచ్చట నీలకంఠవిలసన్నాట్యంబు రంజిల్లదే. ‖19‖

తే. పృథుతటిద్దేహనవ్యతాపింఛచికుర
గురుపయోధరకుచయునై కోర్కి మీఱఁ
బ్రావృడంగన యినునిపైఁ జేవఁగొన్న
తమిని వెడలంగనీయక దాఁచె నతని. ‖20‖

తే. మొగులుగతి నిమ్ముకొన్నట్టి మొగులు చెలఁగ
నలరు మెఱుపులకైవడి నలరుమొగ్గ
గములఁ బొడమెడుతావి భృంగములు గ్రోలి
తరులఁ గనుపట్టెఁ గేతకీతరుల మెఱసి. ‖21‖

సీ. కులపర్వతములు ఱెక్కలతోడ నెగసెనాఁ
గంధరంబులు మింటఁ గలయఁ బర్వె
మందరాచలమథ్యమానార్ణవధ్వాన
మన మేఘనిర్ఘోష మతిశయిల్లెఁ
గల్పాంతసమయాగ్నికణము లొక్కుమ్మడిఁ
బడియెనో యనఁగఁ బెన్పిడుగు లురలె
వజ్రంబు దేవతావల్లభుం డురువడి
జళిపించె ననఁగఁ జంచలలు మెఱసె
తే. మత్తశుండాలశుండాసమానపతద
నూనధారాళధారానవీననీర
పూరపరిపూరితాశానభోధరిత్రి
గాఁగ వానలు గురిసె లోకములు [5]బెదర. ‖22‖

వ. అప్పుడు. ||23||

తే. పరమహంస యనంగఁ దాఁ బరఁగి యమృత
దేహియై మంగళాకృతిఁ దేరి బుధతఁ
జెంది విజ్ఞానగురుఁడు నాఁ జెలఁగి యతఁడు
పర్వతభృగుస్థలమునఁ దపంబు సలిపె. ||24||

వ. మఱియును. ||25||

క. తొరలెడువానలఁ దడియుచు
గిరిచఱిఁ గూర్చుండి యోగికేసరి దినముల్
మరుదశనంబునఁ గడపుచుఁ
జిరకాలం బుగ్రతపముఁ జేయుచు నుండెన్. ||26||

వ. అంత. ||27||

తే. ఎలమి మేలైనవర్షంబు లెల్లజాఱ
స్వాంతమునఁ దూలి గద్గదస్వరము గదురఁ
దుదిశరత్తులఁ బొదివి వృద్ధులవిధమున
నరిగె నెందేని మేఘంబు లాకసమున. ||28||

క. జలదములముంపు దప్పినఁ
గలితప్రభఁ బొల్చె దిశలు గర్దమ మింకెన్
జలి యంతంతకుఁ మించెం
గొలఁది తఱిగి నదములెల్లఁ గొంచెము లయ్యెన్. ||29||

క. కమలారు లైన హేమం
తముఁ దద్రాత్రిచయమును ఘనములై తోఁచెన్
గమలాప్తములగు నినుతే
జముఁ బగళులు గొంచెపడియెఁ జలిచే నధిపా. ||30||

క. అనుపమ మగుహేమంతము
ఘనసత్త్వం బేమొ యుష్ణకరునిన్ శీతాం
శునిఁ గావించెను దన్నిశ
లను బగలుగఁ జేసె జనములకుఁ జిత్రముగాన్. ||31||

తే. స్థావరములైన యద్రులుఁ జలికి వెఱచి
యాడుమీఱినసానులతోడికూట
ములు విసర్జింప లేవన్నఁ దలఁప నొరులు
సతులఁ బాసి [6]చరింపఁగఁ జాలఁగలరె. ||32||

తే. జ్వలనుఁ డెపుడు జగత్ప్రాణసఖుఁ డటంచుఁ
బలుకుమాట యథార్థమై నిలిచె ననఘ
యట్లు గాకున్న హేమంత మడరినప్పు
డతనిప్రాపున బ్రతుకునే యఖిలజనము? ||33||

సీ. ఇంతంత యనరాని యివము లెల్లెడఁ బర్వ
[7]వసుమతి వడవడ వడఁకఁజొచ్చె
వసనాభివిసము లప్పసముఁ బూనిన వాయు
విసరంబు జివ్వున విసరఁదొడఁగె
భూనభోదిగ్భాగములుఁ గానరాకుండ
గుఱి లేని పెనుమంచు గురియఁదొడఁగె
శీతంబునకు నరశ్రేణి లొనర్చిన
నెగడులు తఱుచుగా నెగడి మెఱసె
తే. నెల్లరోగంబులును నిండి వెల్లివిఱిసె
వెజ్జులకుఁ బండువయ్యెఁ బూవిలుతుమామ
విపులశీతలచంద్రికావితతి చల్లెఁ
దరులుఁ దామరసిరులు సుద్దవిడి మురిసె. ||34||

క. చేతోభవకోపంబున
శీతలమని విటులు సతులుఁ జేరక యంతం
జేతోభవదండన మీ
శీతలమని వెఱచి కలసి చెలఁగుదు రాత్మన్. ||35||

ఉ. అమ్ముని యట్టివేళ హృదయంబున నంబురుహాక్షు నిల్చి లో
కమ్ముల కద్భుతంబుగ వికార మెఱుంగక కంఠదఘ్ననీ
రమ్ములలోననుండి యుదర మ్ముదకంబులఁ బ్రోది సేయుచున్
నెమ్మిఁ దపం బొనర్చె ధరణీవరులున్ సురలు న్వడంకఁగన్. ||36||

తే. ఇవ్విధంబున నేడువేలేండ్లు తపము
ఘోరమతిఁ జేసె నామౌనికుంజరుండు
గరుడగంధర్వయక్షకింపురుషసిద్ధ
సాధ్యవిద్యాధరాదులు సన్నుతింప. ||37||

క. ఆసమయంబునఁ దనమది
వాసవుఁ డి ట్లని తలంచె వసుధాభుజగా
వాసనివాసులవర్తన
మీసారి వినంగరా ది దేమివిధంబో. ||38||

క. సారమతిఁ గీడుమేలును
జారులచేఁ దెలియవలయు జగతీశులకున్
జారులు రాజులకెల్లను
దూరము గనిపించు కన్నుదోయి తలంపన్. ||39||

వ. అని వితర్కించి. ||40||

క. చారుల లోకత్రయసం
చారులు సూనృతవచఃప్రచారుల విమలా
చారుల సంతతగూఢవి
చారుల రావించి యతఁడు సమ్మతి ననియెన్. ||41||

సీ. మీరు భూమికి నేగి గౌరవం బొనరంగ

నచ్చోటఁ దనరు బ్రాహ్మణులు వేద
విధి సంచరించు నవ్విధము రాజులు నీతి
విహరించు తెఱఁగుఁ బ్రవీణులైన వేద
వైశ్యుల [8]పుణ్యభావంబును శూద్రుల
వర్తనమును బ్రజావళి చరించు
కట్టడయును యోగిగణములు గావించు
తపముచందంబు సద్ బ్రహ్మచారు

తే. లైనవారలగతియు గృహస్థు లయిన
వారినడకలుఁ దగుపతివ్రతలమేలుఁ
దెలిసి పాతాళభువనవార్తలు నిజంబు
గాఁగఁ బరికించి రండు వేగంబు మీఱ. ॥42॥

వ. అని రహస్యంబుగాఁ జెప్పి యనిచినఁ జారులు క్రమంబున
ధరణీతలంబునకు డిగ్గి భూకాంతానితంబావలంబితరత్న
మేఖలాకారంబు లగుపారావారంబులను, సమస్తవస్తు
విస్తారరూపంబు లగుసప్తద్వీపంబులను, దటప్రదేశదేదీప్య
మానరత్నజాలంబు లగుపుణ్యశైలంబులను, ననవరతాసీన
యోగిజనంబు లగువనంబులను, నిరంతరవికసితసితకమల
కల్హారమాలికాసారంబు లగుకాసారంబులను, మహాపాత
కంబుల నెల్లం బుణ్యంబులుగాఁ జేయ సమర్థంబు లగుతీర్థం
బులను బవిత్రంబు లగుపుణ్యక్షేత్రంబులను, ముక్తికాంతా
నితాంతనిధానంబు లగుమహానదీ[9]విధానంబులను, ననంత
తపోధను లగుమునులను, నానావిధవస్తుసమాస్పదంబు
లగుజనపదంబులను, నజస్రలక్ష్మీవిహారంబు లగుపురంబు
లను, వేదవిద్యావినిర్జితవాణీవరు లగువిప్రవరులను, సర్వ
సర్వంసహాభారభరణదక్షదక్షిణబాహాదండవిజృంభమాణ
కఠోరకుఠారధారావినిర్జితవైరిరాజన్యు లగురాజన్యులను,
సంపజ్జితయక్షవర్యు లగునార్యులను, బుణ్యగుణభద్రు లగు
శూద్రులను గనుంగొనుచు వచ్చివచ్చి పురోభాగంబున. ॥43॥

చ. కనుఁగవ యింత మూసి కరకంజము లూరుయుగంబుఁ జేర్చి మే
ను నిగుడఁజేసి శ్రీవరు మనోజలజంబున నిల్పి యింద్రియా
ళిని బిగఁబట్టి గాడ్పులఁ జలింపఁగనీక కడంగి స్వస్తికా
సనమున నున్నతుల్యమునిచంద్రునిఁ గాంచిరి భీతచిత్తులై. ॥44॥

వ. ఇవ్విధంబున నమ్మౌనీంద్రుం గనుంగొని తమలో నిట్లనిరి. ॥45॥

ఆ. ఇతఁడు పరమహంసుఁడే నిక్క మగుఁ గాక
యున్న నుగ్రగతిని నుండు టెట్టు
లిమ్మహాత్ముతేజ మేచినఁ గువలయం
బెల్ల ముచ్చుముడుఁగదే తలంప. ॥46॥

మ. హరుఁడో యీత; డటైన శూలమును నేణాంకుండు ఫాలాక్షమున్
బరిశీలింపఁగ నేల కానఁబడ; వబ్జప్రోద్భవుండో; ముఖాం

బురుహంబుల్ మఱినాల్గు గావలదె; యంభోజాక్షుఁడో ఖడ్గమున్
విరిగెందమ్మియు శంఖచక్రములు నేవీ బుద్ధి నీక్షించినన్. ||47||

ఉ. ఇమ్మునినాథుఁ డేపనికి నీగతి ఘోరతపంబు సేయ నె
య్యమునఁ బూనెనో కడుభయంకరమై ప్రసరించు నిట్టితే
జమ్మున నెల్లలోకములు స్రగ్గవె వాయువు లేనిచోట దీ
పమ్మునుబోలె వీఁ డచల భావము నొందె దృఢవ్రతస్థుఁడై. ||48||

తే. ఇతఁడు గావించుతపము సురేశ్వరునకుఁ
జెప్పకుండిన మోసంబు చెందు ననుచు
నచట నిల్వక దివమున కరిగి రంత
వాయువేగులు వేగులు వారు వెరచి. ||49||

వ. ఇట్లు చారు లతిత్వరితంబున నాకలోకంబున కేగి యమ
రేశ్వరుం గాంచి దండప్రణామంబు లాచరించి నిటలతటం
బున నంజలిపుటంబు ఘటియించి యి ట్లనిరి. ||50||

ఉ. దేవరపంపున న్ధర కతిత్వరితంబున నేగి యచ్చటన్
బావను లైనభూసురులఁ బార్థివులం బరికించి పుణ్యతీ
ర్థావళుల న్మహానదుల నారసి మౌనులఁ జూచి బంధుర
గ్రావములన్ వనంబులను గన్గొని జాహ్నవిఁ జేరఁబోవుచోన్. ||51||

శా. చండాంశుండునుబోలె నుగ్రతరతేజఃస్ఫూర్తి ఫాలానలా
క్షుండున్బోలె మహాప్రభావమున రక్షోహంతయున్ బోలె బ్ర
హ్మాండాంతర్గతజంతుసంఘహృదయవ్యాప్తాకృతిం బద్మగ
ర్భుండుంబోలెఁ దపంబునం దగు మునీంద్రుం డున్నవాఁ డచ్చటన్. ||52||

తే. అతనితపమున లోకంబు లడరె గిరులు
వడఁకె జలధులు పిండలి వండు లయ్యె
ధరణి కంపించె సూర్యచంద్రరుచు లడఁగెఁ
దారకంబులు రాలె దిక్తటులు వ్రీలె. ||53||

వ. కావున నమ్మహామునీంద్రుం డేమినిమిత్తంబున నట్టితపంబుఁ
జేయుచున్నవాఁడో దానికిం దగినకార్యం బూహింపు
మనియును, నతనిపేరు తుల్యుం డనియును, విన్నవించిన
దురంతచింతాక్రాంతుండై కొలువుకూటంబున కేతెంచి
ప్రతీహారులచే దిక్పాలపూర్వకంబుగా సకలదేవతావరు
లను స్వాచార్యుం డగుగురుని రావించి యథోచితంబుగా
సత్కరించి వారలు చుట్టునుఁ బరివేష్టింప భద్రచింతామణి
పీఠికాసీనుం డై యందఱఁ గలయం గనుంగొని యి ట్లనియె. ||54||

చ. ఘనుఁ డొకయోగి తుల్యుఁ డనఁగా ధరణీస్థలియందు నేరికి
న్వినఁ గనరానితేజమున విఱ్ఱవీఁగి తపంబు సేయఁగా
వనరుహమిత్రచంద్రనగవర్గసముద్రనదీనదక్షమా
జనతతియు న్జలించెనని చారులు చెప్పినమాట వింటిరే. ||55||

తే. ధరణియాపద మానువిధంబుఁ దుల్య
మునితప ముడుగురీతియు మనకు విపుల
సౌఖ్యమున నుండుకార్యంబుఁ జర్చ చేసి
పలుకుఁడీ మీరు మీయుక్తిబలము మెఱయ. ||56||

వ. అనవుడు నప్పాకశాసనునకు నఖిలామరాధిపులయనుమతం
బున సకలనీతివిద్యాగురుం డగుగురుం డి ట్లనియె. ||57||

ఆ. బలిమిఁ జేయరానిపని యెట్టిదైన ను
పాయబలముచేతఁ జేయవచ్చు
సాహసంబు చేసి చనరాని జలనిధి
నావచేఁ దరించు లేవ ననఘ. ||58||

ఆ. మునులు తపముఁ జేయుచును బహిరింద్రియం
బుల మనంబుతోడఁ గలిపి నిలిపి
యచలనిష్ఠఁ బొల్తు రదిగాన వారి మ
నంబుఁ గలఁపఁ దద్వ్రితంబు చెదరు. ||59||

క. మనసిజు నీక్షణమున రాఁ
బసుపు మతం డమ్మునీంద్రుభావముఁ గడునే
ర్పునఁ జొచ్చి తపము మాన్పెడు
ననఘా! యాతని కసాధ్య మైనది గలదే. ||60||

వ. మఱియును. ||61||

ఆ. ధరణిజనులు వడఁకఁ దపము గావించు ము
నీంద్రకోటి మాన్ప నిందువదన
లోపినట్లు విధుఁడు నోపఁడు నిక్కువ
మచ్చరలను బిల్వనంపి పంపు. ||62||

వ. అని యమ్మునితపోవిఘ్నోపాయంబుఁ జెప్పిన గురు నభి
నందించి పురందరుండు పుండ్రేక్షుకోదండనిర్జితయోగిజన
తపోదర్పుండైన కందర్పునిం దలంచిన. ||63||

సీ. వనితల చేతి వేదనకొప్పు తనకొప్పు
పసఁ జూడ నొసపరిబాగు మీఱఁ
దనమోముసిరినీడు కొనఁగోరి కొనగోరి
కస్తూరికాతిలకంబు చెలఁగ
వనజాక్షి[10]సంతన తనమేన తనమేన
మామ [11]పెన్ బ్రాయంబు మహిమఁ జూప
మెఱుఁగుఁజుక్కలతోడ సరులైన సరులైన
తనయురంబున నిండి తళుకులీన
తే. కేళి సలిపెడు తనమంచికేలియుంగ
రములకాంతులతతి యుంగరముల విరుల
నందియల మించు పదముల నంది యలర
వంబు మీఱంగ నింద్రుభావంబు దనర. ||64||

చ. ననువులు మందెమేలములు నారుల పెన్ బొలయల్కవేళలం
బెనఁగి కవుంగిలించునెడ పేరులయెత్తులు గోరుటొత్తులుం
దనువున మీఱఁగా నలసతం శిఖునవ్వులుఁ గొప్పుఁబువ్వులున్
గనుఁగవకెంపులున్ రతులగర్వము సొంపులు నింపు దోఁపఁగన్. ‖65‖

ఉ. పూవులవిల్లు నమ్ములును బూనుచు బంగరువ్రాత నిండుమా
దావళి దట్టిగట్టి యొరదాఁకిన కెంజిగురాకుబాకు శో
భావృతిగా నమర్చి వలిపంబుఁ బయిన్ వలెవాటు వైచి ల
క్ష్మీవనితాకుమారకుఁడు మేనిమెఱుంగు జగంబు నిండఁగన్. ‖66‖

మ. చెలికాఁడైన వసంతుఁ డాదరముతోఁ [12]జేయూఁదఁగాఁ జల్లగా
లి లసచ్చామరపాణియై నడవ [13]నాళీకద్విషుండున్ సుధా
జలపూర్ణంబగు గిండి దేరఁ దనదక్షత్వంబు మీఱంగ నిం
తులమానం బెడలంగ వచ్చె నమరేంద్రుం డిచ్చలో మెచ్చఁగన్. ‖67‖

వ. ఇట్లు వచ్చిన భావసంభవుని నయ్యింద్రుం డాలింగనంబు
చేసి గారవించి సుఖాసీనుం గావించి కుశలం బడిగిన
యనంతరంబ రంభం దలంచిన. ‖68‖

చ. చెలువము రచ్చ కాముకులజీవన మంగజరాజ్యలక్ష్మి శూ
రులు గనునట్టిసద్గతి మరుద్గణికామణి సోమయాజుల
న్వలవఁగఁజేయు నౌషధము స్వర్ణవిభూషణ మంబురాశి స
త్కులభవపుణ్యరాశి నలకూబరుప్రాణపదంబు రంభ దాన్. ‖69‖

మ. కురులం [14]దావిచయం బొసంగు విరులం గొప్పొప్పుగాఁ దీర్చి క
స్తురి ఫాలంబున సోగబొ ట్టిడి కళాస్తోమంబుపైఁ జల్లు ముం
గర నాస న్ధరియించి లేనగవు వీఁక న్మోవి పల్లొత్తులున్
మరువై దాచఁగఁ గ్రొత్తముత్తియపుఁగమ్మ ల్వీనుల న్మించఁగాన్. ‖70‖

ఉ. ఏపునఁ దారహారము వహించి మనోహరహీరకాంతి సం
దీపితమైన క్రొమ్మొగపుతీఁగ ధరించి సమస్తరత్నసం
స్థాపితమేఖలాకృతనితంబము సోయగ మూరుశోభలం
బై పడి మేలి సన్నవలిపంబున మీఱి దుబాళి చేయఁగాన్. ‖71‖

ఉ. చేరిక గోరు[15]కోణములఁ జెక్కి విలాసము వేసినట్టి బం
గారపుఁగుండలన్ గెలువఁగాంచి నిశాతనవాంకుశంబుల
న్జీరిన కుంభికుంభములచెన్ను వహించినయట్టి క్రొత్తకెం
జీరలతోడి చన్నుఁగవ చెల్వముఁ బయ్యెదఁ జౌకళింపఁగాన్. ‖72‖

సీ. తనకన్నుదోయి యుద్దండమన్మథబాణ
జలజమీనములకు సామి గాఁగఁ
దననెమ్మొగంబు చంద్రసరోజమణిదర్ప
ణావళులకు బడియచ్చు గాఁగఁ
దనతనూయష్టి సౌదామినీవల్లికా
తపనీయములకు విధాత గాఁగఁ
దనమందగమనసౌందర్యంబు మదకేకి

దంతిహంసల కోజబంతి గాఁగఁ
తే. దనమ్మృదుధ్వని కోకిలోత్కరవిపంచి
కాశుకాళికి నొజ్జగా గర్వ మొప్పఁ
దనవిలాసంబు మదనవిత్తంబు గాఁగ
రమణఁ గనుపట్టె విభ్రమారంభ రంభ. ‖73‖

తే. అందియలు మ్రోయ మేనిసోయగపుఁదావి
కళులు పెల్లుగ మూఁగి ఝుమ్మని చెలంగ
గురుపయోధరధమ్మిల్లభరముకతన
నడచువేళల నిరుపేదనడుము వడఁక. ‖74‖

ఉ. మేనకమూఁపుతోడ నునుమే నొరయం గరపద్మ మూఁది చే
తోనయ మొప్పఁగా హరిణితోఁ దనముచ్చట చెప్పుచుం బ్రియం
బాని సుకేశితోఁ జదురులాడుచు నొయ్యన మంజుఘోషతో
లేనగ వొప్ప మానము చలింపఁగ మర్మము లెత్తి యాడుచున్. ‖75‖

సీ. తాటంకమణిభానుధాళధళ్యంబులు
చెక్కుటద్దములపైఁ జిందులాడ
నవ్యహారప్రభానైగనిగ్యంబులు
కుచపర్వతంబులఁ గుప్ప లుఱుకఁ
దరణిరుజ్మేఖలాధాగధగ్యంబులు
కటిమండలంబుపైఁ బుటము లెగయఁ
జారుకంకణదీప్తిచాకచక్యంబులు
హస్తపంకజముల నలముకొనఁగ
తే. గరిమఁ బదియాఱువన్నె బంగారుసిరులు
మెఱపులును గూడి రూపమై మెలఁగునట్టి
యనువుమీఱంగ వచ్చె దేవాధినాథు
కొలువునకు రంభ కుచజితకుంభికుంభ. ‖76‖

వ. ఇవ్విధంబున వచ్చి కృతాంజలి యై యున్న రంభనుం దక్కిన
రంభోరులం గరుణావలోకనంబుల మన్నించి జంభారి నిజ
కార్యారంభం బెఱింగింపందలంచి పంచబాణున కి ట్లనియె. ‖77‖

సీ. అనఘ నీరూపతేజోంశంబు సౌందర్య
వంతుల కుపమానవస్తు వయ్యె
భవదీయకోదండపాండిత్యవిభవంబు
సకలధానుష్కసౌష్ఠవము గెలిచెఁ
దావకవిపులప్రతాపానలజ్వాల
నగచాపుదేహంబు సగము చేసె
యుష్మదీయశరప్రయోగవైద్యంబు
కంజగర్భుని తల [16]గడిచి పాఱె
తే. నిన్ను నొకపరి మదిఁ జేరుకొన్నయంత
సర్వవిరహులు నాజ్ఞావశంవదైక
మానసాంభోజు లగుచుఁ ద్రిమ్మరుదు రనిన
[17]మీఱి వినుతింప శేషుండు నేరఁగలఁడె. ‖78‖

మ. ననరేవిల్లు మదాళిసంఘము గుణం బబ్జాతపత్రాక్షిదృ
ష్టినికాయంబు శరోత్కరంబు లవియుం జేపట్టి నీవిద్య నే
ర్పున రెం డొక్కటి గాఁగఁ జేయుదు బలీ రూపంబునం జెందకే
యనఘా! నీకు సమానుఁడుం గలఁడె బ్రహ్మాండాంతరాళంబునన్. ‖79‖

ఉ. ఆయమరాచలంబు ధనువై విలసిల్లఁగ విష్ణుఁ డమ్ము గా
వేయిశిరంబులం బరిఢవిల్లెడుశింజినిఁ గూర్చియున్న శూ
లాయుధు మాటమాత్రమున నంగము వ్రయ్యఁగ మోఁది మించితౌ
తీయనివింటనే వెనుకతీయనిబీరమునన్ మనోభవా. ‖80‖

క. [18]కఱకై మీఱియు నాయ
క్కఱకై చనుదేఱ నిన్నుఁ గనుఁగొనినపుడే
చెఱకువిలుఁ బూనఁజూచిన
చెఱకున్ లోనైరి సకలసిద్ధులుఁ దనరన్. ‖81‖

ఉ. చండకఠోరవిష్ణుకరచక్రముకంటె మదీయదీర్ఘదో
ర్దండవిజృంభమాణభిదురంబునకంటెఁ బరేతరాడ్గదా
దండముకంటెఁ జంద్రధరదారుణశూలముకంటే నెక్కుడై
మెండుకొనుంగదా భవదమేయమృదుప్రసవాంబకంబు దాన్. ‖82‖

క. హరిహరకమలభవాదుల
సరకు గొనక గెలుచునీకు సామాన్యమునీ
శ్వరులను జయించు టనఁగా
సరకా నరకాంతకాత్మసంభవ తలఁపన్. ‖83‖

వ. ఐన నొక్కకార్యంబు వినుము. తుల్యుం డనుమునీం
ద్రుండు దారుణం బగుతపంబు గావింప లోకంబులు చీకాకు
పడియెఁ గావున నతనితపంబునకు విఘ్నంబు సేయవలయు;
నీకు సహాయంబుగా రంభాదిదేవతాంభోజాక్షుల నంపెద
ననిన నింద్రునకు నిందిరానందనుం డి ట్లనియె. మద్దనుః
ప్రభావం బవధరింపుము. ‖84‖

క. పిడికిట నడఁగెడునడుమున్
గడుఁదియ్యని మేను భృంగకలితగుణంబున్
విడివడనికొప్పు నేర్పడి
పడఁతుక గతి యయ్యె మించి పౌరుషవృత్తిన్. ‖85‖

క. మును లెంత నాకు రుద్రుం
డన లక్ష్యస్థాణురూప మాపద్మజుఁడున్
గనుఁగొనఁగ నజప్రాయం
బనఁ దక్కినవారి నెన్నఁదగునే యెచటన్. ‖86‖

వ. దేవా! యమ్మునితపంబు వారించి నీకు మెప్పు పుట్టించెదఁ
జూడుమీ యన నతండు మనంబున ఘనం బగుసంతసంబున
ననర్ఘ్యమణిభూషణాంబరాదులు గట్టనిచ్చి ప్రియపూర్వ
కంబుగా ననిపి రంభ కి ట్లనియె. ‖87‖

సీ. నీకుచంబులు శూరనికరంబులకునెల్ల
రమణీయశైలదుర్గములు గావె
నీవాలుఁజూపులు నిఖిలపల్లవులకుఁ
బంచాస్త్రశరపరంపరలు గావె
నీముద్దులొల్కెడి నెయ్యంపుఁబల్కులు
విటజనాకర్షణవిద్య గాదె
నీమందహాసంబు కాముకశ్రేణిపై
మరుఁడు చల్లెడి సొక్కుమందు గాదె
తే. సరసిజానన నీతోడి సురతకేళి
పరమమైనట్టి సాయుజ్యపదము గాదె
నీవిలాసంబు మదిలోన [19]నేర్పు మీఱఁ
దలఁచుచుండుటయును జన్మఫలము గాదె. ॥88॥

సీ. అతివ హవ్యములు దేవాళి కిచ్చుటలు నీ
[20]విందుల నాదటఁ బొందఁగోరి
దీక్షితు లగుచు వేదికమీఁద నిలుచుటల్
నీకుచవేదిపై నిల్వఁదలఁచి
సోమపానముఁ జేసి సొక్కుట దలఁప నీ
యధరామృతంబున కాసఁ జేసి
యపభృథస్నానంబు లాచరించుట లెల్ల
నీనునుఁజెమటల నానఁబూని
తే. వీతిహోత్రునిలో నేయి వేల్చుటయును
బొలఁతి పొలయల్కకాఁకలఁ బొరయఁ జూచి
యనుదినమును గ్రీడింతురు యజ్వ లిట్లు
సవనములఁ జేసి నీవిలా[21]సంబుఁ గనఁగ. ॥89॥

తే. కడునిశాతంబులైన ఖడ్గములకైన
నింతయును భీతినొందక యెదురు శూరు
[22]లోడుదు రొకింత నీవల్గి చూడఁ గీర
వాణి నీచూడ్కి యది యెంతవాఁడి చెపుమ. ॥90॥

క. ధరణీతలమున యోగీ
శ్వరుఁ డొక్కఁడు తుల్యుఁ డనఁగ సంతతనిష్ఠా
పరుఁడై తప మొనరింపఁగఁ
దరుణీ, భువనంబులెల్లఁ దల్లడ మందెన్. ॥91॥

క. కావున భువనత్రయమును
గావుము; ననుఁ బ్రోవు; తుల్యఘనతప ముడుపం
గావు నయోపాయంబులు
వేవేలును నీవు దక్క, విమలేందుముఖీ! ॥92॥

వ. అని ప్రియంబును మన్ననయుం దోప నానతిచ్చినఁ గరకమ
లంబులు మొగిడ్చి రంభ జంభారి కి ట్లని విన్నవించె. ॥93॥

ఉ. ఇచ్చక మొప్ప నీయెదుట నిచ్చెలు లెల్లను బుద్ధిమాలి తా

రిచ్చకు వచ్చినట్టిగతి నేవిధినైనను బల్కనిమ్ము కా
ర్చిచ్చను నమ్మహామహుని చిత్తము నొచ్చినఁ గీడు దప్పునే
పచ్చనివింటిజోదు హరుపైఁ బడి యేగతి యయ్యెఁ జెప్పుమా! ||94||

ఆ. ఎదిరిసత్త్వ మెఱిఁగి యెదిరినచోఁ గదా
విభుఁడు జయము నొందు వేవిధములఁ
గొలఁది కానిపనులకును బోవఁగాఁ గీడు
కొలఁదిగనక వెంటఁ గూడకున్నె. ||95||

ఆ. ఐనఁ గానిమ్ము నీయాజ్ఞ ననిమిషేంద్ర!
ధరణిపై నుగ్రవృత్తితోఁ దపము సేయు
తుల్యుని భుజంగతుల్యుఁగాఁ దుది నొనర్చి
యతులసంభోగముల సోలి యాడఁజేతు. ||96||

క. నీయాన నమ్ము చూపెద
నాయోగిని నగుచు నేరుపంతయు నట నే
నీయాననమ్ము చూపెద
నాయోగికి నగుచుఁ బోయి యనిమిషనాథా! ||97||

వ. అని యప్పద్మలోచన సహస్రలోచనుచిత్తంబు మెచ్చు
నట్లుగాఁ బలికిన నతండు సంతసిల్లి యయ్యిందువదనకు నపరి
మితభూషణాంబరాదులు వినయపూర్వకంబుగా నొసంగి
యనిపిన. ||98||

క. అంత సకలవనలక్ష్మీ
కాంతము వనరాశికన్యకాసుతవిజయో
దంతము జితమానవతీ
స్వాంతము నై నివ్వటిలు వసంతము వచ్చెన్. ||99||

సీ. మంచున [23]మే నెల్ల మర్ధించి పత్రసం
చయమును డుల్చు విశల్యకరణి
ముదిసిన తరుజాతమునకుఁ జిత్రంబుగాఁ
దారుణ్య మొసఁగు సంధానకరణి
పసరుచందము దోఁచి యొసఁగెడు కోరక
వ్రాతంబునకును సౌవర్ణకరణి
హరునిచే మటుమాయమై మేనెఱుంగని
చిత్తజాతునకు సంజీవకరణి
తే. పలుకనేరని కోకిలప్రకరమునకు
నంచితస్వర మిచ్చు మహౌషధంబు
కాముకశ్రేణులకు నెల్లఁ గాలకూట
మనఁగ మించె వసంతసమాగమంబు. ||100||

చ. చలమున మూగలైనపికసంఘము నమ్మరుచే కటారి మూ
గలుగునొనర్చు టొప్పగు జగంబున ఱాగలు గానియట్టి రా
చిలుకలనెల్ల ఱాఁగలుగఁ జేసి మనోభవుసేనలోన రాఁ

గలుగనొనర్చెఁ జిత్రములు గావె వసంతునిచేత లన్నియున్. ||101||

తే. తరువులకు మేఘుఁ డప్పులు దా నొసంగి
యవి వసంతుని కిమ్మని యప్పగింప
దానికి ఫలము లియ్యఁ బత్రంబు లిచ్చె
ననఁగఁ దరువులపత్రంబు లవని రాలె. ||102||

తే. అల వసంతుఁడు కొమ్మలయందుఁ బ్రేమఁ
బత్రభంగము లొనరింప బహుళభూరు
హములఁ గనుపట్టు కొమ్మలయందునెల్లఁ
బత్రభంగంబు చేసె నభంగలీల. ||103||

సీ. కెంజాయ పల్లవపుంజంబు గీల్కొని
యధికసంధ్యారక్తి ననుసరింప
గట్టియై యెండసోఁకని తరుచ్ఛాయలు
తిమిరంపుగుంపుల కొమరు దాల్పఁ
గోరకంబులు నిండుకొని సందడిలునట్టి
తారకంబులతోడఁ దస్తరింప
బుప్పొడి దట్టమై కప్పిన తావులు
వరచంద్రికావైభవంబుఁ జూపఁ
తే. దొరుఁగుపూఁదేనియలు మంచుతోడ నొరయ
నేఱులై పాఱు ఫలరస మిందుకాంత
జనితసలిలంబుఁ దులకింప వనము లెల్లఁ
జాల సితపక్షరాత్రులచంద మయ్యె. ||104||

మ. ఒగరెక్కం గడులేఁతలై మృదువులై యోగ్యంబులై యున్నయా
చిగురాకు ల్తమకంఠదోషముల నుచ్ఛేదింపఁగాఁ జాలు మం
దుగతిన్ మేసి పికంబులెల్లఁ దరుసందోహంబులన్ వ్రాలి సో
లి గరిష్ఠంబగు పంచమస్వరముఁ గ్రోల్చెన్ మన్మథప్రీతిగాన్. ||105||

క. పరిపక్వఫలము లెల్లం
బరికించి తదీయరసముఁ బానము గావిం
చి రుచులఁ జొక్కి కడుం బో
తరమున రొదఁ జేసెఁ శుకవితానము పేర్మిన్. ||106||

తే. భూరిమధుపానమునఁ జొక్కి పుష్పరేణు
పటలి భూతిగఁ దాల్చి నేర్పరితనమున
ఝుంకృతులు శృంగనాదంబుజాడ గాఁగఁ
దుమ్మెదలపిండు మించె సిద్ధులవిధమున. ||107||

క. వెన్నెలతళుకును మించిన
వెన్నెల బిసకాండములు ప్రవీణతతోడన్
గ్రొన్నెలఁ దగు రాయంచల
గున్నలు జవరాండ్ర కిచ్చెఁ గోరికతోడన్. ||108||

చ. మలయము నేలి పద్మినుల మంజులసౌరభ మెల్లఁ గ్రోలి పు

వ్వులఁ గనుపట్టు మేలితనువు ల్మొద మందఁగ వ్రాలి కైతకం
బులఁ బొడకట్టుధూళి దివి బోవఁగఁ ద్రోలి మృదుత్వశీలియై
కలయఁ జరించెఁ జల్లనగుగాలి పదాను[24]పదన్మదాలియై. ||109||

వ. ఇట్లు సమస్తమహీరుహంబులకు సంతసం బొసంగు వసంత
సమయంబున ననంతధ్యానపరాయణుడై హృదయస్థిత
నారాయణుండును నిర్మలప్రచారుండును నిర్వికారుండును
నగు తుల్యుం డుగ్రతపంబుఁ సేయుచుండె నంత. ||110||

సీ. చెలువైన చిల్కతేజీమీఁద నొసపరి
కెందమ్మిపక్కెరఁ బొందుపఱిచి
క్రొత్తదాసనపుఱేకులు గీలుకొల్పిన
బిరుదైన దగులాల సరియొనర్చి
కురువేరు నెరులచిక్కులు దిద్ది సవరించి
కట్టిన [25]సరివెలికట్లు వైచి
నవకింశుకప్రసూనదళంబు సరి లేని
యరిగఁ బ్రియంబున నవధరించి
తే. యిరుఁగెలంకుల నుంచిన యొఱలతోడఁ
దనరు చిగురాకుఖడ్గా లుదారలీల
నొనరఁ దామరనూలున బెనఁచికట్టి
కలువతావులుఁ జెలువంపుగతి ఘటింప. ||111||

సీ. తనకు జో డెఱుఁగని దంట తామరఱేకు
జొంపంపు సొంపైన జోడు దాల్చి
తన కొక[26]దాపు కోర్వని మహావీరుఁడు
[27]దాపున చిగురుటత్తళము గట్టి
తనతలమీఁద నింతయు లేని నెఱజోదు
కలిగొట్టుపూబొమ్మికంబుఁ బూని
తన కొక్క[28]మాఱైనఁ దలఁపని కడుదిట్ట
కమలకర్ణిక ఖేటకముగఁ గట్టి
తే. తనకుఁ [29]జెమించినట్టి దిద్ధరణి లేని
ఘనుఁడు నాళంబుతోడి పంకజముఁ గేల
నిడుగుఁగాఁ బట్టి సురలు వర్ణింప నపుడు
ననలవిల్కాఁడు యుద్ధసన్నద్ధుఁ డయ్యె. ||112||

మ. చెలువంబై కనుపట్టు రాచిలుకతేజీ నెక్కి మిన్నంద భం
జళిఁ ద్రొక్కింపుచు వింతవింతగతుల న్సవ్యాపసవ్యంబులన్
గలయంద్రోలుచు మండలీకరణరేఖ న్జూపుచు న్మించెఁ బూ
విలుకాఁ డభ్రగరాజువాహనముపై విష్ణుండు నాఁ బొల్పుగన్. ||113||

వ. మఱియును. ||114||

సీ. పక్షపాతముకల్మి పార్శ్వభాగంబుల
[30]నీలకంఠంబులు సోలి నడువఁ
బల్కుల నమృతంబు లొల్కఁ బల్కెడుశుక

ప్రముఖసద్ద్విజకోటి బలసి కొలువఁ
గన్నుల కింపైన కాంతిఁ బ్రొద్దులు పుచ్చు
రాజహంసలు క్రమారంభ మొనర
నరమర లేనినెయ్యమున నల్లల్లనఁ
గదిసి ముందఱ మరుద్గణము రాఁగ
తే. పంబి భృంగీశ మధురగానంబు చెలఁగ
మాధవుఁడు నెయ్యుఁడై మహామహిమ మొసఁగఁ
దలఁప నొరులకు లేనట్టి బలము మెఱయఁ
దథ్యవిషమాంబకఖ్యాతి దాల్చి యతఁడు. ||115||

వ. సపరివారుఁడై నిజకేతనఛత్రచామరాదిలాంఛనంబులు
వెలుంగ బ్రహ్మవిద్యాకల్యుండగు తుల్యుండు దపంబు
సేయు వనంబు వొచ్చి నిల్చె నంత రంభయు జంభారిపంపుఁ
బూని దననెయ్యంపుఁజెలులు కొలువ వచ్చుచుం దనలోన. ||116||

చ. అనిమిషనాథుఁ డిట్టిమునికై ననుఁ బరఁపిఁ దదీయకార్య మే
యనువుననైనఁ జేసి హృదయంబున సంతసమందిఁ గందునో
మునివరు మోసపుచ్చుటకు ముందఱ నిల్వ నతం డెఱింగి నె
మ్మనమునఁ గందునో చనుట మానితినేని బలారి [31]గందునో. ||117||

క. అని తలపోయుచుఁ గూరిమి
వనజాక్షులఁ గూడి మనసు చదలియు బీరం
బు నిగుడ మునివరు నాశ్రమ
వనమున కేతెంచె దివ్యవనితామణి దాన్. ||118||

వ. ఇట్లు వచ్చి సఖీసమేతంబుగా దివ్యయానావతరణంబుఁ జేసి
యందు. ||119||

ఉ. ఇచ్చకు వేడ్క సేయఁదగు నీడల నీడలఁ గమ్మతావులం
బొచ్చెము లేక చల్లఁగలపొన్నల[32]గున్నల మించుచాయలన్
నిచ్చలుఁ బూచి పెంపొదవు నిమ్మల యిమ్ములఁ బాంథకోటిపై
మచ్చరికించునట్టి యెలమావులతావుల సంచరించుచున్. ||120||

ఉ. మూఁగుచుఁ దోడిచేడియల ముచ్చటలం గికురించి యొండుచో
దాఁగుచుఁ బుష్పసౌరభకదంబములన్ గల తీవయుయ్యెలం
దూఁగుచుఁ బువ్వుఁదేనియలతుంపురుగుంపులచేత నిచ్చమై
దోఁగుచు నిండుజవ్వనముతో మురిపంబున విఱ్ఱవీఁగుచున్. ||121||

క. చెలఁగుచు మర్మపుఁబలుకులఁ
గలఁగుచుఁ గరతాళగతుల కనురూపముగా
మలఁగుచు రాయంచలగతి
మెలఁగుచు నంతంత వేల్పుమెలఁతలు వరుసన్. ||122||

వ. ఇత్తెఱంగున నమ్మత్తకాశినులు దమలోన. ||123||

క. మరువము మేను లతాంగీ

మువము దగ [33]మమ్ము హరుని మాఱుకొనిన య
మ్మరువమ్ము మానుటకు నై
మరువ మ్మిది బ్రహ్మ చేసె మానస మలరన్. ||124||

క. వ్రీడావతి చనుదోయికి
నీడని పోల్పంగ ఫలము లేవి యనం దా
నీడన కలవని వేఱొక
ప్రోడ వలుకఁ దోడిచెలులు పొదలిరి వేడ్కన్. ||125||

క. పడఁతీ! తావులకున్ బై
పడ నేటికిఁ బొగడ లివియ పంచాస్త్రునకున్
విడిపట్టు సతులసిగ్గుల
విడిపట్టుగదా యటంచు వెఱతురు చేరన్. ||126||

మ. చెలియా, యప్రతిమానగంధములచేఁ జెన్నొందు సంపెంగ దాఁ
గలుషాకారు లటంచు భృంగవరుల న్గారించి సంపెంగదా
తలఁపన్ దీనిగుణంబు లెల్ల విని పాంథవ్రాతముల్ సంతసం
బుల పొందం గని భీతి నొందు ననినన్ భూమిన్ విచిత్రంబుగాన్. ||127||

ఉ. మానిని, యెఱ్ఱనై తనరు మంకెనపువ్వులమీఁది భృంగసం
తానముఁ జూచితే వనమున న్విహరించు రమావధూటికిన్
బూనికఁ బుష్పజాలములఁ బూజ లొనర్చి వసంతుఁ డింపుతోఁ
దా నిడు ధూపవహ్నిజనితం బగుధూమమురీతి నొప్పెడున్. ||128||

ఉ. శంబరవైరి వీని సుమజాలముచేతనె నేర్పుతోడఁ గ్రో
ధంబున శంబరాసురుని దార్కొని యేచిన వాని మాంసర
క్తంబులు పీల్చి యాగదురుద్రాళఁగ నోపక క్రక్కుచున్న భా
వం బన రాగవత్కుసుమవల్లరుల న్గనుపట్టె నీపముల్. ||129||

ఉ. విన్నఁదనంబుతోడఁ గడువెల్వెలఁబాఱెడు నిందువంక నే
మున్నది గెల్వ నాకనుచు నుద్ధతి మారుఁడు చందమామనున్
బిన్నఁగఁ జేసి మోదుగకుఁ బెద్దఱికంబిడి యిందువంక నే
కొన్న జయంబులెన్నియని కోరి పఠింపుదు నంబుజాననా! ||130||

ఉ. వారిజము ల్మహీజమగువారిజము ల్సమమైన నేరికై
పోరుచు మన్మథుం డనుపఁ బోయి తమిన్ యువకోటిఁ గాఁడుచో
సారసమై చెలంగమిని సారసము న్మఱిగించి మించె నీ
వారిజ మాత్మరాగజితవారిజబంధురరాగపూరమై. ||131||

ఉ. ఓ యెలనాఁగ, కేసరము లోలిఁ గనుంగొని తమ్ములంటి వౌ
నో యలనాగకేసరములో వివరింపుము రాకపోకలన్
రాయని మేలు గల్గి ద్విజరాజకరగ్రహణోచితంబులై
వేయువిధంబుల న్బరిఢవిల్లునె పద్మము లెన్ని చూడఁగన్. ||132||

చ. తరువరమైన యాకొఱవిదయ్య మెఱుంగ మరుండు పాంథులన్
వెఱవఁగఁజేయఁ బెంచి వనవీథుల నుంచిన నెల్లవారల

న్దళిమి హరించు నక్కొఱవిదయ్యముఁబోలె [34]నటచ్ఛిలీముఖో
త్కరరవఘోరహుంకృతిఁ బతత్సుమనోనల[35]జాలకీలలన్. ॥133॥

చ. కొసరనితావిమించు కలిగొట్టు మనోభవభూవిభుండు సం
తసమును జెందునట్లుగ ధనంబులు పెట్టెడుఁ గాపుఁబోలెఁ దాఁ
గొసరునఁ జాల భక్తిఁ [36]గలిగొట్టు మనోహరగంధబంధుర
ప్రసవసమాజ మంచు మదిఁ బాంథులు భీతి వహింతు రెంతయున్. ॥134॥

చ. మారుఁడు కోపగించి కుసుమంబులచేఁ గడకంటఁ జూచి బ
న్నీరని తా మధువ్రతనిజేష్టభటాళికి నప్పగించినన్
వారణఁ జేసి యాకులమువార లొసంగెడు పన్ను గాఁగఁ బ
న్నీ రనిశంబు నిచ్చుఁ గడునేర్పరి గొజ్జగిగా తలంచినన్. ॥135॥

చ. చెలువముతోఁ బ్రవాళములచే సుమనోనికరంబు గప్పి ని
ర్మలగురుభక్తిమై ఫలసమాజము విప్రకరార్చితంబుగా
మెలఁగుచు మాధవుండు మరి మెచ్చఁగ లచ్చికి మందిరంబు నా
నలరి యశస్వితోడ నెనయౌ వనచూతము చూత మంగనా! ॥136॥

చ. వినుతవయోవిలాసమున వీఁగురసాలము నంటుకొమ్మయం
చు [37]నొకసరోజనేత్ర దనచుట్టఱికం బెఱిఁగింపఁ జేరినం
తనె నిజకుంతలంబుల బెనంగుచుఁ జన్నుల నంటినంత న
ప్పనికయి సిగ్గుఁ జెందె నవపల్లవకృత్యము గాఁగ నవ్వుచున్. ॥137॥

శా. నెమ్మి న్శంకరుఁ డాత్మమాళిఁ గదియ న్నీరేజవిద్వేషితో
నిమ్మారేడుదళంబు దాల్చి తనలో నిందీవరాప్తప్రకా
శ మ్మెల్లం బదియైదునాళ్లపనిగాఁ జర్చించి మెచ్చున్జుమీ
యిమ్మారేడు గణింపనైన జగము ల్వీక్షింప నీభూజమున్. ॥138॥

ఉ. చందన మెల్ల భోగులకు శైత్యగుణంబున మంచిదయ్యె వె
[38]చ్చందనమయ్యెఁ బాంథుల సజస్రము నేచు నెపంబు రాజు మె
చ్చం దనమీఁదితప్పునకుఁ జాలఁగ అంపపుకోఁత కోర్చియున్
డెందము చల్లఁ[39]జేసెడి నదే కడుచిత్రము దీనిశాంతమున్. ॥139॥

ఉ. లాలనతోఁ బయోధరఫలంబులపెంపున నారిగా రస
జ్ఞాళిఁ దలంచి వచ్చిన రయంబున దట్టము గాఁగ [40]నవ్వుటన్
హేల దలిర్ప నారి కెడమే యని తక్కినవార లెల్లఁ గాం
తా లలిఁ బల్కఁ నారి కెడ మయ్యెఁ జుమీ యిది మ్రానుజాతిలోన్. ॥140॥

క. కరవీరము మన్మథభీ
[41]కరవీర మ్మార్తవమగుగతి నుండంగాఁ
బరికించి విటులు సిగ్గునఁ
బరికించిరి దానిపూఁత పస లెఱుఁగరొకో. ॥141॥

క. అరిఁ బూని మదనుఁ డేసిన
యరిఁ బూనికఁ జెఱుచుఁ జిన్నవైనంగా నీ
విరవాదు లనుచుఁ గడున

వ్విరి వాదులు నూని వేల్పువెలఁదులు తమలోన్. ||142||

క. ఏలాలత లెన్నైనను
నేలా లత లుండ ననుచు నింతులు తమలో
నేలలు పాడుచుఁ దగు ను
య్యాలలుగాఁ జేసి యూఁగి రతిముద మొదవన్. ||143||

క. పొదరిండ్లకంటెఁ జెలువగు
పొదరిండ్లుం గల్గ విటులపొందికకై యి
మ్మదనాగయానలకు న
మ్మదనాగమ పర్ణశాల మఱియొం డేలా. ||144||

క. ఈకుసుమగుచ్ఛ మతిభృం
గాకీర్ణం బగుచు నొప్పె నతివా, చూడన్
రాకాంతంబున గ్రహణ
వ్యాకులితశశాంకబింబ మని పోల్పంగన్. ||145||

వ. అని వినోదాలాపంబు లాడుచుం జని చని. ||146||

ఉ. సుందరు లెల్లఁ దత్తరపుఁజూపులు నవ్వన మెల్లఁ జూడ నిం
డం దిమిరంబు బర్వినఁ గడంగి యొకించుక నవ్వినంతలో
నం దమమీఁద వెన్నెల బెణంగయి తోఁచిన రాత్రి యన్న బు
ద్ధిం దళదంబుజాతములఁ దేటి గనుంగొన మాని రంతటన్. ||147||

వ. అందు.

ఉ. అందనిపువ్వుఁగొమ్మలకు నై చరణాగ్రము లూఁది నిక్కి యా
నందముతోడ హస్తనలినంబులు సాంచినఁ గక్షదీధితుల్
చిందులు ద్రొక్క నీవి [42]విడి చీరకటిప్రభ లెల్లదిక్కులం
జిందఁగ నాననాబ్జములఁ జెల్వపుఘర్మకణంబు లొల్కఁగన్. ||149||

ఉ. నిక్కలనాత్మసంచయము నిక్క లతాతతు లంటి యత్తఱిన్
జిక్కనిపువ్వుఁదేనియలు చిక్కఁ గరంబులు జీరువాఱఁగాఁ
జొక్కపుఁదావికి న్మదులుఁ జొక్క నఖాగ్రముల న్సురాంగనల్
దక్కఁగఁ బుష్పగుచ్ఛములు దక్క మనోహరలీలఁ గోయఁగన్. ||150||

తే. మాధవీపుష్పమున నున్న మత్తషట్ప
ద మని యెఱుఁగక జంబూఫల మని చేరి
పట్టఁబోయిన నది కేలు కుట్టినంత
నులికిపడె నొక్కసఖి తోడిచెలులు నగఁగ. ||151||

ఉ. పయ్యెద జాఱ సంతసము పర్వఁ గడున్నిగుడించు నూర్పులుం
బయ్యెదఁ జేరఁ జన్నుగవబాగులు గన్గొని చక్రవాకముల్
దయ్య మెఱుంగు లుప్పతిలి తార్కొని చంపలఁ జెంపఁ గొట్టఁగా
దయ్య మెఱుంగు వీరలవిధం బని కొందఱు బంతు లాడఁగన్. ||152||

వ. మఱియుఁ గొంద ఱిందీవరాక్షు లక్షిణప్రభావంబున భావ
సంభవుని పట్టపుటేనుంగులచందంబున మందమందగమనం
బులు మీఱ మిక్కిలి చలంబున మక్కున లెక్క లెక్క
మిగిలి పిక్కటిలిన చొక్కపుఁదేనియ లొక్కపెట్టఁ దొరఁగం
దిరుగుపడి పరిమళంబులు మరిగి పరిభ్రమించు తుమ్మెదలు
తండోపతండంబులై యండఁగొన నీలమేఘఘటాచ్ఛన్న
చంద్రబింబసహస్రంబుల నవ్వు మవ్వంపుఁబువ్వు[43]గుత్తులు
చేరఁ దదలికఫలకలులితచికురనికరంబులం దమపిల్లలని
యుల్లంబుల నుల్లసిల్లి మాటిమాటికిం జేరు తేఁటిదాఁట్లఁ
జోపంజాఁపు కరంబులు కిసలయవిసరంబు లనెడు నాస
మెసవం జేరి కోకిలంబుల చీకాకు పఱప వెఱపునం గడవ
నడువ నమ్మురిపంబుఁ జూచి యచ్చటచ్చటఁ దిరుగు తమ
కొదమలని రాయంచులు ముంచుకొనినం జనలేక నిలిచి
పయ్యెదచెఱంగుల విసరఁ గవిసి చెన్ను గల గబ్బిగుబ్బలఁ
దమకులంబువారలని ప్రేమపెక్కువల జక్కవలు చుట్టు
ముట్టిన నలయికలఁ జెమర్చి వణఁకునంగంబుల నిష్యంద
మానమరందబిందుసందోహమందపవనచలితలలితలతానిక
రంబు ననుకరించి మించిన వేడుకఁ దమ తమ యిచ్చల
విచ్చలవిడి సంచరించి యలరు నలరులం దెచ్చి యొక్కచో
నిలిచి యొకర్తు నుద్దేశించి. ‖153‖

చ. ఫలరసపూర్ణవాహినియు భవ్యమరందమహాస్రవంతియున్
జలజవిరోధికాంతమణిజాతతరంగిణి గూడి యిచ్చటన్
గలఁకలు దేఱిపాఱు ననఁగా నదిఁ జూచి త్రివేణిసంగమ
స్థలమని మాధవుండు విడఁజాలఁడు సంతతసమ్మదంబునన్. ‖154‖

తే. కీరవారంబు [44]మెప్పుదేఁ గీరవాణి
వాణిఁ జేరంగ నేప్రొద్దు వదరుచున్న
దకట ద్విజకులమయ్యుఁ బాంథాలినేచు
నతివ బలుగూళ్లఁ బెరిగినకతన నేమొ? ‖155‖

క. ఈ కోకిలములు విరహులఁ
జీకాకు పడంగఁజేయుఁ జెలియా యివి ప
ల్లాకులు పెంచినకతమున
నో కడుఁ [45]బుల్లాకుమేఁతనో వివరింపన్. ‖156‖

వ. అని యానందరసపూరితహృదయారవిందలై సరసాలా
పంబు లాడుకొనుచు నందఱుం గూడి. ‖157‖

సీ. సమపీవరోన్నతస్తనమండలంబులు
మహనీయకుంభయుగ్మములు గాఁగఁ
సోయగంబులఁ దనరెడు నూరుకాం
డంబు లనూనతుండములు గాఁగఁ
ధవళాంశుసంకాశదశననిర్యత్ప్రభా
సముదయం బతులదంతములు గాఁగఁ

గరఁగి చెక్కులవెంట దొరుఁగు కస్తూరిబొ
ట్లాతతదానధారాళి గాఁగఁ
తే. శంబరారాతి పట్టపుసామజముల
పోల్కిఁ బరిణతి మీఱంగఁ బోతరించి
మందగమనంబు లెసఁగ నమందలీల
వనములోపల విహరించి వచ్చివచ్చి. ॥158॥

క. చందనగిరిభవపవన
స్యందితకల్హారకమలసందోహరసా
నందభరపరిభ్రమదిం
దిందిరమగు నొకకొలను గనుఁగొనిరి సురతరుణుల్. ॥159॥

వ. అని శుకయోగీంద్రుం డిలావంతునకుఁ జెప్పినవిధంబు
దప్పకుండ నెఱింగించిన విని యటమీఁది వృత్తాంతం
బేమని యడుగుటయు. ॥160॥

శా. ముగ్ధాంభోరుహలోచనామదన, [46]శంభుప్రాభవోపేత, స
మ్యగ్ధాత్రీధరధీర, భోగికులసమ్రాడ్బంధురప్రజ్ఞ, శ్రీ
దుగ్ధాంభోధిగభీర, దానఘన, సింధుశ్రీదతారేట్సుధా
భుగ్ధేనుప్రతిమానభోగకలనా, భూమండలాఖండలా! ॥161॥

క. భూరిపరిపంథినిచయా
వారణకుంజరఘటానివారణలీలా
ఘోరపరాక్రమఘనకం
ఠీరవ సుగుణాఢ్య సత్యనిత్యాభరణా. ॥162॥

భుజంగప్రయాతము. సరోజాతనిద్విడ్భుజంగేంద్రతారా
హరక్ష్మాధరాజప్రియాకుందహారా
మరక్షోణిజాతద్యుమత్తేభదుగ్ధా
బ్ధిరమ్యోల్లసత్కీర్తిదీప్తిప్రచారా. ॥163॥

గద్యము. ఇది శ్రీమత్కౌండిన్యగోత్రపవిత్ర చరిగొండ తిమ్మ
నామాత్యపుత్త్ర సకలవిద్యాపారీణ శతఘంట సురత్రాణ
సుకవిజనవిధేయ ధర్మననామధేయప్రణీతం బయినచిత్ర
భారతం బనుపురాణకథయందుఁ ద్వితీయాశ్వాసము.

1. లోఁచిపుచ్చి

2. వేసవిని తలఁప దినంబు వీలు దినము

3. సిరుల హరుల

4. మున్ స్ఫురన్నభోమండలమున్
5. చెదర
6. తరింపఁగఁ
7. వనభూమి
8. పణ్యభావంబును
9. వితానంబులను
10. కోరిన
11. లేఁబ్రాయంబు
12. జేయూతగాఁ
13. బల్వీకన్ హిమాంశుండు దా
14. బాపటయుం బొసంగ
15. బాణముల
16. గడచి
17. నిన్ను
18. కఱకు లయి మించి నాయ
క్కఱకుం జనుదేని వారిఁ గని నీ వపుడే
చెఱుకువిలుఁ బూనునంతనె
19. నెవ్వదీఱ
20. పొరుగువారని వారిపొందుఁ గోరి
21. సవనములను
22. లోడుదురు డొంకి నీ వల్గి చూడ
23. మేలెల్ల డించిన
24. సరస్మదాలియై
25. వెలిసమకట్లు
26. తావు గోరని
27. ఠావుల
28. మాడ్డైనఁ దలఁపని పెనుదిట్ట
29. జెయి మించినట్టి దిద్ధరణి లేని
30. నీలకంఠాశ్వంబు, నీలకంఠాంగము
31. గుందునో
32. తిన్నెల
33. మున్ను
34. రటీ
35. కీలభిన్నతన్
36. గలకొంటి

37. నగ
38. ల్చందనమాని
39. చేసె వినుఁడీ
40. నప్పుడే
41. కరవీరము మూర్తమైన
42. తతి చీరఁ గటి
43. గుత్తులజాడఁ
44. ముక్కునఁ గెంపు దేర
45. బల్లా
46. శుంభత్ప్రాభనోతేత

శ్రీరస్తు

చిత్రభారతము

తృతీయాశ్వాసము

రమణీరమణపదాం
భోరుహషట్చరణ, కల్పభూమీరుహదా
నా, రామాజనమదన, ద
యారసరఘురామ, పెద్దనామాత్యమణీ. ॥1॥

వ. అవధరింపుము మృదుమధురవచనరచనాపరితోషితముని
జాతుం డగుసూతుండు హరికథాశ్రవణాహ్లాదు లగుశౌన
కాదులకు ని ట్లనియె న ట్లాకొలను గనుంగొని యద్దరి నిలిచి
యావేల్పుముద్దియలు తద్దయు వేడుకం దమలో ని ట్లనిరి. ॥2॥

సీ. తనసొమ్ములైయున్న ఘనతరపద్మరా
గప్రభాపటలి నల్గడలఁ బర్వఁ
దనజీవనస్థితి మనియెద నని రాజ
హంసకుండలము నెయ్యమునఁ గొల్వఁ
దననిత్యమధురత్వమునకుఁ దక్కినవారిఁ
జౌక సేయుచుఁ గవీశ్వరులు పొగడఁ
దనకు నీడై సంకేతంబును నిరసించి
పుండరీకంబులు దండి మెఱయఁ
తే. దన్నుఁ బాయని సిరిఁ జూచి తలఁగ లేక
వేడ్కఁ బ్రమదాళు లెల్ల సేవించుచుండ
సరసులకునెల్ల మేటియై సార్వభౌము
చందమున నుల్లసిల్లి యీసరసి మెఱసె. ॥3॥

చ. సరసిజనేత్ర చూడు జలజాతదళంబులపై బయఃకణా
లి రమణ మీఱె మారుఁడు చలింపని ధైర్యమున న్విరోధులం
బొరిగొని చేరవచ్చినను బుత్త్రునిశౌర్యము మెచ్చి లచ్చి దా
మరకతరత్నపాత్రికల మౌక్తికసంఘ మొసంగు కైవడిన్. ॥4॥

చ. అలశశి తన్మొఱింగి కమలాకృతి నీటఁ దపంబుఁ జేసి ని
ష్కలుషవధూజనాననతఁ గాంచిన నాశ్రయహైన్యజాతవి
హ్వలతఁ దదంక మీ కువలయత్వము నొంది విధుంగుఱించి యిం
దులఁ బటునిష్ఠమై నిలిచెనో తరుణీనయనత్వసిద్ధికిన్. ॥5॥

క. తనపతి యగుద్విజరాజున

కున దను రాగంబుఁ జూడఁగోరియె యతఁ డిం
పునఁ దారలతోఁ గూడిన
నునుమొగమునఁ గెంపు గదిరెనో తొగగమికిన్. ||6||

మ. మకరందంబున దానము ల్సలిపి, జిహ్మప్రక్రియ ల్మాని, కొం
జక పుష్పౌళ్లు విభూతిగా నలఁది, యైశ్వర్యంబుతోఁ బుష్పలి
ట్ప్రకరంబుల్ హరుఁ డంగజాతుని హరింప న్వానిదేహాప్తికై
ప్రకటప్రేమఁ దపంబుఁ జేసె విలసత్పద్మాసనస్థేమతన్. ||7||

తే. కందమూలంబులు భుజించి కమలవనము
లందు నెలవొప్పఁజేసి ద్విజాలి పొగడ
భువనసంచారమహిమచేఁ బొలిచి రాజ
హంసతతు లెల్ల హంసాలి ననుకరించె. ||8||

వ. ఇట్లు తదీయవిశేషంబు లీక్షించి యిది యంభోనిధియుం
బోలెఁ గమలోదయస్థానంబై చంద్రమండలంబునుంబోలె
నమృతమయంబై రామరాజ్యంబునుంబోలె లక్ష్మణానంద
కరంబై కౌరవసభయుంబోలె ధార్తరాష్ట్రనివాసంబై
మించి నేత్రోత్సవంబు గావించె నని సంతసించి సలిలక్రీడా
సంసక్తచిత్తలై యత్తరుణులు తత్తీరంబున. ||9||

చ. [1]వలుద విభూషణంబులు జవంబున డుల్చి చెలంగి వస్త్రముల్
గలయ బిగించి పెన్నెరులు గట్టిగఁ గొప్పులు దిద్ది మందయా
నలు వనవీథిఁ గ్రుమ్మర మనంబుల నిండిన సేదదీఱ మె
చ్చులు దిలకించు నా సరసిఁ జొచ్చిరి సంతస మెచ్చరింపఁగన్. ||10||

వ. అయ్యవసరంబున. ||11||

సీ. అంగుష్ఠములు ముట్టి యంఘ్రితలంబులఁ
            జెంది గుల్భంబుల నంది యూరు
వులఁ జేరి జఘనస్థలులు సోకి నాభిరం
            ధ్రములను సుడిసి పక్షముల నూది
చన్నులు పట్టి కక్షంబుల నొరసి కం
            ఠములు నిమిరి కపోలములు పుణికి
యధరంబు లాని నయనముల నొరసి ఫా
            లములఁ జుంబించి శీర్షముల నంటి
తే. క్రమము మీఱఁగ నిరతాభిరతి దలిర్ప
గళల నెళవులు పరికించు కాంతు లనఁగఁ
జాలి నీరేజపత్రలోచనల నెల్ల
సారసామోదయుతసరోజలము లలమె. ||12||

చ. [2]జలములుచొచ్చి యీఁదునెడ సారసనేత్రల మోముఁదమ్ములుం
జలజములుం గనంగ నొకచందమున న్విలసిల్లఁ దుమ్మెదల్
దలఁచఁగ లేక పిల్లలని తార్కొని వే కురులందుఁ జొచ్చి మేఁ
తలుగ మరందము ల్గురిసెఁ దక్కని ప్రేమల ముద్దు సేయుచున్. ||13||

ఉ. పాటలగంధులెల్ల మురిపంబులఁ బంతము లెక్కఁ జల్లుఁ బో
రాటము లాడుచు న్గువలయంబులఁ దమ్ముల వేఁటలాడుచున్
గూటువ గూడి కేకినలు గొట్టుచు నోలలు పెట్టి యాడుచున్
సాటికి నీఁదుచు న్మునిఁగి చయ్యన నొండొకచోటఁ [3]దేలుచున్. ॥14॥

క. కరకమలము లాననపం
కరుహంబులు నేత్రపద్మగణమున్ బాదాం
బురుహంబులుఁ జొప్పడ నా
తరుణులు పద్మినులె యనుట తథ్యం బయ్యెన్. ॥15॥

తే. అధరరాగంబు గన్నులయందుఁ జేరె
నడలయలసత తలఁపులఁ గడలుకొనియెఁ
గేళిరుచిపెంపు లూర్పులఁ గీలుకొనియె
సరసిలో నోలలాలెడి సతుల కెల్ల. ॥16॥

వ. ఇవ్విధంబున జలక్రీడావినోదంబులు సలిపి యలసతం జెంది
చాలించి యయ్యిందువదన లుదకంబు వెడలివచ్చు నవస
రంబున. ॥17॥

చ. తడిసిన మేలివస్త్రములఁ దార్కొని మేనులసోయగంబు వె
ల్వడునెడఁ జూడ నొప్పెఁ జనవల్లభ, చిత్తజరాజ్యలక్ష్మి నే
ర్పడర సమస్తపాంథహృదయంబులకున్ గడునద్భుతంబుగా
నెడపక విశ్వరూపము వహించినకైవడి నేమి చెప్పుదున్. ॥18॥

చ. జలములు జాఱఁగాఁ జికురజాలము మించె సుధాంశు మ్రింగి త
త్కళ లఱగించుకో వెరవు గానక క్రక్కెడురాహురీతి వా
నలు గనుపట్టినప్పటి ఘనంబు తెఱంగునఁ బువ్వుఁదేనియన్
గళములబంటిఁ గ్రోలి తిరుగ న్వెడలించు నళివ్రజాకృతిన్. ॥19॥

తే. ఇట్టి చెలువంబు చూపఱ కింపొనర్ప
మేనితడియొత్తు లెడలించి మించుదుప్ప
టముల సవరించి కురులనీరముల జార్చి
వేడ్కఁ గైసేయఁ దొడఁగి రావెలఁదులెల్ల. ॥20॥

ఉ. బారుపటీరపంకమునఁ జాలఁగఁ బన్నిరు పోసి మంచిక
స్తూరిని మేళవించి తమచొక్కపుమేనుల మెత్తుకొన్న యొ
య్యారపుబాగు మించెఁ గుసుమాయుధుఁ డుర్వి సువర్ణకారుఁడై
మీఱెడు వన్నెకై పటిక మెత్తిన హేమశలాకలో యనన్. ॥21॥

తే. ముత్తియంబుల కమ్మలు ముంగరలును
[4]జల్లిబోటులు బవిరెలుఁ జంద్రికలును
మొగపుఁదీవెలుఁ గంకణంబులు సరంబు
లును మొదలుగాఁగ సొమ్ము లెల్లను ధరించి. ॥22॥

క. కురులు కొనగోళ్లచే దు
వ్వి రసంబులు చిల్కు కమ్మవిరులం జెవిపై

నెరవిరులు బాగుగా ని
ల్పిరి కొప్పులు దిద్ధి యానిలింపాబ్జముఖుల్. ‖23‖

వ. ఇవ్విధంబున నవ్విలాసినులు చీనిచీనాంబరసుగంధానులేప
నానర్ఘ్యమణిభూషణమనోహరమాల్యంబులు ధరించి. ‖24‖

సీ. ముఖచంద్రరోచులు మోహరించినఁ జూచి
వేనలిచీఁకట్లు వెనుకఁ దొలఁగఁ
గౌను సింగంబులఁ గనుఁగొని కుచకుంభి
కుంభముల్ అవికల కొంగులీఁగఁ
బలుకు కోకిలకూఁత లలరిన నధరంపుఁ
బల్లవంబులు ద్విజపంక్తిఁ జేర
దరహాసచంద్రికల్ తళుకుచూపినఁ బాద
సరసిజాతంబులు సంచలింప
తే. వఱలి మట్టియ లందియల్ సరవి మొరయఁ
గాంచికాదామకింకిణీక్వణన మెసఁగ
నీరజాక్షులు సురపొన్ననీడఁ దపముఁ
జేయుచున్నట్టి తుల్యుఁ గాంచిరి ముదమున. ‖25‖

వ. అయ్యవసరంబున. ‖26‖

క. ఒక్క కమలాక్షి యలసతఁ
జిక్కితి నని యుత్తరీయచేలమునఁ గడున్
గ్రిక్కిఱిసిన నునుగుబ్బలఁ
జిక్కిన గంధంబు [5]కమ్మ చెమటల నార్చెన్. ‖27‖

ఆ. నెలఁత యొక్కతె పాపట నెరులు దిద్ద
బాహుయుగ మెత్తి తనకక్షభాగసీమఁ
బొడమి బంగారుతళుకులఁ బోలునట్టి
వాల్మెఱుంగుల మునికి నివాళిఁ జేసె. ‖28‖

క. ఒకకోమలి యమ్మునినా
యకు డగ్గఱి తపముఁ జేసి యలసితి విఁకఁ గొం
చక మోవిఫలము భిక్షగఁ
బ్రకటితగతిఁ గొను మటంచుఁ బకపక నవ్వెన్. ‖29‖

తే. జపము సన్నంపుటెలుఁగున జరపు నతనిఁ
జేరి వేరొకవికచరాజీవనేత్ర
మొగము మొగమునఁ జేరిచి నగవు లొలుక
వ్రాయఁగారాని పలుకులు పలికె నపుడు. ‖30‖

ఉ. వేఱొక కొందఱింతులు ప్రవీణతతో మునినాథుఁ డున్నయ
బ్భూరుహమల్ల డాయఁ జని పువ్వులఁ గోయుద మంచుఁ గొమ్ములన్
మీఱినవేడ్క నెక్కుతఱి నీవులు [6]జాఱఁగఁ గానవచ్చె నూ
గారుల మేలు, నాభు లనయంబులు, నూరుల సోయగంబులున్. ‖31‖

వ. అయ్యవసరంబున నమ్మునిచంద్రుండు తనమనఃకమలపీఠం
బున నిఖిలదేవతాకిరీటసంస్థాపితానర్ఘ్యమణిఘృణిపరివేష్టిత
పాదారవిందయుగళుండును సనకసనందనాదిపురాతన
యోగిజనసంస్తూయమానగుణాలంకారుండును గౌస్తుభ
మణిహారుండును లక్ష్మీకఠోరస్తనసంఘట్టనజాతకిణసంకాశ
శ్రీవత్సాంకుండును రూపనిర్జితసహస్రకోటిమిహిరతనుం
డును బీతాంబరధరుండును శంఖచక్రగదాదిలాంఛనకలిత
కరకమలుండును సకలభక్తపరాయణుండును నగు శ్రీ
మన్నారాయణుని నిలిపి బాహ్యేంద్రియంబులఁ గికురు
పెట్టి నిశ్చలుండును నిర్వికారుండునునై స్థాణువు చందం
బున నుండుట యెఱింగియును రంభ తనసౌందర్య
గర్వంబు పెంపున ముందటికిఁ డెఱుంగక యతనిం జేరి. ‖32‖

తే. చెలియ తెచ్చిన వీణఁ గెంజేత నంది
కొని మెఱుఁగు గవియఁగ గవిసెన యెడల్చి
తీఁగెలు బిగించి సారెలు దిద్ది శ్రుతులు
గూర్చి యుత్తరతుంబికఁ గుచముఁ జేర్చి. ‖33‖

సీ. తనభూషణంబులఁ దనరెడు మాణిక్య
గణము లొక్కుమ్మడిఁ గరఁగిపాఱ
నీరసాకృతిఁ బొల్చునిష్ఠురస్థాణువుల్
భాసురలీలఁ గ్రొమ్మోసులెత్త
నాసమీపంబున నల్లల్లఁ జరియించు
మృగపక్షిజాతంబు మేఁత లుడుగఁ
జైతన్య మొంది వస్త్రంబులఁ గనుపట్టు
చిత్రరూపంబులు శిరము లూఁచ
తే. నొళవు చెమరింప దివ్యపయోజనేత్ర
గ్రామములు మూఁడు నిఖిలమూర్ఛనలతెఱఁగు
మంద్రమధ్యమతారక్రమంబు మెఱయఁ
బాడె రెండవశారదభంగిఁ బొంగి. ‖34‖

వ. అప్పుడు. ‖35‖

క. అనిమిషనాథునిబన్నము
మునివరుతప ముడుపఁగోరి మును దా నేతెం
చిన మదనుఁడుఁ దన బలముల
కును సెలవిడి చెఱకువింట గుణ మెక్కించెన్. ‖36‖

క. కోయిల లదిఁ గనుఁగొని వెసఁ
గోయని కూయంగఁ జిలుకగుంపులు కినుకం
బాయని నెమ్మొగములఁ గెం
జాయలు దులకింప వెక్కసంబుగఁ బల్కెన్. ‖37‖

వ. అంత. ‖38‖

శా. నాదబ్రహ్మము లక్ష్యమై మునుపులోన న్మోఁయుచుండంగ నా
ల్హాదం బొప్ప సుఖించుచున్న మునికై యారంభ పాడంగఁ ద
న్నాదం బాత్మవశంబుఁ జేయుచు మహానాదామృతాంభోనిధిన్
[7]స్వాదూత్కర్షము దాల్చు నాతఁడు తపోవశ్యత్వము న్వీడునే. ॥39॥

క. తనమనమున మును నిలిపిన
వనజాక్షునిపాదములకు వందన మిడి మ్రొ
ల నిలిచినదానిఁ దా నొ
య్యనఁ గనుఁగొనె నతఁడు లోచనానందముగాన్. ॥40॥

వ. ఇవ్విధంబున నప్పూబోఁడిం దప్పక చూచి తనలో నిట్లనియె. ॥41॥

ఉ. కారుమెఱుంగులెల్ల నొగిఁ గాయముగా సవరించి మేలి బం
గారపునిగ్గుతోఁ గలిపి కమ్మనివెన్నెలతేటఁ దోఁచి శృం
గారరసంబునం గరువు కట్టి మనోజసువర్ణకారకుం
డీరమణీశిరోమణిని నింపున ము న్నొనరించె బాపురే! ॥42॥

తే. పలుక విహరింప నేర్చిన పసిఁడిబొమ్మ
రూపు గైకొని మెలఁగు మెఱుంగుఁదీఁగె
పొసఁగఁ జైతన్య మొందిన పుష్పలతిక
గాని యిది కాంత యని నమ్మగాదు మదిని. ॥43॥

తే. చంద్రమండలిమీఁద నక్షత్రపంక్తి
యుండు నండ్రది చూడ నయుక్తమయ్యె
వనితవదనేందుమండలంబునకుఁ గ్రిందఁ
బాదనఖతారకలు గానఁబడియెఁగాన. ॥44॥

చ. ఎలమిఁ గుశేశయప్రతతి నెల్లను గెంజిగురాకుగుంపుతో
గలిపి మనోజధాత తనకౌశల మేర్పడఁ గ్రొత్తలత్తుకల్
చిలుకుచు దీనిపాదములు చేసిన నీగతి నొప్పెఁగాక కెం
పులఁ దులకించు నీచెలువముం గనునే యటుగాక తక్కినన్. ॥45॥

తే. సోగవట్రువ బాగున సొబగులైన
కంజదళనేత్రరదముల కాంతి దనరెఁ
బంచబాణునిలేమ చేపట్టినట్టి
దాసనపుఁబువ్వుబంతుల వాసి మెఱసి. ॥46॥

క. మానినిజంఘాయుగ మిల
లోనం దూణులకు గాహళులకుం బరువై
యీనని పరిగర్భములకు
నీనని సంపదలఁ దావహించె దళముగాన్. ॥47॥

ఉ. నిండినవేడ్క మీఱ నిట నీరరుహాయతనేత్ర రత్నపుం
బెండెము పెట్టుటెల్ల మది బెగ్గలి పెన్బొలయల్కవేళలన్
దండము వెట్టినట్టి మగతండము మారులఁ జేరకుండఁగాఁ
బెండెముఁ బెట్టుటే యనుచుఁ బేర్చి నుతింపఁగ బుద్ధి పుట్టెడున్. ॥48॥

తే. కమలములమేలుఁ జెందొవగములచెలువు
మత్స్యకచ్ఛపరేఖాసమగ్రతయును
గలుగ నీయింతిపదములు కొలనులయ్యె
మురిపముల హంసకంబులు మెరయునపుడు. ||49||

చ. కరభము లీడు వచ్చుననఁగాఁ దగు నెప్పుడు చేతులం బహి
ష్కరణము నందవే ననఁటికంబము లెన్నఁగ సాటియౌ ఫల
స్ఫురణ నశింపవేనిఁ గరిపోతకరంబుల జోడుదూఁగు బ
ర్భరత వహించదేని సురభామినియూరుయుగంబుతోడుతన్. ||50||

తే. అమృత మథరంబునన్ దేజ మాననమునఁ
గమ్మతెమ్మెర యూర్పుల ఖమ్ము నడుమ
నుండు టీక్షించియో యూపయోజముఖికిఁ
బృథ్వి యయ్యెను దాఁ గటిపెంపుకతన. ||51||

తే. రత్నకీలితకాంచనరశనచేత
నింతి కటిచక్ర మొప్పె మహీస్థలమునఁ
గమ్మి యెక్కించి చొక్కముగా నమర్చి
యున్న మన్మథురథచక్రమో యనంగ. ||52||

క. వనిత జఘనంబుమీఁదుగఁ
గనుపట్టి మనోజ్ఞరత్నకాంచీదామం
బనుపమగతి నొప్పెడుఁ గం
తు [8]నివాసద్వారబంధతోరణ మనఁగన్. ||53||

ఉ. కౌను నభంబు గాని హరికమ్రవలగ్నము గాదు చూడ న
ట్లైనను దానిమీఁదఁ బొడవైన పయోధరమండలంబు శో
భానిధి యైనచందురుఁడు [9]భాస్వరతారకలుం గ్రమంబునన్
గానఁగవచ్చునే పొలుపుగా నిఁక సందియ మేల దీనికిన్. ||54||

సీ. కుటిలవర్తన మయ్యెఁ గుంతలదేశంబు
దలకూడె సుమనోవితానమహిమ
నిష్ఠురత్వంబున నెగడెడు చోళమం
డల మతిసౌభాగ్యముల వహించెఁ
దప్పకచూడంగ నుప్పతిల్లెడు నంగ
రాజ్యంబు బంగారురాశి యయ్యెఁ
గడువెక్కసం బైన కాంచీప్రదేశంబు
సకలసంపదల కాస్థాన మయ్యె
తే. శంబరారాతి యనుమేటిసార్వభౌముఁ
డతివయౌవనభూమి నెయ్యమున నేల
మధ్యరాష్ట్రంబునంద క్షామంబు మిగుల
నయ్యె నచ్చటివివరంబు దయ్య మెఱుఁగు. ||55||

క. చనుఁగవయును జఘనంబును
ఘనతకునై పోరుచుండఁగాఁ గలఁబడకుం

డను మదనుఁడు నడుమను ద్ర
వ్వినఖాత మనంగ నాభివివరము పొల్చెన్. ||56||

తే. తనరునూగారుతో వళిత్రయము మించె
ఘనపయోధరభరము నోర్వనినడుముకు
శంబరారాతి నీలశిలంబుతోడఁ
గూడ బంగారుకట్లు గీల్కొలిపె ననఁగ. ||57||

తే. పసిఁడికుండల కుంభికుంభములఁ జక్ర
వాకములఁ బువ్వుగుత్తుల వసుమతీధ
రములఁ బరిహాస మొనరించి రాయిడించి
చెన్ను మీఱెడు నీయింతిచన్నుదోయి. ||58||

క. ఈలలన బాహుయుగ్మముఁ
బోలుటకై యీమృణాళములు వల్లికలున్
హేళివసంతులఁ గూర్చి వి
శాలవనమునందుఁ దపము సలుపుచునుండెన్. ||59||

క. గణుతింపఁగ మరుశంఖము
[10]మణితాప్తికినై తపస్సమాధి నిలిచి యా
మణిదీప్తి మెఱయుతరుణీ
మణికంఠంబై సువర్ణమహిమం దనరెన్. ||60||

క. పగడంపుఁదియ్యమోవికిఁ
బగడంబుగఁ దాల్చి కెంపుబాగులచే దా
ని గెలువ[11]నొదవమినో యీ
చిగురాకుంబోలు నింతిచేఁ గట్టుపడెన్. ||61||

క. హల్లకగంధికి మదనుఁడు
పల్లవరాగంపుముద్దపై నమృతముఁ దాఁ
జల్లుచు నధరముఁ జేసెనొ
పల్లవ[12]రాగంబు గాఁగఁ బ్రతిభాస్ఫూర్తిన్. ||62||

తే. పండువెన్నెలఁ గాయు నీపడఁతిమోము
నందుఁ గెమ్మోవి తనరె సుధాశనప్ర
చయము సుధఁ గ్రోలఁగాఁ బూని చంద్రునందు
మించుఁ గెంపులగిండిఁ గీలించె ననఁగ. ||63||

క. ఈపడఁతి మెఱుఁగుఁజెక్కులు
చూపట్టెన్ రతియు భావజుండునుఁ దమలో
నేపున నలరుచుఁ జిహ్నము
లాపోవఁగఁజూచు మెఱుఁగుటద్దము లనఁగన్. ||64||

క. రమణికి నాసిక తనరెను
గమలానందనుఁడు పాంథగణపక్షిసమూ
హముఁ బడనూఁదఁగఁ దిలసూ

నమునం గావించు జమిలినాళమురీతిన్. ‖65‖

తే. మించు బవిరెలకెంపులు మేలువాలుఁ
గన్నుఁగవకొల్కులకు వింతకాంతి నొసఁగ
వెలఁది ముత్యాలకములకళలు గండ
ఫలకములనిండ నింతివీనులు దనర్చె. ‖66‖

తే. వెల్లదామరఱేకుల విరియఁదోలి
వాలుగల నెల్ల నొకవంక వలలఁ బెట్టి
చికిలి చేసిన యలుఁగులఁ గిగురుపఱిచి
కామినికి నొప్పె నీవాలుఁగన్నుదోయి. ‖67‖

ఉ. వ మ్మొకయింత లేక నిడువాలిక బాగును సోగలాగునున్
గమ్మ నవీనకాంతి గతిఁ గ్రమ్మఁగఁజేసి దివానిశంబులున్
నెమ్మి లతాంతసాయకుఁడు నిక్కముగా సవరించు వింటికిన్
బొమ్మలఁ బెట్టినట్టి కనుబొమలు చూడఁగ నొప్పె బాపురే. ‖68‖

చ. కమలజుఁ డీవధూటియలికం బటు చూచి మునిద్రుమప్రసూ
నము నొనరించి పోలదని నవ్వుచుఁ జెట్లను గట్టి క్రొన్నెలం
గ్రమమునఁ జేసిన న్నవతురామికి రోసి [13]నవోడురాజునుం
దమకముతోడ నాకసమున న్వడిఁ బాఱఁగవైచె సిగ్గునన్. ‖69‖

చ. పొలఁతిముఖాబ్దసంపదలఁ బొందఁ దలంచియొ చంద్రుఁ డబ్జతన్
జెలఁగినఁ దమ్మి యబ్జతను జెందినచో సమమైనపేరికై
చలమున రెంటికిం బగ నిజంబుగ నిద్ధరఁ జెల్లెఁ గాక యీ
నెలవున నున్న తమ్మికిని నింగి శశాంకున కేల పో రగున్. ‖70‖

చ. తరుణిముఖారవిందమునఁ దానకమై విలసిల్లు తుమ్మెద
ల్పరిమళలోభయుక్తిఁ దెగిపాఱక నిల్చెనొ కాక మోము చం
దురునికళంక మీగతి వినోదము సల్పెనొ కాక యింతి లేఁ
గురులు మెఱుంగు చందములొకో వివరింపఁగఁ జోద్య మయ్యెడిన్. ‖71‖

ఉ. అన్న సరోజగర్భుఁ డనయంబుగ దర్శనిశన్ బ్రభాతమున్
బున్నమరేల భేదగతిఁ బొందఁగఁజేయ మరుండు మించఁజే
సె న్నళినాక్షి పెన్నెరులచీఁకటి[14]చాయలు నిండియుండఁగాఁ
గన్నులఁ దెల్లవాఱఁగ మొగంబున వెన్నెల లుప్పతిల్లఁగన్. ‖72‖

వ. అని యివ్విధంబున నమ్మునీంద్రుం డయ్యిందువదన సకలా
వయవంబులం జూచి చూచి తనివి చాలక మఱియు ని ట్లని
వితర్కించె. ‖73‖

సీ. కిసలయంబులమేలు కెందామరలఁ గూర్చి
యిచ్చోట బ్రహ్మ దా నేమి చేసెఁ
గరికరంబులసౌరు కదళీతరులఁ గూర్చి
యిచ్చోట బ్రహ్మ దా నేమి చేసె
గజకుంభముల బాగు కందుకంబులఁ గూర్చి

యిచ్చోట బ్రహ్మ దా నేమి చేసెఁ
జంద్రబింబముచాయ సరసిజంబునఁ గూర్చి
యిచ్చోట బ్రహ్మ దా నేమి చేసె
తే. బర్హములమేలు షట్పదపంక్తిఁ గూర్చి
యెలమి నిచ్చోట బ్రహ్మ దా నేమి చేసె
ననుచుఁ జరణోరుకుచముఖఘనకచముల
పసలు వీక్షించి చిత్తవిభ్రాంతి నొంది. ||74||

క. కనుఁగొనెడు యోగివల్లభు
ఘనతరమైనట్టి ధైర్యకంచుకము దలం
ప నితరసాధనములచేఁ
జినుఁగునె యని మరుఁడు విరులచేఁ బగిలించెన్. ||75||

వ. అయ్యవసరంబున నయ్యతివరుం డాత్మాధీనుం డయ్యెనని
తలంచి. ||76||

ఉ. ఆరమణీశిరోమణి నయంబున నమ్మునినాథుఁ జేరి యొ
య్యారపురీతి నిల్చి వినయంబున హస్తయుగంబు మోడ్చి
క్రొక్కారుమెఱుంగుతోడఁ జెలికారముఁ జేయు సువర్ణకాంతులన్
మీఱిన యట్టి చన్నుఁగవ మేలిమి కానుకగా నొసంగుచున్. ||77||

సీ. ప్రవహించు శృంగారరసపూర మమ్ముని
మేనికి జలకంబుగా నొనర్చి
[15]తళతళత్కాంతి చేఁ దనరెడు దరహాస
చంద్రికావితతి వస్త్రముగ నొసఁగి
[16]మవ్వంపుఁదేనియల్ చివ్వన నిడువాక్య
ములు ప్రసూనములుగాఁ బూజఁ జేసి
చొక్కంపునిడువాలుచూపుమెఱుంగులు
పొసఁగు నీరాజనంబులుగఁ జేసి
తే. యమృతరసములు చిప్పిలు నధరబింబ
మదననైవేద్యమునుగ నియ్యఁగఁ దలంచి
యడుగుఁదమ్ముల కెరఁగి నెయ్యంబుతోడ
రంభ యిట్లను [17]సంగమారంభ యగుచు. ||78||

తే. స్వర్గసౌఖ్యంబులకు నెల్ల సంయమీంద్ర
గణనఁ జేసిన నేనె కారణము సూవె
యట్లు గాకున్న నాకొఱకై నరేంద్రు
లాహవంబునఁ దెగివత్తురా ముదమున? ||79||

క. విను మట్టియేను నిన్నుం
గనుఁగొని కాంక్షించియుండఁగా వేడుకఁ గై
కొన వేల? రతులకుం బై
కొనవేల? సుఖానుభవముఁ గొన వేల? తగన్. ||80||

క. తనువులు నొచ్చినపిదపం

గను బ్రహ్మానందకేళికంటెఁ బ్రయాసం
బునఁ జెందక పద్మాక్షీ
జనితాసంగములు మిగుల సౌఖ్యము గావే. ॥81॥

శా. నీ వీమోక్షము గోరి యోగముల నెంతే డస్సి డెందంబులో
నేవెంటం గొనరాని మీఁది యమృతం బేలా విచారింప? నా
నీవీమోక్షముఁ జేసి యోగముల నెంతే నెమ్మదిం డాయ నీ
వేవెంటన్ జనకుండఁ గల్గు నమృతం బిచ్చేట నామోవిపై. ॥82॥

సీ. నాగుబ్బచన్ను లున్నతహేమభూమీధ్ర
శిఖరములకు నీడు సేయవచ్చు
నాజఘనంబు బృందారకానేకప
శీర్షంబునకు నీడు నేయవచ్చు
నాకరంబులు సురానోకహంబులఁ బొల్చు
చిగురాకులకు నీడు సేయవచ్చుఁ
నామందహాస ముద్దామమందాకినీ
తోయంబులకు నీడు సేయవచ్చు
తే. నాయధరరుచి దేవతానాథసతత
సేవ్యసుధసొంపునకు నీడు సేయవచ్చుఁ
గాన నాతోడి యోగంబు గల్గెనేని
దివ్యభోగంబు లెల్ల సిద్ధించినట్లు. ॥83॥

వ. అని యిచ్చ నచ్చలంబు హెచ్చంజేరి మీఁదఁ జలువలు
గొలుపు కప్పురంపుఁబలుకులు వోని ముద్దుఁబలుకులను,
వలరాజు వాఁడితూపులకు మెఱుంగు సూపు నోరచూపు
లను, సుధారసంబు తేటలగు పాటలను, మదననివాసంబు
లగు పెక్కువిలాసంబులనుం గరగించితినని సంతసిల్లి
కరంబులు మొగిడ్చి. ॥84॥

ఉ. అమ్మునినాథు నెమ్మొగమునందుఁ గటాక్షము నిల్పి రంభ లోఁ
గ్రమ్మెడుసాహసంబు వెలిఁ గానఁగ వచ్చు నళీకమోహమున్
ముమ్మరమై తనర్పఁ దనమో మొకయించుక వాంచి పాదప
ద్మమ్మున నేల వ్రాయుచు సుధారస మొల్కఁగఁ బల్కె నేర్పునన్. ॥85॥

సీ. పచ్చవిల్తునికాఁక నొచ్చినదేహంబు
నీచల్లకౌఁగిట నిలుపకున్న
వెన్నెలమంటచే వేఁగు చన్దోయి నీ
కరవారిజంబులఁ గప్పకున్న
వేఁడినిట్టూర్పుల వెచ్చనౌమోవి నీ
యధరామృతముచేత నార్పకున్నఁ
జెలులు చెప్పఁగ నైన చింతాభరంబు నీ
తియ్యనిపల్కులఁ దీర్పకున్న
తే. నెవ్విధంబున నీవల పేఁదనేర్తు
ననుచు నమ్మునికే లంట నతఁడు దొడ్డ
బ్రహ్మవిద్య మనంబునఁ బాదుకొలిపి

దానిచేతకు రోసి డెందమునఁ గినిసి. ॥86॥

శా. కంఠారావ మొనర్చె నత్తటి మహోగ్రస్ఫూర్తి దిఙ్నాగముల్
గుంఠీభూతమదంబులై వడఁకఁగా గోత్రంబు లూటాడఁగాఁ
గంఠేకాలసరోరుహప్రభవనాకస్వామిభోగీంద్రవై
కుంఠు ల్దద్దరిలంగ లోకములు సంక్షోభంబునం బొందఁగన్. ॥87॥

క. భూపాలక విను తుల్యుఁడు
శాపజలం బపుడు కేల సవరించి మహా
కోపస్ఫురితాధరుఁడై
యాపడఁతుకఁ జూచి యిట్టు లనియెం బెలుచన్. ॥88॥

ఉ. ఓసి దురాత్మురాల, వినయోక్తులచే నను వెట్టిఁ జేయు పే
రాసలు మాను నిప్పు చెదలంటఁగ నేర్చునె బల్మిఁ బైఁ బడం
గా సమకట్టి చేరితివిగానఁ దురంగమ వై చరింపు నీ
మై సొబగెల్లఁ బొల్లుపడ మర్త్యుని మోచి ధరాతలంబునన్. ॥89॥

వ. అని శపియించిన. ॥90॥

సీ. సైంహికేయచ్ఛన్నచంద్రబింబమురీతి
వదనంబు మిక్కిలి వాడి కంద
హిమసిక్తరక్తపదములచాడ్పున నశ్రు
వులతోడి కెంపుఁగన్నులును మొగుడ
శ్యేనత్రసచ్ఛారికానినాదంబు చొ
ప్పున భీతి గద్గదస్వనము పొడమఁ
బెనుగాలిచేతఁ గంపించు వల్లికభంగిఁ
దల్లడపాటునఁ దనువు వణఁక
తే. నొదవు చంపకవాసన కులికిపఱచు
నళులకైవడిఁ గుంతలంబులు విడంగ
ఱిచ్చవడి సొమ్మసిలి యంత వెచ్చివెచ్చి
త న్నెఱుంగని పెనుమూర్ఛ ధరణి వ్రాలి. ॥91॥

ఉ. అత్తఱిఁ గొంతసేపునకు నయ్యెలనాఁగ మనంబు ధీరతా
యత్తముఁ జేసి లేచి తనువంతయుఁ గంపము నొందుచుండ రా
జోత్తమతుల్యుపాదముల కొయ్యనఁ జాఁగిలి మ్రొక్కి నిల్చి లో
నత్తిన శోకము న్భయము నద్భుతమున్ బిరుసై పెనంగఁగన్. ॥92॥

మ. మునిచూడామణి నీమనంబు కినుకం బొందంగ లక్ష్యం బఱిన్
వనజాతాక్ష లలాటలోచన సుపర్వజ్యేష్ఠ దేవేంద్రులై
నను నిల్వంగ భయంబు నొందుదు రన న్నాబోటియంబేద లె
ల్లను నీముందఱ నిల్వనోపుదురె చెల్లంబో కృపం జూడవే. ॥93॥

మ. అనఘా, పిచ్చుకమీఁద వేయుదురె బ్రహ్మాస్త్రంబు రౌద్రాకృతిన్
నను రోషించి తురంగరూపమున నానాదేశముల్ ద్రిమ్మరం
గ నరున్ మోవఁగ నానతిచ్చితిరి నాకా యట్టికష్టంపురూ
పున వర్తింపఁబడన్ భవత్కరుణచేఁ బోషించి రక్షింపవే. ॥94॥

సీ. విటుఁడు పల్లొత్తినఁ గటకటపడుమోవి
యినుపకళ్లెములకు నెట్టు లోర్చుఁ?
కొనగోరు సోఁకినఁ గ్రొవ్వాఁడు దేహంబు
ఘనకశాహతుల నేగతి సహించు?
వలిపపయ్యెద మోవఁ దలఁకెడియంసంబు
పక్కెర నేరీతి నిక్కి తాల్చు?
నొరులు పాదాంభోజయుగళి మోవఁగ నున్న
యే నన్యుల వహింప నెట్లు నేర్తు?
తే. సంతతము మందగమనాలసంబులైన
నాదుపాదంబు లిలఁ బవనంబులీల
పర్వుఁబెట్టంగఁ జాలునే పరమయోగి
వర్య! నా కిట్టిదుర్దశ వలదు మాన్పు. ||95||

వ. అని తనలోన. ||96||

ఉ. కూరిమితోడఁ జేరి నలకూబరు నంతటివాఁడు మత్పదాం
భోరుహలాక్ష కుంకుమపుబొట్టుగఁ గైకొని యెల్లవేళలం
గారవ మెచ్చరింపఁ దనకౌఁగిటిలోపల నిద్రఁ బొల్పుగాఁ
గూరుకుచుండు నాకు వెడగుఱ్ఱపురూపము వచ్చె దైవమా! ||97||

వ. అని యివ్విధంబునఁ జింతించుచుఁ దోడిచెలులచందంబులు
వీక్షించుచు నొల్లంబోయిన యుల్లంబున దీనయై యప్పరమ
మునీంద్రుపాదారవిందంబులకుఁ బునఃపునః ప్రణామంబు
లాచరించి కన్నీరుసోన గురియఁ బెదవులు దడుపుచు నత
నికి దయ పుట్టునట్లుగా వెండియు నిట్లని విన్నవించె. ||98||

తే. ఎంతకాలంబునకు నాకు నేనెపమున
శాపమోక్షంబు గల్గెడు సజ్జనాగ్ర
గణ్య! నీనెమ్మనంబునఁ గరుణఁ జేసి
యానతీఁదగు నశ్వతఁ బూనఁజాల. ||99||

క. అని కరుణపుట్టఁ బల్కెడు
వనితకు నాతుల్యమౌని వాత్సల్యముతో
ననియెం దరుణీ! దుఃఖం
బునఁ జెందకు వినుము శాపమోక్షక్రమమున్. ||100||

చ. వినయవివేకశాలి పరవీరభయంకరదోర్బలుండు కుం
డిననగరంబువాయకుఁ డనింద్యచరిత్రుఁడు పుణ్యమూర్తి రా
మ నల భగీరథ ప్రముఖ మానవనాథసమానరమ్యవ
ర్తనుఁడు చతుర్ధనుం డనఁగ రా జొకఁ దుర్వర యేలుఁ గోమలీ. ||101||

ఉ. ఆతనికిం బురాకృతమహాసుకృతంబున మేనితోడనే
యాతతసౌఖ్యసంపదల నత్యధికం బగుపుణ్యవిష్టప
వ్రాతము చూడఁగాఁ గలదు వారిజలోచన, యా నృపాలకున్
బ్రీతిఁ దురంగరూపము ధరించి వహింపుము నేర్పు మీఱఁగన్. ||102||

క. ఆనృపతికి సంతోషం
బానఁగ లోకములు చూపి యరుదెంచిన నీ
మేనిచెలువంబు తొల్లిటి
పూనికనే యుండు నటకుఁ బొమ్మని యనిపెన్. ॥103॥

వ. ఇవ్విధంబున ననుప నంతకుమున్న యమ్మునీంద్రుకోపంబు
నకు బెదరి. ॥104॥

సీ. రతిరాజు బాణసంతతి మూలఁ బడవైచి
చాపంబు గడపటఁ జప్పఁజేసె
జంద్రుఁడు తనరాక జాడఁ గాదని రోసి
యుల్లంబులోఁ గంది వెల్లఁబాఱె
మలయానిలుండు సోమరినైతినని మేని
బడలికతో సుడివడి చలించె
దొరయైన యావసంతుండు నేగెడుత్రోవఁ
గానక యడవిఁ జీకాకు పడియెఁ
తే. జిలుకగుంపులుఁ గండుగోయిలలగములు
నొలయఁజాలక చెట్లనె [18]యొదుగఁజొచ్చె
వలుద రాయంచగమియు వంకల నణంగె
మధుపకులమెల్లఁ దమ్ములమఱువు సొచ్చె. ॥105॥

వ. ఆరంభయుఁ దనగర్వసంరంభం బుడిగి కన్నీరు దొరుఁగ
విన్నంబోయి యరవిరి దమ్మిపైఁ బరిభ్రమించు మదభ్రమర
బృందంబుచందంబున వదనంబుపైఁ జికురంబులు వ్రేల
వడి దూలఁ బుప్పొడి గప్పిన కొదమ నునుదీఁగె బాగున
ధరణీపరాగంబునం గనుపట్టి తనువల్లిక వణంక నయ్యాశ్ర
మంబు వెడలివచ్చునెడఁ దోడం గూడి యరుదెంచిన పువ్వుఁ
బోండ్లయందు నొకప్రోడ యి ట్లనియె. ॥106॥

సీ. వనిత యమ్మునిప్రోడ వద్దనె వద్దనె
చెప్పితి నామాట సేయనైతి
చేర నేటికిఁ గీడు గోరనె గోరనె
సన్న జేసినఁ మానఁజాలవైతి
రమణి పోదము వీడి రా వేల రావేల
గాదని చెప్పినఁ గానవైతి
నిక్కపువరుఁడని నీవింత నీ వింత
పిల్లచేఁతలు చేసి బేలవైతి
తే. వకట నీనేర [19]మని యెంత యనినఫలము
నేమిరాఁ గందు నీచిన్నిమోముదమ్మి
మెఱుఁగు దప్పిన యుద్ధంబుతెఱఁగు దాల్చె
నేమి చేయుదు నింక నా కేది దిక్కు. ॥107॥

క. అని వగచుచు నాయంగన
మన మూఱడిలంగ మంచిమాటలచే నొ
య్యన తన్వి దానియనుమతిఁ

జనియె నిజస్థానమునకు సఖులుం దానున్. ||108||

వ. తదనంతరం బారంభ తచ్ఛాపదవానలజ్వాల సోఁకి వసి
వాళ్లువాడు తనువల్లిచే బెడంక నల్లనల్లన వచ్చి చతుర్ధన
బాహాపరిపాలితంబైన కుండిననగరసమీపంబున నొక్క
వనాంతరంబున. ||109||

సీ. నెరులసొ రళులందు నెమ్మొముసిరి చంద్రు
నందుఁ గన్నులమెఱుం గంబుజాత
ములయందు మోవిచాయలు బింబములయందుఁ
గంఠంబుసొంపు శంఖంబునందుఁ
జనుదోయిగరిమంబు చక్రవాకములందుఁ
గౌనువిలాస మాకసమునందు
జఘనమండలి యొప్పు సైకతస్థలియందు
నడుగులపస చివురాకులందు
తే. నడలమురిపంబు గజగమనములయందు
మేనిచెలువంబు క్రొక్కారుమెఱుపులందుఁ
బలుకు[20]సుకుమార మెల్ల రాచిలుకలందుఁ
జేరఁ దొలిమేను వదలి యాచిగురుఁబోఁడి. ||110||

సీ. ప్రియునికెమ్మోవి చుంబింపనోపనిలేమ
కఠినఖలీన మేగతి వహించు
హారంబు బరు వని యలయు లతాతన్వి
వాగెల నెట్టికైవడి ధరించు
జడసోఁకు లోర్వఁగాఁ జాలని తరళాక్షి
కడువంక పల్ల మేకరణిఁ బూను
నొడ్డాణమును దాల్పనోపని సతిపొట్టఁ
బట్టెడబిగి నెటువలె సహించు
తే. మిగులు మెత్తని నడుపుల మెలఁగునింతి
మనసుకంటెను జవమున మసలునెట్టు
లనుచు దేవత లద్భుత మంది చూడ
రాజకులనాథ సాంబ్రాణితేజి యయ్యె. ||111||

వ. ఇట్లు రంభ తురంగంబై చరించుచుండె నంత. ||112||

ఉ. కుండినవల్లభుండు రిపుకుంజరసింహపరాక్రముండు దో
ర్దండధృతావనీతలుఁడు దానజితామరభూజచంద్రమా
ర్తాండతనూభవుండు వనితామదనుం డొకనాఁడు వేడ్కతో
మండలనాథులున్ హితులు మాన్యులు భామలుఁ జేరి కొల్వఁగన్. ||113||

తే. భానుఁ డుదయాద్రిపై నున్నపగిది రత్న
ఖచితసింహాసనంబుపైఁ గడుముదమున
నాత్మతేజంబు దిక్కుల నాక్రమింప
నోలగం బుండె సకలనేత్రోత్సవముగ. ||114||

వ. అప్పుడు. ||115||

క. కరికుంభజాతమౌక్తిక
పరికరమును సంకుమదము ఫలములు వింజా
మరలు మృగమదముఁ గప్పుర
సిరమున్ గొనివచ్చి నొక్కచెం చయ్యెడకున్. ||116||

తే. వచ్చి కడుసంభ్రమంబున వసుమతీంద్రు
నంఘ్రులకు మ్రొక్కి యాయుపాయనము లెల్ల
సమ్ముఖంబునఁ బెట్టి హస్తములు మొగిచి
తనవచఃప్రౌఢి మెఱయ ని ట్లనుచుఁ బలికె. ||117||

శా. సామీ! గూడెములోని మాప్రజలు నిచ్చల్ పండుగల్ సేయుచుం
బ్రేమం దామరతంపరై మనుదు రేభీతి న్మదిం బొందకే
యేమేతప్పులు చేసినన్ గరుణ నీ వేప్రొద్దు మన్నింపఁగా
మామాపల్లెలలోన నుందు మెలమి న్మాబోటివా రారయన్. ||118||

వ. అని విన్నవించిన నాచతుర్థనుండు సంతసిల్లి యాచెంచు
నకు ని ట్లనియె. ||119||

చ. కలుగునె చేరువన్ బొలము కందువలన్ మృగకోటిపక్షులున్
మెలఁగునె క్రందుగా ననుచు మేల్నగ వొప్ప నతండు పల్కినన్
నిలిచి ముదంబు మీఱఁగ వనేచరముఖ్యుఁడు హస్తనీరజం
బులు మొగిడించి ఫాలమున మోసి చతుర్థనుతోడ ని ట్లనున్. ||120||

ఆ. మెకములేమి [21]బ్రాఁతి మేదినీవల్లభ
మందలై మెలంగు మావనముల
శరభ సింహ నాగ శార్దూల భల్లూక
హరిణ కిటి శశాదులైన వెల్ల. ||121||

తే. కారుఁగోళ్లును గౌజులుఁ గక్కెరలు [22]సు
బారువములుఁ బూరేళ్లును గేరజములు
గువ్వలును మొదలుగ లెక్కకొలఁది మీఱఁ
గలవు పులుఁగులు నేతులు గ్రక్కఁ గ్రొవ్వి. ||122||

వ. మఱియును. ||123||

క. కూరిమితోఁ దిరుగుచుఁ గ
స్తూరీమృగకులము పొదలు దూఱఁగ ముండుల్
చీరినఁ దెరుపుల నెత్తురు
కాఱ నచట నెపుడు పచ్చికస్తురి గలుగున్. ||124||

వ. అని విన్నవించిన సంతసంబునం బొదలి వేత్రహస్తులం
జూచి వేఁటరులం బోటరుల వేడుకలవేటి యగువేఁటకుం
బిలువనంపి తగినవారల నిలిపి యోలంబు సాలించి యంతః
పురంబున కరిగి మజ్జనభోజనాదులు సలిపి యనంతరంబు. ||125||

సీ. పసిఁడిబ్రాఁతల పచ్చపట్టు దట్టిగఁ గట్టి
కస్తూరి దట్టంబుగా నలంది
గరుడపచ్చలమించు కడియాలు ధరియించి
యురమున నీలంపుసరులు దాల్చి
మహనీయవైడూర్యమణికీలితంబులై
పొలుపొందుకుండలములు ధరించి
మంచుచెల్వము నేపగించు నున్ననిపాగ
గట్టిగా నొసపరిఁ జుట్టచుట్టి
తే. జమునినాలుకఁ బురణింపఁ జాలునట్టి
వన్నెయడిదంబు దాఁపలివంకఁ బూని
శరశరాసనములు పరిచరులు దేర
రాజు చనుదెంచె నంతఃపురంబు వెడలి. ||126||

వ. ఇవ్విధంబున మృగయోచితశృంగారంబు నంగీకరించి నిజ మనోరథంబునకుం దగినరథం బారోహణంబుఁ జేసి యతం డత్యంతసంతోషభరితాంతఃకరణుం డై మున్ను దనకు మృగంబులచొప్పు చెప్పిన యచ్చొక్కరి ముందు నడువఁ బురంబు వెడలి చనునప్పుడు విక్రమప్రచండసింహోపమే యంబు లగుసారమేయంబులను మృగాక్రమణక్రియాభం గులం బొంగుసివ్వంగులను బలవత్పక్షిహృదయపాటన పాటవంబు లగుసాళువంబులను వినోదకారణంబు లగు నోరణంబులను వెండియు మొకంబుల నీవలావలం జననీక కన్నుల చెన్నులఁ దగులుపఱచు వలలును వలలం జిక్కు పడ ముడిపెట్టి యిష్టంబుగాఁ బురికొని పురిదిగుచు నురులం దలం గిలించి తమయొరపుచెరపునం జననీక పట్టికొట్టిన నలుపులులం బెట్టుదట్టింపుబోనులును బోనులం బోనమిడి [23]కోడెలజాడలం బొదలంజేరి యిరుఁగెలంకుల నొత్తుడు కత్తెరల నెత్తుడుతెరలను బూని తమమేనిపొంకంబులును బింకంబులును భయంకరంబులు గాఁగ సంతతహింసిత మృగవ్రాతు లగుకిరాతులు సంతోషంబున. ||127||

సీ. నీలికాసెలమీఁదఁ గీలుకొల్పినయట్టి
నెలవంకకత్తుల తళుకు లెసఁగఁ
బొలుచు జుంజురుమీసముల నీలకాంతుల
మొగముల నఱుక్రమ్మి ముంచుకొనఁగ
మిట్టగ్రుడ్డులమీఁదఁ దొట్టిన కెంజాయ
చరమసంధ్యారక్తి చౌకళింపఁ
గర్ణార్పితంబులై గనుపట్టు సంకుటా
కులు కృష్ణపక్షతారల హసింపఁ
తే. జెలఁగి తలముళ్లు వాకట్టు తిలకములును
గసుమెఱుంగులు [24]గుతిమందులును ధరించి
పందివాటులు చేపట్టి పంతములకు
నొండొరులఁ గూడఁ బోయిరి దండి మెఱసి. ||128||

వ. అందు. ||129||

సీ. ఎరమీఁదీపులినైన గొఱియచందంబునఁ
గొనివత్తు మిదె చూడు మనెడువారు
నఱిమెడు సింగంబునైనఁ బ్రాణంబుతో
డనె పట్టి తెచ్చెద మనెడువారుఁ
జండించు గండభేరుండంబునైనను
గనుకట్టు కట్టెద మనెడువారుఁ
జాలఁ గోపించిన శరభాధిపంబునై
నను మెడఁ గట్టెద మనెడువారు

తే. ఘోరమృగముల గమియించుకొని ప్రతాప
మడర సురియలఁ బొడిచెద మనెడువారు
నగుచు నానరపాలునియగ్రవీథి
నడచి రంతంతఁ జెంచులు పుడమి వడఁక. ॥130॥

వ. ఇవ్విధంబునఁ బ్రబలంబు లగుశబరబలంబులు గొలువ నాత్మ
జనపరివృతుండై చనిచని. ॥131॥

క. ముందటఁ గనియెన్ నరపతి
చందనపున్నాగవకుళసాలకుటజమా
కందపిచుమందజంబూ
తిందుకసరళాతరుతతిం దగునటవిన్. ॥132॥

వ. ఇట్లు గనుంగొని చొత్తెంచి యందు. ॥133॥

క. తగువారలుఁ దానును నా
మృగములు విహరించునట్టి మెలఁకువఁ గని లో
నిగురొత్తెడువేడుకతో
జగతీశుఁడు సన్నఁ జేసి శబరుల కనియెన్. ॥134॥

క. కీలెఱిఁగి వలలు పన్నుఁడు
చాలేర్పడఁ దెరలు చుట్టి చాగుండురులన్
గీలించి బోను లొడ్డుఁడు
కాలాగక రొప్పుఁ డడవిఁ గల మృగవితతిన్. ॥135॥

వ. అని యాన తిచ్చుటయుఁ జెంచు లుచ్చులుపెట్టిన నెలవుల
మైకంబులు దారుకో పెఱింగి కీలుకొయ్యలు గీలించి వల
లొడ్డియు, దొడ్డివైపుగాఁ దెరలు చుట్టియు, నురులు పదలించి
తోరణంబుల గతిం గట్టియు, బోనులు మాఁటియు, మెకం
బులనడుము చేకొని యచ్చుట నొక్కతమగంబు పన్నిన. ॥136॥

ఉ. ఆతమగంబుపై నరవరాగ్రణి సమ్ముఖవర్తిమానవ
వ్రాతముతోడ నెక్కి నిడువాలికరూపులుఁ జాపదండమున్
జేతులఁ బూని వేఁటరులఁ జీరి మృగంబులఁ జోప బంపి ని
ర్భీతకిరాతులన్ వలల క్రేవలఁ గొందఱ నిల్పెఁ [25]జాల్పుగన్. ॥137॥

వ. అయ్యవసరంబున మేఁతలవెంబడి మూతులు సాఁచి తల

వంపులై నిలుపుగుంపులు చాయం బసిమిగల కసవులు
మెసంగి దృశ్యంబు లగుఋశ్యంబుల నెలమిఁ గదిసి మిస
మిసమెఱయు సస్యంబు లాస్యంబులం జర్వించి గర్వించి
ఱంకెలు వేయు జింకలను, నొగరుగల చిగురుంబ్రోవులు
గోవులు వట్టిమేనుల తేటలం బొల్చు లేఁటికొదమలను,
మదులం బొదలు మదనకదనోత్సాహంబులమోహంబులు
వొదవం బదరు మదవతులయెడ సకరుణంబు లగుహరిణం
బులను దట్టంపునీడల జాడల లలితంబులై పొదల యిరు
వులఁ బిల్లలపొందులకుఁ గ్రందుకొనుపందులను, మవ్వంబు
నివ్వటిల్లం దమ కందంబులైన కందంబు లాస్వాదించి
వెండ్రుక దెగంబొడిచి కడచి మూఁకలం బాయు నేకలంబు
లను, దమ రమణీసముదయంబుఁ గవయుటకై హెచ్చిన
మచ్చరంబునం బెచ్చు పెరిగిన [26]గవలగవులం దగిలి కయ్యం
బునకుం జీరుకొట్టుచుం గన్నుల నిప్పు లుప్పతిల్లం బరస్పర
యుద్ధంబు ప్రవృద్ధంబుగా నొనర్చి యచ్చట మనుమెకం
బులం బెదరించు మనుమెకంబులను, గొలఁదియుంగాని
తిండి మెండునన్ గండెక్కి నిక్కి సొక్కి నిర్భీకంబులై
తిరుగు భల్లూకంబులను, నిచ్చకువచ్చు మృగము నలిమి
నలమి పొలభక్షించి మించుగబ్బుగల బెబ్బులులను, నుడు
గక తుదుమువడి బెడిదంబున జముని లాయంబునం గలలు
లాయంబును నుద్దవిడిఁ గొమ్ములం జిమ్మఁ దలంచు కారుపోతు
లను మదంబు ముదంబునం బిడుల వెదకి నెఱిం గను
మఱంగి పొందంజేర కారణంబు సేయ డాయునెడఁ
జిక్కనగు వెక్కసంబున సాహంకారంబుగా ఘీంకారంబు
లొనర్చి యుద్ధంబులకు సన్నద్ధంబులై తలపడి పిఱుతివియక
నిలిచి పొలిచి యన్యోన్యదంతంబుల నింతింతలు చిదురు
పలుచెదర నొండొండ వెనకకుం జాఁగి తూగి కయ్యంబు
సేయుచు శౌర్యధురంధరంబులై కనుపట్టు గంధసింధురం
బులను, కుంభికుంభస్థలంబులు చించి మెదడు భుజించి తదు
దంచితమౌక్తికజాలంబు లోలంబుల వెదఁజల్లుచు నభంగ
విక్రమంబులం బొంగు సింగంబులను గంభీరవంబులం
గంతారవంబులచే నుడి వఱచి వీఱచి తదామిషం బొక్క
నిమునంబున మ్రింగి నింగి ముట్టిన సంతసంబున సరభసంబు
లై తిరుగు శరభసముదయంబులను, శరభంబులఁ జెండాడి
గుండెలుం గండలును మేసిమేసి సిరి గలిగి మెండుకొను
గండభేరుండంబులను మృగహింసాచంచు లగుచెంచులు
నేర్పున వలలకుం జేరికగా నొత్తి తెచ్చిన. ||138||

సీ. విపులధ్వనికి నుల్కి విపినాంతరము నెల్లఁ
జీఁకటిగొనఁగ నీక్షించుఁ గొన్ని
గాడ్పులఁ బసిగొని కలఁకమైఁ జెవులు రి
క్కించి నల్గడలు నాలించుఁ గొన్ని
తెరలచందము గని వెఱచి తీవ్రంబుగా
నఱచి యంతంతఁ గేళ్లుఱుకుఁ గొన్ని

వీఁకమై జని పోగుదాఁకి క్రమ్మఱ భీతి
నేవరి పొదలసం దీగుఁ గొన్ని
తే. వెనుకవారలు తఱుమంగ వేగిరమునఁ
బిల్లతండంబు తమమ్రోలఁ బెట్టుకొనుచుఁ
గినుకతో వచ్చి యచ్చట జనులఁ జూచి
నిగుడఁజాలక గుంపుగా నిలుచుఁ కొన్ని. ||139||

క. అప్పుడు ధరణీకాంతుఁడు
ముప్పిరిఁగొను సంభ్రమము ప్రమోదము వెఱఁగుం
జొప్పడఁగ నామృగంబులఁ
దప్పక కన్గొని గృహీతధనురస్త్రుం డై. ||140||

క. ఎందును బధికులు పొడఁగని
[27]డెందములోఁ గలఁకఁబడుచుఁ దిట్టుదురను నీ
కుం దేల? వలదు మాన్పెదఁ
గుందేలా! యనుచు నతఁడు కూలఁగ నేసెన్. ||141||

క. కలకలము సేయు మనుజుల
యెలుఁగులు విని చెదరునట్టి యెలుఁగుల నేసెన్
బొలమెల్లఁ గలికిచూపుల
యెలములచే నిర్లుకొలుపు నిర్లం ద్రుంచెన్. ||142||

క. ఏరీతి నోర్తు నే భూ
దారుఁడ నగు టెఱిఁగి యెఱిఁగి తా మిచ్చుట భూ
దారత్వముఁ గైకొనెనని
యారాజు వరాహముల రయంబునఁ ద్రుంచెన్. ||143||

తే. ఖడ్గినై యుండు టెఱిఁగియు గణన సేయ
కిచట నామ్రోల ఖడ్గి దా నెట్లు నిలిచె
నంచుఁ గినిసినగతిఁ ద్రుంచె నామృగంబు
శిరము శరముల నాశ్చర్యకరము గాఁగ. ||144||

చ. తరగనియట్టి దానజలధారలచేఁ గనుపట్టు కుంభినీ
వరుఁడనఁ బోల్చి సత్వమున వ్రాలిన నాసరిగాఁ గరీంద్రుఁడున్
దరగనియట్టి దానజలధారలచేఁ గనుపట్టి కుంభినీ
వరుఁడనఁ బోల్చి సత్త్వమున వ్రాలుట యెట్లని యేసెఁ దూపునన్. ||145||

ఆ. సకలమహిషసమూహంబు సంహరించి
యానృపాలునిబాణంబు లాగ్రహమునఁ
జేకొనియె నట్టి తన్మహిషకులంబు
నని జయించినచోఁ గొల్లలాడఁ[28]దగదె. ||146||

వ. వెండియు. ||147||

సీ. కొలఁది మీఱినయట్టి కొమ్ములు నెమ్ములుఁ
దోరంబులై తోఁచు తొడలు మెడలు

గరిమమై చూపట్టు శిరములు నురములుఁ
బలుదెఱంగుల మించు పండ్లు రొండ్లుఁ
జెలువంబు పచరించు చెక్కులు ముక్కులు
బసల దేఱెడి క్రొవ్వు బరులు సిరులుఁ
బొంకంబు లైనట్టి బోరలు మోరలు
లోలంబు లైన తాలువులుఁ జెవులు
తే. నెఱుఁగరాకుండఁ జక్కుగాఁ దఱిగినట్లు
వనములోపలఁ గలమృగవ్రాతములను
జేతికసివోవ నారాజశేఖరుండు
వాలుఁ గ్రొవ్వాడితూపులపాలు చేసె. ||148||

వ. ఇవ్విధంబున నమ్మహీవరుండు మృగంబులం జంపి యంత
రంగంబున సంతసం బంది తనయిరుఁగెలంకుల మెలంకువలు
సల్పు వేఁటరులకు సెలవు పెట్టినం బొంగి నింగి పగుల
నార్పులు నిగుడించి వివిధవాద్యంబులు మొరయించిన హత
శేషమృగంబులలో బెదరి తెగువలం బాఱినం దెగువల
లను జొచ్చునెడ బిసలు బెడిసిన ముచ్చముడింగి పడునేక
లంబులను, నేకలంబుల జోకలం బాసి క్రేల్లుఱికి చనునెడఁ
గాలు వలలఁ జిక్కిన మొక్కలంబున నీడ్చి యూడ్చుకొన
లేక కాలువలం జిక్కిన గండుమీనులతెఱంగునం బొరలు
హరిణంబులను, హరిణంబులకంటెను మున్ను నిగుడం
దలంచి తెరలు దెరలం [29]దూరి జాలు చనునెడల మెడల
కడలం దగిలిన యురులు బిగియ నురులు మనుబోతులను,
మనుబోతులకంటెం బెల్లెగసి తుటుములు గట్టి చన డొంకల
చెంతలం బెట్టిన బోనులం దగిలి నొప్పులు గొనియున్న దుప్పు
లనుం జూచి రభసంబునం బొడిచియు నీడ్చియుం జిమ్మియు
డాసియు వ్రేసియుం బొరిగొని వెండియు నెట్టకేలకుం
దప్పిగొని పఱచు మృగంబులం గని. ||149||

చ. బలమునఁ దీవ్రతన్ హరులపాటివి యంచు నుతించి కుక్కలం
గళములు దువ్వి లుబ్ధకులు గట్టినపట్టెడ లూడ్చి చూపినం
బులుల నెలుంగులం బ్రిదిలిపోవఁగనీయక యొక్కటొక్కటే
చలము మెయిన్ హరించె దమ చండత సర్వజనాద్భుతంబుగాన్. ||150||

చ. కనుఁగవఁ గట్టినట్టి కుడుకల్ దలఁగించి మృగాలినెల్లఁ గ్ర
న్ననఁ గనిపించి పోవిడిచినన్ వెరవొప్పఁగఁ బాఱి మూఁగిఁ
గి నిగిడి లాఁచి పట్టుకొనెఁ గీడ్పడఁగాఁ బెనులేటిగుంపులన్
వినుతపరాక్రమంబులగు వేఁట సివంగులు రాజు మెచ్చఁగన్. ||151||

తే. ఉరులఁ గొమ్ములను ధరించు హరిణతతుల
విడువ నవి పరమృగముల వెంటఁబఱచి
కలసి పోరాడి వాని కొమ్ములఁ దవిల్చి
పండఁబడియెను లుబ్ధకప్రతతి పొగడ. ||152||

తే. ఇవ్విధంబునఁ దమనేర్పు లెల్లఁ జూపు

శునకముల బిరుదు సివంగులను గురంగ
ములఁ బ్రియంబున దువ్వుచు బుజ్జగించి
చెంచు లానందమున సంచరించి మఱియు. ||153||

క. బలుసాళువముల నోరణ
ముల డేగల వైచి యోదముల నీరములన్
మెలఁగి చతురత్వ మేర్పడఁ
బొలియించిరి పొలములోని పులుఁగుల నెల్లన్. ||154||

వ. ఇట్లు వేఁటలాడి చాలించి ప్రాణంబులతోడఁ గస్తూరిమృగం
బులను సౌరభంబులకుం దల్లులగు జవ్వాజిపిల్లులనుం బట్టి
తెచ్చియిచ్చిన బిల్లులకుం బసదనంబులు గొల్లలుగా నిచ్చి
తన్నుఁ గొల్చివచ్చిన సామంతవీరభటవారంబులకు మృగ
మాంసంబులు దోరహత్తుగా నిచ్చి యొక్కరమ్యప్రదేశం
బునం దాను విశ్రమించి యచ్చట. ||155||

ఉ. నేతులు గారు మాంసముల నిగ్గులు గ్రమ్మెడు నీరు డ్రెల్లఁగాఁ
జేతుల నొత్తుచున్ వెదురుచివ్వల నంటఁగఁ గ్రుచ్చి వ్రచ్చి సం
జోతిగ నిమ్మపంటిపులుసున్ లవణాదులఁ గూర్చి వేఁడ్క ను
ర్వీతలభర్త యాత్మహితబృందముతో భుజియించె నత్తఱిన్. ||156||

క. మనమున మృగయాక్రీడలు
గొనియాడుచు బలము లెల్లఁ గొలువ నిజస్యం
దన మెక్కి ముదంబున నా
జననాయకుఁ డాత్మపురికిఁ జని తనయెదుటన్. ||157||

క. పరుషఖలీనముతో భా
స్వరమణిసంఘటితహేమపల్యాణముతో
మెరయుచు సకిలింపుచు నిజ
ఖురపుటముల ధరణిఁ ద్రవ్వు గుఱ్ఱముఁ గనియెన్. ||158||

తే. కని తదంతికమునకు నజ్జనవరేణ్యుఁ
డరిగి తేరట డిగ్గి నెయ్యంబు మీఱఁ
గలితలక్షణలక్షితాంగముల నిమిరి
దానిచందంబు లి ట్లని తలంచె నతఁడు. ||159||

క. పదములచొప్పును వడియొ
ప్పిదము నలంకారలక్ష్మిపేర్మియు ధారా
స్పదభావముఁ గల్గి శుభ
ప్రదమై హయ మమరె సత్ప్రబంధమురీతిన్. ||160||

సీ. సురలోకముననుండి ధరణీతలంబున
కవతరించిన యుత్తమాశ్వమొక్కొ
యక్షనాయకుని లాయంబు వెల్వడి వసుం
ధరకు నేతెంచిన తురగమొక్కొ
రాజీవబాంధవురథముఁ బూనఁగలేక

వసుధ కేతెంచిన వాహమొక్కొ
శరధివల్లభుని మందురలోన వెల్వడి
యుర్వికి డిగిన గంధర్వమొక్కొ
తే. కాకయుండిన నీశుభ్రకాంతిమహిమ
మీమనోవేగచాతుర్య మీశుభాంగ
పాటవము నీమహాబలప్రాభవంబుఁ
గలుగనేర్చునె పెఱతురంగములు కందు. ||161||

క. అని బహువిధములఁ బలుకుచు
మనుజేంద్రుం డత్తురంగమముఁ గైకొని కుం
డిననగరి కేగెఁ దూర్య
స్వనములు కడునిగుడ సకలజనములుఁ బొగడన్. ||162||

తే. అరిగి నిజమందిరముఁ జొచ్చి యత్తురంగ
రత్నమును మందురాభ్యంతరంబునందు
నిలిపి చిత్తంబు దానిపై నెలవు కొలిపి
యంగసేవకు నియమించె నర్హజనుల. ||163||

వ. వెండియు హృద్యఖాద్యవిశేషంబులం బోషించుచు నొక్క
నాఁడు పేరోలగంబున నుండి తనమంత్రులకు ని ట్లనియె. ||164||

క. ఏవనమున వేఁటాడం
గా వేడుక నేగ నచటఁ గలిగినతురగం
బేవిధమున మెలఁగెడినో
యావిధ మెఱుఁగుటకు నెక్కి యాడఁగవలయున్. ||165||

క. కావున మీ రీక్షణమున
దైవజ్ఞులఁ బిలిచి చంద్రతారాబలముల్
భావించి శుభముహూర్తము
ధీవిలసితు లగుచుఁ దెలిసి తెండు హయంబున్. ||166||

తే. అనుడు మంత్రులు సర్వసిద్ధాంతవిదుల
నడిగి తెలిసిన శుభసమయంబునందు
హయముఁ బల్లించి తేఁబంపి రావిభుండుఁ
గొలువు వీడ్కొని నగరిలోపలికి నరిగె. ||167||

వ. అని శుకయోగీంద్రుం డిలావంతునకు నెఱింగించిన
తెఱంగుఁ జెప్పిన విని యటమీఁది వృత్తాంతం బేమని
యడుగుటయును. ||168||

శా. అంభోజాతభవాన్వయాంబునిధితారాధీశ భోగీంద్రది
క్కుంభిక్ష్మాధరకూర్మదుర్వహమహాక్షోణీభరాధారదో
స్తంభప్రాభవ బంధుయాచనకవిద్వల్లోకమందారతే
జోఽంభోజాప్తనృసింహవీరవరసంప్రాప్తాతిభాగ్యాధికా. ||169||

క. బాహాసితీక్ష్ణధారా

రాహుముఖగ్రస్త విమతరాజ మహాల
క్ష్మీహరిమందిర స్వామి
ద్రోహరగండాంక దానరుచిరశశాంకా. ॥170॥

సుగంధి. తారకాశశాంకకుంద తారకాశమల్లికా
శారదాభ్రకల్పభూజ శారదాత్రిదృక్సుధా
హారనాగ పుండరీక హారనాగ రాజ నీ
హారగోత్ర శుభ్రకీర్తిహార గోత్రరక్షకా. ॥171॥

గద్యము. ఇది శ్రీమత్కౌండిన్యగోత్రపవిత్ర చరిగొండ తిమ్మ
నామాత్యపుత్ర సకలవిద్యాపారీణ శతఘంట సురత్రాణ
సుకవిజనవిధేయ ధర్మననామధేయప్రణీతం బయినచిత్ర
భారతం బనుపురాణకథయందుఁ దృతీయాశ్వాసము.

1. వలదురుభూషణంబులు
2. చలమునఁ జొచ్చి
3. దేలఁగన్
4. జల్లిబొట్టలు
5. గ్రమ్మఁ జెమటల
6. జార్చిన
7. స్వాదోత్కర్షము
8. నివాసకవాటబద్ధతోరణ
9. భాసుర
10. మణిదీప్తికినై
11. నోపమినో
12. రాగదము గాఁగఁ
13. తదిందురేఖనున్
14. ఛాయలు
15. మందహాసవికాసమహిమంబు చందనపంకంబుగా సమర్పణ మొనర్చి
16. అచ్చపుఁదేనియల్ విచ్చిలు మృదువాక్య
17. సంభ్రమారంభ
18. యొదిగె జిక్క, వలుసు రాయంచ
19. మే మని యెంతు నబల, ముట్టినను గందు

20. నుడికార

21. భాతి; భ్యాతి

22. మ, యూరములును

23. గోడలజాడలం బొదలి... నొత్తుకత్తెర లన లొప్పుతెరలనుం

24. గుడి

25. బొల్పుగన్

26. వగలం దగిలి

27. తెందేఁపలు గాఁగ నిన్నుఁ దిట్టుదురను నీ

28. గలదె

29. దూలి జాలి

శ్రీరస్తు

చిత్రభారతము

చతుర్థాశ్వాసము

నరసింహపదాబ్జ
ధ్యానపరాయణమరాళ తారాధిపభో
గీనసమకీర్తి పూర్వ
క్ష్మానాయక వినుతచరిత మాదయపెద్దా. ॥1॥

వ. అవధరింపుము మృదుమధురవచనరచనాపరితోషితముని
జాతుం డగుసూతుండు హరికథాశ్రవణాహ్లాదు లగుశౌన
కాదులకు ని ట్లనియె నట్లు చతుర్థనజననాథుం డభ్యంత
రంబునకుం జని. ॥2॥

క. ఒడలఁ గల తొడవులన్నియు
నెడలిచి కామినులచేతి కిచ్చి ప్రియం బే
ర్పడఁ బందిరిలోపలఁ దగ
నిడినకనకపీఠి నున్నయెడ ముద మొదవన్. ॥3॥

మ. కొనగోరుల్ దలసోఁకఁ జన్నులమెఱుంగుల్ దిక్కులం బర్వ స
ల్లన లేఁగౌను వడంకఁ గంకణము లుల్లాసంబుగా మ్రోయ న
క్కునఁ బేరుల్ [1]గుదులై పెనంగొన బెణంకుంజూపు లొడ్డింపఁగా
జననాథాగ్రణి కంటె నొక్కతె [2]తలన్ సంపెంగతైలంబునన్. ॥4॥

చ. ఒక చపలాక్షి యొయ్యన నృపోత్తము నౌదలపైఁ దనర్చు నా
చికురభరంబు పాపిటలు చేసి మనోహరచందనంపుటం
టకలి యిడెం గరంబులు తడంబడ రాచుచు రత్నకంకణ
ప్రకరముఁ గుండలంబులును రాపడి మ్రోయఁగఁ దూఁగి యాడఁగన్. ॥5॥

ఉ. కొందఱు భామినీమణులు గొజ్జఁగినీరు సువర్ణకుంభరా
జిం దగ ముంచి చేరి యభిషేకము చేసిరి మోము లప్పు డం
దందఁ జెమర్పఁ జన్ను లొరయం గరమూలరుచుల్ దిశావళిం
జిందఁగ వింతసంభ్రమముచేఁ బదనూపురకోటి మ్రోయఁగన్. ॥6॥

ఉ. వేఱొకప్రౌఢ చేరి పృథివీరమణాగ్రణికిన్ శిరంబు నీ
రారిచి మేనిపైని గనుపట్టు తడి న్వెస నొ త్తి పచ్చక
ర్పూరముఁ జందనంబు నగరు న్సమకూర్చిన ధూప మిచ్చి యొ
య్యారపుబాగునన్ సురఁటి యల్లనఁ ద్రిప్పె మనోహరంబుగన్. ॥7॥

తే. చెలువయొక్కతె వెలిపట్టుచేలఁ గట్టెఁ
గాంతయొక్కతె మేఖలఁ గటి నమర్చె
నిందుముఖయో_ర్తి యుత్తరజందియంబు
లంసపీఠికఁ జేర్చె జనాధిపతికి. ||8||

శా. బంగారంచులపట్టుపచ్చడము శుంభల్లీలమై నొక్కసా
రంగీలోచన గప్పె నొక్కతె కచవ్రాతమ్ము సారింపుచున్
జెంగల్వల్ సవరించి కొప్పిడియె రాజీవాక్షి యొక్కర్తు ప్రే
మం గస్తూరిని బొట్టుఁ బెట్టె నభిరామం బైనఫాలంబునన్. ||9||

ఉ. శ్రీ విలసిల్లి సంతతసువృత్తమునం గడువన్నె కెక్కి నా
నావిధసద్గుణాళివలనం బొగడొందుచు నాయకప్రమో
దావహమై లతాంగిగతి నక్కునఁ జేర్పఁగ నందమైన హా
రావళి యొక్కకోమలి నృపాగ్రణికంఠముఁ జేర్చె వేడుకన్. ||10||

క. శ్రుతిభూషణ యోగ్యుం డీ
పతి యని తలపోసి యొక్కభామామణి వి
శ్రుతరత్నకీలితములగు
శ్రుతిభూషణయుగళ మిడియె శోభనలీలన్. ||11||

చ. హరితరుపంచకంబు నిఖిలార్థుల కర్థము లిచ్చునప్పుడున్
గరఁగక వ్రేళ్లు క్రిందు పడెఁగా యని డెందమునందు రోసి యీ
నరపతివ్రే ళ్లుదారత ధనం బిడునప్పుడు క్రిందుగామికి
[3]న్బిరుదు ఘటించె నాఁగఁ దరుణీమణి యొక్కతె గూర్చె నూర్మికల్. ||12||

ఉ. వేఱొకపద్మనేత్ర నునువింతమెఱుంగుల నొప్పు మేలికై
వారముతీరు గన్గొని ధ్రువంబుగ నిందుల తారతమ్య మీ
డేరఁగఁ బల్కుమంచుఁ బ్రకటించినకైవడి నిల్పె మోహనా
కారపుటద్దముం దెలిమొగంబును మానవనాథుముందటన్. ||13||

ఉ. రాజశిరోవతంసునకు రమ్యగుణంబులఁ బొల్చి స్నేహసం
యోజన దాల్చి చంచలతనొంది మెఱుంగుల నుల్లసిల్లి వి
భ్రాజితనైజదృక్తతిని బాటియనం గనుపట్టునట్టి నీ
రాజన మిచ్చి రింతులు గరంబులఁ బళ్లెర మెత్తి త్రిప్పుచున్. ||14||

వ. ఇవ్విధంబున నలంకృతుండై నిజదేవతానమస్కారంబు
గావించి షడ్రసోపేతరుచిరాన్నంబులు భుజియించి హస్త
ప్రక్షాళనం బొనరించి కర్పూరతాంబూలం బవధరించి
యశ్వారోహణకుతూహలుండై యంతఃపురంబు వెడలి. ||15||

సీ. ఆత్మఫాలాగ్రబద్ధాంజలులై చేరి
సామంతలోకంబు సాఁగి [4]కొలువ
నవ్యఘంటాకేతనశ్రేణు లొరయంగ
భద్రదంతావళపంక్తు లమరఁ
గల్యాణపల్యాణకలితంబు లైనట్టి
ఘనజవనాశ్వసంఘములు మెఱయ

బహువిధశస్త్రాస్త్రపాణులై యిరుమేలఁ
[5]బాటిల్లివడి వీరభటులు చెలఁగ
తే. శంఖభేరీమృదంగనిస్సాణపటహ
కాహళీవేణుముఖవాద్యఘనరవంబు
చక్రవాళాద్రిగహ్వరస్థానసుప్త
మృగకులాధీశజలంబు మేలుకొలుప. ॥16॥

ఉ. ఒద్దికతోడ మంత్రులు నయోచితభాషలు పల్కఁ గర్ణముల్
బ్రద్దలువాఱు వాయిని బళా యని వందిజనంబు మాగధుల్
తద్దయుఁ జేరి యాత్మబిరుదప్రకరంబుల సన్నుతింపఁగా
ముద్దియ లింపుగా భువనమోహనవైఖరిఁ గూడి పాడఁగన్. ॥17॥

ఆ. సంతసము నొంది మేదినీకాంతుఁ డపుడు
గన్నుసన్నల నిజమంత్రిగణముఁ బిలువ
నదియ సుముహూర్తమంచు నాహయముఁ దెచ్చి
నిండువేడుకతో మ్రోల నిల్పుటయును. ॥18॥

సీ. వలుద ముత్యాలకోవల నేర్చి కట్టిన
మంచిబంగరుకనుమఱువుతోడఁ
బచ్చలు గూర్చిన పయిఁడిపుట్టముమీఁది
కెంబట్టు జగి తలాటంబుతోడఁ
బద్మరాగోపలబంధబంధుర మైన
నవ్యకాంచనఖలీనంబుతోడఁ
బనిరువాణంబున భాసిల్లు మేలివ
జ్రంబుల పసిఁడిపల్లంబుతోడ
తే. నిరుగెలంకులఁ గట్టిన యొరలనున్న
ఖడ్గములతోడ మెఱుఁగు సంగడులతోడ
బిరుదు నూపురములతోడ మెఱయుహయము
పార్థివోత్తమునకు నేత్రపర్వ మయ్యె. ॥19॥

క. ఆసామ్రాణికిఁ జూపుల
దోసము పాయంగ నగరుధూపంబు మహో
ల్లాసంబుగ నిడి పూజలు
చేసి జయధ్వనులు నిగుడ శ్రీకరలీలన్. ॥20॥

ఉ. ఆతఁడిఁ జేరవచ్చి వినయమ్మున నమ్మనుజేశ్వరుండు సం
ప్రీతిఁ బ్రదక్షిణంబు లొనరించి నమస్కృతిఁ జేసి పండిత
వ్రాతము దీవనల్ వినుచు వామపదాబ్జము మున్ను గాఁగ వి
ఖ్యాతిగ నెక్కె దైవతహయంబు సురేశ్వరుఁ డెక్కువైఖరిన్. ॥21॥

వ. ఇత్తెఱంగున నత్తురంగారోహణంబుఁ జేసి సంతోషభరి
తాంతఃకరణుండై చతురంగబలంబులుం గొలువ రాజ
మార్గంబునం జనునప్పుడు. ॥22॥

శా. ఆరాజేంద్రుని రూపరేఖయుఁ దురంగారోహణక్రీడయున్

ఘోరానేకపసంచయంబులతెఱంగున్ ఘోటకవ్రాతసం
చారప్రక్రియయున్ బదాతులవిలాసంబు న్నిరీక్షింపఁగాఁ
బౌరుల్ నిల్చిరి భర్మహర్మ్యశిఖరవ్రాతప్రదేశంబులన్. ||23||

వ. అప్పుడు. ||24||

ఉ. మించిన నీలహర్మ్యతతి మేఘము సొంపు వహింప నందు వ
ర్తించు సతుల్ తటిల్లతలతీరు భజింప మృదంగమండలో
దంచితరావముల్ స్తనితధర్మముఁ దాల్పఁగ మానవేశ్వరు
న్ముంచెఁ బ్రసూనవృష్టి జనముల్ గొనియాడ ననేకభంగులన్. ||25||

వ. అయ్యవసరంబునఁ గొందఱు ప్రౌఢకాంతలు చతుర్ధనమహీ
కాంతునిం జూచి తమలో ని ట్లనిరి. ||26||

మ. తరుణీ, వీనికి సార్వభౌమత యథార్థం బయ్యెఁ గాకుండిన
న్వరదానంబు మహాప్రవాహములు దిగ్వ్యాప్తంబు లౌ నేయటే
హరు తేకైవడిఁ గొల్చివచ్చు విను కొమ్మా రాజకంఠీరవ
స్ఫురణన్ బొల్పుఁగదే పరాక్రమకళాస్ఫూర్తి న్వివేకించినన్. ||27||

మ. చెలియా, మిక్కిలి చిత్రమయ్యెడి నిరీక్షింపం గళావైభవో
జ్జ్వలుఁడై వేగినవేళ రాజు విహరింపం బూనెఁ దత్సంగతి
జలనం బందక పుండరీకము వికాసస్ఫూర్తిఁ జెన్నొందెఁ గాం
తులఁ బెంపెక్కి సమస్తతారకలు సంతోషంబునంబొందెడిన్. ||28||

క. అని పౌరులు కొనియాడుచుఁ
దనుఁ జూడఁగ ధరణివిభుఁడు తద్ఘోటకప
ల్గనకేళి నధికవేగం
బునఁ బుటభేదనము వెడలి పోయె నరేంద్రా. ||29||

వ. ఇవ్విధంబున నద్ధరణీపురుహూతుండు సకలసేనాసమేతుండై
పురంబు వెలువడి యొక్కవాహ్యాళిప్రదేశంబున కరిగి
సమస్తసైన్యంబులును దిదృక్షాధీనంబులై యంతనంత నిలువ
నచ్చట. ||30||

ఉ. అప్పుడు సాహిణీలు గదియం జని రెండుకెలంకులం బ్రియం
బొప్పఁ జెలంగ మాగధమృదూక్తినినాదమె కాని సేనలోఁ
జప్పుడు మాన్పఁగన్ జబుకుసాదులు గుఱ్ఱముఁ [6]గుస్తరింపగా
నప్పృథివీశ్వరుండు దనహస్తములం గశలంది వేడుకన్. ||31||

చ. కొదమమహాతురంగమముఁ గోరిక లీరిక లెత్త నెంతయున్
బెదరఁగనీక యల్ల నడపించెను వీథులఁ జూపఁబూని త
త్పదములయందియల్ చెవులపండువుగా మొరయంగ దేహమున్
గదలనియట్లు తోఁచ మెడఁ గట్టిన జంగు గణంగి మ్రోయఁగన్. ||32||

చ. పొడవుగ ఱాఁగ నెక్కి మది పూనిక మోదము నామతింప లే
వడి యనరానితీవ్రమున వాటముగాని తెఱంగు దోఁపఁగా

నడుగులజాడ యేర్పడఁగ నానరనాథుఁడు నేర్పు పెంపునన్
బొడమెడుజుంటితేనియలఁ బోలెడు పల్కుల బుజ్జగింపుచున్. ||33||

ఉ. రాగల సన్నఁ జేసి సుకరంబుగ వామకరంబులోని య
న్వాగె యొకింత చేర్చి కళ వైచుచు ధేయను నంతలోన ను
ద్వేగ మెలర్పఁ జూపులకు వెక్కసమై కనుపట్టి దివ్యశో
భాగుణశాలి యైనహరి పాఱెఁ జెలంగి దువాళి వీథులన్. ||34||

వ. మఱియును. ||35||

సీ. వాగెలు గుదియించి రాగసన్నలు సేయ
హరిణపుటంబుల ననఘళించు
నోర చందంబుగా నొక్కింత చూపిన
మండలీకరణక్రమంబు నిల్పుఁ
గేలు సారించి జంకించి యల్లల్లన
పట్టినఁ గుఱుచలఁ బాఱి తిరుగు
సమముగా నిల్పి హస్తముల సల్లించిన
నలసత లేక నూఱాఱు దాఁటు
తే. మూఁడుపదములు ధరణిపై మోపియాడు
రెండువంకల జమిలిపేరెములు వాఱు
సకలసైనికు లెల్ల నాశ్చర్య మనుచు
వర్ణనము సేయ మించె నవ్వారువంబు. ||36||

క. జననాథుఁడు దనగుణములుఁ
గనియున్ విని యెఱుఁగలేనికతనఁ బదాబ్జం
బునఁ దాటించినఁ దురగం
బనిమిషమార్గమున కెగసె నాతనిఁ గొనుచున్. ||37||

వ. ఇత్తెఱంగున నయ్యుత్తమాశ్వంబు కారణజన్మంబు గావునఁ
బార్ష్ణిఘాతావమానంబు సైరింపక యమ్మహీకాంతునిం
గొనుచు గగనంబునకు నుద్గమించె నిక్కడ మంత్రిపురో
హితసేనాపతిప్రముఖాఖిలజనంబులు చింతాక్రాంతస్వాం
తులై చేయునది లేక పునఃపునరవలోకితగగనభాగు లగుచు
మగుడి పురంబునకు వచ్చి వేదనాదోదూయమానం బగు
తత్పుత్త్రకళత్రవర్గంబు నూఱడించి దివసంబులు గడుపు
చుండి రంత నక్కడఁ జతుర్థనుండు మందాకినీతీరంబుఁ
జేరుసమయంబున. ||38||

ఉ. నారదుఁ డేగుదెంచి నరనాథుని కి ట్లను సోమహీశ యీ
వారువ మిట్లు నిన్నుఁ గొనివచ్చుట యొండువిధంబు గాదు బృం
దారకు లెన్న దివ్యభువనంబుల నన్నిటిఁ జూపి తావకా
గారముఁ జేర్చు నిందు కొకకారణ మున్నది నిక్క మింతయున్. ||39||

క. అని యనిమిషముని చనుటయుఁ
దనమనమున నున్నభయము దలఁగించి చతు

ర్ధనజనపతి మందాకినిఁ
గనుఁగొని కొనియాడఁ దొణఁగె గంభీరోక్తిన్. ||40||

సీ. ధన్యుఁడై భువనైకమాన్యుఁడై కనుపట్టు
శాంతనవున కిది జన్మ భూమి
మునిశాపసంతాపమునఁ గ్రాఁగిపోయిన
సగరుల కది మోక్షసాధనంబు
బ్రహ్మహత్యాదిపాపప్రపంచమునకు
నెన్ని చూడఁగ నిది యెదురుచుక్క
కృత్తికాషడ్గర్భగేహనిర్గతుఁడైన
కొమరుసామికి నిది గూర్మి దాది
తే. యనగఁ బెంపొందు నీనది కబ్జగర్భు
కరకమండలువఁట [7]జనుఃకారణంబు
హరిపదంబఁట తెంకి శంకరునిమౌళి
కేలిగృహమఁట మహిమ యింకేల పొగడ. ||41||

చ. తెలుపగు నీటిపైఁ బసిమిదేఱెడు నల్లదె హేమనీరజం
బుల నడరొందఁ గప్పుకోను పుప్పొడి యొప్పిదమో సురాంగనా
వలి విహరింపఁగాఁ దలఁచి వచ్చి మదంబున నీదులాడఁ జ
న్నులఁ గల కుంకుముల్ గరఁడి నూతనరాగము మీఁదఁ జూపెనో. ||42||

ఉ. ఫేనసమూహముల్ రుచులఁ బెంపగు గొజ్జఁగిపువ్వుగుంపులై
కానఁబడంగఁ దుంపరలు గమ్మనిమల్లియలై తనర్పఁ బెం
పొనిన సుళ్లు మొల్లవిరులై విలసిల్లఁగ నింపు పుట్టియో
పూనె హరుండు [8]వేనలిని పొందఁ గడుందగు నిమ్మహానదిన్. ||43||

వ. అని మఱియుం దదీయవిశేషంబులు గొనియాడి సంతోష
భరితాంతకరణుండై మనంబున నమస్కరించె నంత. ||44||

చ. అనిశము దానవారి కిరవై యమృతాకృతిఁ బొల్చి యభ్రమున్
దనకు వశంబుగా మెలఁగఁ దా హరిలక్ష్మికి మూలకారణం
బనఁదగి దుగ్ధవారిధిక్రియం గనుపట్టు సురేభమంబు సే
చనమున కేగుదేర నృపచంద్రుఁడు గన్గొనెం దత్తటంబునన్. ||45||

క. తెలిచెలువము వడి బెడఁగున్
లలితావర్తములఁగల విలాసము ఫేనం
బుల యొప్పుఁ గలిగి సురనది
పొలుపునఁ జను దివిజతురగముం గనుఁగొనియెన్. ||46||

వ. ఇట్లు కనుంగొని యాశ్చర్యహృదయుండై చనిచని ముందట. ||47||

సీ. బహువిధమాణిక్యపటలకాంతిచ్ఛటా
రాజితకృతికధరాధరములఁ
గాంచననీరేజకల్హారవాసిత
విమలాంబుదీర్ఘికాసముదయముల
సురతక్రియాసముత్సుకవిలాసివ్రాత

సంచారయోగ్యకుంజస్థలముల
మార్గణయాచనాదౌర్గత్యమోచనా
కల్పవిభ్రాజితకల్పకముల
తే. దేవతాసార్వభౌమకీర్తిప్రతాప
భవ్యబీరుదాంకమాలికాపఠనలీలఁ
గిన్నరీద్వంద్వశారికాకీరపికము
లను నిరీక్షించి పొంగె నా జనవిభుండు. ||48||

వ. మఱియు. ||49||

క. అటఁ జనిచని కనుఁగొనియెం
బటుతురగనిరూప్యమాణపథమున నతఁ డు
త్కటవినుతదైత్యమానస
పుటభేదనమైన దివిజపుటభేదనమున్. ||50||

వ. కనుఁగొని తదుపరిభాగంబునం జనిచని. ||51||

చ. కరకరితోడి రిత్త యలుక ల్పచరించి మనోజకేళికిం
బురిగొననీక [9]కోపమునఁ బోనడవం గడునల్గి వేలుపుం
దెఱవలతోడఁ బాసి తమదివ్యగృహంబుల కేఁగి శయ్యలం
బొరలెడు దేవతావిటుల పోఁడిమిఁ జూచి హసించె నెంతయున్. ||52||

ఉ. శూరులు గొంద ఱుద్ధవిడిఁ జొచ్చి నిలింపవధూగృహంబులం
జేరిన సోమయాజులను జిందఱవందఱగా నదవల్తినం
దోరపుఁగయ్య మైనయెడ దూఱి రసజ్ఞులు కొంద ఱచ్చటన్
ధీరత నిల్చి యాతగవు దీర్పఁగఁ జూచె విభుండు నవ్వుచున్. ||53||

ఉ. ఒక్కవిటోత్తముండు [10]దనుఁ బొందఁగఁ జూచిన కొంతఁ జూచి వే
ఱొక్కఁడు గన్నులార్చుటకు నోర్వక కోపము మీఱి వానితో
నెక్కటిపోరికై తివిరి యింతులు మూఁకలు గట్టి చూడఁగా
నిక్కువసాము సేయ నతనిం గని నవ్వె నరేంద్రుఁ [11]డెగ్గుచేన్. ||54||

చ. వరుఁ డొకకొంతకాలము ప్రవాసముగాఁ జని వచ్చినంత స
త్వరమతి నాపరానిప్రమదంబున డగ్గఱి కౌఁగిలించి మో
విరుచుల నానె నొక్కయరవిందదళాయతనేత్ర యంత ని
ద్దఱును విచేష్టులైరి వసుధాతలనాథుఁడు చూచి మెచ్చఁగన్.

సీ. కలలోపలను వియోగములేక విభులతో
సౌధడోలాకేళి సలుపువారుఁ
గినిసిపోయిననాథులను బుజ్జగింపఁగాఁ
దరుణులతోఁ గూడి తనరువారు
సంతతనిధువనశ్రాంతలై పతుల వే
రురముపాన్పులపైనిఁ బొరలువారుఁ
జందనప్రసవభూషణముల కాంతులు
శృంగార మొనరింపఁ జెలఁగువారుఁ
తే. బ్రియులయధరామృతం బెల్లం బీల్చి సొక్కి

ప్రేమతోఁడుత నరగన్ను పెట్టువారు
నగుచు విహరించు నచ్చరచిగురుఁబోండ్ల
చేతఁ గన్పట్టువాడ వీక్షించె నతఁడు. ॥56॥

వ. ఇవ్విధంబున వివిధవిలాసంబులుగల దేవతావిలాసినీవాటికం
జూచి యల్లన చనిచని సహస్రమణికుంభప్రభాకిమ్మీరిత
వ్యోమతలంబును, గేతనోపకేతనసమూహవిరాజితంబును,
మరకతమణిమయతోరణాలంకృతంబును, బద్మరాగగేహాళి
సంయుతంబును, నీలమణిబద్ధకుడ్యప్రదేశంబును, సహస్ర
విద్రుమస్తంభసంలక్షితంబును, దివ్యవైడూర్యమణికల్పిత
సోపానవిశేషంబును, బుష్యరాగవేదికోపలక్షితంబును,
మనోజ్ఞకాంతివిరాజమానగోమేధికకృతప్రాంగణస్థలంబును,
వజ్రనిర్మితరంగవల్లీసముదాయాభిరామంబును,
విడంబముక్తాఫలవితానమనోహరంబును నై మెఱయు
పురందరసభామందిరంబుఁ గని. ॥57॥

ఉ. ఆమహనీయహర్మ్యమున నత్యధికప్రభఁ బొల్చునట్టి చిం
తామణిపీఠికాతలమున న్మణిభూషణపుష్పమాలికా
స్తోమమనోజ్ఞవస్త్రపరిశోభితుఁ డై సురసార్వభౌముఁ డు
ద్దామరణస్థలీవిజయదంబగు వజ్రము కేల మీఱఁగన్. ॥58॥

సీ. మేనులు గైకొన్న మెఱుఁగుఁదీఁగె లనంగ
నప్సరోభామిను లలమి కొలువ
గాత్రముల్ పూనిన గానవిద్య లనంగ
గంధర్వకాంతలు గదిసి పాడ
నంగంబు దాల్చిన శృంగారరస మన
నూర్వశి నటనల నుబుసుపుచ్చ
దేహంబు లెత్తిన తేటవెన్నెల లనఁ
గిన్నరాంగన లూడిగెములు సేయ
తే. నిర్జరీనీజ్యమానమాణిక్యకలిత
చామరోద్భవపవమానచలితలలిత
కుటిలకుంతలవికసితనిటలుఁ డగుచు
నిండుగొలువుండఁ గనుఁగొనె నృపవరుండు. ॥59॥

వ. కనుంగొని మనంబున ఘనంబగుసంతోషంబునం జెంది
తత్ప్రాంతంబుననున్న సిద్ధవిద్యాధరగరుడగంధర్వాదిదివ్య
గణంబుల నాలోకింపుచుఁ దురంగగమననీయమానుండై
చనిచని. ॥60॥

ఉ. భీష్మపరాక్రమస్ఫురణఁ బేర్చిన వీరులయుజ్జ్వలప్రతా
పోష్మవిజృంభణంబున మహోగ్రవిభావసుపాలనంబునం
గ్రీష్మము దానయయ్యుఁ బ్రజఁ గేవలశైత్యము నందఁ జేయు న
ర్చిష్మతిపేర నొప్పిడు పురి న్వెఱఁగొందుచుఁ జూచె దవ్వులన్. ॥61॥

శా. ప్రాకారంబులు రమ్యహర్మ్యమణికుంభస్తోమముల్ గోపురా

నీకంబున్ ధనధాన్యరాసులును మాణిక్యావళికల్పితా
నేకక్షోణిధరంబులుం సరసులున్ లీలావనవ్రాతమున్
శ్రీకిం బట్టగు పౌరసంచయము నర్థిం గాంచి యాముందటన్.

సీ. సంతుష్టమానసస్వాహాస్వధాకాంత
　　లుభయపార్శ్వంబుల నోలగింప
శృంగచతుష్టయాంచితమస్తకద్వయం
　　బున రత్నకోటీరములు వెలుంగ
సమిదాజ్యచరుహవిశ్చర్వణోజ్జ్వలముఖం
　　బులయందు సప్తజిహ్వలు చలింప
మూఁడునాలుగుహస్తముల స్రుక్స్రువాదిసా
　　ధనసముదాయంబు తనరుచుండఁ
తే. జబుకుసాదులు మ్రోల కైజా యొనర్చి
సూటివడవాఁగె బట్టుపొట్టేటితేజిఁ
గూర్మిఁ జూచుచు విబుధులు గొలువనున్న
యవలు నీక్షించి యవిభుం డనియె నిట్లు. ‖63‖

సీ. ఈపుణ్యనిధి పార్వతీశ్వరునకుఁ బ్రతా
　　పసమృద్ధి గావించుఫాలనేత్ర
మీసర్వభక్షకుం డేచిన వాహినీ
　　పతిపొం గణంగించు బాడబాగ్ని
యీమహాతేజస్వి భీమవిక్రమశాలి
　　యగుకుమారునిఁ గన్నయట్టిప్రోడ
యీభవ్యమూర్తి దేవేంద్రముఖ్యులకు భా
　　మపదార్థరుచి గూర్చు మంజులాస్య
తే. మీజగద్రక్షకుఁడు రేల నినునితేజ
మెల్లఁ గైకొని వెలుఁగొందు బల్లిదుండు
గాన నిట్టి బృహద్భానుఁ గానఁగల్గు
వాఁడెపో పుణ్యుఁ డనుచు భావమున మ్రొక్కె. ‖64‖

వ. ఇట్లు కృతనమస్కారుండై హయగమనవేగంబున
నగరంబు గడచి యరిగి యరిగి. ‖65‖

ఉ. దారుణపాశతోమరగదాపరిఘాదులఁ బూని లోకసం
హారసమర్థులై కడుభయంకరులై కనుపట్టి కింకరుల్
సారము మీఱఁ గావఁదగుసంయమనీనగరంబుఁ గాంచి య
బ్బారమణేంద్రుఁ డద్భుతముఁ బొందుచు భావములోన నుబ్బుచున్. ‖66‖

సీ. భూరిభుజాదండభూషణంబుగ నొప్పు
　　దారుణతరగదాదండ మమర
నతిభయానకమూర్తి యగుమృత్యుదేవత
　　గరములు మోడ్చి ముంగల వసింపఁ
[12]జండకోదండభీషణపాణియై వైరి
　　దుర్వారవీరజిత్తుఁడు భజింప
నఖిలప్రపంచభయంకరకింకర

శ్రేణులు గ్రందుగాఁ జేరి నిలువఁ
తే. బ్రాణిసంఘాతముల పుణ్యపాతకాయు
రర్థములజాడ వ్రాసి యాయవ్యయముగఁ
జిత్రగుప్తుండు వినిపింపఁ జిత్రలీలఁ
గొలువు గూర్చున్న జమునిఁ గన్గొనియె నంత. ||67||

వ. కని తద్విశేషంబు లిట్లని తలంచె. ||68||

సీ. పాపపుణ్యములందుఁ బక్షపాతము లేక
వర్తించుటను సమవర్తి యయ్యె
వరుసఁ దప్పక ప్రజాపరిపాలనము సేయ
ధర్మరాజఖ్యాతి దాల్చి మించెఁ
బ్రళయకాలమునాఁడు ప్రాణిసంఘాతంబు
నణఁగించుకతనఁ గృతాంతుఁ డయ్యె
సమదారివీరుల సంగ రాంగణములఁ
బ్రహరించుటను దండపాణి యయ్యె
తే. నిమ్మహాత్మునిగరిమంబు నెన్నవశమె
నాలుగైదాఱుమోముల నలినగర్భ
హరకుమారులకైనఁ దథ్యముగ ననుచుఁ
దలఁచి లోపల నమ్మహీధవుఁడు మ్రొక్కె. ||69||

వ. అయ్యవసరంబున నత్తురంగంబు గగనంబునఁ దన్నుం గొని
చన నరిగి నైరృతీపరిపాలితం బగు పుణ్యవతీపురంబుఁ
గాంచి. ||70||

తే. కర్బురావాసయోగ్యతకలిమిఁ జేసి
కర్బురావాసమహిమంబుఁ గాంచి మించి
పుణ్యజనములు తనయందుఁ బొల్చుకతనఁ
బుణ్యవతి యనుపేర నీపురము దనరె. ||71||

వ. అని సంతసిల్లునెడ నాహయంబు రయంబున నభ్రపథంబునం
గొనిచనం జనిచని యసురవతీనగరంబు డగ్గఱి యందు. ||72||

తే. త్రిపథగాసూర్యనందనాకృష్ణవేణి
కాదినదులును మిహికాచలాత్మనంద
నాప్రముఖనదులు నతిసౌందర్యమహిమఁ
దాల్చి యిరుమేర నిండి మోదమునఁ గొలువ. ||73||

క. ప్రియ మొందు వరుణుఁ గని వి
స్మయ మొందుచు నచటఁ బాయఁజాలకయుండన్
రయమున నేగె నరేంద్రుఁడు
హయరత్నాయత్తుఁ డగుచు నట ముందఱికిన్. ||74||

తే. అతిజవంబున నారీతి నరిగి యరిగి
మంజులోపవనవ్రాతమహితకుసుమ
జాతమకరందసంసిక్తశీతపవన

కలిత యగుగంధవతి వేడ్కఁ గాంచి యందు. ||75||

చ. అనిశముఁ బద్మినీసముదయంబు రతిం బసిగొంచు నొయ్యనొ
యొయ్యనఁ జనుచుం బయిన్ గువలయస్థితరేణువు చల్లుకొంచుఁ ద
ద్వనములయందుఁ గ్రుమ్మరుచుఁ దార్కొని తుమ్మెదపిండు వెంటరాఁ
గనఁబడియెన్ నృపాలునకు గంధవహుండును గంధనాగమై. ||76||

వ. అప్పుడు. ||77||

క. మానసవేగతురంగా
ధీనుండై సురలు పొగడ దివ్యపథమునన్
నానాద్భుతములఁ జూచుచు
నానరనాయకుఁడు చనియె నలకాపురికిన్. ||78||

సీ. పల్లవసంయోగభవ్యసౌభాగ్యంబు
నొందిన కొమ్మలయొప్పిదంబుఁ
గమనీయపద్మరాగప్రభాతతుల చేయ
గడుఁ బొల్చు సరసులగౌరవంబు
భువనసంచారవిభూతిఁ బెంపొందిన
రాజహంసాళివిక్రమగుణంబు
ననుపమశాఖాచయాలంబనంబున
వఱలు సద్ద్విజకోటివైభవంబుఁ
తే. గలిగి సుమనోవితానవిఖ్యాతిఁ జెంది
మానితం బగునిప్పురిమహిను యుపవ
నంబులగరిమ మొక్కచందమున నున్న
దారయఁగఁ జిత్ర మనుచు నయ్యవనివిభుఁడు. ||79||

సీ. భూషణమాణిక్యములు నీరమై పాఱఁ
గిన్నరుల్ మోహనక్రీడఁ బాడఁ
దాళసంఘప్రభేదంబుల గతులచే
యక్షకామినులు నాట్యంబు లాడఁ
గ్రంత లంతంతఁ జక్కటి గాఁగ జడియుచు
వేత్రహస్తులు నిండువేడ్క నిలువ
నైజప్రతాపగుణంబు లొక్కుమ్మడి
వందిమాగధకవివరులు పొగడఁ
తే. జండకోదండశరఖడ్గభిండివాల
శూలకుంతగదాపరిఘాలిఁ బూని
వీరరసమెల్ల రూపులై మీఱినట్లు
యక్షకిన్నరవరులు నెయ్యమునఁ గొలువ. ||80||

సీ. ఆత్మప్రియావిరహానలజ్వాలచేఁ
గందుట నంగంబు కాంతి చెదర
వేఁడినిట్టూర్పుల వెచ్చవాడినయట్టి
బింబాధరంబున బీట లెగయ
నంతరంగములోని చింతాభరంబున

విమలాననంబు వెల్వెలకఁబాఱ
ననవరతంబు నిద్రాహారములులేమి
బడలిక తొడవులు సడలి రాల
తే. నుబుసుపోకకుఁ దనయొద్ద నున్నవారి
తోడఁ బ్రియురాలి మేలిసుద్దులు నుడువుచుఁ
గాంచనాంచితమణిపీఠికాతలమున
నుండి చేరువ నలకూబరుండు గొలువ. ||81||

తే. పెద్దకొలువున మాణిక్యపీఠియందు
నుచితవైభవ మేర్పడ నున్నయట్టి
కిన్నరేశ్వరుఁ బ్రేమ నీక్షించె నా న
రేశ్వరుఁడు దనమనమున నెసఁక మెసఁగ. ||82||

సీ. సత్ప్రవాళప్రభాసమితి యెల్లెడఁ బర్వి
యధికసంధ్యారాగ మట్లు చెలఁగ
నీలంపుమణులందు జాలువాఱినకాంతి
యొఱపు చీఁకటిగుంపు వెఱపు జూప
నభినవముక్తాఫలానీకములయొప్పు
తారకాదీప్తిచందంబు గెలువ
నిర్మలవజ్రమాణిక్యసౌభాగ్యంబు
పూర్ణిమాచంద్రికాస్ఫురణ నెఱపఁ
తే. బద్మరాగావళిప్రభాపటల మెల్ల
లేఁతయెండలతెఱఁగున భాతిఁ దనర
మీఱి నక్తందివంబులేమియును బుద్ధి
నెఱుఁగనీనట్టి [13]బాందురునిండ్లఁ జూచె. ||83||

తే. అంత నారాజు ఘోటకాయత్తుఁ డగుచు
నరిగి యభ్రంకషస్వచ్ఛహర్మ్యసాల
మహితనానామణిప్రభామహితచండ
భానుమండలియైన యైశానిఁ గనియె. ||84||

క. కని యచ్చటఁ బ్రమథులు మును
లును సిద్ధులు సాధ్యులు సురలున్ రుద్రులుఁ గొ
ల్వున నిల్వ నలరు నీశా
నునిఁ జూచి నమస్కరించి నుతియించె వెసన్. ||85||

క. ఆసైంధవవశగతుఁడై
భాసురగతి నతఁడు చనియెఁ బ్రమథేశనిజా
వాసమునకు నున్నతకై
లాసమునకు ధవళరుచివిలాసంబునకున్. ||86||

వ. చని. ||87||

క. భూకాంతుఁడు తత్తటమున
శ్రీకంఠశిరశ్శశాంకరేఖాకిరణ

వ్యాకులితస్థలనలినీ
లోకంబగు నుపవనంబు లోలతఁ గాంచెన్. ‖88‖

వ. ఇట్లు కాంచి. ‖89‖

తే. కోరి వెండియు నావెండికొండ డాయ
నరిగి భక్తియు ముదము నచ్చెరువు నాత్మ
లోన సందడిగొనఁగ నెమ్మేను పొంగ
నాననము వంచి మ్రొక్కి యి ట్లని నుతించి. ‖90‖

తే. శృంగములబాగుఁ బై చాయ చెలువుఁబాద
వైపులంబును జూడఁ బర్వతవరంబు
నందికేశ్వరుచందంబునం దనర్చె
భాసురంబుగ శంకరావాస మగుట. ‖91‖

చ. హరిచరణంబునం బొడమె నండ్రు విధాతృకమండలూదక
స్ఫురణ జనించె నండ్రు మనుజుల్ సురవాహిని నట్లు గాదు నీ
వెరవునఁ జూచి తారపృథివీధరబంధురకందరంబునం
దిరవుగఁ బుట్టినట్టి సెలయేఱని యిప్పుడు నిశ్చయించితిన్. ‖92‖

చ. హరహర యిగ్గిరిస్థలము సందులమింటికనామలంతలుం
గరముల రుక్మిణీప్రభలు గల్గినపాదము లియ్య కున్న నా
డరుచుల కోరనించక యొడంబడి వేడుకతోడ బ్రాలు ప్రో
వరు నెలవంకచుంచుల నవశ్యము గట్టక నవ్వ రెంతయున్. ‖93‖

వ. అని వినుతింపుచుం బురోభాగంబున నొక్కమహోత్సేధ
సౌధంబునందు. ‖94‖

చ. అనుపమరాజశేఖరు లనంతవిభూతులు సద్విభూతివ
ర్ధనులు హరిద్విశేషపరిధాను లుదారులు శంకరులా జగ
ద్వినుతపరాక్రమాఢ్యులు పవిత్రులునైన గణంబు లెల్ల స
ద్వినయముతోడఁ గొల్వఁగ నవీనరుచుల్ దిలకించు పీఠికన్. ‖95‖

చ. కదలుప రానితేరు గిరికందరభాగపుటూరు చుట్టగా
మెదలెడు పేరు సౌఖ్యములు మీఱి యొసంగెడు పేరు మౌళిపైఁ
బొదలెడు నేఱుఁగల్లు ఫణిభూషణుఁ డింపులు మీఱ వేడుకన్
ద్రిజశులు కోరి కొల్వఁగ సతీయుతుఁడై ఘనరాజసంబునన్. ‖96‖

సీ. మొలకకెంజడలలో మూఁడుత్రోవలయేఱు
బాలేందురేఖ జంపాల [14]లూఁగఁ
జెఱకువిల్కానికిఁ జుఱుకుచూపినకన్ను
తేట కుంకుమబొట్టుతెఱఁగు దాల్పఁ
గళలచేఁ బ్రొద్దులు గడపనేర్చిన లోచ
నంబులఁ గరుణారసంబు చిల్క
వెకిరింత బెదరించు మెకమువన్నియ మించు
చెఱఁగుదుప్పటి కటిసీమ మెఱయ

తే. మొదలిచదువులు
పదురుల బొదలునట్టి
మ్రోఁత గనుపట్టు బహుముఖంబులఁ దనర్చు
బిరుదమణి నూపురము సవ్యచరణ వారి
జమున వెలుఁగొంద సంతతోత్సాహలీల. ‖97‖

సీ. నెలవంకతీరునఁ బొలుపగుదంతంబు
నెమ్మోముమీఁద వెన్నెలలు గాయ
దానవారికి మూఁగి తలరనితేఁటులఁ
గర్ణచామరము లొక్కట హరింప
నడుముఁ దార్కొలిపిన నాగబంధపుముడి
పొంకంబుగల కుండబొజ్జ గదలఁ
బసిఁడినిగ్గులు దేరు బాహుదండంబులఁ
బాశాంకుశంబులు బాగుఁజూప
తే. మౌళి శశిరేఖ దిలకింప మద మెలర్ప
నంబ చిఱునవ్వు నవ్వ నెయ్యమున నెలుక
పిలుకవార్వంబు నంతంతఁ బేరెమెక్కి
యాడు లంబోదరుఁడు మోద [15]మామతింప. ‖98‖

శా. చాపజ్యాకిణకర్కశంబు లగుహస్తంబుల్ [16]మరుద్భూజశా
ఖాపాణింధమరీతిఁ జెన్ను మెఱయంగా మౌళి మాణిక్యశో
భాపుంజంబు దివేంద్రమండలముఁ గప్పం జాపబాణంబు లా
టోపం బొప్ప ధరించి యచ్చట గుహుండున్ ప్రేమతోఁ గొల్వఁగన్. ‖99‖

వ. ఇవ్విధంబున గరుడగంధర్వకిన్నరకింపురుషయక్షరాక్షస
సిద్ధసాధ్యవిద్యాధరామరేంద్రాదిదిక్పాలకులు గొలువం
బేరోలగంబున్న పన్నగాభరణుం డగుపరమేశ్వరుండు
మనంబున మెచ్చునట్లుగా మణికుండలహయగ్రీవులు కుంభీ
నసరాజకుమారులు నుదంచితస్వయంభూతస్వరామోదను
లగు పరివాదినులు ధరించి సమ్మేళనంబుఁ జేసి షడ్జగాంధార
మధ్యమనామంబులం బ్రసిద్ధంబు లగు గ్రామత్రయంబు
లును, స్థాయ్యారోహ్యవరోహిసంచారిభేదంబుల నొనరు
నలంకారవిధంబు లరువదిమూఁడును, జనసమ్మోహనకారి
ణు లగుమూర్ఛన లైదువేలున్నలువదియుఁ, దచ్చతుర్గుణితం
బులగు శుద్ధంబు లిఱువదివేలున్నూటఱువదియు ననేకంబు
లగుకూటతానంబులును ద్వావింశతిశ్రుతిభేదంబులుం
గల షడ్జాదిసప్తస్వరంబులం దనరుసప్తగ్రహవిశేషంబులం
జెన్నొందు షాడవౌడవసంపూర్ణంబు లనంబరఁగు రాగం
బులు మున్నూటఱువదినాల్గుఁ దత్తన్మిత్రసంయుక్తంబుగా
నప్పరమేశ్వరుప్రబంధంబులు పాడఁ జిత్రసేనమణిపూరు
లను గంధర్వనాయకులు తాళంబులు ధరించి త్రుటిక్షణ
లవకాష్ఠానిమేషకళాచతుర్భాగానుద్రుతద్రుతలఘు
గురుప్లుతంబు లనుకాలభేదంబులను ధ్రువచిత్రవార్తిక
దక్షిణచిత్రతరంగంబు లగుమార్గచతుష్టయంబులు నావాప
నిష్క్రామవిక్షేపప్రవేశకనిశ్శబ్దాదిక్రియాభేదంబులు నగు

ద్రుతలఘుగురుప్లుతకృతంబులగు పంచాంగంబులు నతీతా
నాగతసమంబు లగుగ్రహంబులను జతురశ్రత్యశ్రమిశ్ర
ఖండసంకీర్ణజాతులును ద్రుతమధ్యవిలంబితంబు లగులయ
లును గోపుచ్ఛస్రోతోవహపిపీలికాయవాదిభేదంబు లగు
యతులును దత్తత్ప్రస్తారంబులు ప్రాణదశకంబునం దనరు
చంచత్పుట చాచపుట షట్పితాపుత్రక సంపద్వేష్టా
కోద్ఘట్టాదితాళదర్పంబులు మొదలగు నూటొక్కతాళం
బుల నొత్త భృంగీశ్వరుండు పతాకాత్రిపతాకార్ధచంద్ర
కటకాముఖ్యాద్యసంయుతహస్తంబు లిఱువదినాల్గును
స్వస్తికగజదంతాదిసంయుతహస్తంబులు పదుమూఁ
డును స్థాయిసంచారివ్యభిచారిభేదంబులం దనరు దృష్టులు
ముప్పదిత్తొమ్మిదియుం గుంచితావనతకంపితసమంబు లనం
బొల్చు శిరోభేదంబులను వృశ్చిక[17]ఛిద్రమయూరమండలాది
కరణంబులుం జక్రాదిభ్రమణవిశేషంబులు గలతాండవంబు
బహువిధగతులం జూపి రంత. ||100||

శా. శుభ్రాంశూజ్జ్వలమౌళి మెచ్చి శిర మస్తోకంబుగా నూఁపె జూ
టాభ్రద్వీపవతీప్రవాహచలనవ్యాధూతహేమాంబుజా
దభ్రామోదభరప్రమత్తమధుపద్వంద్వాతిఝుంకార[18]రిం
ఖాభ్రాజచ్చటులోర్విరావములు దిగ్వ్యాప్తంబులై నిండఁగన్. ||101||

వ. అయ్యవసరంబున. ||102||

శా. ఆవిశ్వేశ్వరుఁ జూచి యవ్విభుఁడు జాతానందుఁ డై “శ్రీమహా
దేవాయ త్రిపురాంతకాయ గిరిజాధీశాయ కుంభీనస
గ్రైవేయాయ నమో నమోస్తు విమలాకారాయ తే మేచక
గ్రీవాయ ప్రమథాధిపాయ” యని మ్రొక్కెన్ నిర్వికారాత్ముఁడై. ||103||

మ. అనఘా, వెండియు నూర్ధ్వమార్గమున నశ్వాధీనుఁడై రాజు దాఁ
జనియెన్ భూమికి లక్షయోజనముపై చాయ న్విలోకింప భా
వన సేయంగ నశక్యమై తనరు దివ్యజ్యోతిరాకారమై
ఘనమై మించిన భానుమండలము వేడ్కం జూచి
సాశ్చర్యుఁడై. ||104||

ఉ. సారథి కుంటియట్టె రథచక్ర మొకండటె పాముపిండు దు
ర్వారపురజ్జుసంఘమఁటె వాహము లెన్నఁగ బేసియట్టె సం
చారతలంబు రిత్తయఁటె సర్వము పొందుగఁ గూర్చి యెప్పుడుం
మేరువుచుట్టి వారనఁటె మిత్రచరిత్రము చిత్ర[19]మంతయున్. ||105||

సీ. జలజాలయానాథు చక్కనికుడికన్ను
జగముల మించు తేజముల చెన్ను
ద్విజసమూహములు సేవించు మ్రొక్కుల దిన్న
చదువులఁ గొనియాడు మొదలిపన్న
మనఘులబ్జలోకమున కేగు పెంద్రోవ
సానదీఱిన రశ్మిచయము చేవ

గాఢాంధకారసంఘమునకు వెఱగొంగ
ధరణీజలంబులఁ దార్చుదొంగ
తే. తెలివి మీఱంగ మింటను దిరుగుదంట
కలువలకుఁ గుందు జక్కవ కవలపొందు
మూఁడుమూర్తులు కలరూపు వేఁడిప్రాపు
నగునితనిఁ గంటి భవముల నడఁపఁగంటి. ||106||

వ. అనునవసరంబున. ||107||

చ. అనుపమ వేగశాలి యగునశ్వము ద న్గొనియేఁగ రాజు స
య్యనఁ జనియెం దినేశనిలయంబునకంటెను మీఁద లక్ష
యోజనములమేర నెంతయు విశాలతఁ బొల్పగు చంద్రమండలం
బునికటసీమకున్ దివిజపుంగవు లద్భుతమంది చూడఁగన్. ||108||

క. చని యాజననాథుఁడు దన
మనమున సంతసము సంభ్రమంబు న్వెఱఁగున్
బెనఁగొనఁగ వనజవైరిం
గని యాగతిఁ బొగడె నాగకన్యాతనయా. ||109||

సీ. సురవరు లమృతంబు వరుసఁ గ్రోలెడుకోర
కాముకశ్రేణికి ఖడ్గధార
శివునియౌదలమీఁది చిన్నిక్రొవ్విరిమొగ్గ
మిసిమి మించిన సుధారసముబుగ్గ
కలుముల నిచ్చు చక్కనికాంత సైదోడు
తోయజబాంధవుతోడిజోడు
నిఖిలలోకంబుల నిక్కు చీఁకటిమిత్తి
విలసిల్లు షోడశకళలగుత్తి
తే. నిండు చెలువంపుఁబ్రోవు వెన్నెలలతావు
కలువలకు విందు తామరగములకుందు
దీధితులసీమ రోహిణీదేవిప్రేమ
లోకహితకారి యాచక్రవాకవైరి. ||110||

సీ. అనుచు నబ్జారాతిఁ గొనియాడు యాచతు
ర్థనుఁడు హయంబు త న్గొని చనంగఁ
దారకాకవిసౌమ్యధరణిజగురుసౌరి
సప్తర్షిమండలస్థలులు గడచి
ధ్రువుని నాలోకించి మొక్కి తదూర్ధ్వలో
కంబులు దాఁటి తేజంబులకును
నిత్యాలయంబగు సత్యలోకముఁ జేర
నరిగి నేత్రానంద మావహిల్లఁ
తే. జారుమాణిక్యకీలితసౌధయూధ
వారిజోత్పలరుచిరకాసారవార
సతతఫలభారనతపారిజాతజాత
భూషితంబగు నొకమహాపురవరంబు. ||111||

క. వీక్షించి యందు నృపహ
ర్యక్షుం డైందవశిలామయంబును మణిసం
లక్షితవేదీయుతమ
ధ్యక్షోణియు నైనయొక్కహర్మ్యములోనన్. ‖112‖

సీ. ఎల్లదివ్యులకు మునీంద్రసంఘములకు
మొదలై చెలంగెడు మూలదుంప
పాలు నీరును వేరుపఱుప నేర్చినయట్టి
యంచతేజీ నెక్కి యాడురౌతు
పని లేనిపని కైనఁ బాఱి కైలాటకం
బులు సేయుమునిఁగన్న ప్రోడవేల్పు
దొడ్డ కొంచెము లేక తుది నెట్టివరమైన
జనవున నిచ్చు జన్యాళికాఁడు
తే. వెలఁది తనతలవాకిలి వెడలనీక
పలుకులోపల నడపించుసాటి జాణ
బొడ్డుతామరపువ్వునఁ బొడమినట్టి
[20]ముద్దుపాపఁడు నాలుగుమోములాఁడు. ‖113‖

తే. సకలయోగీంద్రవరులును సంయములును
గరుడగంధర్వయక్షకింపురుషసిద్ధ
సాధ్యసురనాగకిన్నరసముదయంబు
వినయసంభ్రమరీతి సేవింపుచుండ. ‖114‖

సీ. ఏరాజవదనకు హేమగర్భానన
కమలముల్ భవ్యశృంగాటకంబు
కంబుకంఠికి నిందురేఖ దలంపఁ
గొప్పుపైఁ జెలువొందు కుసుమకళిక
యేపద్మనేత్రకు నిందిరాపార్వతీ
కంజాతముఖులు సంగడపుఁజెలువ
లేనీలవేణికి నానావిధామ్నాయ
[21]పఠన యాదృచ్ఛికభాషణంబు
తే. లేజగజ్జననికి నంచ యెక్కిరింత
యేలతాకోమలాంగికి నీసరోజ
సంభవాండంబులో నున్న సకలభువన
ములును జిన్నారిపొన్నారిబొమ్మరిండ్లు. ‖115‖

తే. అట్టివాగ్దేవి మాతృక లలమి కొలువఁ
గమలపీఠికఁ దనయంతికంబునందుఁ
గదిసి కూర్చుండఁ బేరోలగమున నున్న
నలినగర్భునిఁ జూచి వందన మొనర్చె. ‖116‖

వ. ఇవ్విధంబున సమస్తమునియోగిదేవతాసమేతుండును,
భారతీసమన్వితుండును నగునప్పయోరుహగర్భునకు రత్న
గర్భావల్లభుండు వినయపూర్వకంబుగా నమస్కరించియున్న
యవసరంబున నయ్యుత్తమాశ్వంబు సత్యలోకంబుననుండి

తిరిగి తుల్యమునిశాపార్ణవంబునకుఁ దరియనంబోని చక్ర
వాళపర్వతంబునకు డిగ్గుటయు నన్నగంబుఁ జూచి యతండు
సంతోషభరితాంతఃకరణుండై యిట్లని తలంచె. ‖117‖

సీ. అనిశంబుఁ బగగొన్నయట్టి తేజస్తమం
బులకును బొలిమేరఁ దెలుపు నిక్క
సర్వంసహాకాంత సవరించు హేమ నా
నారత్నరచితశృంగారరచన
పుండరీకాదిదిక్శుండాలసంఘంబు
దండమై విహరించు తానకంబు
గ్రహతారకాదు లొక్కట నహర్నిశమును
సరవితోఁ దిరుగు విశ్రామభూమి
తే. పొడవులకు నెల్లఁ బొడవు వేల్పులు చరించు
నెలవు దివ్యౌషధంబులు గలపొలంబు
గండభేరుండశరభసంఘాతములకు
మనికిపట్టును నయ్యె నీక్ష్మాధరంబు. ‖118‖

వ. అని పొగడునవసరంబున నాహయంబు దన్నుంగొని చన
నతివిశాలంబగు హేమ[22]భూమీధరంబు గడచి శుద్ధోదక
సముద్రోత్తరతీరంబు చేరునెడ. ‖119‖

క. పాపాంధకారపటలీ
దీపము సనకాదిసకలదివ్యమునీంద్రా
టోపము భాస్వచ్ఛ్వేత
ద్వీపము[23]ను జతుర్థనాఖ్యవిభుఁ డీక్షించెన్. ‖120‖

వ. అది మఱియు ననంతచంద్రప్రభాపాండురంబును, నగణిత
కల్పపాదపసమాకీర్ణంబును గనకకమలకహ్లారగంధబంధురం
బునునై కనుపట్టెఁ దన్మధ్యంబున. ‖121‖

క. అమరావతియను నొక్కపు
రము శంకరధరకనకధరాధరశృంగో
పమరమ్యహర్మ్యమహిమల
విమలప్రాకారములను విలసిల్లుఁ గడున్. ‖122‖

ఆ. బహువితానవితానవిభ్రాజితములు
భూరిఘంటాసహస్రవిభూషితములు
చిత్రరత్నమయూఖభాసితములు నగు
పుష్పకంబులు మెలఁగు నప్పురవరమున. ‖123‖

సీ. ఱెక్కతేజీలపై నెక్కి మిన్నులు ముట్ట
నందందు వడిఁ దోలి యాడువారి
ఘనభుజాసత్వంబు గనుపట్ట సంగడం
బులు చేసి శైలముల్ మోచువారి
విపులబాహామధ్యవీథిఁ గాంతులు నిండఁ

గెంపులు దార్చి సుఖించువారిఁ
ప్రేమాతిశయముల భామల నురమున
డించక యేప్రొద్దు నుంచువారి
తే. [24]వేయి తలగడలనుగల వెల్లపాన్పు
లందుఁ బవళించి యానంద మొందువారిఁ
గన్నుసన్నల ప్రొద్దులఁ గడపువారిఁ
గని నృపాలుండు బుద్ధి నిట్లని తలంచె. ॥124॥

మ. నరపాలత్వము దోషహేతువు మహేంద్రత్వంబు నీక్షింప న
స్థిర మంభోరుహసంభవత్వము మదిం జింతింప లోలంబు నీ
నిరతం జెందఁగ నేల యంచు నెఱుపూన్కిన్ వైష్ణవుల్ దేవతాం
తరమంత్రాంతరసాధనాంతరములన్ వర్జించి శుద్ధాత్ములై. ॥125॥

మ. గురుఁ డేకైవడి విష్ణుపూజనము దక్షుండై కృపం జెప్పె నా
వెర వొప్పన్ గమలాధినాథు [25]దమహృద్వీథికిన్ మహాభక్తి సు
స్థిరుఁ గావించి సమస్తకర్మములుఁ దత్ప్రీత్యర్థమై చేయుచున్
హరిచిహ్నంబులు మేనఁ దాల్చి నిరపాయంబైన యిచ్చోటునన్. ॥126॥

క. ఉన్నారు విష్ణుభక్తిన్
మన్నారు సమస్తలోకమహిమల నెల్లన్
గన్నారు హరిచరిత్రలు
విన్నారు మహాత్ము లీపవిత్రులు దలఁపన్. ॥127॥

తే. అనుచు నావిష్ణుభక్తుల కతిముదమున
మ్రొక్కి యజ్ఞనాథుఁ డంభోజగర్భ
సదృశు [26]లయినట్టి నమ్మునీశ్వరుల కెల్ల
వినయపూర్వకముగను వందనముఁ జేసి. ॥128॥

సీ. విమలరహస్యమంత్రముల నెమ్మదిఁ బూని
తంత్రంబు లెల్ల [27]మోదమున నడిపి
సకలాంగములనెల్లఁ బ్రకటంబు గావించి
షడ్గుణైశ్వర్యవిశ్రాంతిఁ జెంది
యరిసమూహములఁ బోరిఁబోరి నణఁగించి
కడుదోరమైన దుర్గముల నిల్పి
సతతసర్వంసహాసంపత్తిఁ జెలువొంది
సంతోష బుద్ధి నిచ్చలును బొదలి
తే. యవ్యయతపోధనంబు లత్యంతనియతిఁ
గూర్చి శ్రేయఃపదప్రాప్తిఁ గొమరు మిగిలి
రాజులను రూఢి కెక్కినరాజయోగి
రాజులను జూచి మ్రొక్కె నారాజవిభుఁడు. ॥129॥

వ. అయ్యవసరంబున ఘోటకంబు దన్నుం గొనిచనఁ జనిచని
తత్పురలక్ష్మీతిలకాయమానం బగుశతకోటిబాలార్క
ప్రభాబ్జరాగరౌప్యహేమమయంబై చందనాగరుధూప
వాసనావాసితంబై దివ్యకాంతాసహస్రసేవితంబై యనవ

రతపతత్కీరశారికాసామగానమనోహరంబై యొప్పు నప్పు
రంబున. ‖130‖

తే. బాలభానున కెనయైన భవ్యదివ్య
నవ్యమాణిక్యసింహాసనంబుమీఁద
నాత్మవక్షస్స్థలీకౌస్తుభాయతప్ర
భాసమూహంబు దిక్కులఁ బరిఢవిల్ల. ‖131‖

చ. కనకమహీధరాగ్రమునఁ గానఁగవచ్చు నినేంద్రమండలం
బన మకుటంబు చెన్ను మెఱయంగ మెఱుంగిడినట్టి పైఁడిక
మ్మి నగెడుమేన వెన్నెలలమించులు చూపెడి వెల్లపట్టు[28]చే
ల నెఱులు వాఱఁగట్టి కమలాహృదయేశ్వరుఁ డేపు మీఱఁగన్. ‖132‖

సీ. కౌస్తుభమాణిక్యకలితమై విలసిల్లు
నురమున ముత్యాలసరులు మెఱయ
నతులితవజ్రకీలితదివ్యకుండలం
బులకాంతి మెఱుఁగుఁజెక్కుల నటింప
భర్మాచలోభయపార్శ్వస్థశశిచండ
కరులుగా శంఖచక్రములు దనరఁ
గమలాలయాంఘ్రిలాక్షాలాంఛనం బన
నొసలఁ గుంకుమబొట్టు పసలు చూపఁ
తే. గలువలకుఁ దమ్ములకు నవ్వుఁ గఱువు లోచ
నంబుల ననూనకరుణారసంబు చిలుక
నఖలమోహనాకారుఁడై యాజనార్ధ
నుండు గొలువుండెఁ గన్నులపండువుగను. ‖133‖

సీ. తనపాదలాక్ష భూధరసుతాది నిలింప
భామినీసిందూరపటలి గాఁగఁ
దనయపాంగము జగద్దారిద్ర్యతిమిరౌఘ
పరిపూర్ణచంద్రాతపంబు గాఁగఁ
దనవినోదక్రీడకును బద్మసంభవాం
డంబులు చిన్ని[29]పన్నళ్లు గాఁగఁ
దనదృష్టికిని విరించనముఖ్యదేవనా
యకులెల్ల సాలభంజికలు గాఁగఁ
తే. దనరు నేయింతి యట్టిపద్మావధూటి
కమలవసుపాత్ర మాతులుంగ ముకురములు
నాల్గుచేతుల నలర నానలిననేత్రు
నంకపీఠిక నుండె నయ్యవసరమున. ‖134‖

వ. ఆ చతుర్ధనజననాయకుం డద్దేవదేవుసభామంటపంబున సన
కసనందనాదులం గనుంగొని వినమితశిరస్కుండై పురో
భాగంబున. ‖135‖

తే. శ్రీహరికి నాత్మభోగ మర్పించి శాంత
మూర్తియై పెక్కుభంగుల మొనసి సేవ

సేయు పన్నగరాజు నీక్షించి యమ్మ
హీవరుఁడు నాతనికి నమస్కృతులు చేసి. ||136||

వ. తదనంతరంబ. ||137||

సీ. తనతల్లి దాస్యంబు దప్పింప హరి నోర్చి
యమృతంబుఁ దెచ్చిన యధికుఁ డితఁడు
క్ష్మాధరంబులఁ బోలు గజకచ్ఛపంబులఁ
గబళించి మ్రింగిన ఘనుఁ డితండు
బ్రహ్మాండసంఘధురంధరుం డగు విష్ణు
నవలీలఁ దాల్చు మహాత్ముఁ డితఁడు
సకలవేదములు శాస్త్రములు సంగములుగా
జనన మొందిన పుణ్యచరితుఁ డితఁడు
తే. పాపరాయని మదిలోని భయము మాన
శాంతిఁ ద్రిమ్మరు పాపభంజనుఁ డితండు
అనుచు నారాజశేఖరుఁ డహివిరోధిఁ
గని నుతుల్ చేసె క్షేమంబు గడలుకొనఁగ. ||138||

శా. విష్వద్ర్యజ్మహనీయకీర్తిఁ ద్రిజగద్విఖ్యాతచారిత్రుఁ డీ
వ్యేష్వాసోజ్జ్వలహస్తు సర్వరిపువాహిన్యంధకారార్కునిన్
విష్వక్సేనపదాంబుజార్చనవిధావిజ్ఞానపారీణు న
విష్వక్సేనునిఁ జూచి మ్రొక్కె నిఖిలోర్వీభర్త సంప్రీతితోన్. ||139||

వ. ఇట్లు మ్రొక్కి యనంతరంబ జయవిజయులకుం బ్రణమిల్లి
యష్టమహాశక్తుల కభివందనంబు చేసి. ||140||

తే. తమ్మిలోఁ దరితుమ్మెద కొమ్మలెల్ల
నెమ్మి సుడిగమ్ము లొనరింప సమ్మదమునఁ
బొదలు కలశాబ్ధికన్యకుఁ బుండరీక
నయనునకుఁ బ్రేమ నెఱఁగి యన్నరవరుండు. ||141||

వ. తదనంతరంబున నిట్లని తలంచె. ||142||

చ. అనిశము నేమునీంద్రులు మహానియమంబున నేజగత్పతిం
గనుఁగొనఁ గోరి పుత్త్రధనకాంతల నాదిగ నుజ్జగించి కా
ననములు చేరి ధీరత ననారతముం దప మొప్పఁ జేసి రా
ఘనులు నెఱుంగలేని హరిఁ గంటిఁ బురాకృతపుణ్య మెట్టిదో? ||143||

క. అని తలఁచుచు నజ్జనపతి
మనమున సంతసముఁ బ్రేమ మార్కొన నొండొం
[30]టిని దరుమ హర్షపులకిత
తనుఁడై వినుతించె బహువిధంబుల భక్తిన్. ||144||

వ. అని శుకయోగీంద్రుం డిలావంతునకుఁ జెప్పినవిధం బెఱిం
గించిన విని యటమీఁదివృత్తాంతం బేమని యడుగుట
యును. ||145||

శా. శ్రీలక్ష్మీశ్వరపాదభక్తినిరతా చిత్తాబుఖానక్షమా
పాలాగ్రేసర సత్కృపాకలిత దీవ్యద్వీటికాపేటికాం
దోళీఛత్రకళాచికామణిగణానూనాంకచేతోభవ
ప్రాలేయాంశు జయంతరూప రిపువీరవ్రాతసంహారకా. ॥146॥

క. సతతాన్నదానసువ్రత
శతమఖివిభవాఢ్యదీనజనదౌర్గత్య
క్షితిధరశతకోటిమహా
వితరణగుణభూషసుజనవినుతచరిత్రా. ॥147॥

తోదకము. భావజమూర్తి నృపస్తుతకీర్తీ
పాపనశీల కృపారసలోలా
రావణవైరి పరాక్రమహారీ
యౌవతనేత్రవరాంబుజమిత్రా. ॥148॥

గద్యము. ఇది శ్రీమత్కౌండిన్యగోత్రపవిత్ర చరిగొండ తిమ్మ
నామాత్యపుత్త్ర సకలవిద్యాపారీణ శతఘంట సురత్రాణ
సుకవిజనవిధేయ ధర్మననామధేయప్రణీతం బయినచిత్ర
భారతం బనుపురాణకథయందుఁ జతుర్థాశ్వాసము.

1. నిరులై
2. దగన్
3. న్దరుణి యొకర్తు మెచ్చి బిరుదంబుగ నుం... పలన్ ఘటించెగాన్.
4. నిలువ
5. బటవణి యిడి వీ
6. మస్తరింపఁగా
7. జన్మకారణంబు
8. లేనగవు పొంద
9. కాఁకమెయిఁ బోరడనం
10. నను పొందగ
11. డేగుచోన్
12. జండకోదండభీషణఖడ్గపాణియై
దుర్వారలీలఁ జిత్రుఁడు భజింప
13. రతనంపుటిండ్ల
14. లూపఁ

15. మావహించి
16. నమే రుద్రుశాఖా
17. ఛత్ర
18. కం, కాభ్రాచ్చచ్చటులోర్వీరావములు
19. మీత్రయిన్.
20. ముదుకలాగుల
21. పటలి
22. భూమి గడచి
23. న తురంగుఁ డైనవిభుఁ
24. వేయుదలలతలగడల
25. నిజహృద్వీథిన్
26. లై తగుసన్మునీశ్వరుల కెల్ల
27. మోదమునఁ జల్పి
28. చీ,ర
29. పనంట్లు గాఁగఁ, పన్నార్లు గాఁగఁ
30. టను బరమహర్షపులకిత

శ్రీరస్తు

చిత్రభారతము

పంచమాశ్వాసము

మన్మాణిక్యలస
చ్చామీకరకటకరుచిరశయదాన[1]ఝరీ
స్తోమపరితోషితాబ్ధీ
క్ష్మామండలకల్పభూజ మాదయపెద్దా. ‖1‖

వ. అవధరింపుము మృదుమధురవచనరచనాపరితోషితముని
జాతుం డగుసూతుండు హరికథాశ్రవణాహ్లాదు లగుశౌన
కాదులకు ని ట్లనియె నట్లు తృతీయవ్యూహాధిపతి యగు
జనార్ధనదేవుం గని నమస్కరించి తనకు గోచరించినచందం
బున వినుతించి తత్తురంగాయత్తుండై చని ముందట. ‖2‖

మహాస్రగ్ధర. కనియెన్ భూపాలుఁ డత్యుగ్రమకరకమఠగ్రాహపాఠీనరంగ
ద్ఘనభంగాభంగఘోషక్షపితనిఖిలదిక్చక్రకుంభీంద్రనిద్రున్
వినుతాత్మద్వీపమధ్యావిరతపటుసభావేశ్మనిద్రావశశ్రీ
వనితారాట్తల్పభోగీశ్వరభరమణిదుర్వర్గభద్రున్ సముద్రున్. ‖3‖

వ. కని యిట్లని తలంచె. ‖4‖

సీ. పద్మపత్త్రాక్షుండు పవళించు సౌధంబు
పుష్పబాణునితల్లి పుట్టినిల్లు
రాజశేఖరుని గారాబంపుఁ బూఁదోఁట
విపులామహాదేవి వెల్లచేల
యప్సరాంగనల నెయ్యంపుఁగేళాకూళి
యజ్ఞోదయస్థితి నమరు సరసి
కల్పవృక్షంబులు ఘనత మొల్చినకోన
పాకశాసను నడబాలగృహము
తే. మంచిసురధేను వుదయించు మందపట్టు
దివ్యరత్నంబు పొడమినతెంకి శివుని
యువిదసైదోడు భయ మంది యున్నగొంది
యఖిలసౌభాగ్యరాశి యీయంబురాశి. ‖5‖

వ. మఱియును. ‖6‖

ఉ. ఆపురుహూతుదాడి భయమంది సమస్తసువస్తురాజిచేఁ

జూపడు శైలముల్ జలముఁ జొచ్చి సురేంద్రునిరాక చూడఁగా
నేపున నిక్కెనో యన ననేకవిశేషములం బొసంగి యీ
ద్వీపము లెల్లెడన్ వననిధిం గనుపట్టె మహోన్నతాకృతిన్. ॥7॥

మ. వలమానోరగరాజరజ్జువలయవ్యాపారమన్మందరా
చల మీసింధువునందు నిల్పి సుమనస్సంఘాతమున్ దానవా
వలియున్ ద్రచ్చినఁ జూచి నిర్భరమహావర్తంబులం బొల్చె నీ
జలముల్ దద్ధరణీధరభ్రమణ మోజ న్నేర్చుచందంబునన్. ॥8॥

వ. అని కొనియాడుచు నమ్మహార్ణవంబు సరిగడచి చనునెడఁ
దన్మధ్యంబున. ॥9॥

సీ. కొండయల్లునిమేనఁ గొమరారుసిరి మించి
చదువుతొయ్యలిమేని చాయఁ దెగడి
నిండువెన్నెలమించు తండ ముల్లసమాడి
విరిమల్లెపువ్వులఁ బరిఢవిల్లి
వేలుపుఁజెట్లపై వింతకొమ్మలు చూపి
నింగి పెన్నేటి బెడంగు మీఱి
చలిగొండవెలిగట్టు చాయల గిలుమాడి
కొండెంపుఁదపసిఁ గైకొనక చెలఁగి
తే. చుక్కలమెఱుంగు లన్నియుఁ జూఱలాడి
పాలమున్నీటితరగల పసల నేలి
దెసలపైఁ దనవెలుఁగుల మిసిమి నెఱయఁ
బాపరాయఁడు [2]గడలిలో నేపునొందె. ॥10॥

వ. తదుపరిభాగంబున. ॥11॥

సీ. కమనీయ తపనీయ కౌశేయ మొసపరి
బాగుగా రింగులు వాఱఁగట్టి
మృగనాభికర్పూరమిళితచందనచర్చ
నీలదేహంబున గీలుగొలిపి
యనుపమదివ్యరత్నాంచితభూషణం
బులు మెఱుంగుల నీనఁ బొసఁగఁ దాల్చి
శంఖకౌమోదకీచక్ర[3]పద్మంబులు
కరచతుష్టయమున గరిమఁ బూని
తే. పారిజాతనవీనపుష్పములతోడఁ
గుంతలంబుల నీటుగాఁ గొప్పు దీర్చి
సతతయౌవనశాలియు సకలలోక
పాలకుఁడునై ముదంబునఁ బవ్వళింప. ॥12॥

క. సరసిజభవాదిదివిష
ద్వరులు దనుజబాధఁ దెలుప వారల మనవుల్
సరవిని నాకర్ణింపుచు
నిరుపమగతి నున్నదేవు నృపుఁ డీక్షించెన్. ॥13॥

వ. ఈక్షించి యిట్లని తలంచె. ॥14॥

సీ. శ్రీసర్వదేవతాసేవితపదపద్మ
పద్మాలయామనోబ్జాతమిత్ర
మిత్రకోటిప్రభామేయతేజోమూర్తి
మూర్తిమద్భృతమహాముఖ్యవిభవ
భవశిరోవాహినీప్రభవాంచితచరణ
రణవిదారితదైత్యరాజచక్ర
చక్రనీరజగదాశంఖభూషితశయ
శయనీకృతోరగస్వామిదేహ
తే. దేహభృన్మానసాబ్జవర్ధితవిహార
హార[4]హరిపుండరీకాబ్జహారతార
తారకాభ్రనగేంద్రగంధర్వశర్వ
శర్వరీశ్వర సమకీర్తి సర్వవిజయ. ॥15॥

వ. అని యివ్విధంబునఁ జతుర్థవ్యూహాధిపతి యగుశేషశాయి
నతిభక్తి నూహించునవసరంబున నాగంధర్వంబు విచిత్ర
గమనంబునఁ దన్నుం గొని చన దధిఘృతసురేక్షురసలవణ
సముద్రంబులు గడచి కింపురుషాదివర్షంబులు దాఁటి భరత
ఖండోర్ధ్వభాగంబునఁ గుండిననగరంబున కేఁగునవసరంబున. ॥16॥

క. అనఘా, కృష్ణుఁడు నారద
మునితోఁ జెలికాండ్రతో యమునలో జలకే
ళి నెఱపి యొకపులినస్థల
మున భానునిగూర్చి యర్ఘ్యము నొసఁగెడుతఱిన్. ॥17॥

క. వినువీథిఁ జనెడు హరియా
ననఫేనకణము సమీరణవశంబున న
వ్వనజాక్షు జలాంజలియం
దునునే పడె దైవఘటనను గిరీటిసుతా! ॥18॥

క. ఆనురువుఁ జూచి కృష్ణుం
డానఁగ రానట్టి కినుక నక్షద్వయి కెం
పూన మదంజలిలోపలి
కేనెపమునవచ్చె నిట్టి యెంగిలి దలఁపన్. ॥19॥

చ. అని తలయెత్తి మింటఁ జను సాశ్వనరేంద్రునిఁ జూచి వీని మ
త్కనదిషువహ్నినేని నిశితం బగుచక్రముచేతనేని యే
నని తల బ్రహ్మ కాచిన రయంబున ముప్పదినాళ్ల లోపలన్
దునియెద నాదు వాక్యము వినుండు చరాచరభూతజాలముల్. ॥20॥

ఆ. అని ప్రతిజ్ఞఁ జేసి యనిమిషమౌనియు
సకలయాదవులును సంభ్రమమునఁ
గొలువఁ గృష్ణుఁ డలఘుగుణశాలి నిజధామ
మైనద్వారవతికి నరిగె నంత. ॥21॥

వ. ఇట్లు కృష్ణుండు ప్రతిజ్ఞఁ జేసి చనిన యనంతరంబ యిచటఁ
జతుర్థనుం డవ్విధం బేమియు నెఱుంగఁడు గావున నధిక
సంతోషంబున నానాలోకాంతరస్థంబు లగుకల్పవృక్షకామ
ధేనుచింతామణులను గరుడగంధర్వకిన్నరకింపురుషయము
రాక్షసదిక్పాలబ్రహ్మలను దృతీయచతుర్థవ్యూహాధిపతు
లగుజనార్దనశేషశాయులను దర్శించితిఁ గృతార్థుండ నైతి
నని తలంచునంతలో నవ్వారువంబు యథేచ్ఛం దిరిగి నిజ
నివాసంబుఁ జేరు వారువంబుచందంబున నధికవేగంబునఁ
గుండిననగరంబుఁ జేరి క్రమంబున నగరిమొగసాలఁ గదిసి
నిలిచిన. ||22||

ఉ. ఆనరనాయకాగ్రణి హయం బనురాగము నందునట్లుగా
నాననమల్ల దువ్వి వినయంబునఁ గంధర నప్పళించి లో
నూనినవేడ్క దాని డిగి యెయ్యన లోనికి నేగెఁ దేజియుం
దోనరుదేర మంత్రులు గనుంగొని సంభ్రమ మొప్ప మ్రొక్కఁగాన్. ||23||

వ. అ ట్లేగి. ||24||

తే. చంద్రకాంతశిలానద్ధసౌధమధ్య
వేదికాపద్మరాగనవీనభద్ర
పీఠికాసీనుఁడై రాజబృందభృత్య
జనముఁ గన్గొని తగినమన్నన లొనర్చె. ||25||

వ. అయ్యవసరంబున మంత్రులు గరంబులు మోడ్చి యిట్లని విన్న
వించిరి. ||26||

సీ. చంద్రహీనంబైన క్షణదాముఖముఁబోలె
జారచోరానందకారి యగుచు
ఘనమండలచ్ఛన్నదినముతెఱంగున
మానితతేజోవిహీన మగుచు
మాధవరహితమౌ మధువనంబునుబోలె
సిరిఁ బాసి పాదటి చెన్ను దొఱఁగి
యధిపతి లేనిసైన్యంబుచందంబున
నత్యంతదైన్యంబు నావహించి
తే. దేవ నీలేమిఁ జేసి ధాత్రీతలంబు
చిన్నపోయెను విగతలక్ష్మీవిహార
మగుచు నీపురి పతి లేనియతివఁ బోలి
కడునమంగళమై వింతబెడఁగు నిగిడి. ||27||

మ. అవరోధాంబుజపత్రలోచనలు దేవా నీనియోగంబుచే
నవరోధంబునఁ బొంది వాడిన శరీరాంగంబులన్ భూషణా
దివిశేషంబుల నుజ్జగించి సలిలార్ద్రీభూతనేత్రాబ్జలై
దివసం బెన్న మహాయుగంబులుగ నార్తింజెంది రత్యంతమున్. ||28||

క. మాపాలి భాగ్యవశమున

భూపాలక, నీవు మగుడఁ బుట్టితి వీఁక ధా
త్రీపాలనంబు సేయుము
శ్రీపెంపు దలిర్పఁ శుభము చేకూఱంగన్. ॥29॥

వ. అనునవసరంబున మెఱుంగు మెఱసినచందంబునఁ జూచు
వారలకు నతివిచిత్రంబుగ. ॥30॥

సీ. చివురాకుఁ జేసినఁ జేసెఁగా కజుఁ డందుఁ
దాఁబేటి నేసూటిఁ దారుకొలిపెఁ
జిఱుదొనల్ చేసినఁ జేసెఁగా కజుఁ డందుఁ
ననఁటుల నేరీతి నలవరించె
సింగంబుఁ జేసినఁ జేసెఁగా కజుఁ డందుఁ
గుంభికుంభము లెట్లు కుదురుపఱిచె
శీతాంశుఁ జేసినఁ జేసెఁగా కజుఁ డందుఁ
దిమిరంబు నెట్టిచందమున నిలిపె
తే. ననుచు జనులెల్ల నచ్చెరువందఁ బాద
ములును మీఁగాళ్లు జంఘ లూరు లవలగ్న
మును గుచంబులు మోముఁ గొప్పును మెఱయఁగ
నామహాశ్వంబు నీరజాతాక్షి యయ్యె. ॥31॥

వ. ఇత్తెఱంగున నత్తురంగంబు నత్తుల్యమునీశ్వరుశాపార్ణ
వంబుఁ గడచి విచిత్రంబుగాఁ గామినియై దివ్యవిమానా
రూఢయై మేఘమధ్యవిరాజమానశంపాలతకైవడి నొప్ప
నప్పు డాచతుర్థనుండు విస్మితాత్ముండై యయ్యిందువదన
నీక్షించి యి ట్లనియె. ॥32॥

ఉ. పువ్విలుకాని గారవపుఁబోటివొ శైలవిరోధిభామవో
యెవ్వతె వీవు నీరజదళేక్షణ మున్ను తురంగరూపమై
యివ్వగఁ బొంద నేమి నెప మెచ్చట నుండుదు నామ మెద్ది నీ
కెవ్వఁడు నాథుఁ డివ్విధము లెల్ల యథార్థము గాఁగఁ జెప్పుమా. ॥33॥

తే. అనిన నాపువ్వుఁబోఁడి నెయ్యమునఁ బలికెఁ
జిలుకకైవడి గండుఁగోయిలవిధమున
వీణెలాగునఁ జెవులకు విందు గాఁగ
నెట్టనంబునఁ దేనియ లుట్టిపడఁగ. ॥34॥

తే. ప్రాభవోపేంద్ర నాపేరు రంభ నాని
వాసదేశంబు స్వర్గంబు వాసవుండు
నిచ్చఁ గ్రొత్తగ మన్నింప నెగడుదాన
నప్సరోభామినులలోన నధికురాల. ॥35॥

చ. అటిముఱి లోకజాలము భయంబునఁ జెంద హరింగుఱించి ని
ష్ఠురతప మాచరించెను వసుంధరఁ దుల్యుఁ డనంగ సన్మునీ
శ్వరుఁడొకఁ డాతపంబు నెఱవాదితనంబున మాన్పు మంచు స్వ
ర్గరమణుఁ డంపె నన్ను నధికంబుగ మన్ననఁ జేసి భూవరా! ॥36॥

ఉ. ఆదివిజాధినాయకునియానతి యొదలమోచి నేను ని
మ్మేదిని కేఁగుదెంచి మునిమీఁద ననేకవికారలీలలం
జూదుకొనంగఁ జేసినఁ గషాయితమానసుఁడై యతండు హృ
త్ఖేద మెలర్ప నన్నుఁ దమకించి శపించెను వారువంబుగాన్. ||37||

తే. అంత నే నమ్మునీంద్రు పాదాంబుజాత
ములకు నెఱఁగిన నాతండు కలఁక యుడిగి
కరుణ మీఱంగ శాపమోక్షక్రమంబుఁ
జెప్పె నిట్లని నరనాథ, చిత్తగింపు. ||38||

ఉ. నీకు సమస్తలోకములు నిండినవేడుకఁ జూపి తెచ్చి ల
క్ష్మీకరమైన యిప్పురముఁ జేర్చిన యాక్షణ మంద నీవు పూ
ర్వాకృతిఁ బొందఁజాలు దని యమ్ముని చెప్పిన నట్ల యేను లో
కైకశరణ్య నిన్ను భువనావలిఁ జూడఁగఁ జేసి తెచ్చితిన్. ||39||

తే. అనఘ నీదేహ మంటిన యట్టిపుణ్య
వశముమై నాకు సురలోకవాసమహిమ
దివ్యదేహంబు శాపంబు దీఱుఁగడయుఁ
గలిఁ బ్రత్యుపకృతి నీకు నెలమిఁ జేతు. ||40||

వ. అని సకలజనవశీకరణంబును సర్వదేవతాకర్షణంబును నిఖిల
జగన్మోహనంబును నిత్యలక్ష్మీకరంబును మోక్షప్రదంబును
నగునారాయణమంత్రరాజంబు నీకు నిచ్చెదనని యన్నరేం
ద్రునిం గృతస్నానుం గావించి హస్తమస్తకసంయోగంబుఁ
జేసి దక్షిణకర్ణంబునం బ్రణవపూర్వకంబుగా నుపదేశంబుఁ
జేసి మంత్రసిద్ధి యయ్యెడుమని దీవించి యారంభ దననివా
సం బగునాకలోకంబున కరిగె నిచ్చట నచ్చతుర్ధనజననాయ
కుండును దదుక్తప్రకారంబున మంత్రానుష్ఠానంబు జరుపు
చుండె నంత. ||41||

శా. ఆరాజేశ్వరుఁ డొక్కనాఁడు నిజహర్మ్యాగ్రంబునన్ మంత్రులుం
దారవ్రాతము గొల్వఁ దాఁ గనిన నానాలోకవృత్తాంతముల్
గారాబంబునఁ జెప్పునత్తఱి వియద్గంగానిశానాథదు
గ్ధారాజాచలకాంతులం గెలుచు నంగస్ఫూర్తిఁ జెన్నొందఁగన్. ||42||

సీ. భర్గాద్రిశృంగస్థపద్మరాగము లన
శిరమునఁ గెంజడ లొరపు చూప
శశిలోనఁ దనరు లాంఛనము చందంబునఁ
గృష్ణాజినము మేనఁ గీలుకొనఁగఁ
గాలకూటాశివక్షఃఫణీంద్రునిఁ బోలి
ధవళయజ్ఞోపవీతంబు దనరఁ
బ్రాలేయభూధరప్రాంతసంధ్యారాగ
వైఖరిఁ గటిసీమ వల్క మమర
తే. నాల్కపై నువ్వుగింజైన నాననట్టి
యారివేరంపుఁదపసి కయ్యంబుగడుపుఁ

గూడుగాఁ జేసి మెలఁగెడు కోడిగీఁడు
ముదురుచదువులబాపనిముద్దుపట్టి. ||43||

ఉ. నారదుఁ డేగుదెంచి నరనాథునిముందట నిల్చి వేడుకల్
దేరఁగ గాడ్పుచేత మహతీవరతంత్రులు విష్ణు కృష్ణ నీ
రేరుహనేత్ర భూమిధర శ్రీధర యచ్యుత రుక్మిణీమనో
హార ముకుంద కేశవ జనార్దన యంచుఁ జెలంగి మ్రోయఁగన్. ||44||

వ. ఇవ్విధంబున సకలవిద్యావిశారదుండును నిజతనుప్రభా
విజితశారదనారదుండును నగునారదుండు వచ్చిన నాచతు
ర్ధనుండు నిజపరిజనసహితంబుగాఁ బ్రత్యుత్థానంబుఁ జేసి
తనకిరీటం బతని పాదాగ్రంబులు మోప సాష్టాంగం బెఱఁగి
యమ్మహామౌని పాదరేఖలు దనమందిరం బలంకరింప నడ
పించి సుఖాసీనుం గావించి యాతిథ్యం బొనరించి కృతాం
జలియై యిట్లనియె. ||45||

చ. మునివర, యెల్లకాలమును మ్రొక్కులచే నినుఁ బూజ సేయునా
యనిమిషనాథు నింటికి నొకప్పుడు పండువు రీతి వట్టి నీ
వ వనుఁ గృతార్థుఁ జేసి విభవంబులు నా కొనఁగూర్చుకారణం
బునఁ జనుదెంచి తిచ్చటికిఁ బుణ్యుఁడ నైతిఁగదా జగంబునన్. ||46||

వ. అనిన నమ్మహీధవునకుం గలహభోజనుం డిట్లనియె. ||47||

తే. భద్రమే నీకు రాజేంద్ర, ప్రజల కెల్లఁ
గుశలమే నీవు పాలించుక్షోణితలము
సత్యసంపదచేతఁ బ్రశస్తమగునె
పరిజనంబులకెల్ల శోభనమె చెపుమ. ||48||

క. పరికించి పనులవారలఁ
దరబడి పదములను నిల్పు దానికి రాజ్య
స్ఫురణ దగ మేన సకలా
భరణంబులరీతి వీడుపడకుండ నృపా. ||49||

వ. అని యడిగిన నాచతుర్ధనుండు మునీంద్రా, నానేర్పుచందం
బునఁ బుడమిఁ బరిపాలింపుచునున్నవాఁడ, నన్నుఁ గరుణా
కటాక్షంబునం జూచి ధరణీపాలనవిధానం బానతీయ
వలయు నని యడిగిన నమ్మునీంద్రుం డతని కిట్లనియె. ||50||

క. పరులకును జింత సేయం
బరికింప నశక్యముగను బ్రజలం గనిపె
ట్టి రమణ మీఱఁగ ధరణిన్
నరనాథుం డేలవలయు నాతుకఁబోలెన్. ||51||

క. అరిఁ గోరుఁ గొనెడు తఱి భూ
వరుఁడు ప్రజలమనసు నలఁపవలవదు దలఁపన్
ధరణి గుసుమములఁ గలిగిన

పరిమళములు గొనెడు తేఁటిబాగున నధిపా. ||52||

క. హితవరియై వెరవరియై
మతిమంతుఁ డనంగఁ దనరి మంత్రవిధాన
ప్రతిభాన్వితుఁ డగు నిత్యో
చితవితరణశాలి మంత్రిఁ జేయఁగవలయున్. ||53||

క. ధరణి శరీరము జీవుఁడు
నరపతి జను లంగములును నయనయుగము మం
త్రిరమణుఁడు గావున సచి
వరహితుఁ డరయంగఁ జీకువడువున మెలఁగున్. ||54||

క. శూరుల విశ్వాసము గల
వారల ధీరులను హితుల వదలక దయ చే
కూఱఁగ నేలఁగవలయును
భూరమణుల కెల్ల నిక్కముగ మనుజేంద్రా! ||55||

చ. అనవుడు నమ్మహీపతి సురాధిపమౌనివరేణ్యుతోడ ని
ట్లనియె భవత్ప్రసాదమున నత్యధికం బగునీతి రీతియె
ల్లను వినఁగల్గె నింక సఫలత్వము నొందె మదీయవర్తనం
బనఘవరేణ్య, నాకు భవదాగమనం బెఱిఁగింపఁగాఁదగున్. ||56||

వ. అనుడు నమ్మునీంద్రుం డమ్మనుజేంద్రున కిట్లనియె. ||57||

క. నినుఁజూడ దుఃఖ మయ్యెడు
ననఘా నీయట్టివాని కాయాపద వ
చ్చిన కారణ మిది యని చె
ప్పిన నీనెమ్మనము మిగుల బెగ్గిలునేమో. ||58||

తే. అయిన నీ కొకయతిరహస్యంపుఁబలుకుఁ
దెలియఁజెప్పంగఁ బూని యేతెంచినాఁడ
నిచటికాంతల సచివులనెల్ల ననుపు
మంత్రభిన్నంబు గాకుండ మానవేంద్ర. ||59||

వ. అనిన నమ్మునీంద్రునివాక్యంబున వారల నంపిన నమ్మహీ
పతికి నాతం డిట్లనియె. ||60||

క. అనఘా మాయాతురగం
బు నెక్కి నీ వుపరిలోకముల కేగి రయం
బున నీకుండినపురమున
కనిమిషమార్గమున రాఁగ యమునానదిలోన్. ||61||

ఆ. నీహయోత్తమంబు నెమ్మొగంబునఁ బుట్టి
ఫేనఖండ మనిలవేగవశము
నం దదంబుతర్పణము సేయుకృష్ణుని
హస్తయుగళజలములందుఁ బడియె. ||62||

మ. అది వీక్షించి బలానుజుండు పటుకోపాయత్తుఁడై యుగ్రతం
బెద వల్లాడఁగఁ గన్నుదోయి యరుణస్ఫీతాకృతిన్ మీఱ ను
న్మదుఁడై యెవ్వనిఘోటకాననజఫేనం బీగతిన్ వచ్చె వా
ని దివౌకస్పతి గాచినం దునుముదు న్వేమాసమాత్రంబునన్. ||63||

ఆ. అని ప్రతిజ్ఞఁ జేసి యనుపమసంతోష
భరితుఁ డగుచు నాత్మపురికి నేఁగి
యున్నవాఁడు భుజము లున్నతాకృతిఁ బొంద
ననఘ దేహరక్ష యరసికొనుము. ||64||

వ. ఇవ్విధంబున నాకైలాటకంబుదపసి వేఁడినారసంబులు గర్ణం
బులఁ జొనిపినచందంబున నమ్ముకుందప్రతిజ్ఞాప్రకా
రంబు వినిపించి యథేచ్ఛం జనియె నిటఁ జతుర్ధనుండును
భయాక్రాంతుండై తనలో నిట్లని చింతించె. ||65||

ఉ. ఏటికి వేఁటఁ బోయి తఁట నేటికి మాయపుఁదేజిఁ గంటి? నే
నేటికి దానిఁ బట్టికొన నేటికి నెక్కితి నిత్తెఱంగు నా
కేటికి వచ్చె నివ్విధికి నెవ్వనిపాదము పట్టికొందు నీ
వేఁటయు నన్నుఁ బాండుపృథివీపతిభంగిఁ గలంచె దైవమా. ||66||

సీ. అని వెచ్చనూర్చి ధైర్యంబూఁత గాఁగ న
మ్మనుజాధినాథుఁ డిట్లని తలంచె
నత్యంతచంచలం బైనప్రాణముతీపిఁ
గులశీలధర్మముల్ గుందుపఱిచి
సరియైన మేదినీశ్వరులు నవ్వఁగ బాంధ
వులు సిగ్గుపెంపునఁ దలలు వంప
గులహీను గుణశూన్యు గోపాలు మాయి కృ
తప్రతిజ్ఞుని నెవ్విధమున శరణు
తే. చొత్తు నామంత్రరాజవిస్ఫురణచేత
దేవతాకర్షణముఁ జేసి తెగువ మెఱసి
సంగరస్థలి నెదిరించి శౌర్య మెసఁగఁ
జత్తుఁ జంపుదు లోకముల్ సన్నుతింప. ||67||

వ. అని నిశ్చయించి శుచియై త్రైలోక్యనాయకుండైన జంభా
రాతిం గుణించి రంభాదత్తమంత్రానుష్ఠానంబు విధ్యుక్త
ప్రకారంబున నాచరించి యాకర్షించిన. ||68||

సీ. శిరమున దోపిన సురమహీరుహపుష్ప
ములతావి దిక్కులఁ గలయఁ బొలయ
ననవిలుకానిబాణములఘాతము లనఁ
దనవేయికన్నులు దళుకుఁ జూప
వైరిగోత్రములఁ గ్రొవ్వారఁజేసిన వజ్ర
కాంతులు రోదసి గప్పుకొనఁగ
దివ్యమాణిక్యసందీపితభూషణం
బులు మేనిచెలువంబు నెలమి గొలుప

తే. గరుడగంధర్వదేవకింపురుషవరులు
గొలువ నైరావతము నెక్కి కుంభినీంద్రుఁ
డతులమంత్రంబు జపియించు నాక్షణంబ
యమరగణనాయకుండు ప్రత్యక్ష మయ్యె. ‖69‖

వ. ఇవ్విధంబున నాదేవతాసార్వభౌముఁడు ప్రత్యక్షంబై నిలి
చిన నతండు సంతోషభరితాంతఃకరణుండై సాష్టాంగదండ
ప్రణామం బాచరించిన నతం డిట్లను రాజేంద్రా నీవు నా
వలనం గోరు నభీష్టం బెయ్యది చెప్పుమనిన. ‖70‖

క. ఆరాజు ముకుళితకరాం
భోరుహుఁడై నేత్రయుగ్మమున హర్షాశ్రుల్
జారఁగ నెంతయు నతనికిఁ
గారుణ్యము పొడమునట్లుగా నిట్లనియెన్. ‖71‖

ఉ. నన్ను నకారణంబ యల నందకుమారకుఁ డుగ్రవృత్తి మీ
ఱ న్నిఖిలం బెఱుంగ సమరంబునఁ జంపఁగఁ బూనినందుకే
నిన్ను గుఱించి యీజపము నిష్ఠ నొనర్చితిఁ జిత్తగింపు వే
గన్నులవేల్ప, సత్కరుణఁ గాచి భయంబుఁ [5]దలంగఁజేయవే. ‖72‖

వ. అనవుడు దేవతావల్లభుం డాకుండినవల్లభున కిట్లనియె. ‖73‖

మ. వనజాతోద్భవదత్తచండవరగర్వస్ఫూర్తి లోకమ్ము లె
ల్లను జీకాకుపడంగఁజేసి భయదోల్లాసంబున న్మీఱు దై
త్యనికాయంబుల మాటమాత్రమునఁ జక్రాగ్రంబునం ద్రుంచు కృ
ష్ణుని నోర్వంగలవాఁడవే కలన నేనుం గూడినన్ భూవరా! ‖74‖

మ. తనకాంతామణి సత్యభామకు వినోదక్రీడకై దేవలో
కనివాసం బగుపారిజాతము సురౌఘుం బెల్లఁ గాపున్నచోఁ
గొని కృష్ణుం డరుగంగ నేఁ దొడరి తద్దోరాజి బెండొంది వీఁ
గినవాఁడ న్వినుమా నరేంద్ర, నిను రక్షింపంగ శక్తుండనే. ‖75‖

వ. అనిన నాచతుర్ధనుండు దేవా, దేవకీతనయుం డగుకృష్ణుండు
సురలోకంబునకు నేతెంచి పారిజాతం బేవిధంబునఁ దెచ్చె?
నయ్యవసరంబున నీకు నతనికి నేకైవడిఁ గయ్యం బయ్యె
నానతీయవలయుననిన నతని కమరేంద్రుం డిట్లనియె. ‖76‖

ఉ. ద్వారకలోనఁ గృష్ణుఁడు ముదంబున రాజ్యము సేయుచు న్మనో
హారిణియైన రుక్మిణిగృహంబున నొక్కదినంబునందు శృం
గారరసంపుఁగుప్ప లనఁగాఁ దగు చంద్రముఖీసహస్రముల్
గోరిక గొల్వఁ దారకలలోని శశాంకునిఁ బోలియుండఁగన్. ‖77‖

వ. అయ్యవసరంబున బదరికాశ్రమవాసు లగుభరద్వాజకణ్వ
కశ్యపవసిష్ఠవామదేవాదిమునీంద్రులు చనుదెంచి మొగ
సాల గడచి నిలిచి దౌవారికులచేతఁ దమరాక యవ్విభున
కెఱింగించి తదనుజ్ఞాపూర్వకంబుగా నాస్థానంబుఁ బ్రవే

శించి యమ్మునికుందునిచేత నుచితసత్కారంబులఁ బడసి సుఖా
సీనులై యుండ నద్దేవదేవుం డాగమనప్రయోజనం బడిగిన
నమ్మును లిట్లనిరి దేవా, నరకాసురుం డను దానవేంద్రుండు
ధరణీమండలంబునఁ గల రాజకన్యకలం గొని చని కారా
గారంబున నిడి తక్కినభువనంబులం గలంచుచున్నవాఁడు
గావున నతనిం బరిమార్చి సమస్తజనుల రక్షింపుము. ॥78॥

తే. అనిని దానవకోటి నుక్కడంచి సాధు
జనులఁ గరుణ దలిర్ప రక్షణ మొనర్చు
నీవ యక్కుజను నరకు నేలఁగూల్చి
భువనములనెల్ల దయతోడఁ బ్రోవవలదె. ॥79॥

వ. అని విన్నవించిన యమ్మునిముఖ్యులపలుకు లంగీకరించి యని
పిన వారు నిజనివాసంబుల కరిగి రంత నరకాసురవధార్థంబు
ప్రయాణోన్ముఖుండై సత్యభామకు నెఱింగించి యయ్యం
గనాసమేతుండై గరుడారోహణంబు గావించి ప్రాగ్జ్యో
తిషపురంబు దఱియం జని. ॥80॥

ఉ. ఆపురరక్షకాసురుల నందఱఁ జక్రమునన్ హరించి యా
టోపముతో మురాసురుఁ గఠోరకరాసి నడంచి చాపవి
ద్యాపరుఁడై మదాంధునరకాసురుతోడ రణాంగణంబులో
నేపు దలిర్పఁ బోరి యొకయించుక కృష్ణుఁడు డస్సియున్నచోన్. ॥81॥

తే. సత్యభామ విరోధి యాశ్చర్య మందఁ
బోర నంతటఁ దెలిసి యప్పుండరీక
నయనుఁ డుద్దండచక్రంబున సురవైరి
శిరము ఖండించె దివిజులు చెంగలింప. ॥82॥

క. తదనంతరంబ తత్సం
పదతోడుత నతనియాఁక మగువగముల నిం
పొదవఁ గొని కుండలంబుల
నదితికి నీయంగఁ జనియె నమరావతికిన్. ॥83॥

తే. వచ్చి సతితోడ నదితికి వందనంబుఁ
జేసి కుండలయుగళ మిచ్చిన యనంత
రంబు నే నిల్ప నాకపురంబులోన
మూఁడుదినములు నిల్చె నమ్మురహరుండు. ॥84॥

తే. అంత నొకనాఁడు పౌలోమి యరిగి సత్య
భామఁ దో డ్తెచ్చి భూషణాంబరము లొసఁగి
మచ్చికలతోడఁ దేనియ పిచ్చిలంగ
నుచితసంభాషణము లాడుచున్నవేళ. ॥85॥

క. బృందారకుఁ డొక్కఁడు దా
నందనవనపారిజాతనవ్యకుసుమరా
జిం దెచ్చి మద్వధూటికి

నందిచ్చిన సత్యభామ కందొకటయినన్. ‖86‖

తే. ఇడక యా లేమప్రేమ నుపేక్ష సేయఁ
దానె కబరీభరంబునఁ దాల్చె దివ్య
గంధలుబ్ధభ్రమద్భృంగగణవిచిత్ర
ఝుంకృతులు దిక్కులను బ్రతిస్వనము లీన. ‖87‖

వ. ఇట్లు ధరించి. ‖88‖

ఆ. మనుజకామినులకు విను దేవతాయోగ్య
వస్తువితతి యొసఁగ వలను గాదు
సత్యభామ, పారిజాతపుష్పంబులు
నీకు నీయరాదు నిక్కువంబు. ‖89‖

వ. అని పులోమజ శ్రీకృష్ణుప్రభావం బెఱుంగనిదై నోనాడిన
నాహరిప్రియ యచట నిల్వక తనవిడిదికి నరిగి. ‖90‖

ఉ. ఈసును గోపము న్మది వహించి పులోమజవేఁడిమాటకై
గాసిలి మేనసొ మ్ముడిపి కన్నులఁ గ్రమ్మెడునీటఁ జందనం
బోసరిలంగఁ జేసి శిర మొయ్యన వంచి కపోలపాళిపైఁ
జే సమకొల్పి యొక్కయెడఁ జింతిలుచుండెడునంతలోపలన్. ‖91‖

మ. హరి యబ్భామినిఁ జేరవచ్చి యను నీ వానందశూన్యాత్మ వై
పరితాపంబునఁ బొంద నేమినెప మాపౌలోమి [6]కల్పించెఁ? బె
ద్దఱికం బేమియుఁ జేయదో యచటికాంతల్ నిన్ను నెగ్గాడిరో
హరిఁగన్నమ్మయు గారవింపదొకొ నెయ్యం బొప్పఁగా మానినీ! ‖92‖

చ. నరకునితోడఁ బోరునెడ నా కొకయించుక కేలు డస్సినన్
సుర లరుదంది నీవిధముఁ జూడ శరావలిచేత వైరితో
దుర మొనరించు సాహసము [7]దూఁకొని పైకొని కన్యకావళిం
బరిణయమౌటకై పురికిఁ బంపినయందుకుఁ గోపగించితో. ‖93‖

ఉ. ఏమిటి కింతవంత తరళేక్షణ! చెప్పుమటన్న లేచి య
బ్భామిని చన్నుదోయిపయిఁ బయ్యెదకొంగు దలంగి జాఱ నె
మ్మో మరవాల్చి యూరుపుల ముంగరముత్యము గంద నేడిచెన్
గోమలనూతనస్వరముఁ గ్రోలుచు కోయిలపిల్లయో యనన్. ‖94‖

తే. ఏడ్చి యాసత్య హరితోడ నింద్రుదేవి
పారిజాతమహీజపుష్పముల నీయ
దయ్యె మానవకాంత వీ వనుచు నన్ను
నేవగింపుచుఁ దానే వహించె ననిన. ‖95‖

ఉ. ఆరమణీశిరోమణిఁ బ్రియంబునఁ గౌఁగిటఁ జేర్చి కంటినీ
రారిచి చిక్కువడ్డకురు లల్లన కొప్పున దోపి యక్కునం
బేరులు చక్కదిద్ది వలిపెంబు చనుంగవఁ గేలఁ గొల్పి యం
భోరుహపత్త్రలోచనుఁడు మోము గరంబున నెత్తి యిట్లనున్. ‖96‖

క. మానవసతివని ని న్నవ
మానము గావించి శచి సుమము లీదయ్యెం
గా నీకుఁ? బారిజాతం
బే నీయుద్యానవీథిఁ బెట్టెద ననుచున్. ॥97॥

చ. హరి పెకలించి తెచ్చి విహగాధిపుపై నిడియె న్ముదంబునన్
స్మరహరమౌళిచంద్రసహజాతము బంధురగంధలుబ్ధష
ట్చరణపరీతమున్ సతతసత్ఫలపోషితదేవజాతమున్
దరుణఫలాశపుష్పసముదాయసమేతముఁ బారిజాతమున్. ॥98॥

వ. ఇట్లు పారిజాతం బపహరించి సత్యభామాసమేతుండై గరుడ
గరు దుద్భూతవాతపరాభూతమేఘవ్రాతుండై చనునెడ. ॥99॥

శా. నావారందఱుఁ గూడి యొక్కమొగమై నానాస్త్రసంతానముల్
వైవన్ వారల లెక్కఁబెట్టక ప్రభావస్ఫూర్తి శోభిల్లఁగా
వేవేగంబున శంఖ మొత్తిన భయావిద్ధాత్ములై పాఱిరే
నావజ్రప్రతిమానబాణతతి నేయన్ వ్యర్థమయ్యెం దుదిన్. ॥100॥

క. ఏ నలిగి మఱియు నేసితి
నానగధరుమీఁద బంధురావనిధరసం
తానపతత్రసమూహత
మోనిర్ఝరణోగ్రహేళి మును దంభోళిన్. ॥101॥

వ. అదియును విఫలంబైన నేనును నిజావాసంబునకుం జనితిం
గావున నమ్మహాత్మువలన నిన్ను రక్షింప శక్తుండఁ గానని
యంతర్ధానంబు నొందిన నాచతుర్ధనుండు. ॥102॥

సీ. కడువేఁడినిట్టూర్పు లడరించి కొండొక
చింతించి చిత్తంబు చిక్కఁబట్టి
తనమంత్రమున బృహద్భానుభానుతనూజ
రాక్షసాంబుపవాయుయక్షపాల
నయనుల నాకర్షణం బొనరించి కృ
ష్ణప్రతిజ్ఞావిధానంబుఁ జెప్పి
తనుఁ గావుఁడంచు మోమున దైన్య మడరంగ
మ్రొక్క నీక్షించి వారును ముకుంద
తే. మహిమ మెఱిఁగినవారలై మానవేంద్రుఁ
గావలేమని చనిన నాక్షణమ పార్వ
తీమనోనాథు శివు మిహికామయూఖ
ఖండధరు శూలపాణి శంకరుఁ దలంప. ॥103॥

సీ. కటి నమర్చినచేలఁ గన్గొన నీక్షించి
నెమ్మి భీతిలి వాహనమ్ము బెదర
వేయుమొగంబుల వింతఁజూపెడు తల
చుట్టుపై నెలవంక చుంగుగదల
నురము నిండినపాపసరముపైఁ దలకొన్న

తోరంపుఁబునుకలపేరు లొరయ
మలఁచిపెట్టిన రత్నములఁ బొల్చు మేలి వీ
నుల మించు కుండలంబులు చలింప
తే. నపుడు పొడచూప మ్రొక్కి పాదాంబుజములు
ఫాలమునఁ గీలుకొల్పి భూపాలకుండు
నన్నుఁ గృష్ణుండు చంపెదనన్నవాఁడు
గావుమన్న నాతనికి శంకరుఁడు పలికె. ॥104॥

క. క్షోణీశ్వర, విను మే నీ
ప్రాణంబులు గాపనోప హరివలనం; ద
ద్బాణసమిద్ధవిలాసము
బుణసమిద్ధరణిఁ గానఁబడినకతమునన్. ॥105॥

వ. అనిన దేవా యవ్వసుదేవనందనునకును మీకును గయ్యం
బైనతెఱం గెఱింగింపవే యనిన నారాజశేఖరునకు నా
రాజశేఖరుం డిట్లని యానతిచ్చె. ॥106॥

తే. బాణుఁ డనుబలిసుతుఁడు మద్భక్తవరుఁడు
దనకరంబులు సాహస్రతను జెలంగ
నసమవిక్రమశాలియై యతిశయిల్లి
శోణనగరంబు నేలు నక్షీణమహిమ. ॥107॥

వ. ఆ రక్కసులఱేఁ డొక్కకన్యం గని యుష యనుపే రిడి
ప్రియంబునం బెనుప బాలచంద్రరేఖయుం బోలి దినదిన
ప్రవర్ధమానయై తల్లిదండ్రులకు నుల్లంబున నుల్లాసంబు
వెల్లిగొలుపుచుండె నంత. ॥108॥

శా. ఆరామామణి యొక్కనాఁడు దనహర్మ్యాగ్రంబునన్ హేమడో
లారమ్యస్థలిఁ బువ్వుఁబానుపున బాల ల్పాదపద్మంబు లో
య్యారం బొప్పఁగ నొత్త మే నలఁతవాయ న్నిద్దురం జెందె నా
నారాగంబులఁ గామినీజనము విన్నాణంబుగాఁ బాడఁగన్. ॥109॥

తే. ఎన్నఁడును జూచి వినియును నెఱుఁగనట్టి
సూనసాయకుముద్దులసూనుఁడైన
ఘనునిఁ బెంపునఁ గలలోనఁ గాంచి సిగ్గు
లీల రతిసౌఖ్యమునఁ దేలి మేలు కాంచి. ॥110॥

చ. కల యని యంటినేని మది గాసిలునే నిజమేని నాథుతోఁ
గలయిక లేక యుందునె జగన్నుతవీరుఁడు మారుఁ డీగతిన్
గలఁచఁ దలంచి మాయ యొడికంబుగఁ జేసెనొ కాక యీగతిన్
గలయును నిక్కముం గలసి కానఁగవచ్చునె ముజ్జగంబులన్. ॥111॥

చ. కనుఁగవ నీరు నించుఁ గరకంజము లల్లన మోడ్చి మ్రొక్కు ము
ద్దునకును మోవి సాచుఁ జనుదోయి బయల్పడఁ గౌఁగిలించుఁ జ
క్కనఁ గరుణింపవే యను నొకానొకయప్పుడు నవ్వు నీవి స
య్యన విడఁబాఱ మేనుగరుపాఱఁగ సీత్కృతి సేయు నెంతయున్. ॥112॥

ఉ. ఏమిటి కింతయల్క? నిను నేమని దూఱితిఁ బ్రాణనాథ నీ
సామెయిదాన నైతి మనసందున నొండొకయడ్డపా టదే
లా మొగ మిచ్చి చూచి మనసందలి నెవ్వ యడంచి నన్ను నీ
కామునిబారి కప్పనముగా నొనరింపక బ్రాణ మెత్తవే! ||113||

చ. [8]అలయికఁ జెంది కన్నుఁగవ యల్లన మోడ్చిన నన్నుఁ జూచి నీ
వలరఁగ బుజ్జగింపఁగఁ బ్రియంబులఁ జెప్పక నవ్వెదేల యో
దలఁచితికా చెలంగ జనితంబగు వెన్నెలచేత నా కనుం
గలువలమోడ్పు మాన్పు; మనకా పగ? కైరవబాంధవాననా! ||114||

చ. [9]తనువును జింతఁ గొల్పెడిని దర్పకుఁడుం దయ మాలి నొంచఁగో
రెను [10]నిలుపోప కేమి యొనరింతును మిమ్మును నేను గూడఁగాఁ
గొనకొని కప్పురంబు నొకగ్రుక్కెడు గొందునొ? వేఁడివెన్నెల
న్మునుఁగుదునో? ప్రసూనముల ముంచినపాన్పునఁ బవ్వళింతునో? ||115||

చ. అను బయలాలకించు హృదయంబునఁ బాయని నాథుఁ జూడఁగాఁ
గనుఁగవ మూయ మ్రోలఁ బొడగానఁక వచ్చినయట్టులైనఁ గ్ర
క్కునఁ జని పట్టఁజూచుఁ బొడగానక కన్నుల నీరు నించు లో
ననిచినయట్టికూరిమి ఘనంబగుమారునిబారి కగ్గమై. ||116||

ఉ. హారము భారమై మణిగణాకరబంధురసౌధరంగసం
చారము దూరమై తనువు సంగతి నొప్పెడు చందనాదిశృం
గారము క్రూరమై చెలియకైవడి నెమ్మి యొనర్చునట్టి రా
కీరము వైరమై నిగిడెఁ గేసరిమధ్యకు నొక్కపెట్టునన్. ||117||

వ. ఇవ్విధంబున నవ్విలాసిని [11]యవ్వలరాచవారిపువ్వులవింటి
నారి కగ్గమై. ||118||

చ. శిర మొకయింత వంచి వెతఁ జెంది కపోలమునందు హస్తపం
కరుహముఁ జేర్చి యూరువులు కాఁకలచేతఁ గరంగునట్టిముం
గరఁ గనుదోయి నీట నొడికంబుగ నార్చుచుఁ గొప్పు జాఱఁగాఁ
జరణసరోరుహంబున రసాస్థలి వ్రాయుచు నూరకుండినన్. ||119||

వ. అయ్యవసరంబున నలికజతశీతమయూఖరేఖ యగుచిత్ర
రేఖ యనుతత్ప్రియసఖి పంచబాణదోదూయమానమానస
యగునమ్మానినిఁ జేరం జని యిట్లనియె. ||120||

తే. నీమనంబునఁ దగిలిన నెవ్వయెల్లఁ
బలుకు నాతోడ నాతోడు పద్మనేత్ర!
దాఁచనేటికి నెనరుగాదా, భవన్మ
నంబు సంతస పెట్టెద నమ్ము మబల! ||121||

తే. మఱియు నొక్కవిధంబు రామా! యెఱుంగఁ
జెప్పెద విరహవేదనఁ జెందువారిఁ
గావఁజుండో యటంచు నాకాయజుండు
దిరుగుచున్నాఁడు వలపులదిమ్మెకాఁడు. ||122||

వ. అని చెప్పిన నప్పయోజముఖి యక్కప్పురగంధి కిట్లనియె. ||123||

క. సుకుమారతనుఁడు నభినవ
మకరాంకుఁడు చంద్రసముఁడు మానవతీరం
జకుఁడగు నొక్కఁడు నను(గల(
జికురంబుల దిద్ది కళలచేఁ గరఁగించెన్. ||124||

క. ఆరాకొమరుని నన్నుం
గూరిచినన్ బ్రతుకుదానఁ గువలయనేత్రా!
నారీతియెల్లఁ జెప్పితిఁ
బోరామి దలంచి నీకు బొంకక యనినన్. ||125||

వ. ఆచిత్రరేఖ యిట్లనియె. ||126||

ఆ. గణన కెక్కిన మూఁడులోకములవారిఁ
జిత్రపటమున వ్రాసి రాజీవపత్ర
నేత్ర, నీమ్రోల నిడుదు నానేర్పు మెఱయ
నందు నీపతిఁ జూపు నే నతనిఁ దెత్తు. ||127||

వ. అని తదనుమతి నొక్కయేకొంతస్థలమున కరిగి యాకాంతా
మణి ముల్లోకంబులయందుం బేరుగల రాకుమారుల వ్రాసి
తెచ్చి యమ్ముద్దియముందటం బెట్టి. ||128||

తే. స్వర్గలోకంబు దేవతావరులఁ జూపి
యురగలోకంబు పన్నగేశ్వరులఁ జూపి
మధ్యలోకంబు భూపాలమండలంబుఁ
జూపుచోఁ గృష్ణపౌత్త్రునిఁ జూపె నంత. ||129||

తే. సిగ్గుతోఁ గూడఁ బులకలు చెంగలించె
నవ్వుతోఁ గూడఁ జెమట యాననము నిండె
సంతసముతోడ గద్గదస్వరము నిగిడెఁ
గామినీమణి యాతనిఁ గాంచినపుడు. ||130||

క. ఆసన్న యెఱిఁగి బాణసు
తాసఖి యాకృష్ణపౌత్త్రుఁ దననేర్పున సం
తోసంబు దనర మృదువా
చాసంపద నిట్టులనియె జగతీనాథా! ||131||

క. వనితా, యీతఁడు కృష్ణుని
మనుమఁడు ప్రద్యుమ్నునికిఁ గుమారుఁడు నామం
బున ననిరుద్ధుఁడు సంగర
మున ననిరుద్ధుండు రూపమున గురు మీఱన్. ||132||

వ. అని చెప్పిన. ||133||

తే. కలకలను నవ్వి యాకలకంఠి కలర

వమునఁ దనప్రాణసఖి గారవమునఁ బలికెఁ
బలుకుపలుకునఁ గపుకంపుఁబలుకు లొలుకఁ
దేనియలు చిల్క మానంబులోనఁ దొలఁగ. ||134||

తే. అంబుజానన యెంతగయ్యాళివాఁడె
రేయి నన్నింత చేసి కూరిమి ఘటించి
పెక్కుభంగుల నాతోడఁ బెనఁగి యిప్పు
డూరకున్నాఁడు ముగ్ధుఁడొకో యనంగ. ||135||

వ. కావునఁ జెలియా నామీఁది మక్కువంబు నీమనంబునం
గలిగెనేని నన్ను మారునిబారికి నొప్పనంబు చేయక యప్పం
చబాణునికుమారునిం గూర్చి కూర్చినతనంబున మీఱుమని
చెప్పిన నప్పొలంతుక యనుమతి నప్పుడ యప్పడంతుక
మనోవేగంబునం ద్వారకానగరంబున కరిగి నిజరమ్య
హర్మ్యమధ్యకాంచనప్రేంఖోళికాకుసుమశయ్యాతలంబునఁ
బ్రియారతిశ్రమసుఖనిద్రాముకుళితనయనుం డగుననిరుద్ధుం
దనమాయాబలంబు పెంపున మేలుకొనకయుండఁ దెచ్చి
నెచ్చెలియగు నయ్యుషాతల్పంబునఁ బెట్టిన. ||136||

ఆ. ఆసరసిజనేత్ర యధికసంభ్రమమునఁ
జిత్రరేఖఁ దనవిచిత్రవాక్య
ఫణితి వినుతి చేసి ప్రాణవల్లభు నని
రుద్ధుఁ జూచెఁ జంద్రరుచిరముఖుని. ||137||

వ. అయ్యవసరంబున ననిరుద్ధుండు మేలు కాంచి వింతలై తోఁచు
కాంతాజనహర్మ్యశయ్యాతలంబులఁ జూచి కలయో
యథార్థంబో యని చింతించి ముందటనున్న చిత్రరేఖం
గనుంగొని. ||138||

క. తరుణీ, నీ వెవ్వతె వి
ప్పురి యేరిది? నన్నుఁ దెచ్చుపూనికి యేమి
త్త్రటి నన నాతనికి సవి
స్తరతఁ దెలిపి యేలుమని యుషాసతిఁ జూపెన్. ||139||

చ. కురులు మొగంబునన్ జెదరఁ గ్రొమ్ముడి యించుక వీడఁ జెక్కులన్
జిఱునగవుల్ దొలంక మృదుచేలము జాఱఁగఁ గన్నుదోయి క్రొ
మ్మెఱుఁగులు చింద నెచ్చెలియమేను గరంబున నూఁది నిక్కి త
త్తఱమును వేడ్కయుం [12]నఁగఁ ద గ్గను కామినిఁ జూచె నత్తఱిన్. ||140||

క. తరుణీతరుణులు దా రొం
డొరుల మొఱఁగి చూచుచూపు లొనరె న్మరుఁ డి
ద్దఱపై నిగిడించు మనో
హరకువలయమల్లికామహాశుగము లనన్. ||141||

ఆ. చిత్రరేఖ యర్ధశీతాంశురేఖాల
లాటక న్నెఱింగి బోటిపిండుఁ

దోడుకొనుచు నేగె మేడ వెల్వడి వారి
తలఁపుతోడఁ దలుపు దారుకొలిపి. ||142||

వ. అంత. ||143||

క. అందందఁ బొడము తమకము
ముందటికిం దిగువ సిగ్గు మునుకొని నిలుపం
డెంద మురియాడ నిలిచిన
మందగమనఁ జూచి హరికుమారసుతుండున్. ||144||

చ. తలఁపునఁ దత్తఱం బొదవఁ దత్కరపద్మము కేల నంటినన్
డులిచె వధూటికంకణమనోజ్ఞనినాదము మీఱ వెండియున్
వలవులఁతేనిపట్టి మగువా తగవా యన నూరకుండె నా
నలినదళాయతాక్షి చిఱునవ్వులు ఱెప్పల నప్పళింపుచున్. ||145||

తే. అంగుళీయకసౌభాగ్య మరసిచూచు
వానికైవడిఁ గరపల్లవంబు కేల
నంటి యల్లన నాకుసుమాస్త్రతనయుఁ
డావధూమణిఁ జేర్చె శయ్యాతలంబు. ||146||

వ. తదనంతరంబ. ||147||

సీ. క్రొవ్విరుల్ బాగుగాఁ గొప్పునఁ జెరివెడు
నెపమునఁ దలపైని నెరులు ముడిచి
కస్తూరిపత్రభంగములు దీరుచులీలఁ
గరుపాఱ గండయుగ్మంబు పుణికి
వేరులు చక్కఁగాఁ బెట్టెడుమిషమునఁ
జన్నిగుబ్బలు గోరఁ జివుకఁ జేసి
చేరంగఁ దిగిచి మచ్చికమాటలాడువై
ఖరి గళరవము చొక్కముగఁ జిల్కి
తే. కప్పురముపల్కుఁ గొటికించు కపటమునను
దక్క కందంద యధరామృతంబు [13]బీల్చి
పారవశ్యంబు నొందించి వారిజాక్షి
లీల రతిసౌఖ్యజలధిలో నోలలార్చె. ||148||

వ. ఇత్తెఱంగున నత్యంతసంతోషంబున నుద్యానవనవిహారంబు
లను జలక్రీడావినోదంబులం గపటద్యూతంబులఁ బ్రొద్దు
గడుపుచునుండె నంతట. ||149||

చ. అలసతతోడఁ గౌను ఘనమయ్యెఁ దనూరుహరాజితోడఁ జ
న్నులు నలుపెక్కెఁ జొక్కపుఁ గనుఁగవతోడుత నంతకంతఁ జె
క్కులు తెలుపొందె నిక్కమగుకోరిక లీరిక లెత్తె మట్టితోఁ
బులుసుపయిం బ్రియం బొదవె బోటికి గర్భము నిల్చె నంతటన్. ||150||

వ. ఇవ్విధంబున నయ్యుషాకన్యక గర్భంబు దాల్చుట యెఱింగి
యమ్ముద్ధియముదుసళ్లు విచారించి యాశ్చర్యంబు నొంది

వందురి తద్దయు భయంబునం జెంది రయంబున బాణుని
యొద్దకు నేతెంచి యేకాంతంబున నిట్లనిరి. ॥151॥

క. భానునికరములకున్ హిమ
భానునికరములకు మందపవనునకుఁ జొరన్
రానిభవద్గృహమున ర
క్షోనాయక యుషకు నిపుడు చూ లేర్పడియెన్. ॥152॥

తే. అని యెఱింగించి రంత నత్యంతరోష
కలుషితమనస్కుఁడై యాత్మకరసహస్ర
శస్త్రములు మంట లుమియఁ దత్క్షణమ బాణుఁ
డాయుషభర్మ్యహర్మ్యంబు డాయ నరిగి. ॥153॥

చ. అలసతతోడ నెన్నొసల నంటిన లత్తుకబొట్టుతోడఁ జె
క్కులఁ గనుపట్టు క్రొన్నెలల గుంపులతోఁ బొలయల్కకాఁకలం
దులదుల రాలుచందనముతోడ నొయారపురీతి నిడ్డ కుం
తలములతోడ నింపెసఁగు దర్పకనందనుఁ జూచె నత్తఱిన్. ॥154॥

మ. కని భీమంబుగ బెట్టదల్చి చటులోగ్రస్ఫూర్తితో నార్చి య
ద్దనుజేంద్రుం డరుదేరఁ జూచి కుసుమాస్త్రప్రోద్భవుండు న్వడిన్
ఘనబాణాసనపాణియై యెదిరి రక్షస్సార్వభౌమున్ మహా
శనికల్పాశుగకోటి నేసి పటురోషం బెచ్చఁగా నార్చినన్. ॥155॥

వ. అయ్యవసరంబున నారాక్షసేశ్వరుండు నక్కుసుమసాయక
సంభవుం డగుననిరుద్ధుం డేసినయాశుగంబులు నడుమన
ఖండంబులై పుడమిం బడునట్లుగా నొనరించె నంత నొం
డొరులు దమయిచ్చల విచ్చలవిడిఁ బెచ్చు పెరుఁగుమచ్చ
రంబునం బోరుచుండి రందు. ॥156॥

ఉ. ఆదనుజాధినాథుఁడు భయంకరవైఖరిఁ జేరిపోరి బా
ణాదిసమస్తసాధనవిహారము సల్పుచు బాలికామనః
ఖేదము దైత్యమోదమును గీడ్పడఁ బన్నగపాశరాజిచే
రోదసి వ్రీల నార్చి యనిరుద్ధుని బద్ధునిఁ జేసె నుద్ధతిన్. ॥157॥

వ. తదనంతరంబ. ॥158॥

క. ఈవార్త నారదుఁడు చని
యావిష్ణుని కెఱుఁగఁజెప్ప నతఁడును ఘనసై
న్యావళులతోడ నగ్రజు
తో వేగముతోడ వచ్చె దుర్వారగతిన్. ॥159॥

వ. ఇట్లు వచ్చిన. ॥160॥
ఉ. యాదవులెల్లఁ గబ్బు మెఱయన్ బలినందనుపట్టణంబు ప్రా
సాదములెల్లఁ గూల్చి వనసంఘము నుగ్గుగఁ జేసి గోపుర
క్షోద మొనర్చి యున్నతపుఁ గోటలు ద్రొబ్బి సమస్తదేవతా
హ్లాదము గాఁగ దోర్బలవిలాసముఁ జూపిరి దైత్యనాథుఁడున్. ॥161॥

క. తనబలముతోడఁ గూడన్
నను సన్నుతిఁ జేసి సిల్చిన న్వచ్ఛితి నే
నును నాగణములతోఁ గృ
ష్ణునిరణపాండిత్యమహిమఁ జూడ నరేంద్రా. ॥162॥

ఉ. మారుఁ డుమాకుమారుఁడును మాధవుఁ డేనును సీరపాణియున్
ధీరుఁడు కూపకర్ణుఁడు శినిప్రవరుండు గజాస్యుఁడున్ రణో
దారబలు ల్పదాతులుఁ బదాతులుఁ దల్పడి యొండొరుల్ మహా
శూరత నప్డు పోరితిమి చోద్యము నొంది సురల్ గనుంగొనన్. ॥163॥

వ. అప్పుడు. ॥164॥

క. హరిబలము చేత బలముం
హరిచే మద్బాహుసత్త్వ మడఁగియు బాణా
సురుఁడు గడుభక్తుఁ డగుట
బొరిఁబొరిఁ బోరితిమి కోపమున మనుజేంద్రా. ॥165॥

వ. తదనంతరంబు బాణుం డక్షీణబలుండై సాక్షాద్విష్ణుం డగు
కృష్ణునితోఁ దలపడిన సంగ్రామంబు భీమం బయ్యె నంత
నాకృష్ణుండు దనచక్రధారచే విచిత్రంబుగ నబ్బాణుని
బాహుశాఖలు వేయియు మొదలంట నఱికి మోడుపఱ
చిన నస్మత్ప్రాజార్థంబు కరం బరుదుగా రెండుకరంబు లిప్పిం
చితి నంత నబ్బలితనయు సంభావించి యుషాసమేతుం డగు
ననిరుద్ధు దోడుకొని సకలబలంబులు గొలువ ద్వారకానగ
రంబున కరిగెం గావునఁ గృష్ణునివలన నిన్ను రక్షింపరాదని
యప్పరమేశ్వరుండు ప్రమథగణంబులు గొలువఁ గైలా
సంబునకుం జనిన. ॥166॥

ఆ. ఆచతుర్ధనుండు నత్యంతభయవిహ్వ
లాత్ముఁ డగుచుఁ జేయునదియు లేక
యతివిచారబుద్ధి నాహారనిద్రావి
హారసౌఖ్యములకు దూరుఁ డగుచు. ॥167॥

వ. కొండొక చింతించి కమలగర్భు నారాధించిన. ॥168॥

సీ. పాలునీరును నేరుపఱుపఁజాలినయట్టి
పులుఁగుబాబా మింటఁ బుటము [14]గులుక
బసిఁడివన్నియ మించు పైమించుతళుకులు
బాలాతపప్రభ గేలిబెట్ట
ముఖనీరజమున సమ్మోదమ్ముతో నిల్చి
పలుకులబోటి విభ్రమము నెఱప
సకలలోకములకు జననకారణమైన
తనదుచిత్తము గృప ననఁగి పెనఁగ
తే. సర్వదివిజులు దిక్పతుల్ సన్మునులును
గొలువఁ దన్మంత్రమహిమంబుఁ దలఁప నరిది

గాఁగ నాకంజగర్భుండు కడురయమున
వచ్చి యానరనాయకువద్ద నిలిచె. ॥169॥

వ. ఇవ్విధంబునఁ బ్రత్యక్షంబైన యవ్వేలుపుపెద్దం గనుంగొని
యతండు ప్రణామం బాచరించి యంజలిపుటంబు ఘటించి
యిట్లని విన్నవించె. ॥170॥

చ. జలరుహగర్భ నన్ను మురశాసనుఁ డూరక వైర మెత్తి క
ట్టలుక హరింపఁ బూనె నది యమ్మువిధంబున నెమ్మనంబులో
పల మెఱుమంగ నీచరణపద్మములన్ శరణంబుఁ జొచ్చితిన్
గలఁక యణంచి కావుము జగన్నుతకీర్తులు మిన్ను ముట్టఁగన్. ॥171॥

వ. అనిన వాణీవల్లభుండు క్షోణీవల్లభున కిట్లనియె. ॥172॥

సీ. పురుడు వెళ్లకమున్న పూతనవిషదిగ్ధ
కుచదుగ్ధముల నెల్లఁ గ్రోలి చంపెఁ
బసిబాలుఁ డగునాఁడ బండిరూపము దైత్య
వీరునిఁ గుసులకు విఱుగఁదన్నె
నేఁడాదిప్రాయంబువాఁ డై రయంబున
నెరయఁ దృణావర్తు నెలమిఁ గూల్చె
నడిచి యాడెడునాఁడ కడునద్భుతంబుగా
లీలమై మద్దుల నేలఁ గలిపె
తే. బకునిఁ జెండాడె [15]వత్సకు బారి సమరెఁ
జిలువ యైయున్న దానవుఁ బిలుకు మార్చె
[16]బాలవత్సాపహరు నన్ను భంగపఱచె
మనుజమాత్రుండె కృష్ణుండు మానవేంద్ర. ॥173॥

క. అనవుడు నమ్మనుజేంద్రుఁడు
వనజాసనుతోడ ననియె వాణీశ, నినుం
గనుబ్రామ నతఁడు చాలెనె
యనవుడు నాతనికిఁ దెలియ నతఁ డిట్లనియెన్. ॥174॥

సీ. ధరణీశ, యొక్కనాఁ డరుదుగాఁ గృష్ణుండు
దనతోడి గోపనందనులఁ గూడి
బృందావనంబునఁ గ్రేపుల మేపుచు
నాఁకొని చల్ది జలాశయంబు
దరిఁ [17]జేరి వాండ్రతోఁ దా నారగింపఁగ
నేగఁ దన్మహిమంబు నే నెఱుంగఁ
దలఁచి బాలుర వత్సములఁ దలఁగింప నా
కృష్ణుఁ డవ్విధము నెఱిఁగియుఁ దాన
తే. కొమరులును లేఁగలును నయి గొల్లగుబ్బె
తలకు నాలకు ముద్దుగాఁ దనర నొక్క
వత్సరం బగునంత నే వచ్చినం జ
తుర్భుజాకృతితో నాకుఁ దోఁచె మఱియు. ॥175॥

తే. బాలవత్సకములయందుఁ బార్థివేంద్ర
శంఖకౌమోదకీచక్రశార్ఙ్గ కరుఁడు
కౌస్తుభోరస్కుఁడును నీలకాంతితనుఁడు
నగుచుఁ బొడకట్టె నే నంత నమ్మహాత్ముఁ. ||176||

క. చరణముల కొరఁగితి మ
చ్ఛిరములు దద్రేణుపటలిచేఁ బూతములై
పరగఁగ నానందాశ్రులు
గురియఁగ నాదేవుకడ ముకుళితకరుఁడనై. ||177||

మ. శివ సర్వాత్మక వాసుదేవ హరి రాజీవాక్ష గోవింద మా
ధవ దామోదర యజ్ఞభోక్త జగదాధారా ప్రపంచాత్మ దా
నవసంహారక చక్రపాణి మునివంద్యా బ్రహ్మవైకుంఠకృ
ష్ణ విరాజధ్వజ యాదవేంద్ర సుగుణా నారాయణా భూధరా. ||178||

క. అని సన్నుతించి కృష్ణున
కును నే దొంగిలిన బాలకులఁ గ్రేపులఁ గ్ర
క్కున నిచ్చితి నది గావున
ననఘా నినుఁ గావనోపనని యజుఁ డరిగెన్. ||179||

వ. తదనంతరంబ. ||180||

తే. నిఖలరాజ్యంబు పాలించు నేర్పు లుడిగి
దొరల సుపలాలనము సేయు వెరవు మాని
యంబుజాతులతోడి సయ్యాట మెడలి
యానృపాలుండు భీతి నిట్లని తలంచె. ||181||

ఆ. హరి ప్రతిజ్ఞఁ జేసె శరములచే నొండెఁ
జక్రధార నొండె సంగరమున
నొక్కమాసమున మహోద్ధతి నను జంప
నందుఁ గొన్నిదినము లరిగె నిపుడు. ||182||

వ. అని బహుప్రకారంబులఁ బరితాపంబునం బొరలు చతుర్ధను
సమ్ముఖంబున కొక్కభిల్లుం డరుదెంచి కేలు మొగిడ్చి. ||183||

క. జనవర మనపొలముల క
ర్జునుఁడు మృగయసమితితో నరుగుదెంచినవాఁ
డని విన్నవింప సంతస
మునఁ జెంది యతఁడును జిత్తమున నిట్లనియెన్. ||184||

క. కాయమునకుఁ బ్రాణములకు
నేయక్కఱ యట్టిచెలిమి యేనరునకుఁ బ
ద్మాయతలోచనునకు నే
నేయనువున మొఱఁగి యతని కిది యెఱిఁగింతున్. ||185||

వ. అని కొంతదడవు చింతించి శౌరిపేరు నుడువక శరణు

వేఁడెద నని తలంచి చంచునిరూపితమార్గంబున నరిగి. ||186||

క. కనుఁగొనియె నాచతుర్ధన
మనుజాధీశ్వరుఁడు శూరు మందరధీరున్
ఘనతరకీర్తివిహారున్
ననిధిగంభీరు జంభవైరికుమారున్. ||187||

తే. కని మనంబున భయభక్తు లనఁగి పెనఁగఁ
గానుకలు మ్రోలఁ జాలుపుగా నమర్చి
చక్కఁ జాగిలి మ్రొక్కి హస్తములు మొగిచి
వినయమున వాని కిట్లని విన్నవించె. ||188||

క. మిన్నక బలియుఁ డొకఁడు నను
మన్నిగొనంబూని మెఱయ మన మెరియఁగ నా
పన్నశరణ్యుఁడవని నీ
మన్ననఁ గన వచ్చినాఁడ మనుపుము నన్నున్. ||189||

తే. అనుచుఁ గ్రమ్మఱ మ్రొక్కి యజ్ఞనవిభుండు
లేవకుండిన హస్తరాజీవమున న
తనిఁ బ్రియమున నెత్తి యర్జునుఁడు పలికె
నినుఁ బ్రియంబునఁ గాచెద ననుచు మఱియు. ||190||

మ. మనుజాధీశులఁ జెప్పనేల సకలామర్త్యుల్ దగన్ రేఁచి వ
చ్చిన శ్రీకృష్ణునిపాదమాన నిను రక్షింతున్ భయం బెద్ది న
మ్ము నరేంద్రా విను మత్ప్రతిజ్ఞ భువనంబుల్ సాక్షిగాఁ గావకుం
డిన మనూర్ధ్నము నాదు నిష్ఠురకృపాణిం ద్రెంచుకొందు న్వడిన్. ||191||

వ. అని యాచతుర్ధనుమనంబున నమ్మిక లొదవునట్లుగా ఘోర
ప్రతిజ్ఞఁ జేసి యనంతరంబ కృష్ణం దొడరి యతండును
దానును ననేకాక్షౌహిణీబలంబులతోడ రణంబుఁ జేసి
యతనిచక్రధారచే ధర్మనందనుం డొక్కరుండునుం
దక్క నందఱు సమసి క్రమ్మఱఁ దత్కరుణాకటాక్షంబున
బ్రతికితిమని కలగాంచి యదరిపడి లేచి యప్పార్థుం డప్పార్థి
వున కిట్లనియె. ||192||

ఉ. ఎవ్వఁడు నీకు వైరి కత మెయ్యది నీయెడ వైర మెత్త నీ
కెవ్విధి భీతి పుట్టె నెప మేమి సమస్తము చెప్పుమన్న వాఁ
డవ్విధ మెల్లఁ దెల్పుటకునై కరయుగము మోడ్చి పల్కె నా
కవ్వడితోడుతం దనమొగంబున దీనత యంకురింపఁగన్. ||193||

తే. కాననంబున నేఁ దురంగంబుఁ గాంచి
దాని నెక్కిన నతివిచిత్రంబు గాఁగ
దివ్యలోకంబులకు నేగి తీవ్ర మెసఁగ
మగిడి ఫల్గున, యాకాశమార్గముననను. ||194||

ఆ. యమునమీఁద వెడలి యరుదేర నత్తురం

గాస్యఫేన మంబుజాక్షుహస్త
జలములోనఁ బడిన నలిగి యాతఁడు నన్నుఁ
జంపఁబూనె నెలకుఁ జక్రముననె. ||195||

క. అది కారణమున భీతిం
గదిసిన డెందంబుతోడఁ గమలోద్భవ రు
ద్ర దిగీశులఁ గావుఁ డనిన
నది దమచేఁ గాదటంచు నరిగిరి యంతన్. ||196||

వ. దురంతచింతాక్రాంతస్వాంతుండ నై యుండి మద్భాగ్యవశం
బునఁ జింతాసముద్రంబు నీకరుణాకటాక్షంబను నావచేఁ
దరింపఁగంటి మంటినని విన్నవించిన. ||197||

ఉ. ఆనరనాథువాక్యము భయంకరమై తనవీనులందు ను
గ్రానలకీల సోఁకినక్రియం బరితాపము నొందఁజేయఁ గ
న్గొనల నశ్రు లుప్పతిల గుండెలు జల్లన వెచ్చనూర్చుచు
న్మానసవీథిఁ జింతిలుచు మ్రాన్పడియుండె నరుండు దుఃఖియై. ||198||

వ. ఇవ్విధంబునం గొంతదడవు చింతించి తనలో నిట్లని వితర్కించె. ||199||

ఆ. ఏమి చేయువాఁడ నిట్టి దుస్సంధికి
నేటి కేగుదెంచి తీ పొలమున
కేడనుండి వచ్చె నీనృపుఁ డిచటికి
వీనిఁ గావ నేల పూని తిపుడు. ||200||

మ. మునుపే యాతఁడు కృష్ణుపే ర్నుడివినన్ మోసంబునుం జెంద కే
మనుదుం దద్విభుతో రణాంగణమున మార్కొలుఁ గల్పించి నే
మనుదున్ దైవము మాకు నెల్లఁ దనువున్ ప్రాణంబులున్ రక్షకుం
డును నెయ్యుండును దేశికుండు నల కృష్ణుండే కదా చూచినన్. ||201||

తే. అట్టి పరమాత్ముతోడ నే నని యొనర్చు
టెట్లు దేహంబుతోడఁ జయించు టెట్టు
లీధరాధిపుఁ గాపాడు టెట్లు దీని
కేమి చేయుదు నిందఱ కేది గతియొ. ||202||

సీ. [18]బ్రహ్మదేవుని యంతవాఁడును వనభూమి
మాయ సేయఁగఁబోయి మాయఁబడియె
వామదేవుని యంతవాఁడును నిజభక్తుఁ
గాపాడఁబోయి దా గాసిఁబడియె
వరుణుని యంతటివాఁడును నిజభటా
నీతార్భకు నొసంగి నిలిచి పొగడె
వాసవు నంతటివాఁడును సంగర
స్థలమున నెదిరించి [19]చాలఁ దూలె
తే. మఱియుఁ దక్కటి రిపువీరమండలంబు
పిలుకుమారె సరోజాక్షుపెంపుచేత
నరుఁడ నాకథ యెంత భండనమునందు

నిలువఁగలనే, యటంచు వెండియు నతండు. ||203||

వ. తనమనంబున నిట్లని వితర్కించె. ||204||

క. తన తనువు నిలుపుకంటెన్
దనమాట నిజంబుఁ జేయఁదగు ధీరులకున్
దనపలుకు నిలిపి సురలకుఁ
దను వొసఁగి దధీచి కీర్తిధన్యుఁడు గాఁడే. ||205||

క. శరణాగతుఁ డగువానిన్
గరుణం దనువైన నిచ్చి కావఁగఁదగు భూ
వరునకుఁ బక్షికినై తన
శరీరమాంసంబు శిబి యొసంగఁడె కరుణన్. ||206||

క. జీమూతవాహనుం డొక
పామునకై విహగపతికిఁ బ్రాణము లీఁడే
యామాట సూర్యచంద్రులు
భూమియుఁ గలకాలమును విబుధులుఁ బొగడఁగన్. ||207||

క. శరణా[20]తు గాచిన భూ
వరుఁడు దురగమేధయాగవర్గముఁ బుణ్యం
బరుదుగఁ జేకొనలేదా
నరకమునం [21]గూలి వేదనలఁ బడు నెపుడున్. ||208||

క. కావున శరణాగతుని
భూవరుఁ గాచెదను సమరభూమిన్ హరిచే
జావైన లెస్స యటుగా
దా విజయంబైన మిగుల ధన్యత గాదే. ||209||

క. తాతకును ధర్మసూతికి
నీతెఱఁ గెఱుఁగంగఁ జెప్పి యేనును వారుం
జేతనగుకొలఁదిఁ బెనఁగెద
మాతల [22]మఱి దైవ మున్నదని యాతనితోన్. ||210||

క. అనఘా యిప్పుడు నీపుర
మునకు నరిగి నీదుసైన్యములఁ గూడి రయం
బున రమ్మని పంపి సురేం
ద్రనందనుం డపుడు తనపురమ్మున కరిగెన్. ||211||

వ. ఇ ట్లర్జునుం డరిగినయనంతరంబ యాచతుర్థనజననాయకుండు
మనంబున సంతోషంబు నొంది నిజరాజధాని యైనకుండిన
నగరంబున కరుగుదెంచి కతిపయదినంబు లుండి చతురంగ
బలసమేతుండై యమరావతీపురంబునుంబోలిన యింద్ర
ప్రస్థపురంబునకుఁ జనుదెంచి యందు. ||212||

చ. అనిలతనూభవుండు దివిజాధిపనందనుఁడుం గవ్వ్ ముదం

బునఁ గొలువన్ మణిప్రకరభూషితసౌధమునందుఁ గామినీ
జనమృదుహస్తసంకలితచామరవీజనజాతవాతపో
తనికరలోలకుంతలుని ధర్మతనూజునిఁ గాంచె వేడుకన్. ॥213॥

ఆ. కని యుపాయనంబుగా మత్తకరులు మ
ణులు మృగేక్షణామణులుఁ దురంగ
రత్నములు సువర్ణరాసులుఁ బ్రేమ స
మర్పణంబు చేయ నతఁడు మెచ్చి. ॥214॥

క. ఆనరనాయకునకు స
న్మానం బొనరించి నవ్యమణిపీఠిక నా
సీనుం జేసి సురేశ్వర
సూనుని దెసఁ జూచి ధర్మజుఁడు గనుసన్నన్. ॥215॥

తే. ఈతఁ డేభూవిభుండు పే రేమి యిటకు
రాఁ బ్రయోజన మే మిది క్రమముతోడఁ
దెలియఁజెప్పుమటన్న నాదేవరాజ
తనయుఁ డిట్లని పల్కెఁ హస్తములు మొగిచి. ॥216॥

చ. అనఘవరేణ్య కుండినపురాధిపుఁ డితఁడు పేరిటన్ జతు
ర్ధనుఁ డసునాతఁ డేను మృగరాజి నణంపఁగ వేఁటఁ బోయియుం
డ నచటి కేగుదెంచి కపటంబునఁ బల్కెను న న్విరోధి యొ
క్కనృపుఁడు చంపఁబూనెఁ దగఁ గావు మటంచు మహార్తితోడుతన్. ॥217॥

తే. శరణుఁ జొచ్చినవారి రక్షణము సేయ
వలయు వీరులకని మదిఁ దలంచి కావఁ
బ్రతినఁ జేసితిఁ దదనంతరంబ శౌరి
వైరి యని చెప్పె నీతండు వసుమతీశ. ॥218॥

క. శ్రీవిభునితోడి నెయ్యము
భూవరుప్రాణంబు గాచు పూనికయును నా
కేవెరవునఁ గూడెడునని
దేవర కెఱిఁగింప నరుగుదెంచితి భీతిన్. ॥219॥

తే. నాప్రతిజ్ఞయు నితనిప్రాణములుఁ గావ
నేది తెరవగు నట్టి దూహించు మనుచుఁ
బాదములమీఁద వ్రాలు నప్పార్థుఁ జేరఁ
దిగిచి యిట్లని పల్కె యుధిష్ఠిరుండు. ॥220॥

మ. సకలోపాయవిశారదుండు నయశాస్త్రప్రౌఢుఁ డాయోధనో
త్సుకుఁ డుద్దండవిరోధిసంహరణదక్షుం డుగ్రశస్త్రాస్త్రజా
లకళావేది గిరీంద్రధీరుఁడు సరోల్లాసాత్మపంకేరుహుం
డకలంకుం డగుకృష్ణు నోర్వ నజదుర్గాధీశులున్ శక్తులే. ॥221॥

క. పోనీ శరణాగతికై
మేనులు హరి కొసఁగి కీర్తి మించి సురేంద్ర

శ్రీ నెగడెద మిది విడిచిన
హీనపుబ్రతు కేల రాజ్య మేటికి మనకున్. ||222||

తే. వాసవాత్మజ మును నీవు చేసినట్టి
ప్రతినయే మత్ప్రతిజ్ఞ యీరాజుఁ గాతు
ననుచుఁ దమ్ముని నూఱార్చి యమ్మహీశు
భయము మాన్పియు సంతోషభరితుఁ జేసె. ||223||

వ. ఇవ్విధంబున నమ్మహీపతి యగుచతుర్థనుభయం బుడిపి
యయ్యజాతశత్రుం డంతఃపురంబున కరిగె నని శుక
యోగీంద్రుం డిలావంతునకుఁ జెప్పినవిధం బెఱింగించిన
నటమీఁది వృత్తాంతం బేమని యడుగుటయు. ||224||

మ. అసికృత్తారినికాయకాయజబుధాధ్యక్షాత్మసంజాతభీ
మసఖోద్భూతసమాన మానవధరామందార, మందారము
ఖ్యసమస్తగ్రహదత్తరాజ్యబలభోగశ్రీయశోనిత్య, ని
త్య సమభ్యర్చితకృష్ణ! కృష్ణమకుమారా! మారజిత్ప్రాభవా! ||225||

క. ఉర్వీదేవసమూహా, శీర్వాదసమేధమానసింధురతురగా
ఖర్వశ్రీసంతానా, గర్వితరిపుహరణకరణకౌక్షేయకరా. ||226||

తోటకము. కరుణాకరమానస కమ్రయశః
పరిపూరితనిర్మలపద్మభవాం
డ రమారమణీమణినాథపదాం
బురుహద్వయపూజనపుణ్యనిధీ. ||227||

గద్యము. ఇది శ్రీమత్కౌండిన్యగోత్రపవిత్ర చరిగొండ తిమ్మ
నామాత్యపుత్త్ర సకలవిద్యాపారీణ శతఘంట సురత్రాణ
సుకవిజనవిధేయ ధర్మననామధేయప్రణీతం బయిన చిత్ర
భారతం బనుపురాణకథయందుఁ బంచమాశ్వాసము.

1. ధునీ
2. నెగడె నీప్రాంతమందు
3. ఖడ్గంబులు
4. నీహారపుండరీకాబ్జతార
5. దొఱంగఁజేయవే
6. గర్వించి పె
7. తో విడిపించినకన్యకావళిం

8. అలుకబు

9. తనువున నింతఁ గొల్పెడిని

10. నిల నోప నేమి యొనరింతును

11. యవ్వలరాజు పువ్వులవింటినారి

12. బెనఁగ దండను గామినిఁ జూచె నత్తఱిన్

13. గ్రోలి

14. లులుక

15. వత్సునిఁ

16. బాలవత్సాత్మ్ముఁడయి

17. జెలికా

18. వనరుహోద్భవునంతవాఁడు బాలకవత్స
ముల దాఁచి తనయంత మోసపోయె;
వాసవునంతటివాఁడును సంగర
స్థలమున నెదిరించి ధరణిఁ గూలె;
వేఁడిచూపఱియంతవాఁడు బాణాసుర
యుద్ధంబులోపల నోసరిల్లె;
వసుధాసుతునియంతవాఁడును సంగర
స్థలమున సేదిరించి ధరణిఁ గూలె;

19. ధరణిఁ దూలె

20. తరక్షకు

21. గూడి

22. నున్నాఁడు దైవ మని యాతనితోన్.

శ్రీరస్తు

చిత్రభారతము

షష్ఠాశ్వాసము

యువతీకరుణావీ
క్షాయతసంపద్విశేష హరి భూరుహ రా
ధేయ శశిదాన హరశో
భా యెన్ములపల్లి మాదయప్రభుపెద్దా. ‖1‖

వ. అవధరింపుము మృదుమధురవచనరచనాపరితోషితముని
జాతుం డగుసూతుండు హరికథాశ్రవణాహ్లాదు లగుశౌన
కాదులకు నిట్లనియె నయ్యాజాతశత్రుం డభ్యంతరమంది
రంబునకుం జని యంతవృత్తాంతంబును గుంతి, ద్రౌపదుల
కెఱింగించి భీమార్జుననకులసహదేవచతుర్దనసమేతుండై
నిజబలం బక్షౌహిణీద్వితయంబునం గొలువఁ గరినగరం
బున కరిగి తమతాత యగుభీష్మపాలికిఁ జని యతనికిం
బ్రణామం బాచరించి తదనుజ్ఞాపూర్వకంబుగా నుచితపీఠం
బునం గూర్చున్న యంత సహజసంభాషణంబు లాడుచు నా
దేవవ్రతుం డాధర్మనందనున కిట్లనియె. ‖2‖

తే. పాండవాగ్రజ యేమి నెపంబు గలిగెఁ
దమ్ములును నీవు నధికవేగమ్ముతోడ
నిచటి కేతేర నీమానవేశుఁ డెవ్వఁ
డీవిధంబంతయును నాకు నెఱుఁగఁ జెపుమ. ‖3‖

సీ. అనవుడు ధర్మనందనుఁడు గేలు మొగిడ్చి
యమ్మహాత్మునితోడ నర్జునుండు
వేఁటఁబోయినయట్టివిధమును గుండినా
ధీశుండు వచ్చి ప్రార్థించుటయును
నతనిఁ గావఁగఁబూని యనిమిషేశ్వరసూతి
ప్రతిన గావించినపద్ధతియును
దమ్మునిమాట యుద్ధతి మీఱఁ జెల్లింపఁ
నొడఁబడ్డచందంబు నుచితభంగిఁ
తే. దెలియఁజెప్పిన నాతండు కలఁకనొంది
వేఁడినిట్టూర్పు నిగిడించి విషమకార్య
మయ్యెఁ గృష్ణునితోడఁ గయ్యంబుకలిమి
ననుచుఁ జింతించి యిట్లను నతనితోడ. ‖4‖

శా. భద్రేభాయుతసత్త్వశాలి సమరప్రౌఢప్రతాపాఢ్యుఁ డ
చ్ఛిద్రప్రాభవుఁ డుగ్రవైరిదనుజశ్రేణీతమస్సూర్యకో
పోద్రేకుండు గుణౌఘభూషణుఁడు దానోపాయదక్షుండు ని
ర్ణిద్రుం డాఢ్యుఁడునైన శౌరి యనిలో నిల్వన్ హరుం డోపునే. ||5||

క. ఎక్కడి చతుర్ధనుం డిటు
ద్రెక్కొని యేతెంచెఁ బుండరీకాక్షునితో
నెక్కడి పోరాటము మన
కక్కట సమకూడె దైవమా యని మఱియున్. ||6||

క. ఇలఁ దనదు మేలుఁ గీడును
నలఘుమతిస్ఫురణఁ గరతలామలకముగాఁ
దెలియక [1]వెంగలితనమునఁ
బలికినఁ గీడొందు నెట్టి బలియునికైనన్. ||7||

మ. వనజాక్షున్ బలి వేఁడఁజేసె నల దేవజ్యేష్ఠశీర్షంబుఁ బో
నొనరించెన్ మరు రూపుమాపె నమరవ్రాతేశు నొంచెం దపో
ధను లెల్లం బ్రతివాసరంబును మదిం “దస్మై నమః కర్మణే”
యనుచు మ్రొక్కఁగ దాని గెల్వ మనశక్యంబా విచారించినన్. ||8||

క. కావలసిన యర్థంబులు
దైవప్రేరణము కతనఁ [2]దఱిఁ దామె యగున్
గావున నర్జును దూఱం
గా వల దీ రాజుఁ గావఁగాఁదగు మనకున్. ||9||

క. అని యాగంగానందనుఁ
డనిపిన ధర్మజుఁడు వేడ్క నవనీనాథుం
డునుఁ దమ్ములుఁ దోఁ జనుదే
ర నరిగె ధృతరాష్ట్రమందిరమునకు ననఘా. ||10||

వ. అదియు శరచ్చంద్రచంద్రికానూనప్రభాపటలచటులహీర
వారస్థగితహేమకుంభవిరాజితంబును బాలభానుభాను
విజృంభమాణమాణిక్యబద్ధసమిద్ధభిత్తిమనోహరంబును శుద్ధ
స్ఫటికఘటితప్రాంగణప్రదేశంబును నానావిధవిచిత్ర
వితానసంతానసముల్లసితోపరిభాగంబును ముక్తాఫలవల్లరీ
ప్రభాఝల్లరీతోరణాలంకృతంబును వివిధమణిగణరంగ
వల్లీవిలసితంబును నై సరోవరంబునుంబోలె రాజహంస
ధార్తరాష్ట్రనివాసం బై, హరికథావిలాసంబునుంబోలెఁ
గర్ణానందకరంబై, రాక్షసకృత్యంబునుంబోలె దుశ్శాసన
గౌరవం బై చండభానూదయంబునుంబోలెఁ దోషితపద్మినీ
మండలంబై యొప్పు నందు. ||11||

సీ. అంగ వంగ కళింగ బంగాళ నేపాళ
చోళ బర్బర సింధు మాళవాంధ్ర
భోట పానాట కాంభోజ మహారాష్ట్ర

సౌవీర ఘూర్జర సాల్వ మత్స్య
లాట కర్ణాట మాళవ కుంతల మగధ
సావంత యాముస యవన మద్ర
కొంకణ కేకయ టెంకణ హూణ కు
ళింద సౌరాష్ట్ర పుళింద పాండ్య
తే. కాశి కాశ్మీర నాట త్రిగర్తఘూట
భోట మలయాళ కోసల పుష్పితాది
భూపతులు దొరల్ మంత్రులు బుధులుఁ గొలువ
నోలగంబున ధృతరాష్ట్రుఁ డుండె వేడ్క. ||12||

తే. నిఖిలరాజన్యమౌళిమాణిక్యవిమల
కిరణనీరాజితాంఘ్రిపంకేరుహుండు
నిరుపమానంతసంతోషభరితుఁ డగుచు.
నిండుగొలువున దుర్యోధనుండు నుండె. ||13||

వ. అంత నయ్యాజాతశత్రుండును భీమాద్యనుజచతుష్టయం
బును జతుర్ధనుండును దోడరా దౌవారికులవలన నవసరం
బెఱింగినవాఁడై కొలువుకూటంబునకుం జని యయ్యాంబి
కేయునకు వందనం బాచరించి తనకు నెఱఁగిన దుర్యోధ
నాదికుమారులను దక్కిన రాజవరుల నాలింగనసంభా
షణాద్యుపచారంబులఁ గారవించి కనకపీఠికాసీనుండై
యందఱ నుచితాసనంబులఁ గూర్చుండ నియమించి తత్త
దుచితప్రకారంబున సంభావించుచున్న యవసరంబున
నచ్చతుర్దనుం డచ్చోఁకుఱేనికి నమస్కరించిన. ||14||

క. ఆనరనాయకుఁ గౌరవ
భూనాథుం డెత్తి ధర్మపుత్త్రునితో నీ
మానసపతి యెవ్వం డిట
రా నేమికతంబు గలిగెఁ గ్రమమునఁ జెపుమా. ||15||

క. నావుడు ధర్మజుఁ డక్కురు
భూవరునకు నెడ్డఁ గరుణ పొడమఁ బలికె నా
దేవవ్రతునకుఁ జెప్పిన
తేవన్ నరుపూన్కి రాజు డెప్పరముఁ దగన్. ||16||

వ. ఇట్లు దెలిపి. ||17||

తే. అర్జునుప్రతిజ్ఞతోఁగూడ నవనినాథ
యితనిఁ బాలింపు మిందుకై యిచట కేగు
చెంచినాఁ డిట్టి కర్జంబు దేవవాహి
నీసుతుఁడు వీనిఁ బ్రోవఁగనే తలంచె. ||18||

క. మీమనమున నిక్కార్యం
బేమని తలఁచితి రన నృరేంద్రుఁడు కృపతో
నీమనము గల్గియుండఁగ

నీమనుజేశ్వరునిఁ గావ నెంతనె నాలోన్. ‖19‖

వ. శకుని కర్ణ దుర్యోధన దుశ్శాసనులుఁ దమలో విచారించి
హర్షించి రందు శకుని ధర్మజున కిట్లనియె. ‖20‖

ఆ. ధర్మతనయ నీకుఁ దగునె బేలవుఁబోలె
వాఁడిఁ జేసి యిట్లు నేఁడు పలుక
యాదవేంద్రుసత్త్వమంతయు మన మెఱుఁం
గుదుముగాదె [3]గెలువఁగూడు ననిన. ‖21‖

వ. కర్ణుం డిట్లనియె. ‖22‖

ఉ. అర్జుననంతవాఁ డితని నాదరణంబునఁ గావఁబూనె నా
నిర్జరు లెల్ల వచ్చి ధరణీవరకోటులఁ గూడి విక్రమ
స్ఫూర్జితమూర్తులై యనికిఁ జొచ్చిన వీని వధింప శక్తులే
కర్జమునం దలుప నల కంజదళాక్షునిఁ జెప్ప నేటికిన్. ‖23‖

వ. అనిన దుర్యోధనుం డిట్లనియె. ‖24‖

మ. వనజాక్షుండన నెంత చాపగురుఁ డశ్వత్థామయున్ గౌతముం
డును మీ రేవురు నేను బాహ్లికుఁడుఁ గర్ణుండున్ మదీయానుజుల్
ఘను లీరాజులు భీమజాద్యసురులున్ గంగాసుతుం డాదిగా
మనసైన్యంబులు గూడి పొల్చిన రణక్ష్మామండలి న్నిల్చునే. ‖25‖

వ. అని మఱియు వీరాలాపంబు లాడి శరణాగతుండగు నీ
చతుర్ధనుం గావంబూనిన యర్జునుప్రతిజ్ఞ[4]తోన నడరు
నని నిశ్చయంబుగాఁ బల్కిన యనంతరంబ దుశ్శాసనుం
డిట్లనియె. ‖26‖

వ. మనము సమస్తభూవరసమాజము సేనలతోడఁ గూడి రాఁ
బనుపుద మంత నాధరణిపాలురు వచ్చిన సైన్యరాజితోఁ
గినుక దలిర్ప ద్వారవతికిం జని వేడెలు వెట్టి యాచతు
ర్ధనునిభయంబుఁ బాపుదము దానవసంహరుఁ బాఱఁ
దోలుచున్. ‖27‖

వ. నావుడు నాదుష్టచతుష్టయంబు నాలోకించి యుధిష్ఠిరుం
డిట్లనియె మనము సకలరాజన్యుల రావించి శ్రీకృష్ణుని
తలఁపుఁ దెలియ నొక్కదూతం బంపి యక్కార్యంబుఁ దెలిసి
చేయవలయుచందంబునఁ జేయుదము గాంగేయుం డిబ్భంగి
నిశ్చయించుననినఁ దక్కినవార లెల్ల నట్లకాక యని రంత
నంతవృత్తాంతంబు విని యశేషరాజన్యలోకంబును నిజ
సైన్యసమేతంబుగా రాఁబనిచి పాండవేయుల నిజనివాసం
బున కనిచి చతుర్ధనున కొక్కహర్మ్యంబు [5]విడిది యొసంగ
నియమించి దుర్యోధనాదులను దక్కిన భృత్యామాత్య
వర్గంబును వీడు కొలిపి కొలువు చాలించి యయ్యాంబి
కేయుండు సంజయుకరం బూఁతగాఁ గొని విదురుండును

దోడరా నభ్యంతరమందిరంబున కరిగె నంత నానాదేశా
ధీశులు తమతమచతురంగబలంబులతో హస్తిపురికి రాఁ
దొడంగి రందు. ||28||

ఉ. భండనభీమవిక్రముఁడు బాణకళానిపుణుండు మత్తవే
దండఘటాతురంగమరథప్రకరంబులతోడ మత్స్యభూ
మండలనాథుఁడైన యరిమానవిభంజనశాలి యావిరా
టుం డరుదెంచె సంగరపటుత్వమునం గురురాజువీటికిన్. ||29||

ఉ. సింధురబంధురాశ్వరథసేవితుఁడై చనుదెంచి సన్నభ
స్సింధురమానుజాతసురసింధురపాండురకీర్తి వేడుకన్
సింధువిభుండు సైంధవుఁ డసిప్రముఖాయుధదీక్షితుండు ద
ర్పాంధుఁడు యుద్ధరంగనిహతాహితవీరుఁ డుదారమూర్తియై. ||30||

క. విందానువిందు లఖిలా
రిందము లుగ్రాహవసుపరిశ్రమసేనా
బృందముతో వచ్చిరి యా
నందం బెసఁగంగ హస్తినాపురమునకున్. ||31||

క. మత్తగజదానధారా
యత్తభ్రమరీవితానహారిస్వనముల్
చిత్తమున మెచ్చుచున్ భగ
దత్తుం డేతెంచె గబ్బితన మేర్పడఁగన్. ||32||

క. క్ష్వేడాకంపితకూర్మ
క్రోడదిశాకుంభిగోత్ర గోత్రమరుద్బ్భ
గ్రాడంబుధియై సమర
క్రీడారతి మీఱ ధృష్టకేతుఁడు వచ్చెన్. ||33||

తే. దర్పితారాతి రాజకాంతాకుచాగ్ర
హారిహారగుళుచ్ఛసంహరణచణకృ
పాణభూషితనిష్ఠురపాణి యగుచు
సేనతో గూడ నాసుదక్షిణుడు వచ్చె. ||34||

క. నిజకరిహరిరథసుభట
వ్రజపాదోద్ధూతభూపరాగపిహిత నీ
రజహితులై కేకయు ల
క్కజముగఁ జనుదెంచి రపుడు గరిపురమునకున్. ||35||

క. అక్షీణ నిజమహాశుగ
లక్షీకృతవైరి నృపకలాపశరీరుం
డక్షౌహిణితోఁ బాంచా
లక్షోణీశ్వరుఁడు సుతు లలమిరా వచ్చెన్. ||36||

శా. చండాయోధనకల్యుఁ డున్నతభుజాచంచద్గదాదండమా
ర్తాండప్రోద్భవతుల్యుఁ డుగ్రరిపువీరస్వాంతశల్యుండు శ

ల్యం డక్షౌహిణి తన్నుఁ గొల్వఁగ జయోద్యోగంబుతో వచ్చె ను
ద్దండప్రక్రియ మించ నచ్చటికిఁ బాతాళక్షమాధీశ్వరా. ॥37॥

శా. రక్షోనాథశిఖావతంసము సమగ్రప్రాభవుం డుగ్రయు
ద్ధక్షోణీతలభీష్మమూర్తి రిపుకాంతాకంఠసూత్రచ్ఛిదా
దక్షాక్షుద్రకుఠారహస్తుఁడు సముద్యత్క్రోధధూమధ్వజుం
డక్షీణోద్ధతి వచ్చె భీమజుఁడు దా నక్షౌహిణీయుక్తుఁడై. ॥38॥

శా. అంగాధీశుఁడు చోళవల్లభుఁడు పాండ్యక్ష్మాతలేంద్రుండు కా
ళింగుం డాంధ్రవసుంధరాధిపతి పౌళిందుండు నేపాళుఁడున్
బంగాళేశుఁడు మాళవక్షితిపుఁడున్ బానాటనాథుండు న
వ్వంగక్షోణీవిభుండు నాదిగ జగద్వంద్యుల్ నృపుల్ వేడ్కతోన్. ॥39॥

వ. అరుగుదెంచిరి మఱియు మాహిష్మతీపతి యగునీలుండును
విదర్భాధీశ్వరుం డగురుక్మియును మొదలుగాఁగల నానా
దేశాగతరాజన్యులు పదునాలుగక్షౌహిణులతోడం గూడి
చనుదెంచిన ధృతరాష్ట్రానుమతంబున దుశ్శాసనాదిధార్త
రాష్ట్రులు తమతనుమూలబలంబు [6]రెండక్షౌహిణులు కొలువ
రథాధిరూఢులై యెదురుచని యారాజసమూహంబుఁ
దోడ్కొని హస్తిపురంబునకు వచ్చి యయ్యైతావుల విడియ
నియమించిన వారలకు నప్పురంబునుం దన్మహోద్యాన
ప్రాంగణప్రదేశంబునుఁ బట్టుచాలక క్రిక్కిఱిసి యుండె
నంత. ॥40॥

తే. పాండవులుఁ గౌరవులు సర్వపార్థివులును
హస్తిపురమునఁ గూడుట యాప్తచరులు
దనకు వినిపింపఁ గృష్ణుఁ డుద్ధవునిఁ బిలువ
నంపి యాతనితోడ నిట్లనుచుఁ బలికె. ॥41॥

క. కలియును నూనెయు బలె మును
గలయక క్షీరోదకముల కరణిం గౌంతే
యులుఁ గౌరవు లిపు డెనసి స
కలనృపులను గూర్చినారు కరినగరమునన్. ॥42॥

వ. అందు. ॥43॥

తే. పాండవులు నాకు నొక్కింతపనియుఁ జెప్పి
కాని చేయరు నేఁ డిట్టికార్య మెత్తి
యెఱుఁగ వినిపింప రిందుల కేనెపంబొ
చిత్ర మయ్యెడి బుద్ధి నీక్షించి చెపుము. ॥44॥

వ. అనవుడుఁ గృష్ణున కుద్ధవుం డిట్లనియె. ॥45॥

తే. మనము బంధుల మీధరామండలమునఁ
గలుగు నృపులును వారినే కలిసినారు
రిపుఁ డొకండును లేఁడు తర్కించి చూడ

నింక నొకమాట వినుమని యిట్టు లనియె. ॥46॥

సీ. ఈధృతరాష్ట్రుపై నాధృతరాష్ట్రుఁడు
వచ్చెనో పన్నగ[7]వైరిఁ గూడి
యీరాజరాజుపై నారాజరా జెత్తి
యరుదెంచెనో యక్షు లలమికొలువ
నీధర్మరాజుపై నాధర్మరా జెత్తి
వచ్చెనో కింకరావళులఁ గూడి
యీధనంజయునిపై నాధనంజయుఁ డెత్తి
వచ్చెనో ధర వడవడ వడంక
తే. నాత్మఁ బెనగొన్న సామ్యపుటలుక గలుగు
కతనఁ గాకున్న వీర లీకరణి గూడఁ
గారణం లేమి యచటి కొక్కరునిఁ బంచి
తెలియఁ దగు నిది వసుదేవతనయ. ॥47॥

వ. అనిన నయ్యాదవోత్తముండు త్రికాలవేది యయ్యును
రాజధర్మం బవలంబించి యక్రూరునిం బిలిపించి యతనితో
నిట్లని యానతిచ్చె. ॥48॥

క. పాండవులుఁ గౌరవులు వే
దండపురమ్మున సమస్తధరణీశుల ను
ద్దండతఁ గూరిచిరఁట యా
దండునకుంబోయి ధర్మతనయాదులతోన్. ॥49॥

క. మనసేమముఁ జెప్పి నయం
బున వారివిధంబు స[8]ర్వముం దెలిసి రయం
బున రమ్మని యనుప నతఁడు
చనియె రథారూఢుఁడై గజపురమునకున్. ॥50॥

వ. చని యతఁడు తత్పురోపవనప్రాంగణప్రదేశంబునఁ గ్రందు
కొనియున్న సకలసైన్యంబుల నున్నతప్రాకారగోపురాట్టా
లకప్రాసాదంబులం గనుంగొనుచు నరిగి యరిగి రాజమం
దిరద్వారంబున రథావతరణంబుఁ జేసి దౌవారికులచేతఁ
దనరాక యాంబికేయున కెఱింగించి తదనుజ్ఞాతుండై సభా
మంటపంబునకుం బోయి యచ్చట గాంగేయబాహ్లికసోమ
దత్తాదిజ్ఞాతులును, ద్రోణకృపాశ్వత్థామాదిమహావీరు
లును, యుధిష్ఠిరాదిపాండవేయులును, సుయోధనాది
కుమారవర్గంబును ద్రుపదసౌబలసైంధవాదిబంధువులును
మత్స్య మద్ర మగధ మాళవ నేపాళ చోళ టెంకణ
కొంకణ కోసల కుకుర కురు కరూశాది నానాదేశా
గతరాజవరులును విదురసంజయులుం గొలువ ననర్ఘ్య
మణిమయసింహాసనాసీనుండై పేరోలగంబున్న వైచిత్ర
వీర్యునకుఁ బ్రణామం బాచరించి గాంగేయద్రోణాదులకు
నమస్కరించి తనకు నభివందనం బాచరించిన కౌంతేయ
గాంధారేయాదుల నాలింగనంబు గావించి తక్కినవారల

చేత సంభావితుండై యంతకమున్న యొక్కయింతిచేతఁ
దనకని పెట్టించినకనకపీఠంబునఁ గూర్చుండి కుశలపూర్వ
కంబుగాఁ దత్తదుచితప్రకారంబున వినోదాలాపంబు లాడు
చున్నక్రూరునకు నజాతశత్రుం డిట్లనియె. ||51||

క. క్రూరుఁడవుగాని నెపమున
సారససంభవుఁడు నీకు సార్థకముగ న
క్రూరుం డని పే రొసఁగెను
శ్రీరమణపదాంబుజాతచింతనహృదయా. ||52||

మ. హరికిన్ సేమమె సీరికి న్ముదమె సాత్యక్యాదితత్సోదరుల్
పరిణామంబున నున్నవారె శుకుఁడున్ బ్రద్యుమ్నుఁడున్ సాంబుఁడున్
దరుఁడున్ మోదముతోఁ జెలంగుదురె యోధశ్రేణికిన్ లెస్సయే
తరుణీసంఘము సంతసం బొదవ నిత్యశ్రీల వర్తిల్లునే. ||53||

క. అనఘా నీ వనిశంబును
వనజాక్షునిసేవఁ జేయువాఁడవు నెయ్యం
బున నొక్కవేళను దలం
చునె మముం గృష్ణుఁడు దయసొంపున ననుడున్. ||54||

తే. ఆయుధిష్ఠురుతోడ నిట్లనియె గాంది
నీతనూజుండు తననేర్పు నెగడఁ గృష్ణు
నకును మీకును భేద మున్నదె యతండు
మిమ్ము నేప్రొద్దుఁ దలఁచు నర్మిలి దలిర్ప. ||55||

వ. అనవుడు నయ్యజాతశత్రుండు సంతసంబునం బొంది మహాత్మా
భవదాగమనంబునకుం గారణం బెయ్యది యనిన నక్రూరుం
డి ట్లనియె. ||56||

ఉ. మీరును ధార్తరాష్ట్రులును మించినవైరము దక్కి క్షీరమున్
నీరముఁబోలె నేకముగ నెమ్మిఁ జరించుట రాజవాహినీ
వారముతోడ నిచ్చటికి వచ్చుటయుం దనుజాంతకుండు దాఁ
జారులచే నెఱింగి కడుసంతస మొందెఁ బృథాసుతాగ్రణీ. ||57||

వ. ఇత్తెఱంగున మీవృత్తాంతంబు విన్నవాఁడై యావెన్నుండు
నన్నుం బిలిపించి యిట్లని యానతిచ్చె. ||58||

క. నీ వచటి కరిగి యేమిటి
కై వచ్చిరొ వారిజాడ లరసి వియద్గం
గావరనందనుఁ బొడఁగని
యావాసవిఁ జూచి యడుగుమని న న్ననిచెన్. ||59||

వ. ఏ నమ్మహానుభావుని యానతి శిరంబున నిడుకొని యరుగు
దెంచితి మీార లపారసేనాసమేతుల రయి యిప్పట్టణంబున
నెట్టకేలకుంగూడఁ గతం బెయ్యదియని యడుగ నందు
లకు నయ్యుధిష్ఠిరుండును దక్కినవారలును మిన్నకయున్న

యంతన గాందినేయునకుఁ గాంధారేయాగ్రజుం డిట్ల
నియె. ||60||

సీ. అనఘాత్ముఁ డీచతుర్ధనుఁడు దివ్యహయంబు
నెక్కి యాకసమున నేగుదేర
నాఘోటకాస్యంబునం దుద్భవించిన
నురువు మారుతముచేఁ దొరిఁగి యమున
లోనున్న తనదుకేల్దోయిలోఁ బడఁగ నా
కృష్ణుండు నెలకు హరింతు ననుడు
విని భయంబునఁ దన వెన్నుఁ జొచ్చిన వీని
గాండీవి కరుణతోఁ గావఁబూనెఁ
తే. గాన శరణొందువానిరక్షణముకొఱకు
నేము సేనలతోఁ గూడి యిచట నుంట
నెపములేని ప్రతిజ్ఞ మాన్పించుటొండె
దేజ మొప్పంగ నితని సాధించుటొండె. ||61||

క. పని యిదియె మాకు నిప్పుడు
విను మయ్యాదవుఁడు ప్రతిన విడిచి యతనిఁ దా
మనుచుట మంచిది లేదా
తనబలిమియు మాబలంబుఁ దానే యెఱుఁగున్. ||62||

శా. ద్రోణాచార్యుఁడు భీష్ముఁడుం గృపుఁడుఁ గర్ణుం డర్జునుండున్ జగ
త్ప్రాణాత్మోద్భవధర్మజుల్ గవలు నాహైడింబుఁడున్ ద్రౌణియున్
క్షోణీనాథులుఁ బోరనిల్వఁగ బిడౌజుండో యజుండో [9]కడున్
వేణుధ్వానముఁ జేసి [10]గొల్లసతులన్ వేఁగూడుటో కయ్యముల్. ||63||

వ. కావున బహుశాస్త్రజ్ఞుండవగు నీవు మీకృష్ణునకు బుద్ధిఁ
జెప్పి యా చతుర్ధనుఁ జంపెదనన్న ప్రతిన మాన్పించు
మనవుడు నక్రూరుం డతని కిట్లనియె. ||64||

తే. రాజ్యగర్వంబు పెంపున రాజరాజ
మీఁదు గానక యాడితి మిన్న కీవు
సత్యసంకల్పుఁడైన యాచక్రపాణి
ప్రతిన మాన్పెదనని పూన బ్రహ్మతరమె. ||65||

చ. సురల జయించి దేవపురి చూఱలుపట్టి సమస్తలోకములో
పొరిఁబొరినేర్చు నయ్యసురపుంగవకోటుల మాటమాత్రలో
శరములపాలు చేసి దివిషద్వరుబెల్ల నుతింపఁబొల్చు నా
హరికిని మీకు హస్తిమశకాంతర మారసి చూడ నెమ్మెయిన్. ||66||

వ. మఱియును. ||67||

సీ. కల్పాంతశిఖకల్ప[11]కాళియఫణములఁ
జిదమిదగా మట్టి మద మడంచె
సత్వనిర్జితదిశాసామజశ్రేష్ఠంబుఁ
గువలయాపీడంబు నవనిఁ గూల్చె

విశ్వలోకాప్రతివీరుఁ జాణూరుని
బాహుయుద్ధంబునఁ బట్టి చంపె
బంధురబలు జరాసంధుఁ బద్నెనిమిది
మాఱులు రణభూమిఁ బాఱఁదోలె
తే. నరకమురదైత్యనాథుల నఱకివైచెఁ
బారిజాతంబుఁ గొని యింద్రు భంగపఱచె
బలితనముతోడఁ బురహరుఁ గలన నోర్చె
నడ్డ మెవ్వాఁడు గలిగె బ్రహ్మాండమునను. ||68||

క. పగ యావిభుతోఁ [12]గైకొనఁ
దగదని తెలుపంగ ననికిఁ దార్కొనితిర యేన్
దగరు గిరిఁ బూని తనతల
పగులఁగఁ దాఁకుటయె గాదె పరికింపంగన్. ||69||

క. కావున మీరందఱు నీ
భూవల్లభుఁ దోడుకొని ప్రభుత్వముతో మా
శ్రీవనితాధిపపదరా
జీవంబులు శరణుఁ జొరుఁడు చేకొను మిమ్మున్. ||70||

వ. అనుడు నా సుయోధనుండు కోపోద్దీపితమానసుండై
యక్రూరున కిట్లనియె. ||71||

శా. ఏమేమీ హరి శూరుఁ డంటి నిజమౌనే యాజరాసంధుఁ డు
ద్ధామప్రక్రియఁ జుట్టికొన్నఁ బురమున్ దర్పంబు డించెన్ సమి
త్సీమం దాయవనుండు ద్రోల గుహఁ జొచ్చెన్ జూడఁగా నిన్నఁ గా
దా ముంజేతుల కంకణంబులకు నద్దం బేల యక్రూరకా. ||72||

వ. అనవుడు నతం డాసుయోధను నలక్ష్యంబుఁ జేసి యుత్తరం
బియ్యక భీష్ము నుద్దేశించి మహానుభావా యితండు మదాం
ధుండు గావున నవ్వీరాగ్రేసరు ప్రభావం బెఱుంగక యా
డెడు శతానందశతంబును సక్రందనసహస్రంబునునైన నా
నందకధరుండు క్రుద్ధుండై చూచిన యుద్ధంబున నిలువ
సమర్థంబులే కావున మీ రెఱుంగని యర్థంబు లే దా హరి
తోడి యాయోధనంబు మాని శరణాగతులై మనుం
డనవుడు మాఱుత్తరం బియ్యం డయ్యె నంత నక్రూరుం
డక్కౌంతేయుల నుపలక్షించి యిట్లనియె. ||73||

ఉ. నూనియతోడి కప్పురపునుగ్గుతెఱంగున ధార్తరాష్ట్రసం
తానముఁ గూడి మీరు విబుధస్తవనీయచరిత్రు లయ్యు స
న్మానవిహీనులై దురభిమానముఁ జెంది చరింపనేల మీ
మానసవీథిఁ జూడుఁ డిది మంచిదొ కృష్ణునిపొందు మంచిదో. ||74||

క. హరి మీకుఁ బ్రాణబంధువు
గురువున్ సచివుండు రక్షకుఁడునై మిమ్మే
వురఁ గూర్మి నెల్లవేళల

నరయుచు రక్షించినందుకా యిది దలఁపన్. ||75||

వ. ధార్తరాష్ట్రులు సహజశాత్రవులయ్యు మిత్రభేదంబుకొఱకు
మిమ్ముఁ బొదివినా రింతియెకాని నిక్కువంబగు మక్కువఁ
గాదు కృష్ణుండు మీమీఁద దయదప్పి నప్పు డఖిలరాజ్యం
బునుం జేకొనందలంచినారు గావున నీ నృపకీటకంబుఁ
జేపట్టి శార్ఙ్గి తోఁ గపటంబు సేయుట కర్జంబు గాదని యర్జు
నున కిట్లనియె. ||76||

క. [13]విరసింపఁ దాతతనయునిఁ
బొరిగొను కృష్ణునకు నితరుఁ బొరిగొను టరుదా
మఱఁది వనుచనవు మానుము
హరిశరణముఁ జొరుము భద్రమయ్యెడుఁ బార్థా. ||77||

వ. అనిన నయ్యక్రూరునకు నతం డిట్లనియెఁ గృహీతపరి
త్యాగంబు సేయరామి నెఱుంగవే సర్వభూతాంతర్యామి
యగు నప్పరమేశ్వరుం డేమి సేసినఁ జేయుంగాత మనియెఁ
దదనంతరంబ యుధిష్ఠిరాదు లతనితో మా విన్నపంబుగా
రమావల్లభునకు నెఱింగింపుమని యథోచితవచనంబులు
కొన్ని పల్కి యే మతని సమ్ముఖంబునకు నొక బుద్ధిమంతు
నంపి సర్వంబు విన్నపంబుఁ జేయించిన యటమీఁదఁ గావల
సిన యర్థం బయ్యెడునని వినయపూర్వకంబుగా ననిపిన
నయ్యక్రూరుండు రథారోహణంబుఁ జేసి రయంబున ద్వా
రకానగరంబునకుం జని. ||78||

క. తనరాక యొక్కవేత్రధ
రునిచేఁ [14]జెప్పంప విని యరుగుదేరంబం
చినఁ జని సోదరులును నం
దనులుఁ గొలువనున్న మురమథనుఁ గని మ్రొక్కెన్. ||79||

వ. ఇ ట్లమ్మురాంతకునకు నమస్కరించి యతని యనుమతి నొక్క
సువర్ణపీఠంబునం గూర్చున్నయవసరంబున నవ్విభుం
డచ్చటివృత్తాంతం బేమని యడిగిన నతం డిట్లను దేవా,
భవదనుజ్ఞాతుండనై కరినగరంబున కరిగి యచ్చట నాంబి
కేయు పేరోలగంబునకుం జని యాతని యాదరణంబున
నొక్కపీఠిక నాసీనుండనై యుచితాలాపంబు లాడుచున్న
యంత నయ్యాజాతశత్రుం డిచ్చటి యోగక్షేమం బడిగిన
నే నందుల కుత్తరం బిచ్చి వారిపరిణామం బడిగి వారణ
పురంబున మాతంగశతాంగవీరభటసంఘంబులతో నానా
రాజవరులు కూడియున్న కారణం బెయ్యది యన నయ్యుధి
ష్ఠిరుం డూరకున్న పదంపడి దుర్యోధనుండు శరణాగతుం
డైన యీచతుర్థనుం గాచెదనని మావిజయుండు పలికిన
నేము వీరలతోడం గూడియున్నవారము కృష్ణుం డీ
చతుర్థనజననాయకుఁ జంపెదనన్న ప్రతిన మానుట [15]మేలు
లేదా యటమీఁదఁ దానే యెఱుంగునని యివి యాది

గాఁగల యనుచితవచనంబులు పల్కినం దగిన యుత్తరం.
బిచ్చి యతని లక్ష్యంబు సేయక భీష్మాదులతోఁ దత్తత్ప్రకా
రంబుల వెన్ను చూపి కొన్నిమాట లాడి యాప్రజ్ఞాచక్షు
నకుం జెప్పి యే నరుగుదెంచునవసరంబున ధర్మజభీమార్జు
నులు దమమాటలుగా భవత్సన్నిధానంబున విన్నపంబు
సేయుమని నాతో ననినతెఱం గెఱింగించిన నవధరింపు
మందు ధర్మజుం డిట్లనియె. ||80||

చ. కమలదళాక్ష, మీజనకు గాదిలిసోదరి మాకుఁ దల్లి భా
వమునఁ దలంచినన్ నెనరువారము వెండియు దేవరందుఁ గూ
రిమి గలయట్టిభక్తులము ప్రీతిమెయిం గరుణింపు సర్వభూ
రమణులలోన నెయ్యపుమఱందికి నీచన వియ్యఁ జెల్లదే. ||81||

చ. వలపరిమూపుగో దివిజవల్లభునిం దెగఁ జూచి వైరులన్
గెలువఁగఁ జేసి శుభ్రతరకీర్తి దిశావళి నించి యింతగా
మెలసితి వీవ యిప్పు డొకమేదినిఱేనికి విరోధివై
నలఁచిన నవ్వరే సురగణంబులు మానవనాథకోటులున్. ||82||

వ. అనుడు భీముం డిట్లనియె. ||83||

చ. వెఱపున ధర్మనందనుఁడు [16]విన్నప మాడుట గాదు బాంధవం
బరిగెడునో యటంచుఁ దెగనాడకయుండుట గాని యర్జునుం
డఱిముఱిఁ గాచినట్టి మనుజాధిపుఁ బైకొని బ్రహ్మరుద్రు లే
డ్తెఱఁ జనుదెంచిరేనియు వధింపఁగనోపుదురే తలంపఁగన్. ||84||

క. కావున నీ కుండినపతిఁ
గావు నయం బెసఁగ నట్లు గాదా నన్నున్
దేవేంద్రనందనుని వసు
దేవతనయ! చూచి యెఱుఁగుదేకద యనుమీ. ||85||

వ. అనిన యనంతరం బర్జునుం డిట్లనియె. ||86||

చ. నిను మనఘాత్మ నన్ను నరవిందదళేక్షణుఁ డింతవానిఁగాఁ
బెనిచె నటైన నీనృపతి భీతిలి చేరినఁ గాచినాఁడ నీ
తనికయి చచ్చుటొండె రణధారుణిలో గెలుపొండె మేలుగా
కని వినిపింపునీమీ కొలువునందు బలాదు లెఱుంగునట్లుగన్. ||87||

వ. అని పలికె నంత భీష్మాదులెల్ల దేవరసముఖంబునకు నొక
బుద్ధిమంతు నంపెదమని న న్నంపిన నేనుం జనుదెంచితినని
విన్నవించిన నయ్యరవిందనయనుండు గించిదరుణితలోచ
నుండై కొలువు గలయం గనుంగొని. ||88||

చ. వినఁ గడుఁజోద్య మయ్యెఁ బృథివీవరకోటులతోడఁ గూడి నేఁ
గినిసిన కుండినేశ్వరునిఁ గ్రీడియె కావఁగఁ [17]బూనె నట్టె యే
మనఁగలవార మన్న ముసలాయుధుఁ డాలము సేయఁబూనెఁ జే
పనిగుడ మార సాంబకృతవర్ములు నవ్విరి గేలిఁ బెట్టుచున్. ||89||

వ. మఱియుఁ దక్కినవారెల్లను వీరాలాపంబు లాడుచుండి
రంత నిక్కడ ధృతరాష్ట్రుండు విదురసంజయులతోఁ గూడఁ
గర్జంబు దప్పెనని కటకటంపడి కొండొక చింతించి కుంతీ
తనయాగ్రజు నుద్దేశించి యిట్లనియె. ॥90॥

శా. అక్రూరుం డరుదెంచి యీకొలువులో నత్యంతవాక్ప్రౌఢి నా
చక్రిన్ సంగరకేళి గెల్వఁగ సరోజాతోద్భవుల్ నూర్వురున్
శక్రుల్ వేవురునైన నోపరనె నాచందంబు నిక్కంబు యు
ద్ధక్రీడ న్మన మెంత నీకు నయశాస్త్రప్రక్రియం జెప్పెదన్. ॥91॥

చ. వినయవివేకభూషణుఁ బ్రవీణుఁ గులీనుఁ బరేంగితజ్ఞు స
త్యనిరతు బుద్ధిమంతు నుచితప్రదుఁ గార్యదురంధరున్ గృపా
త్ము నతిగుణాకరున్ బతిహితున్ జననాథుఁడు రాయబారిఁ జే
సిన నతఁ డెట్టులైన ఫలసిద్ధిఁగఁ జేయు సమస్తకృత్యముల్. ॥92॥

వ. కావున నిట్టిగుణంబులు గలవాని నయ్యాదవవల్లభుపాలికిం
బెట్టి పంపుదమనుడు వల్లెయని కౌంతేయాగ్రజుండు తనతో
విచారింప శంతనుతనయుం డిట్లనియె. ॥93॥

క. దేవాజేయుఁడు బలముస
దేవాచార్యుండు నీతి ధీరత్వమునన్
దేవాచలంబు మన సహ
దేవుండని బుద్ధిఁ దెలిసిలిన్ ధర్మసుతా. ॥94॥

క. అని యెఱిఁగించిన యమునం
దనుఁ డప్పుడు పిలిచి నకులుతమ్ముని నాశాం
తనవుని ముందఱ [18]నిడ నా
తనితో [19]నతఁ డిట్టులనె నుదారప్రౌఢిన్. ॥95॥

తే. వత్స! నీనేర్పు మీఱ నవ్వాసుదేవు
నకును నెఱిఁగింపుమని వచనములు కొన్ని
చెప్ప నవియును గురు యుధిష్ఠిర వృకోద
రార్జునాదులమాటల నాత్మ నిలిపి. ॥96॥

వ. అందఱచేత ననుజ్ఞాతుండై యరుగ ధర్మజుండు తిరుగం
బిలిపించి యిట్లనియె. ॥97॥

క. సహదేవ! నీవచనముల
కు హలాయుధకృష్ణసాత్యకులుఁ బ్రద్యుమ్నా
శ్రీహరికుమారులు నతికుపి
తహృదయులై పల్కినను బెదరకుము తాల్మిన్. ॥98॥

వ. అని బుద్ధి చెప్పి యనిపిన రథారూఢుండై మితపరిజనం
బులు గొలువ ద్వారవతీపురంబునకుం బోయి రాజమార్గం
బునఁ దత్తద్విశేషంబు లీక్షించుచుఁ జని చని పెనుమొగ
సాలఁ దఱిసి రథంబు డిగ్గి ద్వారపాలకులచేతఁ దనరాక

విన్నపంబు సేయించి తదనుజ్ఞాపూర్వకంబుగా నాస్థాన
మంటపంబునకుం జని. ||99||

సీ. కనియెఁ బద్మదళాక్షుఁ గౌస్తుభమణివక్షు
శ్యామలదేహు నాజానుబాహుఁ
గాంచనకౌశేయుఁ గాంతావిధేయు గం
ధర్వకోటివిలాసు నవ్యహాసు
బ్రహ్మాండధౌరేయు బ్రహ్మానుసంధేయు
దనుజారికరణు దేవనుతచరణు
జలజాప్తనుతతేజు సకలయాదవరాజు
భక్తమందారు శోభనవిహారు
తే. సకలదైవతమౌళిరత్నకిరణప్ర
చయవిభూషితపదనీరజాతు భువన
రాజిజనిహేతు నభ్రగరాజకేతు
శ్రీవధూటీమనస్సంచరిష్ణుఁ గృష్ణు. ||100||

వ. కని కృతాప్రణాముండై నిలిచిన నతని నుచితప్రకారం
బున సంభావించి భద్రాసనాసీనుం గావించి యిట్లని యాన
తిచ్చె. ||101||

మ. ముదమే యత్తకు ధర్మరాజునకు సమ్మోదంబె భీముండు స
మ్మదలీల న్విహరించునే కుశలమే మత్ప్రాణమై పొల్చు నా
త్రిదశాధీశ్వరసూతికిన్ నకులుఁడుం బ్రీతాత్ముఁడే సౌఖ్యసం
పదఁ బాంచాలి మెలంగునే పరిజనుల్ భవ్యాత్ములే యెప్పుడున్. ||102||

చ. అనవుడు మాద్రిపట్టి వినయంబున నిట్లని పల్కె దేవకీ
తనయ! భవత్కృపామహిమ తల్లివిధంబునఁ బ్రోవఁగా ముదం
బ నెగడుఁగాక మాకును విపన్నత గల్గునె కుంతిదేవియు
న్వినుత చరిత్ర ద్రౌపదియు నిండినవేడ్క జరింతు రెంతయున్. ||103||

వ. నావుడుఁ గృష్ణుండు సంతసిల్లి సహదేవునిం జూచి ప్రొద్దు
గ్రుంకుచున్నయది రేపకడ సహసంభాషణం బయ్యెడుఁ
బథశ్రాంతి దీఱ విశ్రమింపుమని యొక్కభర్మప్రాసాదంబున
విడియ నియమించి వీడుకొలిపి యప్పుడు గొలువు సాలించి
తాను నభ్యంతరమందిరంబున కరిగె నంత. ||104||

క. కమలినిఁ బుష్పిణిఁ గరముల
నిమురుటకు న్మఱియు వారుణీపరిచయదో
షమునకు రవి ప్రాయశ్చి
త్త మొనర్చుకొనెనన నపరధరముచరిఁ బడెన్. ||105||

తే. ఎన్నఁడును బగలును వేఁడి యెడలనట్టి
భానుఁ గని బ్రహ్మ కోపించి వానిసీమఁ
గువలయాప్తున కీయఁ జిగురునఁ దోర
ణ మొనరించె నన సాంధ్యరాగము దనర్చె. ||106||

క. సగపాలు సాంధ్యరాగము
నిగిడినఁ గెంజాయఁ దనరి నెఱచీఁకటిచే
సగపాలు నలుపు నొందుచు
గగనము గురివెందగింజకైవడిఁ బొల్చెన్. ||107||

తే. చలివెలుంగులఱేఁడు రేచాను నిపుడు
పెండ్లియాడెడునంచు సంప్రీతి వేల్పు
ముద్దియలు పెట్టు ముత్యాలముగ్గు లనఁగ
గగనతలమున నిండి చుక్కలు వెలింగె. ||108||

సీ. సంధ్యాంగనామనోజ్ఞవినీలవేణికా
భారప్రభాకదంబం బనంగ
గగనభాగశరావకంజాతహితదీప
సంజాతసాంద్రకజ్జల మనంగఁ
బరధనాహరణతత్పరపశ్యతోహర
గణనియుక్తాదృశ్యకరణి యనఁగ
నఖిలనిర్మలపదార్థావబోధక్రియా
విజ్ఞానపరిపంథ్యవిద్య యనఁగ
తే. శ్యామలంబయి మేదురం బగుచుఁ గన్నుఁ
బ్రామి వెలియును లోను నేర్పడఁగనీక
నీరజాతోద్భవాండంబునిండ సంధ
కారపటలంబు నురువడిఁ గలయఁబర్వె. ||109||

చ. ఇనుఁ డొకయింతమాటునకు నేగిన యంతటిలోననే నయం
బును దగవు ద్యజించి నవపుష్పిణి యయ్యు మధువ్రతంబు గై
కొని సుఖనిద్రఁ జెందె నదిగో వెసఁ బద్మినియంచు నింత న
వ్వినగతిఁ గైరవంబులు నవీనవికాసము నొందె నత్తఱిన్. ||110||

క. జక్కవ లడంగ నంబుధు
లొక్కుమొగిన్ బొంగ విరహు లొగిఁ గ్రుంగ సురల్
గ్రుక్కిళ్లు మ్రింగ నలినము
నక్కిళ్లు పడంగఁ దూర్పునను శశి వొడమెన్. ||111||

వ. ఇట్లుదయించి. ||112||

చ. క్రమమున దిష్టవర్తకుఁడు గారవ మొప్ప సురేంద్రువీట వ
జ్రములు సుధారసంబు ఘనసంభవమౌక్తికకోటి విల్చి నె
య్యము దనరంగ నమ్మ వరుణాశకునై గగనాబ్ధిలోన వే
గమ్మునఁ జరింపఁజేయు తెలికప్పలినాఁగ శశాంకుఁ డొప్పెఁ దాన్. ||113||

చ. అల గురుపత్నిఁ బొందినదురాత్ముఁడు చంద్రుఁడు దన్గరంబుల
న్బలువిడిఁ బట్టునో యనుచుఁ బద్మిని చాలభయంబు నొంది తాఁ
దలుపులు మూసికొన్నగతిఁ దామరరేకులు మోడ్చెఁ బట్టికి
న్వలదని చెప్పఁబోవుక్రియ వారిధి మిన్నులు ముట్టె నెంతయున్. ||114||

చ. చెలియలికట్టఁ గైకొనక చిత్రము గాఁగఁ బయఃపయోధి యి

ట్టలముగఁ బొంగి నీచులు దడంబడ లోకములెల్ల ముంచెనో
చిలువలఱేని భూషణము చేసినవేలుపుకొండ భూమిపైఁ
గలయఁ జరించెనో యనఁగఁ గప్పె జగంబులఁ బండువెన్నెలల్. ॥115॥

చ. గిరులు సితాద్రులై తనరెఁ గేసరులయ్యె మృగంబు లెల్ల సుం
దరులును భారతీమహిమ దాల్చిరి మానవు లెల్లఁ జూడ శం
[20]కరులనుఁ బోలి రాపగలు గంగలునాఁ గడు నొప్పెఁ బక్షు లం
చరుచుల మీఱెఁ జంద్రకరజాలము సోఁకినఁ జిత్రవైఖరిన్. ॥116॥

వ. అంతకుమున్న యమ్మురాంతకుండు సాయంకాలసంధ్యా
క్రియలు నిర్వర్తించి సహదేవునిం బిలిపించి యతండునుం
దానును సత్యభామామందిరంబున మరకతపాత్రంబుల
షడ్రసోపేతరుచిరాన్నంబులు భుజించి హస్తప్రక్షాళనం
బొనరించి కర్పూరతాంబూలం బొసంగి యతని విడిదికిం
బోనియమించి తానును బాదాంతపర్యంతముక్తాహారంబు
ధరియించి పన్నీర పరిపూరితగలంతికాప్రభాగౌరవంబును
జతురశీతిప్రభేదబంధచిత్రితకుడ్యవిరాజితంబును మనోజ్ఞ
పద్మరాగమణిదర్పణమండితంబును నీలకీలితకాంచనపాదుకా
యుగళకలితపర్యంకాధఃప్రదేశంబును శ్రుతిసమ్మిళితవిపంచి
కాంచితంబును నలినపూగనాగవల్లీమౌక్తికచూర్ణకర్పూర
పూర్ణరత్నస్థాపితహాటకపేటికారాజితంబును మంజుల
ప్రవాళకృతమంచాలంబితహంసతూలికాతల్పడోలావిలా
సంబును మంజులమణిదీపసహస్రతేజోమయంబును
శర్కరాకదళీఖర్జూరగోక్షీరాదినవ్యద్రవ్యయుక్తంబును,
సంకుమదకుంకుమకస్తూరీఘనసారసమ్మిళితహృద్యగంధసార
సంపూరితముక్తాశుక్తివాసనావాసితంబును బహువిధవిచిత్ర
వితానసముల్లసితోపరిభాగంబును నిజసౌందర్యవిజితవిబు
ధాంగనాదాసీసహస్రపరిపాలితంబును నగు నొక్కమహో
త్సేధసౌధంబున సత్యభామాసమేతుండై సరసకేళీలోల
మనస్కుండై యలసి మలసి నిదురగదుర సుఖనిద్రావర
వశుండై యుండె నప్పుడు. ॥117॥

తే. చక్రవాకంబుకవలును జారిణులును
దక్కఁ దక్కిన జంతుసంతానమెల్ల
వివిధసంతోషలీలల విఱ్ఱవీఁగి
మదులఁ బొడమిన యలసత నిదురఁజెందె. ॥118॥

వ. అంత. ॥119॥

తే. జక్కవల మించుటెఱకలచాయఁ గూడి
మిగులఁ గమలానురాగంబు మిన్ను ముట్టె
ననఁగఁ దూర్పున నంతంత కగ్గలించి
యరుణకాంతులు దిక్కుల నత్తమిల్లె. ॥120॥

తే. చుక్కలును గైరవంబులు సొంపుదక్కి

ముచ్చుముణుఁగుచు నందంద ఱిచ్చపడియెఁ
జక్రవాకంబులును సరోజాతములును
గడఁగి వికసించె నయ్యుషఃకాలమునను. ॥121॥

చ. కలువలఱేని తోడిచెలికాఁడు జగంబులలోనఁ గల్గు పు
ణ్యులు సురలోకసౌఖ్యములు కోర్కి మెయిం జను పెద్దత్రోవ మిం
చుల తలకట్టు లోకముల చుట్టము చీఁకటిగొంగ [21]వేఁడిలా
గుల పెనుదిట్ట తూర్పుదెస కొండపయిన్ బొడతెంచె నత్తఱిన్. ॥122॥

సీ. తనమనోహరదీప్తితతి దిశాకామినీ
సిందూరరేఖలఁ జెన్ను కొలువఁ
దనవింతచెలువంబు దళదబ్జరాగసం
పదల నంతంతకుఁ బసలు గొలుపఁ
దనమేలిరంగు లుద్యద్ధాతురాగరం
జితధరంబులు క్రొత్తసిరులు గొలుపఁ
దనమెఱుంగులు ధరాతలముపై నిండంగ
గుంకుము నెఱపిన కొమరుఁ గొలుపఁ
తే. దనబెడంగుల విలసిల్లు వనములకును
సురుచిరంబుగఁ బల్లవస్ఫూర్తి గొలువఁ
గెంపుఁజాయల గిరికొను ముంపు మెఱసి
బాలభానుండు మింటిపైఁ బరిఢవిల్లె. ॥123॥

వ. ఇవ్విధంబున సూర్యోదయం బగుటయు నంతకుమున్న వైణిక
వాంశికవైతాళికమధురగానంబులచేత నవ్వనజనాభుండు
మేల్కని కాల్యకరణీయంబులు దీర్చి మనోహరవస్త్రగ్రంధ
మాల్యాభరణభూషితుం డై యుద్ధవాక్రూరబలభద్ర
సాత్యకిప్రద్యుమ్నానిరుద్ధాదులం బిలిపించి వారలుం
దానునుఁ గొలువుకూటంబున కరుగుదెంచి తత్తదుచితా
సనాసీనులై యుండిరంత. ॥124॥

తే. వనజనాభునియానతి గొని రయమున
వేత్రహస్తుండు పాండవవీరవరునిఁ
బిలువ నాతండు భూషణములు ధరించి
యింపుతోడుత హరికడ కేగుదెంచె. ॥125॥

వ. ఇట్లు వచ్చిన సహదేవునిం గూర్చుండ నియోగించి మృదు
మధురసరససల్లాపంబులఁ బ్రొద్దుపుచ్చుచున్నంత నీరాకకుఁ
గారణం బేమని యడిగిన నతం డయ్యదునాయకున కిట్ల
నియె. ॥126॥

సీ. ధరణిఁ గుండినపురీధవుఁడు చతుర్ధనుఁ
డను నొక్కరాజు మాయాహయంబు
నెక్కి యాకసవీది నేతెంచునప్పుడు
యమునలో మీరు దేవాళిఁ గూర్చి
తర్పణం బొనరింపఁ దద్దరిముఖఫేన

ఖండంబు దైవసంఘటనకతనఁ
దమహస్తయుగళిలోన మహాద్భుతంబుగాఁ
బడుటఁ జిత్తమునఁ గోపంబు పొడమి
తే. యంబుజోద్భవ రుద్రాదు లడ్డపడిన
నీహయముమీఁద నున్ననరేంద్రుశిరము
చక్రమున నొండె నిష్ఠురాస్త్రముల నొండెఁ
ద్రుంతు మాసంబులో నని తొడరి తనఘ! ॥127॥

వ. అందులకు నతండు భయంబొంది ధనంజయుండు వేఁటఁ
బోవఁ దెలిసి యాచొప్పున నవ్విజయుకడకు వచ్చి భవ
న్నామధేయం బుగ్గడింపకయ వెరవున శరణంబు వేఁడిన
నవ్వీరుం డతనిం గావఁ బ్రతిజ్ఞఁ జేసి పదంపడి నీకు భీతిదుం
డెవ్వం డట్టివాని నామధేయం బేమని యడిగిన మీరని
చెప్ప నర్జునుండు మీతోడ శత్రుభావంబు భజింపఁబడె
నని విచారించి మగిడి పురంబున కేగుదెంచి తద్వృత్తాంతం
బంత యాయుధిష్ఠిరున కెఱింగించిన నతండును గరినగరం
బున కరుగుదెంచి భీష్మాదికురువృద్ధులతో విచారించి నన్ను
భవత్సన్నిధానంబునకుఁ బుత్తెంచునప్పుడు దమమాట
లుగా మీకు విన్నపంబు సేయుమని యందఱుం జెప్పినది
కాక ధర్మతనయుండు నాతో నిట్లనియె. ॥128॥

ఉ. నీకరుణావిశేషమున నీరజలోచన సవ్యసాచి నీ
లోకులు చూచి యేమనక లోఁగుచు నుండుదు రిట్టిచోట నీ
వే కినుక న్నరుం బరిభవించినఁ బెంచినచిల్కఁ బట్టి చీ
కాకు పడంగఁజేయుటయకా మదిలోఁ దలపోసి చూచినన్. ॥129॥

చ. మనమునఁ గోపగింపకుము మాధవ చిత్తమునం దలంప నీ
మనుజవిభుండు క్రొవ్వి యవమానముఁ జేసినవాఁడు గాఁడు మ
న్నన యొనరింపు దైవికమునం దురగాననఫేన మింత జా
ఱినఁ దెగనేల సర్వము నెఱింగిన దేవుఁడ వీ వెఱుంగవే. ॥130॥

వ. అని చెప్పుమనియె నని విన్నవించి యతండు మఱియు నిట్ల
నియె. ॥131॥

క. వనజాక్ష! రాజధర్మం
బున శరణాగతునిఁ గావఁబూనె న్మాయ
ర్జునుఁ డించుక గురు గంగా
తనయ కృప ద్రౌణీముఖ్య దార్ఢ్యులతోడన్. ॥132॥

తే. ధర్మతనయుండు పెక్కువిధముల నీకుఁ
బ్రియము చెప్పంగ నీయల్క వేర్చె నేల
యింతమాత్రంబునకు నెన రేల చెఱుచు
కొన మనలకును నామాట వినుము కృష్ణ. ॥133॥

చ. అనుఁ డొకయింత నవ్వి జలజాక్షుఁడు గన్గొనలందుఁ గెంపుఁజా

యు నిగుడ రామసాత్యకిగదాసమబాణులఁ జూచి పాండునం
దనులు నయంబు వింటిరెకదా తమమాట నిజంబు సేయనే
పెనఁగెద రింద్రుఁడున్ విధుఁడుఁ బేర్చిన నావచనంబు తప్పునే. ||134||

సీ. నీలాంబరుఁడు నవ్వె గేలిఁ బెట్టె గదుండు
కృతవర్మ కన్నులు గీటె సాంబుఁ
డల్లన తలయూఁచె నసమబాణుఁడు భుజం
బప్పళించెను [22]జేతులార్చె నుగ్ర
సేనుండు చేవైచెఁ జేకితానునిపైని
ననిరుద్ధుఁ డక్రూరుఁ డదిమె బుషభుఁ
జారుధేష్ణుండు రోషమునఁ బండ్లు కొఱికె
సారణుఁ డట్టహాసంబుఁ జేసెఁ
తే. బెదవి విఱిచెను సాత్యకి మదము మెరసి
చూచె దీప్తిమంతుండు భోజులును యాద
వులును వార్ష్ణేయులును మది నలుక వొడమి
గుజగుజలు పోయి బీరముల్ గొనిరి మిగుల. ||135||

క. ఈరీతిఁ జేయ సభ్యులఁ
దేరఁగఁ గని పాండుసుతుఁడు తెలిగన్నుల సాం
ధ్యారాగ మొదవ నుడుగని
వీరత్వము మెఱయ ననియె వినఁ జిత్రముగన్. ||136||

ఆ. నెనరు మనసులోన నిలిపి యీ తెఱఁగున
సామభాషణములఁ బ్రేమతోడ
లోకులెల్ల మెచ్చ మీకుఁ జెప్పితిఁ గాక
బలిమి మమ్ము గెలువఁగలరె మీరు. ||137||

క. సకలాస్త్రకోవిదుని యు
ద్ధకళానిపుణుని విరోధిదర్పవనీపా
వకుని నసహాయశౌర్యా
ధికు నర్జును గెలువఁగలఁడె త్రిణయనుఁడైనన్. ||138||

వ. అనవుడు సహదేవునకు వాసుదేవుం డిట్లనియె. ||139||

చ. నిజము నిజంబు పాండుధరణీవరసూనులు మీరు మత్తది
గ్గజములవంటివారలు జగన్నుతశౌర్యనిధు ల్నతారిభూ
భుజ లతిశౌర్యు లుగ్రసురపుంగవ[23]నందనుఁ డాహవోగ్రుఁ డౌ
ట జగ మెఱుంగు నక్కటకటా పలుమాఱును నెంచ నేటికిన్. ||140||

చ. ఘనబలుఁడైన యానరుఁ డొకండు నదీతనయుండుఁ గుంభజుం
డును ధృతరాష్ట్రభూవరతనూజులు భానుసుతుండు వాయునం
దనుఁడును ద్రోణజుండు వసుధావరులుం దమలావు మీఱి యే
కినిసిన యానృపాలు రణకేళిఁ జలంబునఁ గావకుందురే. ||141||

వ. అనిన బలభద్రుండు క్రోధారుణితలోచనుండై సహదేవుం
గటాక్షించి కృష్ణున కిట్లనియె. ||142||

చ. అనఘ భవద్భుజాబలమహత్త్వ మెఱుంగనివారిరీతి ని
ట్లనియెద రర్జునుండును దృణాకృతి నీఘనరోషవహ్నికిం
గనుఁగొన ధార్తరాష్ట్రు లనఁగా సరిదుద్భవకుంభజాతభీ
మనకులమిత్రసూను లన మా కొకలక్ష్యమె యెన్నిభంగులన్. ‖143‖

చ. ఘనతరదివ్యబాణములకందువ శౌర్యము చేవ యైన య
ర్జునుఁడు భవద్విరోధి నృవరుం గరుణించెను నీప్రతిజ్ఞ మా
ను నలిననేత్ర యంచుఁ దననోటికి వచ్చినరీతి నాడఁగా
మనము గలంగె నీపడుచుమాటలు మాకు రుచింప వేమియున్. ‖144‖

శా. హేళిం గేలఁ దెమల్తునో జగము లీరేడు న్వడిం ద్రుంతునో
వ్యాళాధీశసమానమత్పృథులబాహాలాంగలాగ్రంబుచేఁ
గేళిన్ సప్తసముద్రనీరములు నాకెంజేతికిం దెత్తునో
యీలోకంబునఁ గల్గు రాజు లనఁగా నేలెక్క తర్కించినన్. ‖145‖

వ. అనుడు సీరపాణికిఁ జక్రపాణి యిట్లనియె. ‖146‖

తే. నాసహాయంబు లేకున్న నరుఁడు నరుఁడు
నాసహాయంబు గలిగిన నరుఁడు హరుఁడు
ఇత్తెఱంగెల్ల భీష్మాదు లెఱిఁగి యెఱిఁగి
యేల చేసిరి యిప్పని బేల లగుచు. ‖147‖

వ. అనుటయు సహదేవుం డదిరిపడి యిట్లనియె. ‖148‖

సీ. ద్రోణుని పంపున ద్రుపదుఁ దెచ్చినయప్పు
డబ్జాక్ష నీసహాయంబు గొనెనొ
దారుణమత్స్యయంత్రం బేయునప్పుడు
నబ్జాత నీసహాయంబు గొనెనొ
పాంచాలికై మహీపతుల గెల్చినయప్పు
డబ్జాక్ష నీసహాయంబు గొనెనొ
[24]సింధుదేశాధీశు సైంధవు గెల్చునా
డబ్జాక్ష నీసహాయంబు గొనెనొ
తే. యేల యీమాట లాడంగ నింద్ర సూతి
యొకసహాయంబుఁ గోరునే యుగ్రమైన
గాండివంబును గవదొనల్ పాండురాశ్వ
విమలరథమును దేవదత్తమునుఁ దక్క. ‖149‖

వ. కావున జగదేకవీరుండును నసహాయశూరుండును నగు
గాండీవితోడ భండనంబు సేయ నాఖండలాదు లోపరనినఁ
దక్కినవారలం జెప్ప నేల యదియునుం గాక యతనిసూరెల
నున్న మహాయోధవరుల నెన్నెద నవధరింపుము. ‖150‖

చ. చతురంభోధిపరీత భూవలయరక్షాదక్షబాహాబలో
ద్ధత రాజన్యసమూహశుష్కగహనోద్యద్దావవహ్నిచ్ఛటా
యితశాతోగ్రకుఠారభార్గవమదాహిస్తంభనోదగ్రమం
త్రితమౌర్వీరవభీష్మ భీష్ము నని వారింపంగ మీశక్యమే. ‖151‖

శా. దివ్యాస్త్రజ్ఞుఁడు, ఘోరసంగరకళాధిష్ఠాత, దక్షుండు, గౌ
రవ్యాచార్యుఁడు, మేరుధీరుఁ, డరివీరక్షోణిభృద్వజ్రి, భూ
రివ్యాళాధిపకోపనుం, డతిరథశ్రేష్ఠుండు, ద్రోణుండు శ
స్త్రవ్యాపారము సూప నిల్వఁగలవారా వీరలున్ మీరలున్. ॥152॥

చ. కృపుఁడను పేరుగాని రణకేళి మెయిం దలపోసిచూడ ని
ష్కృపుఁ డతులప్రతాపుఁడు వశీకృతదివ్యశరుం డజేయుఁ డు
గ్రపుఁదఱి వానిమ్రోలఁ బడిరా విధియు న్మనఁజేయఁజాలఁ డ
ట్టి పురుషవర్యు గెల్వఁగలఁడే యొకఁడైన మురారి, వీరిలోన్. ॥153॥

మ. నిటలాక్షాగ్ని[25]కణంబులై మెఱయ నిర్ణిద్రప్రభావంబు మి
క్కుటమై గ్రాలఁగఁ గొండనాఁదగు మహాకోదండ మెక్కించి తాఁ
జటులక్రీడ యొనర్చురుద్రుఁ డన నశ్వత్థామ సూపట్ట ని
చ్చటివారెల్లను గెల్వకుండుదురె వాచాప్రౌఢినైనం దగన్. ॥154॥

మ. ప్రళయార్కప్రతిబింబమై మొగము దోఁపన్ జూపులన్ వహ్నికీ
లలు గ్రమ్మంగఁ గృతాంతదండ మనఁ గేలన్ దండ మొప్పంగ మూఁ
కలపై మారిమసంగి భీముఁడు మహోగ్రక్రీడ సూపంగ మీ
పలరక్తంబులు జాఱ నవ్విభుఁ దలంపన్ జూడఁగా నేర్తురే. ॥155॥

మ. బకదైతేయునిప్రాణముల్ వెఱికి శుంభల్లీలమై నాహిడిం
బకు భంజించియునైన చేతికని వాపంజాల లేనైతి నిం
కొకఘోరాహవకేళి గల్గవలెనం చువ్విళ్లు నా వాయుపు
త్త్రకుఁ డేవేళను గోరు నట్టిపని దాఁదానయ్యె నీచేఁతలన్. ॥156॥

క. గద తుండంబు, భుజంబులు
పొదలెడు కుంభములు దంతములు దంతరుచుల్
ముద మెసఁగ సుయోధనుఁడను
మదకరి మీవాహినిం గ్రమంబునఁ గలఁచున్. ॥157॥

క. స్వర్ణాగధీరుఁ డుగ్ర
స్వర్ణాగోద్ధతుఁడు వైరిజనవనదహనుం
డర్ణోరాశిగభీరుఁడు
కర్ణుఁ డతనిమ్రోల నిల్వఁగలరా మీరల్. ॥158॥

శా. మాయాజాలవిధానధీమహితుఁ డస్మత్సైన్యదక్షుండు క్రో
ధాయత్తాత్ముఁడు దివ్యబాణనిధి దైత్యాధీశలోకాధిపా
జేయుం డిద్ధసమిద్ధరాశివిశిఖాస్ఫీతుండు భీమాత్మజుం
డాయోధాగ్రణిమ్రోల నిల్వఁగఁ దరంబా వీరిలో నేరికిన్. ॥159॥

క. శల్యుఁడు నిహతాహితవా
త్సల్యుఁడు విజయప్రదోగ్రశస్త్రాస్త్రకళా
కల్యుఁడు రణవిషమాంబక
తుల్యుఁడు సంగ్రామమన్నఁ దోడనె యుబ్బున్. ॥160॥

వ. మఱియును. ॥161॥

సీ. ద్రుపదుఁ డాయోధననిపుణుఁ డాతనిసూను
డంతకకంటెను ఘను లాహవమున
విరటభూపతి మహావీరుఁ డాతనికంటె
బాహ్లికుఁ డతిభుజబలధనుండు
సోమదత్తుఁడు రణోద్దాముఁడు భూరిశ్ర
వుండు భండనమున దండిమగఁడు
భగదత్తుఁ డరిమానభంజనుండు సుదక్షి
ణుఁడుఁ గేకయులును నీలుఁడును యవన
తే. విభుఁడు శకునియు విందానువిందనృపులు
రుక్మియును ధృష్టకేతుండు రూఢయశులు
పాండ్యనాథుండు సింధుభూపతియుఁ జూడఁ
జిచ్చు కబళింతురన నాజిఁ జెప్పనేల. ||162||

వ. వెండియు దుశ్శాసనాదిధార్తరాష్ట్రకుమారవర్గంబును నంగ
వంగ కళింగ బంగాళాదినానాదేశాగతరాజపుంగవులును
సముద్రంబులు గలంచి యువ్వెత్తునఁ గులపర్వతంబులు పెక
లించి యవ్విజయునిప్రతిజ్ఞ నిలుపఁబూని మదంబున దమ్ము
నెఱుంగకయున్నవా రది గావున. ||163||

సీ. కపికేతనంబు భీకరతఁ దోఁపకమున్న
తొడరి గాండీవ మెక్కిడకమున్న
పటుతరశరపరంపరలు పర్వకమున్న
బాంధవుల్ ధరణిపైఁ బడకమున్న
రక్తవాహినులు ఘోరముగఁ బాఱకమున్న
సకలబలంబులుఁ జావకమున్న
యాదవు లుగ్రబాణాగ్నిఁ గ్రాఁగకమున్న
ధృతి వాహినీశులు తెగకమున్న
తే. దేవదత్తరవంబు వీతేకమున్న
తెల్లగుఱ్ఱపుఁగొదమలతేరు రాక
మున్న విజయుండు గాచిన యన్నరేంద్రుఁ
గావు తక్కినబుద్ధులు గావు కృష్ణ. ||164||

ఉ. లావును శస్త్రనైపుణిబలంబును జూచిన మాకు మీకునున్
వావిరి మేదినీధరలవంబుల యంతర మీవిరోధ మే
లా వసుధేశుఁ జంపెడుచలంబు హరింపుము మేలుగాఁగ ల
క్ష్మీవర కాదయే నినుపచీలకు హర్మ్యముఁ గాల్చినట్లగున్. ||165||

వ. అని పల్కు నాసహదేవుపల్కులు ముల్కులచందంబునఁ
గర్ణరంధ్రంబుల సోఁకిన. ||166||

తే. తోఁక ద్రొక్కిన భుజగేంద్రు వీఁక సటలు
గుదిచి పెటికిన సింగంబుకొదమమాడ్కి
దండతాడనకుపితోగ్రపుండరీక
భంగిఁ గృష్ణుండు రోషించి పలికె నిట్లు. ||167||

క. వినుఁడీ మున్నొక్కచతు
ర్థనుఁ జంపెదనంటి నిపుడు ధర్మతనయు నొ
కని డించి సంగరస్థల
మున నందఱఁ ద్రుంతుఁ జక్రమునఁ జిత్రముగన్. ||168||

ఆ. అని ప్రతిజ్ఞ సేయ నఖిలలోకంబులు
వడఁకె గిరులు దూలె వార్ధు లింకెఁ
జుక్క లురిలె బ్రమసి సోమసూర్యులు ద్రోవఁ
దప్పనడచి రింద్రతనయతనయ. ||169||

వ. అయ్యెడ సహదేవుండు పోయివచ్చెదనని బలభద్రాదులకు
నెఱింగించి కొలువుకూటంబు వెడలివచ్చి రథారోహణంబు
గావించి రయంబునఁ గరినగరంబున కరుగుదెంచి. ||170||

తే. సకలరాజన్యులును బంధుజనులు సుతులుఁ
బాండవేయులుఁ గెలఁకుల బలసికొలువ
విదురసంజయు లిరుమేలఁ గదిసి నిలువ
నున్న ధృతరాష్ట్రుఁ గనుఁగొని యుచితభంగి. ||171||

క. పలికెన్ సహదేవుఁడు దా
నెలమిన్ ద్వారకకు నేగి కృష్ణు నవినమా
టలచందము నందుల కతఁ
డలిగి ప్రతిన చేయుటయు బలాదులతెఱఁగున్. ||172||

వ. ఇట్లు పలికిన యనంతరంబ. ||173||

క. కినుక దలిర్పఁగ దుర్యో
ధనుఁడు దుశ్శాసనుండుఁ దర్పంబునఁ గృ
ష్ణునిపురికి నిపుడ కదలుద
మని తమకించుటయు భీష్ముఁ డను వారలతోన్. ||174||

వ. మీర లిక్కార్యం బెఱుంగరు నిలువుండని వైచిత్రవీర్యు
నుద్దేశించి యిట్లనియె. ||175||

సీ. ధర్మనందన సుయోధను లీచతుర్ధన
        రక్షణార్థంబుగా రాజవరుల
బంధుల మిత్రుల గంధేభసైంధవ
        స్యందనభటుల నందంద కూర్చి
రనఘ యీపెన్మొన యష్టాదశాక్షౌహి
        ణీసంఖ్య యయ్యె దాని న్మెలంపఁ
గావఁ గృష్ణునితోడఁ గయ్యంబు సేయంగ
        మనయోధులందు నర్జునుఁడ కాని
తే. త్కరుం డింతభారంబు దాల్చి నిల్చు
వాఁడు లేఁ డది గావున వాహినీప
తిత్వమున కీక్షణంబ మరుత్వదాత్మ
జాతుఁ బట్టంబు గట్టుట చాల మేలు. ||176||

వ. అనిన నగుంగాక యనియె నంత నావివ్వచ్చుం డాదేవ
వ్రతున కిట్లనియె. ॥177॥

మ. అనఘా యిట్లని యాన తీఁ దగునె యోధాగ్రేసరస్ఫూర్తి మిం
చిన మీరున్ గృపుఁడున్ ధనుర్గురుఁడు రాజీవాప్తసూనుండు రా
జును భీముండును ద్రోణజుండు సకలక్షోణీశులు న్నిండి యుం
డినచో నా కభిషేకవైభవము దండిం బూనఁ గర్తవ్యమే. ॥178॥

క. వీరలలోపల నొకబలు
వీరుం డొండేని లోకవిఖ్యాతుఁడవై
మీఱిన నీవొండెన్ నే
నారాజత్వంబు [26]దాల్చిన న్మే లరయన్. ॥179॥

క. ఏనును నానేర్పున నా
దానవరిపుతోడఁ బోరెద న్మీరున్ దే
వానీకము నను మెచ్చఁగ
నానాశస్త్రాస్త్రముల రణస్థలి ననినన్. ॥180॥

వ. భీష్ముం డిట్లనియె. ॥181॥

తే. అనఘ, నీమాట యట్టిదయగు నిజంబు
వినుము వీరల నెల్లఁ గాదనుట గాదు
సకలవైరులయని యొక్కచంద మంబు
జోదరునితోడ రణము వేఱొక్కవిధము. ॥182॥

వ. కావున నీచతుర్థనుం గావను గృష్ణున కెదురించను నీవ
సమర్థుండవు. నీపిఱుందన యుధిష్ఠిర దుర్యోధన దుశ్శాసన
శకుని సైంధవ ద్రుపద విరాట ఘటోత్కచులును ధృష్ట
కేతుండును సుదక్షిణ పాండ్య భగదత్తులును గేకయు
లేవురును నీలుండును రుక్మియు కల్యుండును విందాను
విందులును గూడఁ బదునెనమండ్రు, నక్షౌహిణీపతు లయ్యె
దరు. వీరలు నేనును గురు కృపాశ్వత్థామ కర్ణ బాహ్లిక
సోమదత్త భూరిశ్రవులుం దక్కినయోధవీరులును సంగ
రంబున నీచెప్పినరీతిన తిరిగెద మనిన నయ్యర్జునుం డియ్య
కొని నాకు సారథియుం జక్రరక్షకులును మహాయోధులు
గావలయు ననిన నతండు మిగుల విచారించి యశ్మంతకు
నక్షౌహిణీపతిత్వంబునకు నియమించి శల్యు సారథ్యంబు
నకు నియ్యకొలిపి చక్రరక్షకత్వంబునకు నొడంబఱిచిన
నుత్తమోజుండును యుధామన్యుండును నట్లు గాక యని
రంత. ॥183॥

తే. ఉత్తమంబైన యభిజిన్ముహూర్తమునను
భూసురాశీర్వినాదంబు బోరుకొనఁగ
జాహ్నవీనీరములచేత సవ్యసాచిఁ
జిత్త మలరంగ నభిషిక్తుఁ జేసి మఱియు. ॥184॥

వ. ఇట్లు సకలాక్షౌహిణీపతిత్వంబునకు నయ్యర్జును నభిషిక్తుం
జేసి మున్ను చెప్పిన పదునెనమండ్ర నేకైకాక్షౌహిణీ
నాయకత్వంబునకు నియోగించి యంతవృత్తాంతంబు
నెఱింగించిన నోలగంబు చాలించి యందఱ ననిపి ధృత
రాష్ట్రుం డభ్యంతరమందిరంబున కరిగె నెల్లవారలుఁ దమ
తమ విడుదల కేగి సుఖం బుండిరని శుకయోగీంద్రుం డిలా
వంతునకుఁ జెప్పిన మీఁదటివృత్తాంతం బేమని యడుగుటయు. ॥185॥

శా. మందారద్రుమమంజరీస్రుతసుధామాధుర్యవాగ్ధుర్య స
ద్బృందాంభోరుహపద్మమిత్రరిపుభూభృన్మంత్రిమంత్రక్రియా
సందోహాంబుధరప్రభంజనకళాసర్వజ్ఞ మీనేక్షణా
కందర్పా ప్రతిగండ భైరవ సమగ్రశ్రీధనాధీశ్వరా. ॥186॥

క. హరిదంత దంతిదంత
ద్విరసనపరివృఢ వియన్నదీ శశి నాగా
భరణ సితాభ్రసితాభ్రా
మర భూరుహచారుకీర్తి మన్మథమూర్తీ. ॥187॥

స్రగ్విణి. మాదయాపాత్ర సంపద్ధరామండలా
మాదయాత్మోద్భవా క్ష్మాసురాఖండలా
ప్రాదినీ భాను దీవ్యత్ప్రతాపానలా
ప్రాదినీరాడ్గభీరా ద్విడబ్దానిలా. ॥188॥

గద్యము. ఇది శ్రీమత్కౌండిన్యగోత్రపవిత్ర చరిగొండ తిమ్మ
నామాత్యపుత్త్ర సకలవిద్యాపారీణ శతఘంట సురత్రాణ
సుకవిజనవిధేయ ధర్మననామధేయప్రణీతం బయినచిత్ర
భారతం బనుపురాణకథయందు షష్ఠాశ్వాసము.

---

1. గబ్బితనంబున
2. దముఁదామె
3. మేలుగూడు ననిన
4. నెగడెడునని
5. విడియ నొసంగ
6. లేడక్షౌహిణులు
7. వరులఁ
8. త్త్వముం
9. కదా

10. గొల్లెతలలో వేయాడుటే
11. కాళియుఁ బదముల
12. దలకొన
13. విరసించినచోఁ దనయుని
14. జెప్పింప విని యరుగుదే నియమిం,చిన
15. గడు నుచితంబు
16. విన్నన చెప్పుట గాదు
17. బూనెనంట
18. నిడి యా
19. నిట్లనియెఁ దా
20. కరులనఁ బొల్చి రాపగలు
21. వేండిలాగుల
22. జకురాడె నుగ్ర
23. తుల్యులు నాహనోగ్రు లౌ,ట
24. ఖాండవవనమంతఁ గాల్చిపుచ్చిన యప్పు డబ్జాక్ష
25. శరంబులై
26. దాల్చినన్ మీమ్రోలన్.

శ్రీరస్తు

చిత్రభారతము

సప్తమాశ్వాసము

కర నిజగోత్రాబ్ధిసు
ధాకర నతరాజమకుటతతఘటితమణి
శ్రీకర [1]ఘృణిమయపదయుగ
భీకర రిపుగోత్రవజ్ర పెద్దామాత్యా. ॥1॥

వ. అవధరింపుము మృదుమధురవచనరచనాపరితోషితముని
జాతుండగు సూతుండు హరికథాశ్రవణాహ్లాదులగు
శౌనకాదులకు నిట్లనియె నట్లందఱుం దమతమ నివాసం
బుల నున్నయంత నర్జునానుమతంబున దుర్యోధనుండు
సకలసైన్యంబులవారలఁ గురుక్షేత్రంబునకు నడుపుండని
చెప్పించి ప్రస్థానభేరి సఱపించిన. ॥2॥

సీ. పటుగదాతాడితఘటముచందంబున
బ్రహ్మాండభాండకర్పరము పగిలె
ఝుంఝానిలాధూతశాఖిశాఖలభంగిఁ
గులవసుధాధరంబులు చలించె
విలయకాలానలవిస్ఫులింగములన
నొక్కుమ్మడిని మింటఁ జుక్క లురిలె
వజ్రసాధ్వసమున వాపోవుకైవడిఁ
జక్రవాళము ప్రతిస్వనము నీనె
తే. మఱఁగఁ గ్రాఁగు కషాయంబుతెఱఁగు మీఱి
జలధు లంతంతకును మంపుజాఱ నింకె
ధరణి చక్రంబుకైవడిఁ దిరుగఁజొచ్చెఁ
గౌరవేంద్రుప్రయాణభేరీరవమున. ॥3॥

వ. ఇవ్విధంబునఁ బ్రయాణభేరి సెలంగిన యమ్మఱునాఁడు
ప్రభాతసమయంబున. ॥4॥

తే. సకలసేనాధిపతులును సంభ్రమమున
సంగరోచితశృంగారభంగి మెఱసి
డెందముల సంతసంబు వాటించి గబ్బు
మీఱి యంతంత సన్నద్ధులైరి యధిప. ॥5॥

వ. అర్జునుండునుం బరిమితపరిజనంబుతో నంతిపురంబునకుం

జని గాంధారీధృతరాష్ట్రులకును విదురసంజయులకును
నెఱింగించి తదనుమతి గొని వెడలి భూసురాశీర్వాదంబు
లును మంగళపాఠకగీతరవంబులును వందిమాగధజయ
జయస్వనంబులును శంఖభేరీమృదంగారావంబులును
దుములంబులై రోదసి నిండ దివ్యరథారూఢుండై యుద
యాద్రిపైఁ బొడకట్టు చండభానుండుసుంబోలె భీష్మ
ద్రోణ కృపాశ్వత్థామ కర్ణ గాంధారరాజాదులుం
జతుర్థనుండును యుధిష్ఠిరాదిసోదరులును దమతమచందం
బులు మెఱయ సామజసైంధవస్యందనారూఢులై తోడరా
నిజరాజధానియగు హస్తిపురి నిర్గమించె నప్పుడు. ॥6॥

చ. పిడుగులు నల్గడం బడియెఁ బెల్లుగ నెత్తురువాన వట్టె మి
న్నడరెఁ దురంగపుచ్ఛముల నగ్నికణంబులు రాలెఁ గైదువుల్
పొడిపొడి యయ్యె మత్తగజపుంగవగండమదాంబుధారలున్
దొడిఁబడి యింకె సైనికధనుర్ధరు లాత్మ భయంబు నొందఁగన్. ॥7॥

వ. ఇట్లు మహోత్పాతంబులు గనుంగొని యగ్గాండీవి శాంతన
వానుమతంబునఁ దచ్ఛాంతివిధానంబు గావించి నడచిన
యవసరంబున. ॥8॥

సీ. మత్తవారణగండమండలీనిస్సర
ద్దానధారల సముద్రములు పొంగ
నాశీరచరణగంధర్వరింఖోద్ధూత
ధూళిచే గగనసింధువు గలంగ
నిష్ఠురస్యందననేమిఘంటానినా
దముల హేమాద్రి[2]సింహములు చెదర
బరభయంకరవీర బలబాహుఖడ్గదీ
ధితులచేఁ జండాంశుదీప్తి పొదల
తే. విజయదుందుభికాహళవేణుశంఖ
మురజఢక్కాహుడుక్కాసమూహరావ
మఖిలదిక్కులు నిండ బ్రహ్మాండ మగల
సేన లరుదెంచె నాకురుక్షేత్రమునకు. ॥9॥

క. పాండవులుఁ గౌరవులు భీ
ష్ముండును ద్రోణుండు ద్రుపదముఖ్యులు నచటన్
మండితనివాసములయం
దుండిరి జయకాము లగుచు నుచితప్రీతిన్. ॥10॥

వ. అంత నర్జునుం డాత్మస్కంధావారంబునకు రక్షగాఁ
దూర్పున ధృష్టకేతుని నాగ్నేయంబున విందానువిందు
లను దక్షిణభాగంబున సుదక్షిణుని నైరృతిప్రదేశంబున
నీలునిఁ బశ్చిమస్థలంబునఁ గేకయులను వాయవ్యంబున
నంగాధీశ్వరుని నుత్తరంబున భగదత్తుని నైశాన్యంబున
సింధుదేశాధీశ్వరుని వారిమధ్యంబునఁ బాంచాలరాజ
మత్స్యవల్లభులను నియమించె నంతకుమున్న సుయో

ధసునియోగంబునఁ బనులవారును సకలపదార్థంబులు
వలయువారలకు నొసంగుచుండి రెల్లజనంబులు సంతోష
భరితాంతఃకరణులై యుండిరని చెప్పుటయు. ||11||

క. అనవుడు శుకయోగికి న
ర్జునసూనుం డనియె నాకురుక్షేత్రమునం
దనికై పాండవు లుండిన
వనజాక్షుం డెవ్విధమున వచ్చె నచటికిన్. ||12||

తే. అనుడు శుకయోగి యయ్యర్జునాత్మజాతు
తోడ నిట్లనుఁ బాండుపుత్రులు శమంత
పంచకంబున నుంట యాప్తచరు లెఱిఁగి
విన్నవించిన నయ్యదువిభుఁడు నవ్వి. ||13||

వ. కొలువుకూటంబున కేతెంచి బలభద్రసాత్యకిప్రముఖులం
బిలిపించి వారలతో నిట్లనియె జతుర్ధనరక్షణార్థం బర్జును
నకు సహాయులై యవంతీవిభులగు విందానువిందులును
విదర్భాధిపతియగు రుక్మియు యవనపాండ్యాధీశ్వరులును
గాంభోజపతియగు సుదక్షిణుండును జేదిపతియగు ధృష్ట
కేతుండును గేకయమహీశు లేవురును బ్రాగ్జ్యోతిషాధికుం
డగు భగదత్తుండును బాంచాలపతియగు ద్రుపదుండును
మత్స్యమద్రసింధునాథులగు విరాటశల్యసైంధవులును
రాక్షసరాజేంద్రుండు నాదిగాఁగల నానాదేశాగతరాజన్య
బలంబులు పదునాల్గక్షౌహిణులును ధర్మజసుయోధనుల
మూలబలంబులు నాలుగక్షౌహిణులును గూడఁ బదునెనిమి
దక్షౌహిణు లయ్యె నంతటికి నర్జునుం డధిపతియై భీష్మ
ద్రోణ కృపాశ్వత్థామ కర్ణ బాహ్లిక సోమదత్త భూరి
శ్రవులు మొదలుగా సమస్తయోధులుం గొలువఁ గురు
క్షేత్రంబున కేతెంచియున్నవారని జారులు చెప్పిరి కావున
మన మచ్చటికిఁ బోవవలయు. వారలకు సమానులయిన
మనయోధుల నేర్పఱచెదనని హలాయుధున కిట్లనియె. ||14||

సీ. నీవు భీష్మునకు శైనేయుఁ డశ్వత్థామ
కును వృకధ్వజుఁడు ద్రోణునకుఁ జేకి
తానుండు బాహ్లికతనుజాతునకు నని
రుద్ధుండు కృపునకు నుద్ధవుండు
మత్స్యేంద్రునకు దీప్తిమంతుండు రాజరా
జునకు సాంబుఁడు సూర్యతనయునకు గ
దుండు మారుతికి వృకుండు కేకయులకుఁ
జారుదేష్ణుండు దుశ్శాసనునకుఁ
ఆ. బుష్కరుండు పాండ్యభూపాలునకు గాంది
నీసుతుండు ద్రుపదునికి సునంద
నుండు నాసుదక్షిణునకును గృతవర్మ
శల్యునకు శుకుండు సైంధవునకు. ||15||

వ. వెండియుఁ దక్కినయోధులు వారలయోధులకు నే నర్జు
నునకుం బాలుపడిన జయింపవచ్చునని కొలువు సాలించి
యంతఃపురంబున కరిగె నందఱుం దమతమనివాసంబు
లకుఁ జని రంత నయ్యదువల్లభుండగు శ్రీకృష్ణుని యను
మతంబునఁ జారుదేష్ణుండు ప్రయాణభేరి వేయించిన. ||16||

మ. శరధివ్రాతము పంకమై నిలిచె నక్షత్రంబు లుర్లె న్దిశా
కరిసందోహము మ్రొగ్గె భూధరము లాకంపించె సూర్యాగ్నిచం
ద్రరుచుల్ మాసె నభంబు బిట్టడరెఁ బాతాళంబు భీతిల్లె శం
కరనీరేరుహసంభవుల్ భ్రమసి రుగ్రంబైన భేరీధ్వనిన్. ||17||

వ. అయ్యవసరంబున యదువృష్ణిభోజాంధకాదులు యుద్ధ
సన్నద్ధులైరి. కృష్ణుండును సముచితశృంగారం బంగీకరించి
యంతఃపురంబు వెడలి. ||18||

తే. సైన్యసుగ్రీవమేఘపుష్పకబలాహ
కములతో సరిచాపమార్గణగణాది
సకలసాధనములతోడఁ బ్రకటగరుడ
కేతనముతోడఁ దగుతేరు ప్రీతిఁ జూచి. ||19||

వ. ఆరథమునకుఁ బ్రదక్షిణము గావించి మహీదేవతల దీవనలు
గొని వాదిత్రనాదంబులు చెలంగ రథారోహణంబు చేసిన
బలభద్రసాత్యకిప్రభృతిభ్రాతృవ్రాతంబును బ్రద్యుమ్న
సాంబసారణచారుదేష్ణదీప్తిమద్భానుభానువిందశుక
వృకపుష్కరవేదవాహశ్రుతదేవసునందచిత్రబర్హ
వరూథికవిన్యధారుణాదికుమారసంఘాతంబును ననిరు
ద్ధాదిపుత్త్రసమూహంబును, నుద్ధవాక్రూరకృతవర్మచేకితా
నాదిబంధుసందోహంబును గూడి తమతమబలంబులు గొలువ
నిజకేతనచ్ఛత్రచామరశంఖశిరస్త్రాణతనుత్రాణధనుర్బా
ణాది నానావిధచిహ్నచిహ్నితంబు లగురథంబు లెక్కి
రయ్యవసరంబున. ||20||

సీ. శుభమస్తు దేవతాచూడావతంస యం
చు సరోజగర్భాదిసురలు పల్క
భద్రమస్తు సుపర్వపరిపంథిహర యని
సిద్ధమునీంద్రు లాశీర్వదింప
మంగళమస్తు రమానాథ యని యక్ష
వనితలు గర్జపర్వముగఁ బాడ
విజయోస్తు తే జగద్వినుతవిక్రమ యని
వందిమాగధులు గైవార మొసఁగ
తే. నాగఘీంకారఘంటానినాదములును
ఘోరగంధర్వవిపులహేషారవంబు
నిష్ఠురస్యందనోదగ్రనేమిరావ
మును దిశల్ నిండఁ గదలె నా మురహరుండు. ||21||

వ. ఇవ్విధంబున నశేషబలసమేతుండై కదలి రాజమార్గంబున
నల్లనల్లన చనుదెంచు నప్పుడు. ॥22॥

తే. పౌరపుణ్యపురంధ్రు లభ్రంకషకన
కమయసౌధాగ్రములనుండి కంసవైరి
మీఁదఁ జల్లిరి లాజసమ్మిళితపుష్ప
ములు జయధ్వను లాకాశమునఁ జెలంగ. ॥23॥

వ. అందు. ॥24॥

వ. అక్కట యింతమాత్రమునకై భువనంబులయందు నెల్లఁ బే
రెక్కిన యాదవోత్తము లనేకులు కొల్వఁగ మేటికయ్యముల్
పెక్కులు గెల్చినట్టిహరి పెంపునఁ దాఁ జన నేల యిందులో
నొక్కఁడ చాలు నోర్వఁగ రణోర్విని
గౌరవపాండవేయులన్. ॥25॥

క. అని పలుకువారు గొందఱు
ఘను లర్జునుమూఁకలోనఁ గలరు నదీనం
దన గురు కర్ణాశ్వత్థా
మ నకుల కృప వాయుతనయ మద్రేశాదుల్. ॥26॥

క. వారలయం దొక్కొక్కఁడ
యీరేడుజగంబులందు నెక్కుడు కడిమిం
దేరినవారు వీరలు
నారూఢబలాఢ్యు లిఁక జయము విధి యెఱుఁగున్. ॥27॥

క. అనువారలునై చూడఁగ
ననుజులుఁ దనుజులును గొల్వ నతిసంతోషం
బున సేనలు మున్నుగ న
న్వనజాక్షుఁడు వెడలె ద్వారవతిపుర మనఘా. ॥28॥

వ. అప్పుడు. ॥29॥

సీ. పరశు తోమర గదా ప్రాస కృపాణ చా
పశరాఢ్యులై వీరభటులు చనఁగ
సమరసన్నాహభీషణయోధజనమనో
రథసమానంబులై రథము లరుగ
నిజవేగజితమనోనిలజవవాజిసం
హతి ధరాతలము గ్రక్కతిలఁ బర్వఁ
బృథులఘంటాజాతభీషణారావంబు
సురల బెగ్గిలఁజేయఁ గరులు నడవ
తే. నామహాభార మోర్వక యవని గ్రుంగ
దిక్కరులు మ్రొగ్గె శేషుండు దిరిగె ముదుక
కచ్ఛపంబును దలయెత్తఁ గానదయ్యెఁ
గ్రోడమును నిల్వనోపక కొమ్ము వంచె. ॥30॥

వ. ఇవ్విధంబున బంధుభ్రాతృపుత్త్రమిత్త్రాదిజనంబులు పరి
వేష్టించి కొలువ శమంతపంచకంబునకుం జనుదెంచి
యంతకమున్న పన్నినం గనుపట్టు పట్టాంశుకవిరచితాభ్యం
తరనివాసంబులును, నీలపటకల్పితానల్పకుంజరశాల
లును, ధవళాంబరకృతమందురలును, చిత్రచేలనిర్మితంబు
లగు గుడారంబులును, విలసిల్లు నిజశిబిరంబు గోధూళికా
లగ్నంబునం బ్రవేశించి సాత్యకి ప్రద్యుమ్నానిరుద్ధాదుల
నయ్యైతావుల నుండ నియమించి బలభద్రాదుల నుచిత
స్థానంబుల కనిపి రథంబు డిగ్గి యభ్యంతరంబున కరిగి. ||31||

తే. నలిననేత్రుండు పన్నీట జలకమాడి
వస్త్రభూషణమాల్యముల్ వరుసఁ దాల్చి
బుధులతోఁ గూడి సంధ్యాదివిధులు దీర్చి
యన్నపానాదికృత్యంబు లాచరించి. ||32||

క. అరవిరిపూఁబానుపుపై
మురాంతకుఁడు పవ్వళించె ముద్దియ లడుగుల్
పరిపరిలాగుల నొత్తఁగ
మరువపుసురటీలు వీవ మది ముద మొదవన్. ||33||

వ. అనవుడు నుదారస్వాంతుండగు నిలావంతుండు హరి
గుణానురాగియగు శుకయోగి కిట్లనియె. ||34||

క. హరి యివ్విధమున సేనా
పరికరములతో శమంతపంచకమునకుం
ద్వరితముగ వచ్చినంతట
హరిసూనుం డేమి చేసె నానతి యీవే. ||35||

వ. అనుడు శుకయోగీంద్రుం డిట్లను నాతెఱంగున హరి సుఖ
నిద్రం జెందినఁ దత్సైన్యంబులవారలును మజ్జనభోజనాది
కృత్యంబులు దీర్చి విశ్రమించి రంత నిక్కడఁ బాండవస్కంధా
వారంబున నొక్కరమ్యప్రదేశంబునఁ గరదీపికాసహ
స్రంబులు వెలుంగ బాహ్లికాదికురువృద్ధులును ద్రుపదాది
బంధులును ద్రోణాదిమాన్యులును గర్ణాది[3]దొరలును
ధర్మజసుయోధనాదిపౌత్త్రులును బరివేష్టింపఁ గాంచన
పీఠికాసీనుం డైయున్న గాంగేయునకు నర్జునుం డిట్లనియె. ||36||

మ. హరి యేతెంచె సమస్తబంధువులు సైన్యాధీశులున్ నందనుల్
కరిగంధర్వరథాశ్వసేనలు సమగ్రప్రీతిఁ గొల్వంగ సం
గరకేళీపరులై మదీయరథులుం గాల్ద్రువ్వుచున్నారు ని
ర్భరదర్పంబున మించి రేపకడ సంగ్రామంబు సేయందగున్. ||37||

క. అనుడుఁ గిరీటికి గంగా
తనయుం డిట్లనియె నతని తలఁ పెఱిఁగి ప్రియం
బున నట్లే చేయుద మీ

జననాథుల ననుపు యుద్ధసన్నద్ధులు గాన్. ॥38॥

వ. అన నప్పార్థుండు పార్థివోత్తములం గనుంగొని యిట్లనియె. ॥39॥

మ. హరితో నీధరణీవరాగ్రణికినై యాయోధనక్రీడకున్
బురిగొంట న్ననుఁ గూడి మేనులు తృణంబుల్ గా విచారించి వీ
రరసోద్రిక్తమనస్కులై మెఱయువారల్ నిల్వుఁ డాత్మన్ శరీ
రరతిం జెందినభూవరుల్ చనుఁడు పుత్రభ్రాతృసంయుక్తులై. ॥40॥

వ. అనిన వారెల్లను నైకమత్యంబున నర్జునున కిట్లనిరి. ॥41॥

క. సురనాథతనయ సంగర
ధరణిని బ్రాణంబు లొసఁగెదము "కా చింతా
మరణే రణే" యనెడు పలు
కెఱుఁగమె నీ కేల మమ్ము నిట్లాడంగన్. ॥42॥

వ. అనిన నట్లేని యెల్లి కయ్యంబునకుఁ జయ్యన సన్నద్ధులై
రండని యనిపిన నెల్లవారలుం దమతమ విడిదల కరిగిరి.
అనంతరంబ భీష్ముండును బాహ్లికద్రుపదాదులును నిజ
నివాసంబులకుం జనిరి. వారలచేత ననుజ్ఞాతుండై తానును
నిజస్థానంబున కరిగి యుచితప్రకారంబున నుండె నంత. ॥43॥

క. తెలతెల వేగినఁ బణిహా
రులచే నన్నరుఁడు భూవరులకు దొరలకున్
బలములతో నాయితమై
నిలుఁడని చెప్పించె నంత నిజశిబిరములన్. ॥44॥

సీ. పక్కెరల్ [4]వన్నింప భద్రదంతావళ
ఘటలు గావించు ఘీంకారరవముఁ
బల్లనల్ గట్టుచో నుల్లాసముగఁ జేయు
సైంధవశ్రేణి హేషారవంబు
నాయిత మొనరింప నందంద తిరుగంగఁ
దేరులఁ బరఁగు చక్రారవంబు
సన్నద్ధులగుచు నుత్సాహంబుతో వీర
వరు లొనరించు నాహ్వానరవము
తే. విజయభేరీమృదంగాదివివిధతూర్య
రవము లొక్కట దివి భువి నవియఁ జేయఁ
బూర్ణచంద్రోదయాత్యంతఘూర్ణమాన
సాగరంబును బోలి తత్సైన్య మడరె. ॥45॥

వ. అయ్యవసరంబున సూర్యోదయంబైనఁ జతురంగబలంబులు
సవరణలఁ గనుపట్టి నేల యీనినచందంబున సంగరంబు
నకు నరుగం దొడంగె నంత. ॥46॥

సీ. కాంచనపద్మరాగశ్రేణిచే నొన
ర్చినయట్టి దివ్యకిరీట మమర

నతులితవజ్రమయంబై యభేద్యమై
తనరు వర్మము మేన ఘనత చూప
మరకతమాణిక్యమయదండయుక్తప్ర
తాపాంకవానరధ్వజము మీఱ
నంభోజసంభవస్యందనరథ్యవి
భ్రాజితగంధర్వరథము మెఱయ
తే. మద్రనాథుండు నొగలపై మహిమఁ జెలఁగ
గాండివంబును గవదొనల్ కాంక్షఁ బూని
దేవదత్తనినాదంబు దిశలు నిండ
విజయంౘ డత్యుగ్రమూర్తియై వెడలె ననికి. ||47||

వ. వెండియు భీష్మ ద్రోణ కృపాశ్వత్థామ కర్ణ బాహ్లిక సోమ
దత్త భూరిశ్రవులును ధర్మజ భీమ నకుల సహదేవులును
దుర్యోధన దుశ్శాసన దుర్ధర్షణ దుష్ప్రసహాది ధార్తరాష్ట్ర
శతంబును ద్రుపద శిఖండి ధృష్టద్యుమ్నాది పాంచాల
వర్గంబును విరాట ధృష్టకేతు సుదక్షిణ యవన నీల
విందానువిందులును గేకయమహీపాలు లేవురును భగ
దత్తాలంబుస హలాయుధ ఘటోత్కచాదులును రుక్మి
సైంధవశకున్యాదినానాదేశాధీశ్వరులును దమతమచతు
రంగబలంబులు గొలువ రథారూఢులై నిజకేతనచ్ఛత్ర
చామరాదినానాలాంఛనంబులు మెఱయ శంఖంబులు
మ్రోయించుచు నొండొరుల సంగరోచితాలాపంబు లాడుచు
నద్దేవేంద్రనందనుఁగూడ నడచి రంత నందఱం గలయం
జూచి. ||48||

సీ. వివిధశాస్త్రాస్త్రప్రవీణులై తగు వీర
బలము నొక్కుమ్మడిఁ బౌజుకొలిపి
వానికిఁ బ్రాపుగా వాయువేగములైన
గుఱ్ఱంపుదళములఁ గుదురుపఱచి
వానికిఁ గాపుగా నానారణక్రియా
శూరులచే మీఱు తేరు లునిచి
వానికి బాసటగా నున్న తద్విప
ప్రచయంబు చాలుపువాఱఁజేసి
తే. నడుమ నొక్కొక్కరాజు నేర్పడఁగ నునిచి
యనిమిషాధీశనందనుం డను వెఱింగి
మానుషవ్యూహ మొనరించె భూనుతముగ
సకలయోధులుఁ జూచి యాశ్చర్య మొంద. ||49||

వ. ఇవ్విధంబున మానుషవ్యూహంబుఁ బన్ని యందునకుముం
దట గాంగేయరాధేయులును దానును వామభాగంబున
గురుకృపాశ్వత్థామలును దక్షిణపార్శ్వంబున భీమధృష్ట
ద్యుమ్నఘటోత్కచులును నడుమ యుధిష్ఠిరనకులసహ
దేవదుర్యోధనదుశ్శాసనాదులును జతుర్ధనుండును వెనుక
బాహ్లికసోమదత్తభూరిశ్రవులును నెడనెడ ద్రుపద
శిఖండి విరాట దృష్టకేతు కేకయ నీల సుదక్షిణ విందాను

విందులును భగదత్తాలంబుస హలాయుధ రుక్మి సైంధ
వాదులు తమతమతనుత్రాణశిరస్త్రాణచాపబాణతూణం
బులు ధరియించి హస్త్యశ్వరథారూఢులై వీరాలాపంబులు
నిగుడం బడమరమొగంబై నిల్చిన నమ్మొన పరభయం
కరంబై యుండె నంతకమున్న యక్కడ. ||50||

మ. వనజాక్షుండును వైణికోత్తములు భవ్యప్రక్రియంబాడ మే
ల్కని కాలోచితకృత్యముల్ నడపె నక్కౌంతేయు లాయోధనం
బున కేతెంచువిధం బెఱింగె బలరాముండు న్మదిం బొంగి గొ
బ్బున సేనల్ వెడలింప వేత్రసమితిం బుచ్చెన్ రణక్షోణికిన్. ||51||

వ. తదనంతరంబ. ||52||

ఆ. గరుడకేతనంబు గగనంబు నొరయంగ
ఖడ్గబాణచాపగదలమెఱుఁగు
లెల్లదిశలు నిండ నెలమి దారకుఁ డర
దమ్ముఁ జేరఁ గడుముదమున నెక్కె. ||53||

మ. రమణీయంబగు పాంచజన్యజనితారావంబు గర్జావిశే
షముగా ఖడ్గమరీచిజాలము తటిత్సంఘంబుగా నుగ్రచా
పము దేవేంద్రశరాసనంబుగను శుంభత్కృష్ణమేఘంబు
పార్థమహాగ్నిచ్ఛటమీఁది కేగె శరధారాఖేలనోన్మాదియై. ||54||

వ. మఱియును. ||55||

ఉ. విధ్వమలాంశురేఖ యన వెల్లవిగాత్రము చెంగలింపఁ దా
లధ్వజ మొప్ప సీరముసలంబులు భీషణవృత్తిఁ జూప శం
ఖధ్వని లోకజాలములు గంపము నొందఁగఁ జేయ వచ్చె న
భ్రాధ్వమునన్ సురాళి గొనియాడఁ బ్రలంబవిరోధి యాజికిన్. ||56||

ఉ. అత్యధికప్రతాపము జనావళి సన్నుతిఁ జేయ సంగరౌ
చిత్యము మీఱ వర్మము విచిత్రకిరీటముఁ దాల్చి శస్త్రసాం
గత్యమున న్విరోధులకుఁ గాలుఁడనం గడుభీకరాకృతిన్
సాత్యకి వచ్చె ధర్మరథజాలము మ్రోయఁగ యుద్ధభూమికిన్. ||57||

శా. విద్యుల్లీలఁ జెలంగు ఖడ్గలతికావిర్భూతరుగ్జాలముల్
ఖద్యోతప్రభ నించఁ శంఖరవ మాకాశంబునం బర్వ యు
ద్ధోద్యోగంబున మత్స్యకేతనముతో యోధావళు ల్వెంట
రాఁ బ్రద్యుమ్నుం డరుదెంచె వైరికులగోత్రచ్ఛేదదంభోళియై. ||58||

మ. ఘనబాణాసనబాణకుంతపరిఘాఖడ్గంబుల న్మించు మిం
చినతే రున్నతలీల నెక్కి సిడమున్ జిత్రాతపత్రంబు మీ
ఱ నవీనోజ్జ్వలదివ్యవర్మము శిరస్త్రాణంబుఁ జూపట్టఁగా
ననిరుద్ధుం డనిరుద్ధవృత్తి నడచెన్ హర్షంబు సంధిల్లఁగన్. ||59||

శా. చండప్రక్రియ మేఘడంబరము లాశాచక్ర మొక్కుమ్మడిన్

నిండ న్నవ్యరథంబుపై నిలిచి తూణీరంబులున్ సజ్యకో
దండంబున్ ధరియించి కంకటశిరస్త్రచ్ఛన్నుఁడై చారుదే
ష్ణుం డేతెంచె మహోజ్జ్వలాకృతి రణక్షోణీజయోత్సాహియై. ॥60॥

ఉ. అంబుజలోచనప్రతిముఁ డాహవకేళిధురంధరుండు బీ
రంబున విల్లునమ్ములుఁ గరంబులఁ బూని విపక్షభీకరా
డంబరవృత్తి దిక్కులు వడంక మహారథ మెక్కి వేడ్కమై
సాంబుఁడు వచ్చె వాహినులసంఖ్యలు గొల్వఁగ యుద్ధభూమికిన్. ॥61॥

సీ. ఇద్ధసంగ్రామస్థలోద్ధవుం డుద్ధవుం
డుగ్రసేనుం డాజి నుగ్రసేనుఁ
డభియాతిరాజమహాక్రూరుఁ డక్రూరుఁ
డరితమోనిచయోద్యదరుణుఁ డరుణుఁ
డతులితధీరతాకృతవర్మ కృతవర్మ
కాంచనమణిమయాంగదుఁడు గదుఁడు
దారుణసమరైకతానుండు చేకితా
నుం డాస్యజితపుష్కరుండు పుష్క
తే. రుండును శుకుండు దీ ప్తిమంతుండు భాను
విందుఁడు సునందనుండును వేదవాహుఁ
డును బృహద్భానుఁడును వృకుండును రథంబు
లెక్కి చని రనికి ధరణి గ్రక్కతిలఁగ. ॥62॥

వ. మఱియు భానుదేవుండును సారణుండును శ్రుతదేవుండును
వరూథియుఁ జిత్రబర్హియు నాదిగాఁగల యోధులు దమ
తమసేనాసమేతులై యొండొరులఁ గడవఁ బంతంబులు
పలుకుచు సింహనాదంబులు సేయుచు శంఖంబులు పూరిం
చుచుఁ గృష్ణునిం గూడి చని రంత నిరంతరదానధారా
గంధలుబ్ధపుష్పంధయఝుంకారబధిరితదిక్తటంబులై
చలితఘంటాఘణఘణారావనిజఘీంకారప్రతిధ్వనిత
చక్రవాళాచలగహ్వరంబులైన మత్తదంతావళంబులును,
మత్తదంతావళమదజలకలితమార్గదుర్దమకర్దమంబుడెక్కల
త్రొక్కుడులచే నింకి పగిలి బీటలై రజోవికారంబుఁ జెంది
యెగసి మొగసి చూచు గంధర్వగరుడసీమంతినుల సీమంతసీ
మల సిందూరరేఖలై తత్కబరీభరవిలసితమందారతరు
ప్రసూననిష్యందమానమరందమదవదిందిందిరంబులపై
బుప్పొడియొప్పునం గప్పి మెఱయ నడతెంచు భీషణహేషా
ఘోషంబుల జయసూచనంబు చేయు వాయువేగతురంగం
బులును, వాయువేగతురంగంబుల గట్టిపఱచి సారథులు
వలసినయెడలకు నడిపింప యుద్ధసన్నద్ధులగు రథికులకు
నెఱకలై యెఱకలు వచ్చిన భుజంగమంబుల తెఱంగునం
దనరు విచిత్రకేతనంబులును, గేతనంబులఁ బొలుపొంది
యాత్మచక్రనేమిధ్వానంబులచేత శైలగహ్వరంబుల ని
ద్రించు సింగంబుల మేలుకొల్పు రథంబులును రథంబుల
కంటె వడి గలిగి ధనుర్బాణపట్టిసప్రాసపరశ్వధశూలభిండి
వాలకరవాలతోమరక్షురికాగదాదినానావిధాయుధ

సన్నద్ధులై యుబ్బున నిబ్బరంబైన బెబ్బులులచందంబునఁ
గొదమసింగంబులతెఱంగునం బొంగి నింగి పగుల
నార్చుచు నొండొరులఁ గడవఁ బఱతెంచు వీరభటులుం
గలిగి యెడ లేక ఘోషించు విజయభేరీమృదంగకాహళా
దుల యారావంబుల నమరి యిరువది యక్షౌహిణులుం
గనుపట్టు నాత్మసేనాసముద్రం బర్జునద్వీపంబు ముంపుట
కునై యెదురునడచి నిల్చిన. ||63||

ఉ. ఆ హరి పాండవేయులు నయంబునఁ బన్నినయట్టి మానుష
వ్యూహముఁ జూచి యందునకు నోర్చి జయించుటకై మహాచల
వ్యూహ మొనర్చె నంత నరియోధులు విస్మయ మొంది సంగరో
త్సాహముఁ దక్కి రాత్మల భుజంగమరాజసుతాతనూభవా. ||64||

వ. అని మఱియు నిట్లనియె నట్లు పన్నిన యమ్మొగ్గరంబుముం
దఱఁ దానును బలభద్రుండును సాత్యకియును వామ
భాగంబునఁ గృతవర్మ ప్రద్యుమ్నానిరుద్ధులును దక్షిణ
పార్శ్వంబున గద సాంబ చారుదేష్ణులును మధ్యప్రదేశం
బున బంధుమిత్రామాత్యసహితుండై సెలయేరులతోడి నడ
గొండలనఁ బొల్చు గంధసింధురంబులు పరివేష్టింప రథా
రూఢుండై యుగ్రసేనుండును బశ్చాద్భాగంబున యుద్ధ
వాక్రూరచేకితానసారణాదులును నెడనెడ బృహద్భాను
భానుదేవ శ్రుతదేవ నృక శుకారుణాదికుమారులునుం
దమతమ యడియాలంబులు మెఱయనుండిరి. వారల
యుద్ధంబుఁ జూడ నంతకమున్న పురందరాదిబృందారకులు
విమానారూఢులై యంతరిక్షంబున నిల్చి రంత. ||65||

క. మోహరములు రెండును స
న్నాహంబునఁ దారసించినన్ ఫల్గున సే
నాహంకృతి యుడివో ను
త్సాహంబున శౌరి పాంచజన్యం బొత్తెన్. ||66||

క. వెండియు రాముఁడుఁ బ్రద్యు
మ్నుండును సాత్యకియు సారణుండును ననిరు
ద్ధుండును గృతవర్మయు సాం
బుండును శంఖంబు లపుడు మొరయించి రొగిన్. ||67||

తే. సకలయాదవసేన యుత్సవముతోడ
సింహనాదంబు లొనరింప సింహనాద
ముల యటంచును భీతిపెంపునఁ గిరీటి
బలములోఁగల కుంజరంబులు వడంకె. ||68||

వ. మఱియుఁ గృష్ణుని సైన్యంబునందు విజయభేరీశంఖకాహ
ళాదులు మొరయించిన నారావంబు ప్రళయశాలఘూర్ణ
మానార్ణవధ్వానంబు ననుకరించె సకలయోధవీరులును
గయ్యంబునకుఁ గాలు ద్రవ్వుచు ధనుర్గుణటంకారంబులు

నిగిడింపుచుఁ జతురంగబలంబులు మున్ను నడపించినంత. ‖69‖

క. ఈకైవడి హరిసేనా
నీకము నడతేరఁ జూచి నిష్ఠురకోపో
ద్భ్రూకౌటిల్యమున సుభ
ద్రాకాంతుఁ డపుడు దేవదత్తం బొత్తెన్. ‖70‖

సీ. తదనంతరంబున ధర్మపుత్త్రుం డనం
తవిజయంబును వృకోదరుఁడు పౌండ్ర
మును మాద్రి పెద్దనందనుఁడు సుఘోషంబుఁ
దెలివి మీఱఁగ సహదేవుఁడు మణి
పుష్పకంబును నదీపుత్త్రుండు గురుఁడును
గృపుఁడు ద్రౌణియుఁ గురుక్షితివిభుండు
హైడింబుఁడును ద్రుపదాధీశుఁడును మత్స్య
పతి వికర్ణుఁడు నలంబుసుఁడు నర్క
తే. పుత్త్రుఁ [5]డాదిగ యోధు లద్భుతము గాఁగ
శంఖములను మ్రోయింపఁ దత్స్వనములను
విజయదుందుభి తమ్మట వ్రజరవంబుఁ
గూడి యొక్కట సర్వదిక్కులుఁ బగిల్చె. ‖71‖

ఉ. వాసవిఁ జేరవచ్చి మనవారలకున్ సెల విమ్మటంచు దు
శ్శాసనుఁ డాడి యవ్విభుని సమ్మతినొంది చెలంగి యాత్మసే
నాసమితిన్ రయంబున రణంబునకుం బురికొల్పునంత ను
ల్లాసముతోడ నమ్మొన చలంబున యాదవసేన దాఁకినన్. ‖72‖

చ. హరులు హరుల్ రథావళి రథావళి యోధులు యోధు లుగ్రకుం
జరములు కుంజరంబులును సందడిగాఁ దలపడ్డ నప్పు డ
బ్బరవస మిట్టిదట్టిదని పల్కఁ దలంప నశక్యమయ్యె నా
సరసిజసూతికైనను భుజంగమహారునకైనఁ జూడఁగాన్. ‖73‖

వ. మఱియు నుభయసైన్యంబులం గనుపట్టు వీరభటులు
చటులచక్రచంక్రమణవిలాసనిరుపమాభ్యాసులై యాసున
రేసి పోతరించి యాఁబోతులరీతి గంధసింధురంబుల
చందంబునఁ గొదమసింగంబులతెఱంగునం దలంపడి
పోరుచోఁ గఠోరంబుగ వారలు మీఱినపంతంబుల
నంతంతకు నడుగులెక్క లెక్కగొనక యొండొరుల నేరు
పునం బొడువఁ గడుపడిన్ డింపుచు నిప్పులొలుక సరి
దాటులుగ విళంగీలవయిచుచు బిరుదునం దివురుకొనునెడ
వెఱపులు గని కుమ్మి నెమ్మి సంతసిల్లి ఱంకెలు వైవ నంకంబు
లకు సూడిపట్టి నెట్టనఁ జంపి చచ్చువారలు, నడ్డాయుధం
బులఁ బ్రవీణులై సంచలింపక యొకండొకండు పడుగురేగుర
తోడ భ్రమరీవిశేషంబులం జరియింపుచు డాయుచు
చేయుచు నొండొరుల వ్రేట్లు దప్పించి దాఁటుచు నీటున
నరి కెదిరించి యుఱుకుచుఁ బరస్పరహేతిగతుల నంగం
బులు వ్రీలినఁ బిఱికివాఱక సాహసంబున మించి నేల

కొఱగువారును, నానావిధాయుధానీకంబులు ధరియించి
బంటుతనంబున శూరులతోడం దలపడి సంగరప్రకారం
బునం బెఱవారలు చూచుచుండఁ బోరాటం బొనరించుచు
హుంకారంబు నిగిడించుచు నొక్క సధనంబు దమమేను
నొంప నది నెత్తురుకాఁక వీఁకఁ దిగువరాకున్న నొండొక
యాయుధంబు గొని నఱక నదియుఁ దుత్తుమురైన వేఱొక
శస్త్రంబునఁ బొడిచి విడిచి పుడమి యద్రువఁ గలియంబడి
బాహబాహిం బెనంగి త్రెళ్లువారును, గైదువు లంకించి
అంకెలు వైచుచుఁ బదువురు నేవురు జోకలై యురువడించి
మేనులు సింపుచుఁ బొంచి పొంచి పదలాఘవంబుల నెదిరి
యితరేతరముష్టాముష్టి మోములు పగులఁ బోరి పడువార
లును, మఱియు నూఱు నిన్నూఱుఁ దుటుముతుటుములై
చటులగతిం గయ్యంబులు సేయఁ జొచ్చి హెచ్చినగర్వం
బున నన్యోన్యప్రాసంబులఁ గర్ణాద్యవయవంబులు దెగిన
సిబ్బితి నిబ్బరంబై మగుడఁజాలక వీడని మచ్చరంబునఁ గచా
కచిం బెనంగి మడియువారును సహస్రసంఖ్యలగు శూరులు
గుంపులై గర్వంబు పెంపున మూఁకల కుఱికి గదలఁ గదల
నీక పోరి యొండొరులయేట్ల లుకలుకలై కూలువారలును,
దమతమ దొరలు తెరలి యొరఁగు టెఱుంగక యరిగియరిగి
తిరిగివచ్చి పతులకడఁ జతురతఁ బోరి ప్రాణంబులు విడుచు
వారలును, మున్నొకని గుఱి చేసి కూడం జనునెడ నడుమ
నొకండు దల ద్రెంచినం బడక వాని నఱికి పడిపొరలు
మొండెంబులును, ననుజులుం దనుజులుం జుట్టంబులు
మొదలగువారలు పోరునెడ నడుమ సొచ్చి తెంపు చేసి
మృతిఁబొందువారలును, భయంకరంబైన పొలికలనం
దొరఁగు రక్తమాంసపుఁదిట్టలు నూచి వెఱచి తలకోక
లెఱుంగలేక వెట్టియాటలాడుచు నుభయసైన్యంబుల
వారలు చూచి నవ్వఁ బరువులు వెట్టువారును గశాతాడ
నంబునం జేసి తురంగమంబులం గదలించి డాసి యితరే
తరప్రహరణంబుల నశ్వపల్యాణసహితంబుగా వ్రేటాఱు
తునియలై కీలుదప్పిన బొమ్మలచందంబునం గూలు రాహు
త్తులును నంకుశాఘాతకుపితంబు లై యొండొంటి మర్మం
బులు గాడ దంతాదంతిం బోరి మావంతులతోడఁ బీనుంగు
లైన యేనుంగులును, సారథులు రవడించి యుగ్యంబుల
పగ్గంబులు వదలి కదియఁ ద్రోలినఁ బరస్పరబాణఘట్టనల
రథంబులు తిలప్రమాణఖండంబు లై దొఱఁగిన విరథులై
కరవాలంబులుం బలుకలుం గొని యోలమాసగొనక యొం
డొరుం డాసియు వ్రేసియుఁ దప్పించియుం గుప్పించియుఁ
బోరిపోరి పొలిసిన రథికులుం గలిగి యాసందడి కయ్యంబు
భయంకరంబై యుండె నంత. ||74||

ఉ. వాసవనందనుం గడచివచ్చి వికర్ణుఁడు దోడు గాఁగ దు
శ్శాసనుఁ డేచి సాంబుని నిశాతశరంబుల నేయ నవ్విభుం
డీసును మచ్చరంబు మడి హెచ్చఁగఁ గృష్ణుఁడు మెచ్చ నార్చి యు

ల్లాసముతోడ వాఁడి దెరల న్విశిఖంబుల నొంచి వెండియున్. ॥75॥

క. శరముల రెంట వికర్ణుని
తురగంబుల నొంచి పడగఁ దొమ్మిదితూపు
ల్వఱపి పొడి చేసి సారథి
నురువడి నొకకోలచేత నుక్కడఁగించెన్. ॥76॥

ఉ. అత్తఱి దుస్ససేనుఁడు రయంబునఁ దీవ్రశరంబుచేత వీ
రోత్తము సాంబు నొంచి మఱియుం బదునేనుమెఱుంగుటమ్ము లు
వ్వెత్తున సారథిం దగులనేసి తెరల్చినఁ గృష్ణనందనుం
డొత్తిలి శాతబాణమున నొక్కట నేసె నతండు మూర్ఛిలన్. ॥77॥

చ. కడువడి సారణుండు తెలిగన్నులఁ గెంపు దలిర్ప నగ్రజుం
గడచి శరద్వయంబున వికర్ణునిసారథిఁ జంపి యుబ్బునన్
సిడ మిడు మూఁడుబాణములఁ జెక్కలు వాపుచు వానిబాహులం
బెడిదపుటమ్ము లాఱు పఱపెన్ గగనంబు గలంగ నార్చుచున్. ॥78॥

ఉ. వాఁడును రోషమెత్తి హరివాహిని బెగ్గిల సాంబుతమ్ముని
న్మూఁడు నిశాతబాణముల నొంచి హయంబులఁ గేతనంబుఁ గ్రొ
వ్వాఁడి శరంబు లేసి నెఱవాదితనంబునఁ ద్రుంప నాతనిన్
బోఁడిమి మాన్చి యార్చెఁ గురుపుంగవసైన్యము దైన్య మొందఁగన్. ॥79॥

తే. అది గనుంగొని కృష్ణుసైన్యంబు లెల్ల
నార్చి భేరులు మొదయింప నర్జునుండు
తనబలంబులఁ బురికొల్పి తానుఁ గడఁగి
తోరమగుకిన్కతోడఁ బ్రద్యుమ్నుఁ దాఁకి. ॥80॥

తే. అతనిపై జాలుకొన ముంచె నంపవెల్లి
మీనకేతుండు నతనిపై మించి నూఱు
సాయకంబులు వఱపె మాద్రేయు లలిగి
చారుదేష్ణునిఁ దాఁకి రుత్సాహ మొదవ. ॥81॥

క. ఆ రుక్మిణికొమరుండును
వారలరథ్యములమీఁద వడి నూఱమ్ముల్
తోరముగ నేయ వారును
ఘోరాస్త్రము లేసి హరులఁ గూల్చిరి నేలన్. ॥82॥

వ. అంత. ॥83॥

సీ. సురనదీసూనుండు హరిపూర్వజునిమేన
నాలుగు బాణముల్ నాటె నతఁడు
కోపించి హలముచేఁ గూల్చె రథ్యంబుల
భీముండు సాత్యకిఁ బేర్చి నూఱు
శరముల నేసిన బరవసంబున వాఁడి
తూపుల నేడింటఁ దునిమెఁ బడగ
ద్రోణుండు కృతవర్మఁ దొడరి తొమ్మిది నార

సంబులు పరఁగింపఁ జండసాయ

తే. కముల నేనింట నతఁడు దత్కంకటంబు
చూర్ణముగఁ జేసె నల్కమైఁ గర్ణుఁ డంబ
కంబు లిరువది ననిరుద్ధుఁ గాఁడనేయ
నతఁడు నన్నింట నొప్పించె నతనిమేను. ||84||

తే. ద్రోణి వడిఁ జేకితానుని తనువు మూఁడు
బాణముల నొంచె నతఁడు నక్షీణశక్తి
నాలుగమ్ముల నతని గంధర్వములను
దనువు లెడఁబాపి యొకటఁ గేతనముఁ ద్రుంచె. ||85||

తే. బాహ్లికుం డుగ్రసేనునిఁ బదిశరముల
నొంచె నాతండుఁ దూపు లేను నిగిడించె
నతనిదేహంబు దల్లడమంద సోమ
దత్తుఁ డొకయమ్ముచేత నుద్ధవునిఁ గ్రుచ్చె. ||86||

క. భూరిశ్రవుఁ డరుణునిపై
ఘోరాస్త్రంబులరవది నిగుడఁగ నాతం
డీరేడు వెడఁదతూపుల
సారథిరథచాపకేతుజాలముఁ ద్రుంచెన్. ||87||

వ. వెండియు ధర్మనందనుండును, సుయోధనుండును, ఘటోత్క
చుండును, నీలుండును, గేకయులును, ద్రుపదుండును, విర
టుండును, సుదక్షిణుండును, విందానువిందులును, గురు
కరూశాదిదేశాధీశులును నొక్కుమ్మడి శరపరిఘశక్తి
తోమరశూలాదిబహువిధాయుధంబుల నరిబలంబులు
బడలువడ నుద్దండవృత్తి మోడుపఱచి రందు ఘటోత్క
చుండు. ||88||

శా. మౌర్వీరావము దిక్కులందు వెడల న్మాయాబలస్తోముఁడై
వార్వాహంబున మింటికిం జని శిల ల్వర్షించు నొక్కొక్కచో
గర్వోద్రిక్తమనస్కుఁడై రథికులన్ ఖండించు నొక్కొక్కచో
దుర్వారాశుగకోటిఁ గాలుబలముం దూలించు నొక్కొక్కచోన్. ||89||

వ. మఱియును. ||90||

మ. ఒకచో నాఱుచు నొక్కచోఁ జటుల చాపోల్లాసము ల్సేనవా
రికిఁ గానంబడఁ జేయు వేఱె యొకచోఁ గ్రీడాగతిం గుంజర
ప్రకరంబు న్వడిఁ జెండివైచు నొకచో రథ్యంబుల్ గూల్చు నొం
డొకచోఁ జీఁకటిఁ గొల్పు నంపగమిచే నుద్దామతేజంబునన్. ||91||

క. ఈరీతి నింద్రనందను
వారలు వెఱఁగందఁ గృష్ణువాహిని గలఁగన్
ఘోరాస్త్రపరంపరచే
వారక పదివేలరథుల వడి మడియించెన్. ||92||

ఉ. వెండియుఁ గృష్ణుసైన్యములు వీఁగి సన న్వడిఁ ద్రోలఁ జూచి సాం
బుండును సాత్యకిం గలసి పూనికతోడ ఘటోత్కచున్ మహా
కాండము లేసి నొంచి తురగంబుల పించ మడంచి సారథిన్
గుండెలు వ్రీలఁజేయుటయు ఘోరపరాక్రమవృత్తి నాతఁడున్. ॥93॥

ఉ. ఒండురథంబుపై కుఱికి యుగ్రత సాత్యకిఁ గృష్ణనందనుం
బెండుపడ న్నిశాతశరబృందము లేసిన వారలిద్దఱున్
వెండియు భీమనందనునివిల్లునిడంబునుఁ దేరు సారథిం
జండతరాశుగప్రతతిఁ జక్కుగఁ జేసి చెలంగి యార్చినన్. ॥94॥

క. విరథుండై యవ్వీరుఁడు
కరమున గదఁ బూని విలయకాలుం డనఁగాఁ
బఱతేరఁ జూచి సాత్యకి
శరముల నేనింట దానిఁ జక్కుగ నేయన్. ॥95॥

క. అనిరుద్ధుండును ఋషకే
తనుఁడు బలుఁడు సారణుఁడు నుదగ్రస్ఫూర్తిన్
ఘనబాణజాలముల నొం
చిన నాతఁడు ఱిచ్చపడి విచేష్టితుఁ డయ్యెన్. ॥96॥

వ. అప్పుడు. ॥97॥

క. తనకొడుకుఁ బెక్కురథికులు
గనుకని నొప్పింప నుదరి కడువడిని మరు
త్తనయుఁడు ప్రళయాంబుదని
స్వనమో యన వార్చి బాహుసారము మీఱన్. ॥98॥

ఉ. సారణు నైదుతూవులను సాంబుని తొమ్మిదిసాయకంబుల
న్సీరిఁ బదేడుబాణముల నిష్ఠురపత్రుల రెంట సాత్యకిన్
గ్రూరశరంబుచేత ననిరుద్ధుని మారుని మూఁడుకోలలం
దూఱఁగ నేయ వారలును దోడనె కప్పిరి భీము నమ్ములన్. ॥99॥

వ. వెండియు. ॥100॥

మ. అనిరుద్ధుం డొకతూపుచేత బకదైత్యధ్వంసిచాపంబు గ్ర
క్కన ఖండించె బలుండు నాగట రథాంగంబు ల్వడంగొట్టెఁ గే
తన మాసాత్యకి ద్రుంచివైచె విలసత్కాండద్వయి న్మీనకే
తనుఁడున్ సాంబుఁడు నేసి రాఱుగతతిం దత్కాయ మత్యుద్ధతిన్. ॥101॥

వ. అంత. ॥102॥

మ. గద చేఁ ద్రిప్పుచు రౌద్రవైఖరి మహాకల్పాంతకప్రౌఢి బె
ట్టిదుఁడై భీముఁడు చండభాస్కరునికంటెన్ దీప్రమై నెమ్మొగం
బు దలిర్పం గనుదోయి నిప్పు లురులన్ భూమండలంబెల్ల గ్ర
క్కదలన్ రామునితేరు దత్క్షణమ నుగ్గై రాలఁగొట్టె న్వడిన్. ॥103॥

శా. ఆవీరుండును బాదచారి యయి బ్రహ్మాండంబు గంపింపఁ గ్రో
ధావష్టంభమునన్ మరుత్తనయు సంహారంబు గావింపగా
వేవేగం బఱతేరఁ గన్గొని మహావీరుండు పార్థుండు రో
షావేశంబున నేగుదెంచెఁ బరయోధానీకము ల్బెగ్గిలన్. ‖104‖

వ. అతనితోడన యుత్తమోజుండును, యుధామన్యుండును,
ధృష్టద్యుమ్నుండును, విరాటుండును, రుక్మియు, భగదత్తుం
డును, గేకయులును నేతెంచి రంతకమున్న. ‖105‖

శా. అశ్వత్థామయు భీష్ముఁడుం గృపుఁడు ద్రోణాచార్యుఁడుం గర్ణుఁడున్
విశ్వం బెల్ల వడంక నార్చి సమరోర్వీరేణుసంఘంబు స
ప్తాశ్వుం గ్రమ్మ శతాంగము ల్వఱపి తాలాంకు న్మంబేద నీ
లశ్వేతోరుగరుద్వితాన శరజాలం బేయఁగా నత్తఱిన్. ‖106‖

శా. అగ్రధ్వానసమానశార్ఙ్గ నినదం బాకాశసంచారులన్
విభ్రాంతిం బొరలింపఁ గేతనరుచు ల్విన్నంద నత్యంతకో
పభ్రూమండలి భుగ్నయై మెఱయ శుంభత్పాంచజన్యారవా
దభ్రవ్యాప్తి మహీధ్రము ల్వడఁక దైత్యధ్వంసి యేతెంచుచున్. ‖107‖

సీ. భీష్ము నిన్నూట నొప్పించి యశ్వత్థామఁ
బదియేనుతూపులఁ బాఱఁగొట్టి
ద్రోణుని నిరువదిబాణంబులఁ దెమల్చి
భీముని మున్నూట బెండుపఱచి
కర్ణుఁ బండ్రెండుమార్గణముల నోనేసి
ద్రుపదనందనుమేనఁ దూపు సొన్పి
మత్స్యనాయకుని మైమఱు వాఱుశరములఁ
జించి యొక్కట రుక్మి నొంచి నరక
తే. తనయ కృపులను నిష్ఠురాస్త్రముల గ్రుచ్చి
కాండపంచకముననుఁ గేకయుల నోర్చి
నిమిషమున నొక్కయక్షౌహిణీ బలంబుఁ
బిలుకుమారిచె నానాస్త్రముల నరేంద్ర! ‖108‖

వ. అయ్యవసరంబున నర్జునుండు గర్జత్కాలమేఘంబు చందం
బున సింహనాదంబుఁ జేసి దేవదత్తంబు పూరించి కర్ణ
గాంధారేయాదులఁ గయ్యంబునకుఁ బురికొల్పిన. ‖109‖

ఉ. వారలు తూర్యబంధురరవంబు లెసంగఁగ సింహనాదముల్
బోరనఁ జేసి యద్భుతముఁ బొంది సుర ల్గన శౌరిసైన్యమున్
దారుణలీలఁ దాఁకినఁ బదంపడి యయ్యదుయోధవర్యులుం
ఘోరపరాక్రమస్ఫురణఁ గోల్తలఁ జేసిరి పార్థనందనా. ‖110‖

వ. అందు బలభద్రుండును భీష్ముండును, సాత్యకియు నశ్వ
త్థామయు, బ్రద్యుమ్నుండును ద్రోణుండును, జేకితా
నుండును సోమదత్తుండును, ననిరుద్ధుండును గృపుండును,
గృతవర్మయు ధృష్టద్యుమ్నుండును, నుగ్రసేనుండును

బాహ్లికుండును, సాంబుండును గర్గుండును, నక్రూరుం
డును నజాతశత్రుండును, నుద్ధవుండును ద్రుపదుండును,
గలియు విరాటుండును, గదుండును భీముండును, సార
ణుండును ఘటోత్కచుండును, జారుదేష్ణుండును దుశ్శా
సనుండును, దీప్తిమంతుండును దుర్యోధనుండును, భాను
దేవుండును భూరిశ్రవుండును, బృహద్భానుండును ధృష్ట
కేతుండును, రుక్మియు భానువిందుండును, వృకుండును
గేకయులును, నరుణుండును భగదత్తుఁడును, బుష్కరుం
డును పాండ్యాధీశ్వరుండును, యవనాధిపుండును వేద
వాహుండును, శ్రుతదేవుండును సుదక్షిణుండును,
సునందనుండును నీలుండును, జిత్రబర్హియు వరూధియు,
విందానువిందులును న్యగ్రోధుండును, నకులసహదేవు
లును దక్కిన యోధులును దుర్మర్షణాదులును, హేతి
ప్రాసపరశ్వధపట్టిసభిండివాలధనుర్బాణనానావిధా
యుధసన్నద్ధులై యొండొరుల వ్రేసియుఁ ద్రోసియుఁ
ద్రుంచియుఁ జించియుఁ బొడిచియు నడిచియుఁ జిమ్మియుఁ
గ్రుమ్మియు మొత్తియు హత్తియు ననేకప్రకారంబులఁ
జమిలికయ్యంబు సేయునెడఁ గుంజరంబులఁ గుంజరంబు
లును, ఘోటకంబుల ఘోటకంబులును, నరదంబుల నర
దంబులును, బదాతులఁ బదాతులుం దలపడి పిఱుతివియని
బీరంబునఁ బరస్పరశస్త్రంబులఁ బొడిచియు నొడిచియు,
వ్రచ్చియు గ్రుచ్చియుఁ గుదిపియుఁ జడిపియుఁ గొట్టియు
ముట్టియు ననేకోపాయంబులఁ బోరుసమయంబున. ||111||

క. రారాజు తమ్ములెల్లన్
ఘోరమదేభముల నెక్కుకొని యఱువదివే
లేరుపుటేనుంగులతో
నారామునిమీఁది కేఁగ నతఁ డుద్వృత్తిన్. ||112||

క. ఏనిక మొత్తము లెదిరెడు
నే నిఁక మొత్తకయడంగ నెగ్గగునని మ
త్తానేకపములఁ గొన్నిటిఁ
బీనుంగులఁ జేయఁదొడఁగెఁ బేర్చినకినుకన్. ||113||

వ. అట్టియెడ నా సుయోధనుతమ్ములు దుష్ప్రహ దుర్మర్షణ
దుర్ముఖ దీర్ఘబాహు భీమబాహు భీమ సుషేణ సులోచన
సేనాపతి జలసంధ విచిత్ర తర్షణోగ్రాలోలుపులు పదు
మువ్వురును మత్తకుంజరంబుల నొక్కపెట్టునం డీకొల్పి
చుట్టుముట్టిన నతం డందఱికి నన్నిరూపులై హలంబునన్
దగిలిచి తిగిచి ముసలంబునఁ దత్కుంభమధ్యంబులం దివిచి
జంభారాతి కుంభినీధరంబుల దంభోళిచేఁ గూల్చుచందం
బున నందంద కూల్చి దుష్ప్రహు సాయజంబుతోడన చదిపి
తత్సోదరుఁడగు భీమునిశిరంబు డొక్కసార నడఁచి
తత్కుంభికుంభములు పగులందన్ని యనంతరంబ భీమ
బాహుం డురసడించి తన దంతావళంబుచే నవ్వీరునిం

బొడిపించిన నతం డచలాకారుండై తద్దంతిదంతంబులు
వెఱికి వానిన వానినేనుంగుతోడఁ బీనుంగుఁ గావించినం
దక్కిన పదుగురును చలపడి సింహనాదంబులు చేసి యెదిరిన
నా హలాయుధుండు వారలతోడన యవ్వారణంబుల
మారిమసంగి పొంగి నింగి వగులనార్చిన. ॥114॥

ఉ. తమ్ములు సచ్చిరంచును ముదంబఱి యర్జునుఁ జేరవచ్చి శో
కమ్మున రాజరాజు పలుకన్ సురరాజతనూభవుండు వే
గన్మున రాజులున్ గజనికాయములుం దనతోడ రాఁగ నొ
క్కుమ్మడిఁ దన్నుఁ దాఁక బలుఁ డుద్ధతితోడ హలంబుఁ ద్రిప్పుచున్. ॥115॥

చ. నిలిచిన సర్వసైన్యధరణీవరముఖ్యులు రేగి సాయకం
బులు నిగిడించి రాకసము పోడిమి గానఁగరాకయుండ న
బ్బలుఁడును వానిఁ గైకొనక బంధురహస్తహలంబుచేత రా
జులఁ బొలియించి వాజుల వసుంధరఁ గూల్చె రథాలి నూర్చఁగాన్. ॥116॥

ఉ. అర్జునుఁ డగ్నికల్పనిబిడాశుగముల్ పరఁగించి వానిపై
నూర్జితశక్తి సూప నతఁ డుగ్రత నాఁగలిఁ గేలఁ దిప్పుచున్
నిర్జరనాథనందనుని నేలకుఁ దే నడతేర సీరి వి
స్ఫూర్జితమూర్తి చూచి దివిజుల్ భయమంది చలించి రందఱున్. ॥117॥

వ. అయ్యవసరంబున భీమసేనుం డర్జునుం దలకడచి యమ్మహా
వీరు నెదుడువెడఁ బ్రద్యుమ్నానిరుద్ధ సాత్యకి కృతవర్మ
గద చేకితానులు రథారూఢులై కదలి పాండవసేనా
మధ్యంబున నొక్కండును బాదచారియై భీమార్జునుల
మీఁద నురువడించు బలభద్రుం గనుంగొని వాయువేగం
బున వచ్చి వివ్వచ్చుం దాఁకి. ॥118॥

సీ. సాత్యకి యిరువదిసాయకంబుల శల్యు
      నేసెఁ బ్రద్యుమ్నుండు నేడు వెడద
తూపుల వర్మంబు దూఱనిగిడ్చె గ
      దుండు తొంబదియాఱుకాండములను
గపికేతనము సించె విపులాస్త్రములునాల్గు
      కృతవర్మ హయములఁ గీలుకొల్పెఁ
జేకితానుండు నిశితభల్లముల రెంటఁ
      దఱిమి గాండీవంబు దాఁక నేసె
తే. మీనకేతనసూనుండు మెఱుఁగులొల్కు
రత్నపుంఖశరంబు లుగ్రంబు గాఁగ
భూనభోంతర మదరంగ నా నిలింప
సార్వభౌమాత్మజుని నేసె గర్వ మడర. ॥119॥

వ. అప్పుడు. ॥120॥

ఉ. ఆ జగదేకవీరుఁడగు నర్జునుఁ డందఱ నన్నిరూపులై
రాజితపుంఖసాయకపరంపర లభ్రము నిండ నాత్మసే

నాజనులెల్ల నుబ్బ గదనం బదునార్వుర నొక్కపెట్టునం
గాజుపడంగ నేసెఁ దెలిగన్నులఁ గెంపు దొలంక వెండియున్.

సీ. కృతవర్మ సారథిఁ గెడపె మూఁడమ్ముల
గదునిపై నాల్గుమార్గణము లేసె
నంబకయుగళి సాత్యకిమేన నాటించెఁ
గ్రూరాస్త్రమున ననిరుద్ధుసిడము
పడవైచెఁ బుడమిని బ్రద్యుమ్ను నక్షుద్ర
భల్లసంహతి మూర్ఛపాలుచేసె
నతనిసారథి నేరుపడర నవ్వీరునిఁ
గొనియేగెఁ దమసైన్యమునకు వేగ

తే. చేకితానునియురము నిశితమహాస్త్ర
పంచకమ్మున గ్రుచ్చె నప్పార్థుఁ డంతఁ
గర్ఁ గాంగేయ గురు కృపు ల్గడిమి మెఱసి
హరికిఁ గ్రేడించి తత్సేన కరిగి రపుడు. ॥122॥

శా. ధృష్టద్యుమ్నుఁడు నా సుయోధనుఁడు మాద్రీసూనులున్ సంగరా
వష్టంభోజ్జ్వలమూర్తులై హరిని దివ్యస్ఫూర్తి బాణంబులన్
ధృష్టప్రక్రియ నేసి యార్వ నతఁడు ధీరాత్ముఁడై యందఱం
జేష్టల్ దక్కఁగ శార్ఙ్గముక్తవిశిఖశ్రేణి న్వెసం జేసినన్. ॥123॥

మ. భగదత్తుండు నలంబుసుండును విదర్భస్వామియున్ సైంధవుం
డు గురుప్రోద్భవుఁడున్ హలాయుధ విరాటుల్ నీలుఁడుం గేకయుల్
దగుభూపాలురుఁ గూడి యవ్విభునిమీఁద మార్గణవ్రాతముల్
నిగుడం జేసి ధరాతలంబు వడఁకన్ విక్రాంతులై యార్చినన్. ॥124॥

తే. అప్పు డయ్యంపవెల్లికి నరుదు గాఁగ
సంచలింపకయుండె నాసారక్షుఁ
డంబుదంబులు జలధార లగ్గలముగఁ
గురియఁ గనుపట్టు నీలాద్రితెఱఁగు మీఱి. ॥125॥

వ. తదనంతరంబ యతఁడు. ॥126॥

సీ. భగదత్తుమేన డెబ్బదితూపు లడరించి
ద్రౌణిబాహుల శరద్వయము నాఁటి
నారాచయుగళి సైంధవువిల్లు ఖండించి
మూఁడుబాణము లలంబుసునిమేనఁ
గీలించి యొకవాఁడికోల రుక్మిఁ దెమల్చి
ద్రుపదనందను[6]నిపై గ్రూరభల్ల
[7]పంచకం బేసి యంబకషట్కమున సుయో
ధను మూర్ఛనొందించి ఘనశిలీము
తే. ఖముల రెంట విరాటువక్షంబు వ్రస్సి
కవల నెనిమిదియమ్ములఁ గాడనేసి
కాండవింశతి నీలగేకయుల గ్రుచ్చి
యుగ్రమార్గణమున హలాయుధుని నొంచె. ॥127॥

వ. అయ్యవసరంబున. ॥128॥

ఉ. వీరరసంబు వెల్వడిన వీఁకను [8]రక్తము గ్రమ్మ నద్దొర
ల్కోరకితోరుకింశుకములో యనఁ బొల్చియు ధీరచిత్తులై
తోరము గాఁగ నార్చి జయదుందుభు లొక్కట మ్రోయఁ బేర్చి య
వ్వీరశిఖామణిం దఱిమి వేయికరంబుల నేసి రుద్ధతిన్. ॥129॥

ఉ. అత్తఱిఁ గృష్ణుఁ డార్చుచు మహాశుగసంహతి వానినన్నిటిన్
దుత్తుమురై పడంగ వడితో నొనరించుచు వారికెల్ల వి
ల్లెత్త శరంబు లెత్తఁ దల లెత్త నశక్యము గాఁగ నేసె ను
వ్వెత్తున యాదవోత్తములు హెచ్చఁగఁ బాండవసేన భీతిలన్. ॥130॥

చ. మఱియు నతండు వారలఁ దెమల్పఁగఁ బూని తదీయవాజులన్
నెఱి చెడఁగొట్టి సారథుల నేలపయిం బడఁద్రోచి తేరుల
న్విఱుగఁగమోఁది కేతువులు విండ్లును నొక్కటఁ ద్రుంచి వర్మము
ల్పఱియలు చేసి త్తతనువులన్ నిగిడించె ననేకబాణముల్. ॥131॥

తే. వార లెల్లను విరథులై పోరికెడగఁ
దలఁగిపోయినఁ గృష్ణుఁ డుద్దండ[9]లీల
నరిబలంబులు దల్లడమందఁ జూచి
యశనికల్పాశుగంబు లేయంగ నంత. ॥132॥

క. ఒరలెడు మత్తేభంబులుఁ
దెరలెడు తురగములు నేలఁ ద్రెళ్లెడు రథముల్
పొరలెడు యోధులు నల్గడ
వఱలెడు రక్తంబు లయ్యె వాసవిసేనన్. ॥133॥

వ. అది గనుంగొని యర్జునుండు. ॥134॥

శా. కృష్ణుం దాఁకి గుణధ్వనుల్ నిగుడ సక్షిణాశుగశ్రేణి న
త్యుష్ణజ్వాలలు గ్రమ్మనేయ నతఁడుం దోడ్తోన వారించి యా
జిష్ణుప్రోద్భవుమేన శాతశరరాజి న్నిండఁ గీలింప వ
ర్ధిష్ణుండై యతఁడున్ మదిం గనలి శౌరి న్నుంచె వాలమ్ములన్. ॥135॥

వ. మఱియును. ॥136॥

ఉ. మచ్చర మెచ్చఁ గృష్ణుఁడు సమగ్రభుజాబలలీలఁ బేర్చి వి
వ్వచ్చుని దేహమంతయును వాఁడిశిలీముఖకోటి నుద్ధతిన్
గ్రుచ్చ నతండు నాహరి నకుతింతవైఖరి నట్లు చేయఁ గ
మ్మచ్చులరీతిఁ బొల్చిరపు డా దనుజారియు నా కిరీటియున్. ॥137॥

వ. ఇవ్విధంబున నా కృష్ణార్జునులు మనంబున ఘనంబగు మచ్చ
రంబున రామరావణులకైవడి నంధకాంతకాంతకుల
లాగున జలధరంబులచందంబున గర్జనతర్జనంబులు నిగుడ
హుంకారఠంకారంబులు మెఱయఁ బోరుచుండి రంత ఘటో
త్కచాలంబుసహలాయుధులును బాహ్లికసోమదత్త

భూరిశ్రవులును ధృష్టకేతునీలసుదక్షిణులును విందాను
విందులును గేకయమహీపాలు రేవురును యవనపాండ్యాధి
పతులును ద్రుపదవిరాటరుక్మిసైంధవులును గూడి యాదవ
సైన్యంబు దైన్యంబు నొంద శంఖంబులు పూరించియు ధను
ష్టంకారంబులు గావించియుఁ గ్రూరనారాచంబుల మేనుల
గ్రుచ్చియు శరంబుల నురంబుల వ్రచ్చియు భిండివాలం
బుల గుండెలు ప్రీలనొంచియు భల్లంబుల శిరంబులు డొల్లఁ
ద్రుంచియుఁ బేర్చి యార్చి రయ్యవసరంబున. ||138||

సీ. బాహ్లికుఁ డుఱక యంబకములు మూఁ డుగ్ర
సేనుపైఁ బఱపినఁ [10]జిడ రేఁగి
యతఁ డొక్కతూపున నతనివి ల్ఖండించి
యాఱుబాణముల రథ్యములఁ జంపి
విరథుఁడై తను నేయు కురువృద్ధుపై శక్తి
యడరింప నది ఘోరమగుచు వచ్చి
యతనివక్షస్థలం బవలీల నాఁటిన
నెత్తురు గ్రక్కుచు నేలఁ గూలె
తే. నది గనుంగొని తత్పుత్త్రుఁడైన సోమ
దత్తుఁ డాభోజపతిమీఁద దారుణాస్త్ర
కోటు లడరించి యొకవాలు గొని రథమున
కుఱికి యాతని తల తెగ నఱకెఁ గడిమి. ||139||

వ. మఱియు. ||140||

క. ఆయుగ్రసేను రథికుల
వేయివిధంబులఁ గలంచి విగతాసులుగాఁ
జేయుచు బాహ్లికనందనుఁ
డాయోధనభీష్మమూర్తియై తను నొంపన్. ||141||

తే. నూఱుతూపులఁ జేకితానుండు సోమ
దత్తుపై నేసె నతఁడు చే యెత్తకుండ
మఱియుఁ బిడుగున కెనయైనమార్గణమున
నలిగి యేసిన నవ్వీరుఁ డవనిఁ గూలె. ||142||

వ. ఇట్లు సోమదత్తుండు పడిన. ||143||

తే. పార్థుసేనలు దుఃఖవిభ్రాంతిఁ బొందె
హరివరూథిని సంతోష మడరి యార్చె
నది గనుంగొని మత్స్యేంద్రుఁ డలుకతోడ
నుద్ధవునిఁ దాఁకి యేసె శరోత్కరమున. ||144||

క. ఆతఁ డవి నడుమఁ జడియుచు
భూతల మగలంగ నొక్కభూరితరాస్త్రం
బాతనిపై నిగుడించిన
భూతము లార్వంగఁ దనువు బోరన విడిచెన్. ||145||

వ. ఇవ్విధంబున మత్స్యమహీనాయకుండగు విరాటుండు
దెగినఁ దద్బలంబులు హాహానినాదంబు గావించె నయ్యాదవ
నాయకుబలంబులు సింహనాదం బొనరించె నంతం బాం
చాలపతి క్రుద్ధుండై యుద్ధవునిపై శరపరంపరలు పరఁగిం
చిన నతండును దోడ్తోన వారించె నయ్యవసరంబున
ద్రుపదుండు. ‖146‖

తే. ఆఱుతూపుల నతనిరథ్యములఁ దునిమి
నాలుగమ్ముల సారథి నఱికి యొక్క
కోల విలు ద్రుంచి వర్మంబు వ్రీల రెండు
శరము లేసి యతనిమీఁద శక్తిఁ బఱపె. ‖147‖

క. అది భూతల మద్రువంగా
నదరులు గ్రక్కుచును వచ్చి యాయుద్ధవు బె
ట్టిదముగఁ దాఁకుడు ధరణిం
జదికిలఁబడి కూలె పార్థుసైన్యము లార్వన్. ‖148‖

వ. ఇవ్విధంబున నుద్ధవుండు సమిద్ధరణిం బడిన నడలుచు నక్రూ
రుండు క్రూరనారాచంబుల ద్రుపదు గ్రుచ్చి నాలుగుబాణం
బుల ఘోటకంబులఁ గూల్చి సారథి నొక్కనిశాతశరంబున
శిరంబు ద్రుంచి కేతుచ్ఛత్రచామరంబులు భూతలంబునం
దొరలించిన నతండు విరథుండై వాలునుం బలకయుం
బూని సింహచంక్రమణవిలాసంబున నతని తేరిపయిం గవి
యుడు నతం డనేకనిశితశరంబులం బరఁగింపం దనవాలున
జడియుచుఁ జేర నేతెంచిన నయ్యక్రూరుం డర్ధచంద్రబాణం
బున నప్పాంచాలపతి మూర్ధంబు ద్రుంచి సింహనాదంబు
గావించిన. ‖149‖

క. ఆ రవము విని శిఖండి మ
హారోషం బెత్తి చూడ్కి యక్రూరునిపై
ఘోరముగ నిడి రయంబునఁ
జేరఁగ నేతెంచి పటువిశిఖములఁ గప్పెన్. ‖150‖

తే. అతఁడు నేర్పునఁ ద్రుంచె నాయంబకముల
మఱియు ద్రుపదాత్మజుఁడు వాఁడిమార్గణముల
నతని రథ్యధనుర్ధ్వజయంతులను హ
రించి యొకకోల నతని ఖండించి యార్చె. ‖151‖

వ. ఇవ్విధంబున నక్రూరుండు దెగిన నయ్యాదవబలంబుఁ
జలంబున బోరి కడికండలు సేయు శిఖండిం గనుంగొని
హైడింబహలాయుధాలంబుసులును ధృష్టకేతుసైంధవ
యవనరుక్మిపాండ్యభూరిశ్రవులును గేకయపంచకం
బును విందానువిందులును దమతమశంఖంబులు పూరించి
యాదవబలంబు దఱియం జొచ్చి యొక్కపెట్టున. ‖152‖

సీ. కర్ణము ల్గుంభము ల్గరములుఁ బాదము
ల్దంతముల్ దనువులుఁ దఱిగి తఱిగి
ముఖములుఁ గేసరంబులు వాలములు ఖురం
బులు నీరుపక్కియ ల్మోది మోది
యుగములు చక్రముల్ నొగలాతపత్రముల్
చిందంబులును బొడి చేసి చేసి
శిరములు సురములుఁ జెక్కులు ముక్కులుఁ
దొడలుఁ గరంబులుఁ దునిమి తునిమి
తే. యేనుఁగుల నొంచి హయముల యేపు డించి
యరదములఁ ద్రుంచి కాల్వురయద టడంచి
సంగరంబున నిబ్భంగి శౌర్య మెసఁగ
నేర్పుమైఁ గూల్చి రక్షౌహిణీబలంబు. ||153||

వ. అంత మధ్యాహ్నం బయ్యె నప్పుడు శిఖండిఘటోత్కచా
దులవిక్రమంబునకు దేవత లద్భుతంబు నొంది యిట్లనిరి. ||154||

ఉ. రావణకుంభకర్ణులపరాక్రమము [11]గ్గనకాక్షువిక్రమ
శ్రీవిభవంబుఁ గైటభునిచేఁతయు నంధకుదోర్బలంబు నా
భూవనితాకుమారకునిపోఁడిమిఁ గంటిమిగాని యిట్టిశౌ
ర్యావహకేళి సల్పెడు మహాత్ములఁ జూచి యెఱుంగ మెన్నఁడున్. ||155||

వ. అని యగ్గింప నయ్యోధవరులు సింహనాదంబులు చేసినఁ
దద్రవంబు విని సాత్యకిప్రద్యుమ్నానిరుద్ధాదులు రయం
బునఁ బఱతెంచి వారలపై శరవర్షంబులు గురియించి నిలువ
రించి రయ్యవసరంబున నవ్వలిచక్కి భీష్మద్రోణకృపకర్ణు
లొక్కుమ్మడిఁ బ్రళయకాలరుద్రచతుష్టయంబుతెఱంగున
మెఱపు మెఱసినభంగి యంత్రకారులబాగున మెఱసి
యొక్కచో ధనుర్గుణటంకారంబులు నిగిడింపుచు,
నొక్కచో నిజహేతిప్రభావిలసితంబులు గావింపుచు
నొక్కచోఁ గేతనంబులు మెఱయ రథవేగంబులు గను
పట్టు జేయుచు, నొక్కచో సింహనాదంబులు సేయుచు
నొక్కచో శంఖంబులు పూరించి విజృంభించుచుఁ, గీలూ
డ్చినఁ గెడయు బొమ్మలయోజం గూలి కుప్పలుగొన నేకా
క్షౌహిణీబలంబుఁ దునుమాడి యందు రక్తప్రవాహంబులు
వఱపిరి. హతశేషులు గాందిశీకు లై యొండొరులు విఱిగి
పడిన రథంబులసందున వీఁగియు గజకళేబరంబుల నొది
గియు సమసిన సైంధవంబుల పక్కెరలఁ జొచ్చియు శవం
బులనడమంబడి కాలుచేయాడించకయుం గొందఱు నిలు
పం దక్కినవారు కృష్ణకృష్ణ గావుమను నెలుంగు సూప
దన్నాదంబు విని యాముురాంతకుండును దారకునిచే
రథంబు వేగంబునం బఱపించి తనసేనకుం జెయివీచి యోడ
కుం డని నిలువరించు నవసరంబుఁ బ్రొద్దు గ్రుంకె నంతక
మున్న యర్జునుండు తమసైన్యంబులం దివియించి భీష్మ
ద్రోణకృపాశ్వత్థామధర్మజసుయోధనకర్ణాదులుఁ దానును
గరదీపికాసహస్రంబులు వెలుంగ నిజస్కంధావారంబున

కుం జని సముచితప్రకారంబున నందఱ ననిపి మజ్జనభోజనా
దులు సల్పి సుఖంబున నుండె నంత నిక్కడ. ||156||

ఉ. సీరియు మాధవుండు హతశేషవరూథినితోడఁ గూడి య
క్రూరుని యుద్ధవుం దలఁచి కుందుచుఁ బాండుతనూజసేనపై
వైరము మిక్కుటంబుగ నివాసము చేరఁగఁబోయి మందిర
ద్వారమునందు నిల్పి పరివారము నంపి యథోచితంబుగన్. ||157||

వ. అన్నపానాదికృత్యంబుల
నిర్వర్తించి యెప్పుడెప్పుడు
సూర్యోదయం బయ్యెడు నని రణకుతూహలాయత్తచిత్తు
లై యుండి రయ్యుభయబలంబులు తమతమశిబిరంబుల
కరుగంజూచి దేవతలు దివంబునకుం జనిరని శుకయోగీం
ద్రుం డిలావంతునకుం జెప్పె నని చెప్పిన నటమీఁది
వృత్తాంతం బేమని యడుగుటయు. ||158||

మ. శతపత్రోద్భవవంశపావనదయా సత్యాన్వితస్వాంతసం
తతగోకాంచన ఘోటకాంబరధరాధాన్యాదిదానాఢ్య యూ
ర్జితనానావనదేవతాగృహధరిత్రీదేవకల్యాణ శా
శ్వతటాకోరునిధానసంతత సమగ్రైశ్వర్యభాగ్యోన్నతా. ||159||

క. దుర్మంత్రివదనముద్రా
కర్మఠ దుగ్ధాబ్ధికన్యకాధవపూజా
నిర్మలమానస నృపనయ
మర్మజ్ఞ దయాసముద్ర మానగుణాఢ్యా. ||160||

మణిగణనికరము. శరశరవణభవజనకగిరి సుధా
కరకరహరిహయ కరిహరిహరి భూ
ధరధర సితజలధరసురతరు సుం
దరదరవృషవిబుధమునిసమయశా. ||161||

గద్యము. ఇది శ్రీమత్కౌండిన్యగోత్రపవిత్ర చరిగొండ తిమ్మ
నామాత్యపుత్త్ర సకలవిద్యాపారీణ శతఘంట సురత్రాణ
సుకవిజనవిధేయ ధర్మననామధేయప్రణీతం బయినచిత్ర
భారతం బనుపురాణకథయందు సప్తమాశ్వాసము.

1. మణిమయ
2. శిరములు చెదర
3. ప్రభులును

4. వేయుచో
5. డు మొదలు యోధు
6. మేను దూసిపాఱ
7. భల్లపంచక మేసి బాణషట్కమున సుయోధను మూర్ఛపా లొనరిచి విశి
8. మేనులఁ గ్రమ్మ నెత్తురు ల్కోరకితోరుకింశుక
9. వృత్తి
10. జిమ్మ రేఁగి
11. మధుమగ్రవిక్రమ

శ్రీరస్తు

చిత్రభారతము

అష్టమాశ్వాసము

రంగరాజసేవా
పారంగతహృదయ కమలభవవంశపయః
పారావారసుధాకర
మారసమానావతార మాదయపెద్దా. ॥1॥

వ. అవధరింపుము మృదుమధురవచనరచనాపరితోషితముని జాతుం డగుసూతుండు హరికథాశ్రవణాహ్లాదులగు శౌన కాదులకు ని ట్లనియె నట్లు రామకృష్ణులుఁ దక్కిన యోధ వరులును సూర్యోదయంబుఁ గోరుచు నాహవకుతూహలా యత్తచిత్తు లై యుండి రనవుడు శుకయోగీంద్రునకు నిలా వంతుం డిట్లనియె. ॥2॥

క. ఈరీతి నుభయసేనలుఁ
బోరాడఁగ దినము లెన్ని పోయెన్ గలనన్
భూరిబలు లెవ్వరెవ్వరు
వీరత్వము మీఱఁ దెగిరి వివరింపఁగదే. ॥3॥

వ. అనుడు నయ్యిలావంతువకు నయ్యోగికేసరి యిట్లను నిత్తెఱంగున మఱియునుం బదియాఱుదినంబులు [1]సంగ్రా మంబు భీమంబై చెల్లె నందుఁ బాండవసైన్యంబున భీష్మ ద్రోణకృపాశ్వత్థామకర్ణభూరిశ్రవులును యుధిష్ఠిరభీమా ర్జుననకులసహదేవదుర్యోధనదుశ్శాసనులును శిఖండిధృష్ట ద్యుమ్నులును శల్యుండును నుత్తమోజుండును యుధా మన్యుండును ఘటోత్కచాలంబుసహలాయుధులును సైం ధవవిందానువిందులును నీలసుదక్షిణపాండ్యయవనకేకయు లును జతుర్థనుండును [2]నక్షౌహిణీబలంబులుం దక్కఁ దక్కిన [3]సైన్యంబులతోడ బాహ్లికాదులు గెడసిరి. యాదవబలంబున రామకృష్ణసాత్యకిగదులును బ్రద్యుమ్నసాంబసారణచారు దేష్ణబృహద్భానుభానుదేవదీప్తిమదరుణాదికృష్ణకుమార వర్గంబును ననిరుద్ధచేకితానకృతవర్మలును నక్షౌహిణీ ద్వయంబునుం దక్కఁ దక్కినసైన్యంబులతోడంగూడ నుద్ధ వాదులు మడిసిరి. పదునెనిమిదవనాఁడు ప్రభాతసమయం బునఁ బార్థుండు మేల్కాంచి సంధ్యాదికృత్యంబులు నిర్వ ర్తించి గురుకృపాశ్వత్థామయుధిష్ఠిరదుర్యోధనకర్ణాది

యోధవీరసమేతుం డై యున్న [4]గంగానందనుపాలికిం జని
యతనియనుమతి నొక్కయుచితాసనంబునం గూర్చుండి
వినయపూర్వకంబుగా నతని కిట్లనియె. ||4||

క. అనఘా నేఁ డెవ్విధమున
మొన దీర్పఁగవలయు నందు మురవైరికిఁ గుం
డినపతి దగులుపడకయుం
డ నుపాయము దలఁచి చెప్పుఁడా వెర వడరన్. ||5||

క. అనవుడు గంగాసుతుఁ డ
య్యనిమిషరాజాత్మజునకు ననియెం గడునే
ర్పున శకటాకృతిగా మన
మొన నిల్పుదమందు దాతము చతుర్ధనునిన్. ||6||

వ. అని సంగరంబునకుఁ జయ్యన వెడలుం డని యనిపిన సకల
సైన్యంబులు గొలువ నతండు గట్టాయితం బైనరథంబు
శల్యుండు దేర రథారోహణంబు గావించి కపికేతనంబు
మెఱయఁ జక్రరక్షకులగు నుత్తమోజుండును యుధా
మన్యుండును దోడరాఁ జనియె ననంతరంబ భీష్మద్రోణ
కృపాశ్వత్థామకర్ణయుధిష్ఠిరవృకోదరనకులసహదేవసుయో
ధనాదియోధవీరులు సంగరోచితశృంగారంబు లంగీకరించి
నిజకేతనచ్ఛత్రచామరశరశరాసనాదినానావిధచిహ్నచిహ్ని
తంబు లగురథంబు లెక్కి విజయభేరీమృదంగశంఖకాహ
ళాదివాద్యంబులు మొఱయ యుద్ధభూమికిం బోయి రంత. ||7||

క. స్వారాజనందనుఁడు దన
తే రొయ్యనఁ బోవనిచ్చి దృఢతరశకటా
కారంబుగా నమర్చెన్
వారణరథతురగసుభటవర్గమువరుసన్. ||8||

వ. ఇవ్విధంబున శకటాకారంబుగా మోహరంబు మీఱం బన్ని
యందు నంతరవ్యూహంబుగాఁ బద్మవ్యూహంబు సమకట్టి
దాని మధ్యప్రదేశంబున సూచీవ్యూహం బేర్పఱచి
తన్ముఖంబునఁ గేకయపంచకంబును నట పిఱుందు సుదక్షి
ణుండును దత్పశ్చాద్భాగంబున నక్షౌహిణీబలంబు ము
న్నిడుకొని నకులసహదేవసహితుం డై యుధిష్ఠిరుండును
దత్సూచీమూలస్థానంబునఁ జతుర్ధనుండును నతనిచుట్టును
గురుకృపాశ్వత్థామకర్ణదుర్యోధనదుశ్శాసనహలాయుధా
లంబుసవిందానువిందరుక్మిసైంధవభగదత్తయవనపాండ్యా
ధీశులు నుండునట్లుగా నియమించి యర్జునుండు తానును
గాంగేయుండును వృకోదరుండును భూరిశ్రవుండును
శిఖిండియు ధృష్టద్యుమ్నుండును ఘటోత్కచుండును దమ
తమ యడియాలంబులు మెఱయ శంఖంబులు పూరించుచు
ధనుష్టంకారంబులు నిగిడించుచు సింహనాదంబులు గావిం
చుచు నప్పెనుమొగ్గరంబుముందట నిల్చియుండి రది గనుం

గొని పురందరాదిబృందారకు లద్భుతం బంది రక్కడ. ॥9॥

మ. బలభద్రుండును గృష్ణుఁడున్ భుజబలప్రస్ఫీతులై నందను
బ్బలియుల్ పౌత్రులుఁ దమ్ములున్ సమరఖేలాలోలతం గొల్వ నా
ర్పు లెసంగం జనుదెంచి రాకలనికిన్ భూషాకిరీటధ్వజం
బులకాంతు ల్నభమెల్ల నిండ రభసంబు న్వేడ్కయు న్మీఱఁగాన్. ॥10॥

వ. ఇవ్విధంబున యాదవవీరులు చదిమి పెట్టిన బంటుతనంబునఁ
జతురంగబలసమేతు లై పాండవబలంబునకు ననతిదూరం
బున రామకృష్ణులు మున్నుగా నుండి రందు. ॥11॥

ఉ. ఆహరి వెన్నుదన్ని కుసుమాయుధసాత్యకిసాంబసారణుల్
బాహుబలంబు మీఱఁగఁ గృపాణశరాసనసాయకాదిస
న్నాహముతోడ నిల్చి రరుణప్రముఖాత్మజులున్ విరోధిసే
నాహరణప్రవీణులయి నవ్వుచుఁ బొల్చిరి వారిచక్కటిన్. ॥12॥

వ. అంతకమున్న రామకృష్ణులం గడచి కృతవర్మయుఁ జేకితా
నుండును సవరణలతోడి యరదంబు లెక్కి తమతమబలం
బులును దామును నిజశంఖంబులు మొరయించి సింహ
నాదంబు లొనరించి యతిరయంబునం జని యర్జును
సైన్యంబుఁ దాఁకిన నిరువాఁగునుం గలసి పదాతులుఁ
బజాతులును రథంబులు రథంబులునుఁ దురంగంబులుఁ
దురంగంబులును గుంజరంబులుఁ గుంజరంబులును ఘోరం
బుగాఁ బోరు నయ్యవసరంబున. ॥13॥

శా. ధృష్టద్యుమ్నుఁడుఁ జేకితానుఁడును సందీప్తప్రతాపాఢ్యులై
ద్రష్టల్ మెచ్చఁగఁ బోరిపోరి తమరథ్యంబుల్ ధరం గూలినన్
ముష్టాముష్టిఁ జెలంగ నంతట బలంబున్ గర్వమున్ మీఱ ను
త్కృష్టుండై ద్రుపదాత్మజుం డతని మర్దించెన్ రిపుల్ బెగ్గిలన్. ॥14॥

తే. అది గనుంగొని కృతవర్మ యదరులుమియు
బాణములఁ గప్పె ద్రుపదభూపాలసుతుని
నతఁడు నడుమన వారించి యతనిమేనఁ
దొమ్మిదమ్ములు గ్రుచ్చి సూతుని హరించె. ॥15॥

సీ. సారథ్యమును దాన సల్పుచు నుభయసై
న్యంబు లచ్చెరువంద నాయదుప్ర
వీరుఁడు పాంచాలవిభుకుమారునిఫాల
మున నొక్కబాణంబుఁ జొనుప నతఁడు
మూర్ఛిల్లె నప్పుడు ముమ్మరంబైన శో
కమున శిఖండి యాగ్రహము నిగుడఁ
గృతవర్మఁ దాఁకి తత్కేతనచ్ఛత్రచా
మరకిరీటంబులు ధరణిఁ గూల్చె
తే. నతఁడు నట్లన గావించె నలుక వొడమి
యమ్మహావీరుఁ డతనిరథ్యములఁ జంపె

విరథుఁడై యాదవుఁడు గద వేసె నతఁడు
నడుమనే త్రుంచి నొప్పించె నారసమున. ‖16‖

క. కరవాలము గొని సైనికు
లరుదందఁగ నాశిఖండిహయముల నతఁడున్
ధరణిం గూలిచె నాతఁడు
శరమునఁ గృతవర్మశిరము చయ్యనఁ దునిమెన్. ‖17‖

ఉ. అప్పుడు రుక్మిణీరమణుఁ డాగ్రహ మాత్మఁ దలిర్ప దేవతల్
డెప్పరమంది కన్గొనఁ గడిందిమగంటిమి మీఱఁ బార్థుపై
నిప్పులు చిందుబాణములు నించి నభం బడరంగ నార్చినన్
గప్పె నతండు నంపగమిఁ గాలునుఁ జేయియు నాడకుండఁగన్. ‖18‖

క. బలభద్రుండును భీముం
దలపడి వక్షము ముసలమున నడువ నాతం
డలుకఁ బదమ్ముల నతని హ
రులఁ గూలిచి స్యందనము విఱుగనేసె వడిన్. ‖19‖

మ. విరథుండై యమునావిదారకుఁడు పృథ్వీభూతసందోహసం
హరణోద్యుక్తకృశాంతుఁడో యనఁగ రోషావేశచేతస్కుఁడై
కరసీరాగ్రమున మరుత్సుతు శతాంగం బుద్ధతిన్ బట్టినన్
హరిసైన్యంబులు నవ్వ నాతఁ డుఱికెన్ హర్యక్షలీల న్వెసన్. ‖20‖

వ. ఇట్లు భీముఁడు భూమికి లంఘించిన. ‖21‖

క. అఱిముఱి సారథితోడన్
ముఱియుపడగతోడ హయసమూహముతోడన్
జిఱజిఱను ద్రిప్పి యరదము
పఱపఱగాఁ గొట్టి భీముఁ బైకొని కినుకన్. ‖22‖

క. ముసలమున వ్రేయ నాతం
డసమున గేడించి దాఁటి హలధరువక్షం
బసరొత్తఁగ గదచేఁ గొ
ట్టె సురలు గనుఁగొని తనమగఁటిమి నుతియింపన్. ‖23‖

శా. ఆలో భీమునిపైఁ బురత్రితయసంహారంబు గావించు న
ప్ఫాలాక్షుం డన నేగి మాధవుఁడు శుంభల్లీలఁ దద్బాహులన్
గీలించెన్ బదునాల్గుతూపు లది వీక్షిం చర్జునుం డాహరిం
దూలించెన్ విశిఖంబులన్ సురలు సంతోషించి భూషింపఁగన్. ‖24‖

క. హరి యంతట కోపంబున
నరునియురం బాడనేసె నారాచములతో
శర మొకటి గ్రుచ్చె నొసటను
గరవాలున బలుఁడు గొట్టి కడువడి నార్చెన్. ‖25‖

వ. ఆసమయంబున. ‖26‖

చ. అవనీమండల మెల్ల గ్రక్కదల బ్రహ్మాండంబు భేదిల్ల వా
సవి రోషంబున రామకృష్ణులపయిన్ సమ్మోహనాస్త్రంబు మం
త్రవిధి మౌర్వి నమర్చి యేయుటయు మూర్ఛం బొంది రద్దారకుం
డు వడిన్ వారలఁ గొంచు [5]సత్యకసుతుండుం దోడ నేతేరఁగన్. ‖27‖

క. చనియె నిట వాయుతనయా
ర్జును లార్చి కడంగి హరివరూథినిపైఁ బే
ర్చి నిశితశరములఁ గురియం
గని వారలఁ గప్పె మరుఁడు కాండంబులచేన్. ‖28‖

వ. వెండియు. ‖29‖

మ. అనిరుద్ధుండు ధనుర్గుణధ్వనులు మిన్నందంగ నేతెంచి లో
చనయుగ్మంబున వహ్నికీల లురులన్ సవ్యాపసవ్యంబులన్
ఘనబాణంబులు పింజపింజ గఱవంగా వారిపై నేసి యా
ర్చిన భూరిశ్రవుఁ డుగ్రమూర్తి యయి వచ్చెన్ సేన లగ్గింపఁగన్. ‖30‖

సీ. వచ్చి యాయనిరుద్ధువక్షస్స్థలంబు మూ
డంబకముల నేసి హయములపయి
బదితూపు లడరించి గుదియించి సారథి
గుండె వ్రీలఁగ నొక్కకోలఁ జొనిపి
కత్తివాతమ్మున కాండాసనంబు న
డిమికి వ్రయ్యలుగ ఖండించి బిరుదు
చిందంబు నాల్గువిశిఖముల భేదించి
భల్లత్రయంబునఁ బడఁగ ద్రుంచి
తే. యార్చిన నతఁడు వేఱొక్కయరద మెక్కి
యొండువి ల్గొని యవ్వీరు బెండుపఱచి
గొడుగుఁ బడగయు విల్లును గుఱ్ఱములును
సూతునిం ద్రుంచె నమ్ములసోన గురిసె. ‖31‖

క. వాలున భూరిశ్రవుఁడుం
గేలీగతి వైవ ఋశ్యకేతుఁడు దానిన్
వాలమ్మునఁ జూర్ణంబై
నేలం బడనేసి యాతనిన్ సోలించెన్. ‖32‖

వ. వెండియు. ‖33‖

శా. ఖద్యోతోజ్జ్వలమూర్తియై రిపులకుం గాన్పించు కౌరవ్యవీ
రోద్యోగంబు నిరర్థకంబయి చనన్ యోధావళిన్ ముంచు ధృ
ష్టద్యుమ్నాదిరణప్రవీణులయవష్టంభంబు వారించునా
ప్రద్యుమ్నాత్మజుఁ డొంటిమైఁ గురుచమూపాథోధిమంథాద్రియై. ‖34‖

వ. అయ్యవసరంబున భూరిశ్రవుండు దెలివొంది యెక్కడఁ
జూచినఁ దానయై విహరించు హరిపౌత్త్రుని పయికి నడరు
నెడ వృకోదరుండు రోషరక్తాక్షుండై యట్టహాసంబుఁ జేసి
నిలు నిలుమని యదల్చి గదాదండంబున నవ్వీరుని వక్ష

స్థలంబు పగుల నేసిన నతండు వాతాహతం జలించు మహీ
రుహంబు చందంబున నీషత్కంపితతనుండై కోపంబున
నతనిం గరవాలంబున నేసిన నది ఖండంబులు గావించి
యంతకాకారుం డై. ‖35‖

క. మరుదుద్భవుండు గదచే
హరిపౌత్త్రునిశిరము వ్రేయ నది దునిసి సమి
ద్ధరణీస్థలమునఁ బడియెన్
హరియనుచుం బార్థుసేన నార్పులు నిగుడన్. ‖36‖

వ. ఇవ్విధంబున ననిరుద్ధుం జంపి సింహనాదంబుఁ జేసి సరో
వరంబుఁ గలంచు గంధసింధురంబుచందంబున యాదవ
సైన్యంబు జొచ్చి హెచ్చిన గర్వంబున గదఁ ద్రిప్పుచు రథులఁ
గెడపియు సారథుల మడిపియు సిడంబులు పొడిఁ జేసియు
గొడుగులు పడఁగొట్టియుఁ దురంగంబుల నిరంగంబులఁ
గావించియు భటులఁ జటులగతి సంహరించియుఁ దనివి
చనక మఱియును. ‖37‖

సీ. కుంభరక్తము చివుక్కున నెమ్మొగమ్ముపైఁ
జిందంగ గదచేతఁ జిదిమి చిదిమి
యొకటిఁ జేపట్టి యొండొక్కటిపై ద్రొబ్బి
చరణాగ్రమున నేలఁ జమరిచమరి
తుండముల్ చుట్టి చేతుల తీఁట వోపంగ
ఘోరవిక్రమకేళిఁ గొట్టికొట్టి
కడకాళ్లు పట్టి ఘీంకారంబు సేయంగ
వీచి నల్గడఁ బాఱ వైచివైచి
తే. కింకిణీఘంటికాపతాకాంకుశప్ర
కరవరత్రశస్త్రాసిచామరనియంతృ
భీషణోదగ్రమత్తకుంభివ్రజంబు
భీముఁ డవలీలఁ జంపె నాభీలలీల. ‖38‖

వ. అయ్యవసరంబున. ‖39‖

చ. కొడుకువిధం బెఱింగి కనుగోనల నీరును విస్ఫులింగముల్
వడిఁ గురియంగఁ బాండవబలంబు భయంపడిచూడ మారుఁ డ
వ్వడముడిఁ దాఁకి యార్చి యదువర్గము మెచ్చ గుణంబు మ్రోయఁగాఁ
బిడుగులవంటి బాణములు పెల్లుగ నేయ నతండు నుగ్రుఁ డై. ‖40‖

వ. ఆ శంబరాంతకుపైఁ గవిసి యంతకదండంబునుం బోలిన తన
గదాదండంబున నతనివక్షస్స్థలం బుపలక్షించి వేసిన నవ్వీ
రుండు సోలి యాలోన మేలుకని విలయకాలుండునుం
బోలె విజృంభించి విశిఖంబులవెల్లి ముంచి మఱియు
నొక్కఘోరనారాచంబున నమ్మారుతకుమారుజత్రు
దేశంబు గాడనేసిన నతండు మూర్ఛిల్లె నది గనుంగొని
యాదవబలంబున సింహనాదంబులు చెలంగె నాభీముండు

దెలివొందునంతకు ధృష్టద్యుమ్నుండు ప్రద్యుమ్నునిం
దాఁకి పుంఖానుపుంఖంబులుగా నిశితశరపరంపరలు పరఁ
గించి యొక్కభల్లంబున నుల్లంబు నోనాడ నేసిన నతండు
వెడఁదతూపున నతని విల్లు విఱుగనేసిన నవ్వీరుండును
వేఱొండుకోదండంబుఁ గొని యమ్ముల దొరఁగించిన నవి
తోడనె తునియలై దొఱఁగునట్లుగా నేసి మఱియును. ||41||

క. ప్రద్యుమ్నుఁడు దరిగా ధృ
ష్టద్యుమ్నుని నేసె నశనిసమసాయకముల్
ప్రద్యోతములై నిగిడి జ
యోద్యోగము హెచ్చఁ బార్థయోధులు బెదరన్. ||42||

క. అవియెల్ల ద్రుపదనందనుఁ
డవలీలం దూల నేసి యవ్వీరుని [6]మూ
డువిషమశాతశరము లే
సి వెగడుపఱచెను విరోధిసేనలు చెదరన్. ||43||

వ. వెండియు నా దండిమగలు దమలో నొండొరులపై నిగి
డించు నిష్ఠురకాండంబులచే సూతాశ్వచ్ఛత్రచామరధ్వజ
సహితంబులుగా రథంబులు గూలిన విరథులై కృపాణంబు
లును ఖేటకంబులుం బూని మిక్కుటంబైన యుక్కున
నొక్కరొక్కరుల లెక్క గొనక డాసియు వ్రేసియు వ్రేట్ల
కుం దప్పించి కుప్పించియు బహువిధగతులం గొంత
ప్రొద్దు పోరునెడఁ దెఱపిగని యా ధృష్టద్యుమ్నుండును
బ్రద్యుమ్నునిశిరంబు హరించి సింహనాదంబుఁ జేసిన
యాదవసైన్యంబు దైన్యంబు నొంది నల్గడలం బఱచినం జూచి
శోకరోషంబులు మనంబునం బెనంగొన సాంబసారణాదు
లెలుంగుఁ జూపి తమసేనకుం జెయి వీచి మరల్చి తిరంబు చేసి
ధృష్టద్యుమ్నాదులపై నురువడించిన నుభయసైనికులకుఁ
బోరు ఘోరం బయ్యె నందు. ||44||

తే. మేఘముల్ పెక్కు గూడి భూమిధరంబు
నంబుధారలచేఁ గప్పు ననువు దోప
నమ్మహావీరు లర్జును నాక్రమించి
శరపరంపరఁ గప్పిరి సాహసమున. ||45||

వ. వెండియు. ||46||

సీ. చారుదేష్ణుఁడు శతసాయకంబుల నారిఁ
ద్రెంచె సాంబుండు పదింట సిడము
జవ్వాడ నేసెను సారణుం డేనుమా
రణముల శల్యునురంబు గ్రుచ్చె
భానువిందుఁడు బృహద్భానువిందుఁడు భాను
దేవుండు వృకుఁడుఁ [7]బన్నెండుదూపు
లఁ దురంగమములఁ దూలనొనర్ప నరుణపు

ష్కరులు తచ్చక్రరక్షకుల నొంచి
తే. రొకమొగిఁగలియ వేదవాహుఁడు సునంద
నుండు శుకుఁడును దీప్తిమంతుండు నాది
యైన కృష్ణతనూభవు లతని మెదలఁ
గదలరాకుండ నేసి రాగ్రహము నిగుడ. ||47||

తే. అప్పు డాసవ్యసాచియు హరకరాగ్ర
దీప్తశూలంబుగతి మించుదివ్యశరము
నారి సంధించి వేయ నానావిధముల
నతివిచిత్రంబుగా నొంచె నారథికుల. ||48||

వ. ఇవ్విధంబున నర్జునుండు హరికుమారుల నిశ్శేషంబుగా వధి
యించిన దుర్యోధనప్రముఖయోధులు హతశేషబలం
బును జలంబునఁ జంపి రంత నిట రామకృష్ణులు సాత్యకి
దారకులు సేయు శిశిరోపచారంబులవలన మూర్ఛందేఱి
ఖండంబులైన శుండాలంబులును నొరఁగిన తురంగంబులును
బఱియలైన యరదంబులుం గూలిన కాలుబలంబును
మ్రగ్గిన కుమారవర్గంబునుం గలిగి నిర్మనుష్యంబైన
యాత్మసైన్యంబుఁ జూచి శోకవ్యాకులితమనస్కులై
రయ్యవసరంబున. ||49||

సీ. సంవర్తచండభాస్కరమండలంబు నా
నాస్యంబు భీకరంబై వెలుంగఁ
గల్పాంతవిస్ఫులింగంబు లొక్కుమ్మడి
నిగిడె నాఁ గన్ను లనిప్పు బుగులఁ
బ్రళయకాలోగ్రనిర్భరసింహనాదంబు
నాఁ బాంచజన్యస్వనంబు నిగుడఁ
గల్పాంతసమయమేఘవ్రాతనిర్ఘోష
మన శార్ఙ్గగుణరావ మగ్గలింపఁ
తే. బక్షతిచ్ఛాయ దిక్కులఁ బర్వుపన్న
గాశపతికేతు వభ్రంబునందుఁ గ్రాల
దానవధ్వంసి శత్రులు దల్లడిల్ల
రామసాత్యకు లిరువంక రాఁగ నడచె. ||50||

వ. ఇవ్విధంబున రామసాత్యకి సమేతుండై కృష్ణుఁడు రాఁజూచి
భీష్మార్జునులు తమతమబలంబులం బురికొల్పిన దూర్య
స్వనంబులు చెలంగఁ జండభానుమండలంబునుం బొదువు
నీహారంబు విహారంబున దావపావకజ్వాలాజాలంబు
పయిం జను శలభంబులవిధంబున నొక్కమొగి నురు
వడించి యమువ్వురపయి లెక్కకు నెక్కువ యగునమ్ములం
గప్పిన ముప్పిరికొను రోషంబున. ||51||

సీ. పర్జన్యుఁ డద్రులఁ బడఁగొట్టువైఖరిఁ
గుంజరంబుల నేలఁ గూలఁ దన్ని
శార్ధూల ముద్ధతి సారంగములభంగి

సైంధవంబుల బారి సమరి వైచి
కరి పద్మములఁ ద్రుంచుకైవడి రథికుల
గళము లొక్కుమ్మడి నులిమివైచి
బలుగాడ్పు తరువులఫలముల డుల్చువ
డువునఁ బదాతుల డొల్లఁగొట్టి
తే. భీష్ము నొప్పించి భీముని బెండుపఱచి
యర్జునుని మోఁది హైడింబు నదటడంచి
ద్రుపదనందను సారథిఁ ద్రుంచి రథము
చక్కు గావించి యార్చె ముసలధరుండు. ||52||

క. గొడుగులు గడువడిఁ ద్రుంపుచు
సిడములు గెడుపుచును జోళ్లు చింపుచు రథముల్
పొడిపొడి సేయుచు నమ్ముల
మడియించెన్ యోధుల మురమర్ధనుఁడు వెసన్. ||53||

తే. కరుల హరుల రథంబులఁ గాల్బలముల
రూపు మాపి చెలంగి మెఱుంగు మెఱసి
నట్టు లెల్లెడఁ బొలయుచు నాశినిప్ర
వరుఁడుఁ బెక్కండ్రు రథికుల వసుధఁ గూల్చె. ||54||

సీ. భూరిమదోత్కటపున్నాగజాలని
వాసంబు గంధర్వవారపదము
నిష్ఠురస్యందననికరాలయము శాత
కుంతసహసరవిశ్రాంతభూమి
యర్జుననకులశల్యద్రోణనిలయంబు
గాంగేయభూదారఖడ్గసీము
శకునిపలాశసంచయనిత్యవాసంబు
కమనీయపుండరీకస్థలంబు
తే. నగుచుఁ గనుపట్టు పార్థునిసైన్యంపుటడవి
రామకృష్ణశినిప్రవరప్రచండ
వీతహోత్రత్రయం బుగ్రహేతు లడరఁ
గాల్చె లోకంబులెల్ల నాకంప మొంద. ||55||

వ. అయ్యవసరంబున నర్జునుండు కోపోద్దీపితమానసుండై రామ
సాత్యకులతో తలపడి పోరుచుండంజూచి కృష్ణుం డమ్మొ
గ్గరంబుఁ గదియునెడ భీష్మభీమనందనభూరిశ్రవశిఖండి
ధృష్టద్యుమ్ను లడ్డంబు సొచ్చి సాయకాసారంబుల ముంచిన
నతండును నవ్వీరవరుల నంపగమిం గప్పి నిశ్చేష్టితులఁ
గావించి భేదించి సూచీవ్యూహంబు సొచ్చి యచ్చట నెదు
రుపడు కేకయులపై నిశితశరానీకంబులు నిగిడించి వారలం
గడచి చనునెడ సుదక్షిణుం డడ్డంబు వచ్చిన నతని నొక్క
నారాచంబునఁ జచ్చినట్ల యుండునట్లుగాఁ జేసి పోవు
నప్పుడు ధర్మనందనుండు గవలునుం దానును నతనిపై
నాశుగసముదాయంబులు వఱపిన నవి నడుమన చూర్ణం
బులై తొరఁగనేసిన యమ్ముమువ్వుర మూఁడువాఁడిబాణం
బుల నొప్పినొందించి తద్బలంబు బడలుపడ నడచి పద్మ

వ్యూహంబు డగ్గఱి పాంచజన్యం బొత్తిన. ||56||

సీ. ఆకృష్ణుఁ జూచి సైన్యంబు భీతిల్లి బె
బ్బులిఁ గన్న మృగములపోల్కిఁ బఱవ
నది చూచి యర్జునుఁ డాకుండినేశ్వరుఁ
[8]డటఁ జచ్చియుండునో యని తలంచి
తనతోడఁ బోరు సాత్యకి సీరపాణుల
డించి తీవ్రమున నేతెంచి సేన
మగుడంగఁ బురికొల్పి బెగడు చతుర్ధన
జననాథుఁ దెల్పి యా చక్రపాణిఁ
తే. దాఁకి నిబిడాశుగంబుల తళ్లు గురియ
నతఁడు నాతనిఁ గప్పెఁ బేరంపసమితి
నంత నారామశైనేయు లరుగుదెంచి
యామురాంతకుఁ గూడి రుద్దామలీల. ||57||

వ. ఇవ్విధంబున నాయిద్దఱు కృష్ణుని గూడి రంతకమున్న
భీష్మాదియోధవీరులు సరుగుదెంచి గాండీవిం గలసి
యండఱు నొక్కపెట్టున నమ్ముగ్గురిపైఁ గవిసిన దారుణం
బైన రణం బయ్యె నందు సాత్యకిం దలపడి ధృష్టద్యు
మ్నుండు మగఁటిమి మీఱిన నయ్యిద్దఱు నన్యోన్యబాణ
ఘట్టనల శతాంగతురంగసూతకేతుబాణాసనతను
త్రాణశిరస్త్రంబులు ధరణిపయిం దొరఁగిన విరథులై
నేలకు లంఘించి కుంతంబులు గొని పంతంబులు పలుకుచు
బెబ్బులులనయంబున గంధసింధురంబులచందంబున సింగం
బులభంగిఁ బొంగి నింగి వగుల నార్చుచుఁ బదాభిఘాతంబుల
భూతలంబు చలింపఁ జిమ్మియుఁ గ్రుమ్మియు బహువిధ
గతులఁ బోరుచుండి రయ్యవసరంబున. ||58||

చ. కడువడిఁ బాఱు తేరు పదఘట్టన భూమి వడంక మోమునం
బడిన గజంబులం జిదిమి సాముచు యోధుల నుగ్గుసేయుచున్
గడఁగిన రాము నొంచె బలగర్వమునన్ శరజాల మేసి య
వ్వడముడిపట్టి యవ్విభుఁడు వాని తురంగములన్ వధించినన్. ||59||

క. వెండియు ఘటోత్కచుం డు
ద్దండత బాణంబు లేయఁ దలఁకక బలభ
ద్రుండు హలంబునఁ దత్కో
దండము రాఁదిగిచి విఱిచి తను వ్రేయుటయున్. ||60||

మ. కచభాగం బురియాడి వెన్నొఱయ రక్షస్సైన్యము ల్పాఱ నే
ల చలింప న్మణిహారజాలములు రాల న్వ్యోమయానస్థులై
ఖచరుల్ గన్గొని నవ్వఁ జేలము విడంగా భీతిమై నాఘటో
త్కచుఁ డేగెం దనతండ్రితేరునకుఁ జిత్తం బుత్తలం బందఁగన్. ||61||

వ. అప్పుడు కృష్ణుండు కుండిననాథుండగు చతుర్ధనుం జేర
వచ్చిన ధనంజయుండు దేవదత్తంబు పూరించి నారి సారించి

యొక్కసారవంతంబగు సాయకంబున దారకుపేరురంబు
దూఱనేసి హయమ్ముల రయమ్మున నొక్కొక్కయమ్మున
నెమ్ములు ప్రీలునట్లుగాఁ జేసి సింహనాదంబు చేసినం గించి
దరుణితనయునుండై. ||62||

ఉ. పుష్కరలోచనుండు వసుపుంఖశరంబుల నాలిగింట ధా
నుష్కకులాగ్రగణ్యు నరు నొవ్వఁగఁజేసి కడంగి డగ్గఱం
బుష్కరసంచరుల్ భయముఁ బొంది రతండును గోపగించి య
వ్విష్కరరాజకేతనుని వేయిశరంబుల నేసె నత్తఱిన్. ||63||

శా. భుగ్నభ్రూకుటిఫాలభాగుఁ డయి యంభోజాక్షుఁ డప్పార్థుపై
నాగ్నేయాశుగ మేయ నాశరము బ్రహ్మాండంబు భేదిల్లఁగా
నగ్నిజ్వాలఁ గరాళమై యరిగినం బ్రాణేచ్ఛఁ దత్సైన్య ము
ద్విగ్నంబై నలువంకల న్విఱిగి వేవేగంబునన్ బాఱినన్. ||64||

వ. అప్పుడు. ||65||

శా. జంభారాతితనూభవుం డలిగి తచ్ఛస్త్రంబుపై నేసె సం
రంభం బొప్పఁగ వారుణాస్త్ర మది ఘోరంబై నభోవీథి నీ
లాంభోదంబులు నిండఁగప్పెఁ దిమిరం బంతంతకున్ బర్వ ది
క్కుంభుల్ మ్రొగ్గఁగ మ్రోయుచున్ భువనసంక్షోభంబు గావింపుచున్. ||66||

క. కడువడిఁ బిడుగులు దొరుగుచుఁ
బుడమి యడల నిష్ఠురాశ్మములు గురియుచు న
ప్పుడదాచి నడచి వివిదల (దివిజుల)
నుడివరపుచు వచ్చుశరముఁ జూచి కడంకన్. ||67||

మ. వనజాక్షుండును మంత్రపూర్వకముగా వాయవ్యబాణంబు నే
సినఁ దచ్ఛస్త్రము దానిఁ ద్రుంచి కుధరశ్రేష్ఠంబు లుఱ్ఱూతలూఁ
గ నిలింపుల్ భయ మొంద నబ్ధులు గలంగన్ భూమి గంపింప న
ర్జునుపై నుద్ధురలీల వచ్చుటయు ధీరుండై యతం డుగ్రతన్. ||68||

క. నాగాస్త్ర మేయ నదియున్
భోగిసహస్రములచేతఁ బొడవడఁచెం ద
ద్వేగం బంతటఁ బోవక
యాగోవిందుం దెమల్ప నడరిన నతఁడున్. ||69||

సీ. కడుభయంకరలీల గరుడాస్త్ర మేసిన
నర్జునుండును దాని నైంద్రబాణ
మునఁ దుత్తుమురుఁ జేసె వనజాక్షుఁ డలిగి రౌ
ద్రాశుగంబు నిగిడ్చె ననిమిషేంద్ర
తనయుండు దానన దా నివారించె యా
దవనాయకుండు చిత్తమున నల్గి
బ్రహ్మాస్త్ర మురుపడిఁ బఱపిన ఫల్గునుం
డును బ్రతిశరము లే కునికి వేగ
తే. మడర బ్రహ్మాస్త్ర మేయ నయ్యాశుగములు

నిగిడి యొండొంటిఁ దాఁకి వహ్నిచ్ఛటలు చెఁ
దరఁగఁ బోరాడి తాము శాంతంబు లయ్యె
నఖిలదేవత లాశ్చర్య మంది చూడ. ॥70॥

వ. అంత. ॥71॥

చ. ఒకగుఱిఁ బెక్కుచాపధరు లొక్కమొగిం దగులంగ నేసిన
ట్లు కమలనేత్రుఁ జట్టికొని డాసి ఘటప్రభవుండు భీష్ముఁడున్
నకులుఁడు కర్ణుఁడుం గృపుడు నాగపతాకుఁడు దుస్ససేనుఁడున్
శకునియు ధర్మజుండును నిశాతశరంబుల నేసి రుగ్రతన్. ॥72॥

వ. మఱియు నశ్వత్థామయు సహదేవుండును ఘటోత్కచుం
డును శిఖండియు ధృష్టద్యుమ్నుండును భగదత్తుండును
నీలుండును సుదక్షిణుండును గేకయులును విందానువిం
దులు నాదిగాఁగల సకలయోధులు చండకాండంబుల
బెండుపడనేసిన. ॥73॥

ఉ. అప్పుడు కృష్ణుఁడున్ మనమునందుఁ జలింపక కుంభజాతునితో
నిప్పులవంటి బాణమున నివ్వెఱఁ గందఁగ నేసె వారలు
న్నుప్పిరిగొన్నయట్టిచలమున్ బలమున్ గరువంబు మీఱఁగాఁ
గప్పిరి కేతనంబుఁ దురగంబుల సారథిమేను నమ్ములన్. ॥74॥

చ. అలుఁగులు దాఁకి కౌస్తుభమునం దనలాగ్నికణంబులోలిమై
జలజల రాల నాభరణజాలము నుగ్గుగ డుల్లి జోడులో
పల నడఁగంగ మే న్దరలఁబాఱఁగ రక్తము గ్రమ్మి బాఱఁ దూ
పులు నిగిడించి చేదివిభు భూమిపయిం బడనేసి యార్చినన్.

సీ. పరిపూర్ణచంద్రబింబసముజ్జ్వలాస్యంబు
ప్రళయకాలానలప్రభల నీన
శారదచంద్రికాసమకటాక్షంబులు
గల్పాంతసమయాగ్నికణము లుమియఁ
బుష్పచాపోల్లసద్భ్రూమండలము భూప
జాతనాశకధూమకేతువుగను
దందశూకాధీశతుందిలదోర్దండ
మంతకదండభయంకరముగ
తే. గుంభినీధ్రంబు లూఁగ దిక్కుంభివరులు
మురుఁగ నబ్ధులు గలఁగ నంభోజహితుఁడు
ద్రోవ దప్పంగ దేవత ల్దొట్రుపడఁగ
రాక్షసారాతి ఘోరచక్రంబుఁ దలఁచె. ॥76॥

వ. అప్పుడు. ॥77॥

శా. రక్షోనాయకకంఠరక్తయుతధారాశోణరోచుల్ దినా
ధ్యక్షాంశుప్రకరంబు నుద్దవిడి మాయంజేయఁగా భూమిభృ
త్పక్షచ్ఛేదనదక్షఘోరసురరాడ్దంభోళికోటిప్రభా
నాక్షీణంబగు చక్ర మక్షణమ దైత్యారాతిచే నిల్చినన్. ॥78॥

క. కరచక్రముఁ జూచి యుధి
ష్ఠిరు నొక్కనిఁ గాచి నిఖలసేనాధరణీ
వరనరచతుర్ధనులఁ జెం
డి [9]రమ్మని హరి గనలి వడిఁ బ్రయోగించెన్. ||79||

తే. మన్ను మిన్నును నేకమై మంట లెగయఁ
జక్ర మేతేరఁగాఁ జూచి సవ్యసాచి
యున్నయత్నంబులన్నియు నుడిగి యాచ
తుర్ధనునిఁ దనవెనుకకుఁ ద్రోచి నిలిచె. ||80||

వ. అంత. ||81||

మ. ఘననిర్ఘోషసమానరావ మడరంగాఁ జక్ర మేతెంచి కుం
డినభూనాథున కడ్డమై నిలుచు గాండీవిన్ హరించెన్ జతు
ర్ధను కంఠంబును గ్రక్కునన్ దునిమె దుర్గాధీశ నీరేజజా
త నిలింపాధిపు లాత్మ భీతిలఁగ భూతవ్రాతము ల్బెగ్గిలన్. ||82||

వ. ఇట్లు తునిమిన. ||83||

చ. నరునిశిరంబు కేశవ! వినాయకకేతన! చక్రి! దైత్యసం
హర! పరమాత్మ! మాధవ! మురారి! సరోరుహపత్రనేత్ర! భూ
ధరధర! యిందిరారమణ! దానవవైరి! యటంచుఁ బల్కుచున్
ధరపయి వ్రాలె నంతట సుదర్శన ముగ్రత మీఱ వ్రేల్మిడిన్. ||84||

సీ. గాంగేయ కుంభజ కర్ణ దుర్యోధనా
శ్వత్థామ శల్యుల సంహరించి
మాద్రేయ కృప హిడింబతనూజవర జగ
త్ప్రాణసంజాతుల బారిసమరి
సింధుభూవర దుస్సేన ధృష్టద్యుమ్న
రుక్మి శిఖండుల రూపుమాపి
కేకయాధిప సుదక్షిణ నీల భగదత్త
విందానువిందుల వెల్లిఁబుచ్చి
తే. పౌండ్ర్య సౌబల యవన భూపాల ధృష్ట
కేతు బాహ్లికపౌత్త్రులఁ గీటడంచి
యుత్తమౌజు యుధామన్యు నుర్విఁ గూల్చి
మఱియుఁ దక్కిన శూరుల మారిమసఁగి. ||85||

వ. ఇవ్విధంబున సంవర్తసమయసముజ్జృంభమాణకుంభీనస
రాజకటకచటులనిటలతటశిఖిశిఖాసంకాశజ్వాలంబై ప్ర
ళయకాలప్రచండమార్తాండమండలవిడంబివిస్ఫులింగ
భయంకరంబై కల్పాంతప్రవర్ధమానబృహద్భానుజిహ్వా
సంహతి దుర్నిరీక్షంబై పుష్కలావర్తకాది మహాంభోధర
సంభూతనిర్ఘాతజాలబంధురధ్వానానూనస్వానముఖరిత
బ్రహ్మాండంబై కాలకూటంబులీల సంస్పృష్టరాజశేఖర
కంఠంబై బడబానలంబుచందంబున నపహృతవాహినీనాథ

జీవనంబై వర్షాకాలంబుతెఱంగునఁ బ్రవర్ధితక బంధంబై
భగవదవతారంబుచెలువున సంస్థాపితధర్మంబై పాటితరక్ష
శ్చక్రంబగు చక్రం బాక్రమించినఁ దత్సైన్యంబునం గెడ
యురథులును మఱియుసారథులును విఱుగుతేరులును
నొఱగుశూరులును డొల్లుమాతంగంబులును డ్రెళ్లు
తురంగంబులును నొరలుసవారులును బొరలుయోధు
లును గూలినపదంబులును రాలినరదంబులును జిదిసినశిరం
బులును జదిసినకరంబులును దునిఁగినమెడలును బెనఁగిన
తొడలును బగిలినబొమ్ములును నొగిలినయెమ్ములును
దరలుగుండెలును నొరులుకండలును జూర్ణంబులైన
గొడుగులును విశీర్ణంబులైన పడగలును నుగ్గైననానావిధ
శస్త్రంబులును దుత్తుమురైన తనుత్రాణశిరస్త్రాణంబులును
గూడి నెత్తురుటేరులం గలసి పఱచె నందు. ||86||

సీ. కీలాలవాహినీజాలంబు ప్రవహింప
నందంద వడి నోలలాడుఁ గొన్ని
తెగగలమాంసంబు తెట్టెల దిట్టలై
వేడుకఁగని పాతులాడుఁ గొన్ని
గజమస్తకంబు లక్కజముగాఁ జేపట్టి
యచ్చనగండ్లుగా నాడుఁ గొన్ని
సమరోర్విఁ బడియున్న శస్త్రఖండంబుల
ననువుమీఱఁగ వేటులాడుఁ గొన్ని
తే. భూమిపాలకభూషణంబులు ధరించి
మెఱసి దమవారిముందట ముఱియుఁ గొన్ని
యివ్విధంబున భూతంబు లెసక మెసఁగఁ
గ్రీడ సల్పుచుఁ జనియెఁ గిరీటితనయ. ||87||

వ. ఇవ్విధంబున భూతంబులు దిరుగ నంతకమున్న తనబలంబు
సుదర్శననివృత్తం బగుట ధర్మనందనుఁ డెఱింగినవాఁడు
గావునఁ గురుపితామహజ్ఞాతిబంధుమిత్రామాత్యుల
నానాదేశాగతరాజన్యులం గనుంగొనియెడువాఁడై రథం
బు డిగ్గి వచ్చి గాంగేయుం గనుంగొని మూర్ఛం జెంది కొంత
తడవునకుఁ దెలిసి కన్నీరు దొరుఁగ నతనిపాదంబులపై
వ్రాలి యిట్లనియె. ||88||

తే. అనఘ! స్వచ్ఛందమరణుండ పవనిఁ గల్గు
మగలకెల్లను మగఁడనఁ బొగడనెగడు
పరశురాముని గెల్చిన బాహుబలుఁడ
వైన నీవును బొలిసి తేమందు విధిని. ||89||

వ. అని శోకించి యచ్చటఁ బాసి గురుకృపాశ్వత్థామకర్ణదుర్యో
ధనాదులం జూచుచు నేగి యొక్కచో నిల్చి యందఱం
దలంచి యిట్లనియె. ||90||

సీ. సంగరోగ్రులు దివ్యశస్త్రాస్త్రనిపుణులు

గురుకృపాశ్వత్థామ లరిదిమగలు
ప్రకటదోర్బలులు బాహ్లికసోమదత్తభూ
రిశ్రవుల్ విపులకీర్తిప్రతాపు
లభియాతి శైల జంభారులు గర్ణ దు
ర్యోధన శోకుని శల్యులు దలంప
మార్తాండతేజులు మత్స్యకేకయ పాండ్య
పాంచాలదేశాధిపతులు మఱియు
తే. నఖిలవిశ్వంభరాఢ్యుల కధికు లిట్టి
వారలును వచ్చి చచ్చిరి పోర నా ని
మిత్తమయి యాయఘంబు నేమిట నడంగు
దైవమా యని చింతించుఁ దల్లడించు. ||91||

వ. ఇవ్విధంబునఁ గొంతప్రొద్దు దుఃఖించి యనంతరంబ యచ్చో
టు వాసి ముందఱం బరశుపట్టిసప్రాసముద్గరతోమర
గదాశూలభిండివాలకరవాలాదినానావిధాయుధ
శకలంబులపై నవయవభేదంబు లెఱుంగరాక కూలిన
కాల్బలంబులకు నెడగలిగిపోవుచుఁ గేతనచ్ఛత్రచామర
ధనుర్బాణరథతురంగసారథిసమేతంబుగా సమసిన రథిక
వరులకు నీసడింపుచు రాహుత్తసహితంబుగాఁ గుప్పలు
గొనఁబడిన గుఱ్ఱపుఁదిట్టలకు నోసరిల్లుచు మావంతులతోడఁ
బీనుంగులైన యేనుంగులకు నోహటింపుచుఁ జని యచ్చట
భీమసేనునిఁ దద్వామదక్షిణపార్శ్వంబులఁ ద్రెళ్లినకవలనుఁ
గని యొల్లంబోయిన యుల్లంబున మూర్ఛిల్లి యెట్టకేలకుఁ
దెలిసి పేరుపేరున నిట్లని విలపింపందొడంగె. ||92||

సీ. దుర్యోధనుండు బద్ధునిఁ జేసి ముంప నా
నదినుండి వచ్చిననాఁటిశక్తి
మమ్ము లాక్షానివాసమ్మునఁ గీడు చెం
దకయుండఁ దెచ్చిననాఁటిశక్తి
వనమధ్యమున హిడింబుని యుద్ధమునను బ్రా
ణములను గొన్నట్టి నాఁటిశక్తి
విక్రమంబున నేకచక్రమున బకదా
నవు జీరివైచిన నాఁటిశక్తి
తే. యెవ్విధంబున
మడఁగె నేఁ డెం దడంగె
నేతెఱంగున డాఁగె నేఁ డెచటి కేఁగె
హా మదేభాయుతత్రాణ హా గదాప్ర
వీణ హా వీర హా జగత్ప్రాణతనయ. ||93||

తే. నకులసహదేవులార భండనపటిష్ఠు
లార సౌందర్యలక్ష్మీకుమారులార
పోయితిరె మీరు నేఁడు నాపొందు విడిచి
యంచు విలపించు నలుదిక్కు లాలకించు. ||94||

తే. మఱియు భీమాత్మసంభవు మానసమునఁ

దలంచి యంతంత నార్తనాదంబు నిగుడ
నేడ్చె నది విని భూతంబులెల్ల నడలె
మృగసమూహంబు పక్షులు మేఁత లుడిగె. ||95||

చ. ఇవ్విధంబున రోదనంబు చేయుచుఁ గొన్నియడుగులు నడచి
చతుర్థనుం గనుంగొని పుడమిం బడి యిట్లనియె. ||96||

క. నినుఁ గావఁ బూని యర్జునుఁ
డనిఁ దనశౌర్యంబు నెఱపి హరిచేఁ దెగెఁ గుం
డినవాథ, యిట్టిభాగ్యము
గనఁజాలఁగనైతి నెంత కలుషాత్ముఁడనో. ||97||

వ. అని నివ్వెఱపడి నిట్టూర్పు నిగిడించి లేచి తత్పురోభాగం
బున నున్న యర్జునుని నతనిముందు నున్న శల్యుని నతని
పార్శ్వంబులఁ గూలిన యుత్తమోజయుధామన్యులను
దేఱిచూచి దుఃఖాక్రాంతస్వాంతుండై దానిచెంగటం బడి
యున్న యన్నరుకళేబరంబు డగ్గఱం జని తచ్ఛిరంబు తన
యంకతలంబున నిడుకొని నెమ్మనంబునం గ్రమ్మిన యుమ్మలి
కంబు పెంపున రిమ్మగొని సొమ్మసిలి యమ్మహీతలంబునం బడి
పెద్దతడవునకుఁ గ్రమ్మఱఁ దెలివొంది కన్నీరు దొరుఁగ
నిట్లనియె. ||98||

సీ. ద్రోణుశాసనమున ద్రుపదుఁ దెచ్చినయట్టి
నీభుజావిభవంబు నేఁ డడంగె
నంగారపర్ణుని భంగపెట్టినయట్టి
నీదివ్యశక్తి దా నేఁ డడంగె
దారుణమత్స్యయంత్రం బేసి మించిన
నీశరాసనవిద్య నేఁ డడంగెఁ
బాంచాలికై మహీపాలుర గెల్చిన
నీవిక్రమస్ఫూర్తి నేఁ డడంగె
తే. హా సరోజాతవైరికులావతంస
హా జితోద్దండపరిపంథిరాజహంస
హా మహాశౌర్య హ సురాహార్యధైర్య
హా జయదీర్వ హా హరిహయకుమార. ||99||

వ. అని పనవి రోదనంబు సేయుచున్న యమ్మేదినీనాథుదైన్యా
తాపంబులు విని బలభద్రసాత్యకులు కృష్ణునిపాలికిం జని
సాంత్వనవచనంబుల నిట్లనిరి. ||100||

చ. వనజదళాక్ష! యింద్రసుతువాహిని గాల్చిన పోటిలో మెఱుం
గొనరు తెఱంగునన్ నిలిచి కుందుచు నొక్కఁడు విన్నవారికి
న్మన మెరియంగ బాంధవసమాజము మాటికిఁ బేరు గ్రుచ్చి యొ
క్కనితల మ్రోలఁ బెట్టుకొని గద్గదకంఠము మీఱ నేడ్చుచున్. ||101||

వ. నీచక్రంబునకుఁ దప్పియున్నవాఁ డెవ్వఁడో దెలియఁడు. ||102||

క. అని చూడుమనిన వారల
కనియె దనుజారి యేడ్చునాతఁడు యమనం
దనుఁడు ధనంజయశిర మది
మన మరుగుద మతనియడలు మాన్పఁగవలయున్. ||103||

వ. అని యాసంకర్షణసాత్యకులుం దానును రథారూఢులై
కదలి యాత్మసేనామధ్యంబున మాతంగతురంగాదిచతు
రంగబలసమేతులై భూతలంబునం బడిన ప్రద్యుమ్న
సాంబసారణాదికుమారుల ననిరుద్ధయుద్ధవాక్రూరచేకి
తానకృతవర్మగదాదియాదవవీరులం గనుంగొనుచు
శోకవ్యాకులితమనస్కులై చని పాండవబలంబు దఱిసి
పోవుచుఁ గృష్ణుండు వారల కి ట్లనియె. ||104||

సీ. ఇతఁడు గంగాసూనుఁ డీతఁడు కుంభజుఁ
డీతఁ డశ్వత్థామ యితఁడు కృపుఁడు
ఈతఁడు రాధేయుఁ డీతఁడు సైంధవుఁ
డితఁడు దుర్యోధనుఁ డితఁడు ద్రుపదుఁ
డితఁడు దృష్టద్యుమ్నుఁ డితఁడు శిఖండి యి
తఁడు పాండ్యనాథుఁ డితఁడు వరాటుఁ
డీతఁడు హైడింబుఁ డీతఁడు భగదత్తుఁ
డితఁడు సుదక్షిణుఁ డితఁడు నీలుఁ
తే. డితఁడు కాంభోజనాయకుం డితఁడు యవనుఁ
డితఁడు శిశుపాలనందనుఁ డితఁడు రుక్మి
యితఁడు వడముడి యితఁడు బాహ్లికసుతుండు
ఈతఁడు తదాత్మసంభవుఁ డితఁడు శకుని. ||105||

వ. అని మఱియు నకులసహదేవాదులఁ బేరు పరం జెప్పుచుఁ
బాడరియున్న పార్థుతేరు చేరం జని రథంబు డిగ్గి నిలిచిన. ||106||

చ. తనతొడమీఁదనున్న విబుధప్రవరాత్మజునుత్తమాంగ మొ
య్యన యరదంబుమీఁద నిడి యాహరిపాదములందు వ్రాలి లో
చనముల నశ్రుపూరము వెసన్ బ్రవహింపఁగ దీనభావ మా
ననమున నంకురింప యమనందనుఁ డాతనితోడ నిట్లనున్. ||107||

ఆ. అఖిలభూతసముఁడు నపవర్గదాయకుం
డంబుజాతనేత్రుఁ డనుచుఁ బలుకు
మాట దప్పకుండ మాధవా ననుఁ జక్ర
కోటిఁ ద్రుంచి వీరిఁ గూడ నంపు. ||108||

వ. అనిన బలభద్రసాత్యకిసమేతుండై యప్పద్మలోచనుండు
నట్లు పరిదేవనం బొనర్చి తనకుఁ దాన యూఱడిల్లి యతని
మాఱార్చుచుండ వెండియు నతం డిట్లనియె. ||109||

ఉ. తమ్ములు రాజులుం దెగినదానికి నీగతి నిల్వ లేక శో
కమ్మున నుంటగాదు తనుఁ గావు మటంచుఁ జతుర్థనుండు త్రా

సమ్మున నన్నుఁ జేరె మనుజప్రభుఁ డంచును నిట్టివానిఁ జ
క్రమ్మున కప్పగించి తిఁకఁ బ్రాణము లేటికి నాకు మాధవా. ||110||

క. అని కరుణ పుట్టఁ బల్కెడు
మనుజేంద్రునిమీఁదఁ గృప నమర్చినచూడ్కుల్
కొనసాగ నినిచి హస్తం
బున నిమిరి యతని కపుడు విభుం డి ట్లనియెన్. ||111||

ఉ. ఇంత దలంక నేల ధరణీశ్వర యీ రణభూమిఁ బడ్డ భూ
కాంతులలోన నొక్కరుని గ్రక్కున నిచ్చెద వేఁడుమన్న నా
యంతకనందనుండు వినయంబున హస్తయుగంబు మోడ్చి దై
త్యాంతక యీచతుర్ధనన్నృపాగ్రణి నిమ్మన నాతఁ డిట్లనున్. ||112||

క. గురు కృప భీష్మాశ్వత్థా
మ రాజరాడ్భీమపార్థ మాద్రేయ దివా
కరసుత ఘటోత్కచాదులు
హరివిక్రము లుండ నితని నడుగఁగ నేలా. ||113||

వ. అనవుడు ధర్మనందనుండు కృష్ణున కిట్లనియె. ||114||

సీ. సకలరాజన్యచారుకిరీటఘృష్టపా
దద్వంద్వుఁ డగుసుయోధనునికంటె
మత్ప్రాణసములు భీమప్రతాపులునైన
మరుదుద్భవాదిసోదరులకంటె
పరమపుణ్యులు కృపాపరులైన కర్ణగాం
గేయగురుద్రోణికృపులకంటె
బలవంతులగు మత్స్యపాంచాలకేకయ
పాండ్యాదివిశ్వభూపతులకంటె
తే. నిష్ఠుఁడై నట్టి కుండినాధీశు నిమ్ము
చాలు నిదియె సమస్తవిశ్వంభరాధి
పత్య మిచ్చుట యేరికిఁ బడయరాని
బ్రహ్మపదము నొసంగుట పద్మనాభ. ||115||

వ. అనవుడు నప్పరమేశ్వరుం డిట్లని యానతిచ్చె. ||116||

తే. సర్వభూతదయాపర సత్యసంధ
రాజపూజితపదపద్మ రాజతనయ
శోభనాకార నీచిత్తశుద్ధి కాత్మఁ
జాల మెచ్చితిఁ గుండినేశ్వరునితోడ. ||117||

క. జీవించుఁగాత మత్కృపన్
జీవాతువు గాఁగ నుభయసేనలు నిపుడే
దేవాధిప శంకర వా
ణీవల్లభు లాత్మలోన నివ్వెఱఁగందన్. ||118||

ఆ. అని యతండు పల్క నఖిలజనంబును

మిగుల నిదురఁబోయి మేలుకొన్న
చెలువ మామతింపఁ జెక్కు చెమర్పక
లేచె నపుడు సవ్యసాచితనయ. ‖119‖

వ. అంత. ‖120‖

క. నరనాథాగ్రణి వినుమా
బరవసమునఁ జచ్చుటయును బ్రతుకుటయు మదిన్
బరికింపక రోషంబున
దురమునకును నుభయబలముఁ [10]దొడరుడు నంతన్. ‖121‖

క. హలధరుఁడు ధర్మజుండును
బలమున కడ్డంబు వచ్చి బ్రతికినచందం
బుల విప్పి చెప్పఁ దిరిగెన్
నలివాక్షునిమహిమఁ దమమనముల బొగడుచున్. ‖122‖

వ. ఇవ్విధంబున నజాతశత్రునకుఁ బ్రియంబుగా నుభయ
సైన్యంబులకుఁ బ్రాణంబు లొసంగిన సకలలోకాధ్యక్షుం
డగుపుండరీకాక్షుని యక్షీణప్రభావంబునకు సమందానంద
కందళిత హృదయులై పురందరాదిబృందారకులు మందా
రాభినవప్రసూనవర్షంబులు గురియించిరి సిద్ధవిద్యాధరా
దులును గిన్నరకింపురుషాప్సరోజనంబులును గీతనృత్యా
వాద్యంబుల సంతసించి రట్టియెడ సుయోధనాదిధార్త
రాష్ట్రులును యుధిష్ఠిరాదిపాండవేయులును ద్రుపదవిరా
టాదినానాదేశాధీశ్వరులును గాంగేయుండు మున్నుగాఁ
దమతమసైన్యంబులు గొలువ నరుగుదెంచి రథంబులు డిగ్గి
యద్దేవునకుఁ గృతప్రణాములై నిలిచి యనంతరంబ
విజ్ఞాననిధి యగు నా దేవవ్రతుండు కృతాంజలియై యిట్లని
స్తుతించె. ‖123‖

దండకము. శ్రీ కామినీమానసాంభోజమిత్రాదళత్పద్మనేత్రా
రిపువ్రాతజైత్రా మునిస్తోత్రపాత్రా సదానందయోగీంద్ర
సన్మానసారామచైత్రా మహాఘౌఘవల్లీలవిత్రా జగజ్జాల
రక్షావిధాదక్షదక్షాత్మజానాథవంద్యా సముద్రంబులన్
బుద్బుదవ్రాత ముద్భూతమై పొల్చి తన్నీరమధ్యంబునన్
లీనమైపోవురీతిన్ సరోజాతగర్భాండముల్ నీప్రభావం
బుచే నుద్భవించున్ జెలంగున్ మడంగున్ ముకుందా
భవద్రోమకూపంబులం దత్పయోజాతగర్భాండసంఘంబు
వాతాయనాయాత యాతాణుజాతం బనన్ బొల్చు నం
దొక్కబ్రహ్మాండమధ్యంబునన్ రాజసుల్ తామసుల్ సోమ
రుద్రాజముఖ్యుల్ జగన్నాయకా తావకానంతకల్యాణ
లీలాగుణశ్రేణిలో నొక్కఁడైనన్ యథార్థంబుగా బుద్ధి
నీక్షించి వర్ణింపఁగా శక్తుఁడే భక్తవశ్యా పయఃపూరసం
పూరితానేకకుంభాంతరద్యోతమానేందుబింబాకృతిన్
బెక్కుదేహంబులం దాల్చియున్ భిన్నమార్గంబులం దోఁచి

నీ వద్వితీయుండవై యుండు దీశా భుజాచక్రధారావినిర్భిన్న
రక్షఃకులాధ్యక్షకంఠా నృకంఠీరవా మేదినీనీరతేజోనభ
స్వద్వియత్స్వాంతచిద్బుద్ధ్యహంకారసంఘంబుచే నీప్రపం
చంబు గావించి [11]తద్వ్యాఢసూక్ష్మాకృతిం బొల్చు దేహంబుల
న్నిత్యపూర్ణుండవై యుండియుం [12]చ్ఛరీరంబు జీవాకృతిన్
నీవిశేషంబు చింతింపఁగా శక్తి లేకుండి నీమాయ గీలించినన్
గామినీపుత్త్ర హేమాదిసంపద్విశేషంబులం జొక్కి నిక్కం
బుగా నమ్మి నెమ్మిన్ భవత్పాదపంకేరుహధ్యానమున్ మాని
గర్వంబునం బర్వి మూఢాత్ములై చచ్చుచుం బుట్టుచున్ సద్గతిం
గాన రంభోజపద్మాధిపా యందులోఁ గొంద ఱత్యంతయుక్తా
త్ములై సుందరీనందనస్వర్ణసంఘంబుల న్రోసి కాంతారముం
జేరి యాధారలింగస్ఫురన్నాభిహృత్తాలు మూలాది
కాధోముఖవ్యాప్తచక్రంబులన్ సంతతాఖ్యాసలీలాపటు
త్వంబున న్మీఁదుగాఁ ద్రిప్పి యాధారశక్తిం బ్రకాశింపఁగాఁ
జేసి బాహ్యేంద్రియద్వారముల్ మూసి వాతాగ్నులం
గూర్చియు న్మధ్యమార్గంబుచే నూర్ధ్వసంచారులై మీఱఁ
గాఁ జేయుచుం జిత్సుధాపానకేళీరతిం జెందుచున్ నిన్ను నా
నందరూపంబుగాఁ జూతు రాజన్మశుద్ధాత్ములై కొందఱార్యుల్
దుదిం గామ్యకర్మంబులన్ మాని యేదేవతాభక్తియు న్డించి
యేమంత్రసంసక్తియున్ లేక దంభంబు గామంబు లోభంబు
క్రోధంబు మోహంబు మాత్సర్యమున్ దవ్వుగాఁ ద్రోచి నీ
చిహ్నముల్ బాహుయుగ్మంబులం బూని నీదాసభావంబు
నిక్కంబుగా నాత్మలోఁ బట్టి నీనామసంకీర్తనల్ జిహ్వఁ
గీలించి నీపాదతీర్థంబు నిత్యంబునుం గ్రోలి నీభుక్తశేషంబు
భక్షించి నీదాసవర్గంబుతోఁ గూడి క్రీడించి సత్కర్మముల్
నీకు సంప్రీతిగాఁ జేయుచున్ ధన్యులై మించి నీసన్నిధానం
బునం దెప్పుడున్ నిత్యసౌఖ్యంబుతో నుందు రంభోధి
శాయీ సరోజాతగర్భు న్విచిత్రంబుగా మూర్ఛ నొందించి
తద్వక్త్రపద్మస్థవేదంబులం గొన్న విన్నాణి యున్నట్టి యం
భోధిలోఁ జొచ్చి దాఁగున్న యాసోమకుం జోరమీనా
కృతిం బట్టి కట్టల్కతోఁ జంపి యావేదముల్ బ్రహ్మమోదం
బునం బొందఁగా నియ్యవే దుగ్ధవారాశిమధ్యంబునన్ మంద
రానగంబు మీఱంగఁ గవ్వంబుగాఁ జేసి భోగీశ్వరుం
ద్రాడుగాఁ జుట్టి దేవాసురుల్ మచ్చరం బెచ్చఁగాఁ ద్రచ్చుచో
నగ్గిరీంద్రంబు పాథోధిలోఁ [13]గ్రుంగినన్ గచ్ఛపస్వచ్ఛరూపం
బునం దద్ధరం బుద్ధరింపన్ ధరన్ మోసి దేవాలికిం బ్రాపు
గావే ధరామండలం బెల్ల యుద్దండకేళిన్ హిరణ్యాక్షుఁ
డక్షీణదోర్విక్రమారంభుఁడై చాపచందంబున జుట్టి పాతా
ళలోకంబున న్నిల్చినన్ ఘోరదంష్ట్రాకరాళోగ్రభూదార
లీలావతారంబున న్వైరిదైతేయునిం జించి చెండాడి సర్వం
సహా కామినిం [14]గొమ్మున న్నిమ్ముగా నెత్తవే మత్తవేదండరీతిన్
మదోద్రిక్తుఁడై యుగ్రదైత్యుండు పుత్త్రుం బరీక్షించి నీ
దేవునిన్ స్తంభగర్భంబునం జూపుమా యంచుఁ దా నుక్కు
కంబంబు వ్రేయర్ మహాక్రోధరంహంబునన్ శ్రీనృసింహా

కృతిం [15]బేర్చి యద్దానవేంద్రున్ నఖాగ్రంబులన్ జీఱవే
మీఱి లోకత్రయిం బాదపద్మంబుల న్మట్టి వైరోచనిన్
నాగలోకంబునన్ ముంపవే త్రెంపవే సర్వరాజన్యకంతా
నలిం జండబాహకుఠారోగ్రధార న్వడిన్ జామదగ్న్యుం
డవై పెంపుమీఱ న్నిలింపారియైనట్టి యాలోకవిద్రావణు
న్నిర్జితైరావణున్ రావణుం బుత్త్రమిత్త్రాదియుక్తంబుగా
భానువంశాబ్ధిరాకాసుధాంశుండవై త్రుంపవే బాహు
శక్తిన్ బ్రలంబాదిదుష్టాత్ములం గొట్టి కాళింది నుద్దండ
లీల న్విభేదింపవే రౌహిణేయుండవై దానవుల్
భీకరాకారులై లోకజాలంబు గారింపఁగా వారి
[16]నిర్బంధులంగా మహాశైలకోదండుచే [17]పట్టి గెల్పించి మున్
మించవే కల్కిరూపంబునన్ దేవ నీమోము దిక్పాలురున్
వహ్నియు, న్నేత్రముల్ చంద్రసూర్యుల్, శ్రుతుల్
దిక్కులున్, భూమి గర్భంబు స్వేదంబు పాథోధు, లుఛ్వా
సనిశ్వాసముల్ వాయువుల్, శైలముల్ శల్యముల్,
రోమముల్ వృక్షముల్, నాభి యభ్రంబు శీర్షంబు స్వర్గంబు
భార్యల్ ధరిత్రీరమాకామినుల్ పార్శ్వయుగ్మం బహో
రాత్రములో గాఁగ విశ్వాత్ముడై పొల్చు నీమోమునన్
బ్రాహ్మణుల్ బాహులన్ రాజు లూరుప్రదేశంబునన్
వైశ్యు లంఘ్రిద్వయిన్ శూద్రులుం బుట్టిన న్వారికిన్ ధర్మ
మార్గోపదేశంబుగా వేదశాస్త్రమ్ములం జేసితౌ నీశ నిన్ను
న్నుతింపంగ నే నెంతవాఁడన్ జడుండ మహాహీన
చిత్తుండ మత్తుండ నన్నుం గటాక్షింపుమీ భక్తమందార
వేదాంతసంచార భవ్యప్రకారా నమస్తే నమస్తే నమః. ||124||

వ. అని బహుప్రకారంబుల వినుతించు నప్పరమభాగవతో
త్తము నయ్యాదవనాయకుండు మృదుమధురభాషణంబుల
నాదరించి ధర్మజభీమదుర్యోధనాదులను సకలరాజన్యు
లం దత్తదుచితప్రకారంబుల సంభావించి చిన్నవోయి
యున్న యర్జునుని జేరం దిగిచి యాలింగనంబుఁ జేసి హృద
యానందంబుగా గౌరవించి చరణంబుల కెరఁగిన చతుర్థనుని
మన్నించి గాంగేయాదుల ద్వారకానగరంబునకు రానియ
మించి తత్తన్నివాసంబుల కనిచి బలభద్రుండును దానును
జతురంగబలపరివృతుండై నిజస్కంధావారంబునకుం జని
యథోచితంబుగా నుండి యమ్మఱునాఁ డుభయసైన్యంబులుఁ
గొలువ ద్వారకానగరంబునకుం జను నవసరంబున. ||125||

మ. బలము ల్ముందరఁ గాంచెఁ గాంచనమయప్రాసాదహర్మ్యాగ్రని
ర్మలగంధోత్కటకుంభధిక్కృతనభోమధ్యజ్వలత్తారకన్
లలితారామసదాత్తపల్లవలతాంతప్రోల్లసత్కోరకన్
కలుషాంభోనిధితారకన్ భటసమగ్రద్వారకన్ ద్వారకన్. ||126||

సీ. భవ్యప్రవాళసంబద్ధమందిరరోచు
లుభయసంధ్యారక్తి నోటుపఱప
హరినీలమాణిక్యహర్మ్యాగ్రశోభలు

దర్శక్షపాతమస్తతి జయింపఁ
జారువజ్రాంచితసౌధశృంగద్యుతుల్
పండువెన్నెలతోడ మెండుకొనఁగఁ
బద్మరాగోపలప్రాసాదకాంతులు
చండభానుప్రభఁ జౌకఁజేయ
తే. సంజ కడ లివి కృష్ణపక్షత్రియామ
లివ్వి శుక్లనిశీథిను లివ్వి దినము
లివ్వి యని బుద్ధిలోపల నేర్పరింపఁ
బద్మగర్భుండు నేరఁ డప్పట్టణమున. ||127||

సీ. అనవద్యవేదవేదాంగశాస్త్రాంభోజ
గర్భేరగేంద్రులై గణన కెక్కి
యధికకోదండవిద్యాభీమభార్గవ
రామదాశరథులై రాశి కెక్కి
నానానిధానరత్నవ్రాతగుహ్యకే
శ్వరసింధురాజులై వాసి కెక్కి
రణరంగరిపుసంహరణక్రియాజంభారి
బలభద్రులై చాలఁ బ్రణుతి కెక్కి
తే. యజ్ఞము లొనర్చి శత్రుల నడటడించి
వృద్ధి జీవనమున మించి విప్రసేవఁ
జేసి చెలఁగుదు రప్పురసీమ ధరణి
సురలు రాజులు వైశ్యులు శూద్రవరులు. ||128||

క. నిరుపమసుధామయములై
పరమోన్నతిఁ జెంది మధ్యభాగవినీల
స్ఫురదురుచిహ్నాంటులచే
సరసతహర్మ్యములు చంద్రసామ్యము దాల్చెన్. ||129||

సీ. కరికుంభములఁ బోలి కందుకంబుల నేలు
నున్ననివట్రువచన్ను లమరఁ
గలువఱేకుల మీఱి జలచరంబులఁ గేరు
తిన్ననినిడువాలుఁగన్ను లమర
నళులకైవడిఁ బొల్చి హరినీలముల గెల్చు
కప్పున గిరికొను కొప్పు లమరఁ
గుందనంబు హరించి క్రొమ్మెఱుంగుల మించు
మేలిమిఁ దగు [18]బొదమేను లమర
తే. మెలఁగుదురు ముద్దుఁబలుకులు దొలఁకుకలికి
మొలకనగవుల వెన్నెలతళుకు చిలుక
నలరుదురు లీల రతిపతినైన మిగుల
వలవఁగాఁ జేయనేర్చిన వారసతులు. ||130||

చ. ప్రవిమలలీలఁ దద్వనవిరాజితకేళి మహీధరాగ్రవ
జ్రవిపులపద్మరాగరుచిజాలము లెల్లపుడున్ జెలంగుచుం
గువలయపద్మసంహతులకు న్మది హెచ్చును గుందు లేని యు
త్సవ మొనరింప డెందమున సంశయ మంది కృశించె జక్కవల్. ||131||

చ. హరియును గుంభసంభవుఁడు నాగ్రహ మెత్తి ధరాధరంబులన్
శరధుల నుద్ధతిం గొన మనంబునఁ జూచిన భీతి నొంది ద
ద్ధరముఁలు వార్ధులున్ హరిపదం బొగిఁ జొచ్చి భయంబు దక్కి ని
ల్చురమణ సాలము ల్పరిఖలు గనుపట్టె మహోజ్జ్వలాకృతిన్. ||132||

వ. అది మఱియును. ||133||

సీ. కకుబంతవిశ్రాంతగందేభములజోడు
కోడెలో యన నొప్పుకుంజరములుఁ
గమలాప్తరథతురంగంబులపిల్లలో
యనఁ బొలుపొందు భవ్యాశ్వములును
సౌరమాఘవనకౌబేరరథంబుల
యాకృతిఁ గనుపట్టు నరదములును
శౌర్యతిరస్కృతచండకంఠీరవ
ఘోరపరాక్రమవీరభటులుఁ
తే. గలిగి పదభీషణాకృతిఁ జెలఁగి నిత్య
కాహళీవేణుడమరుఢక్కాముురజక
దుందుభిమృదంగశంఖదుత్తుంభడిండి
మధ్వనిశ్రేణి దిశలు గ్రమ్మఁగఁ దనర్చు. ||134||

తే. అమితతేజోమయంబైన యప్పురంబు
మెఱయుఁ గైవారమై తగుపరిఖతోడఁ
బరిధి సంయుక్తమై పొల్చు పద్మమిత్ర
మండలంబును బోలి యఖండమహిమ. ||135||

సీ. పగడంపుఁగంబాలపైఁ గట్టినట్టి ర
త్నమణీనికరతోరణములచేతఁ
కర్పూరకస్తూరికావజ్రరాసులఁ
గనుపట్టు మేలియంగళ్లచేత
గందాన నల్కి ముక్తారంగవల్లికల్
గీలింపఁదనరు ముంగిళ్లచేతఁ
గాంచనదండసంకలితనానావస్త్ర
సమితిఁ జెన్నొందు సౌధములచేత
తే. విమలమణిజాలనీరాజనములచేత
ననుపమదశాంగధూపవాసనలచేత
నమితమంగళగీతవాద్యములచేతఁ
బుడమిలోఁ గడునొప్పు నప్పురవరంబు. ||136||

వ. కాంచి యబ్బలంబు చేరంజను నవసరంబున. ||137||

సీ. పరశుతోమరగదాపట్టిసశూలచా
పశరాఢ్యమౌ కాలుబలము నడచె
రమణీయవివిధచిత్రచ్ఛత్రకేతన
కాంతులఁ దగుశతాంగములు నడచె
నూపురకింకిణీనూతనక్వణనంబు

గడునొప్పు ఘనతురంగములు నడచె
దాన గంధాంధలుబ్ధభ్రమద్భ్రమరఝుం
కారనాదము మీఱఁ గరులు నడచెఁ
తే. దమ్ములును గర్ణుఁడును సోమదత్తుఁడును ద
దాత్మజుండును రుక్మియు యవనపతియు
నాదిగా భూమిపతులెల్ల నలమి కొలువ
రాజసము మీఱ నారాజరాజు నడచె. ||138||

వ. తదనంతరంబ యజాతశత్రుండు బాలశీతాంశురేఖయుం
బోని యంకుశంబు కేలం గీలించి మాణిక్యశాతకుంభమయ
ప్రకరచామరరమణీయఘంటానిగళభూషితైరావతకుల
సంభవచతుర్దంతదంతావళారూఢుండై నకులసహదేవు
లుభయపార్శ్వంబుల నిలిచి వింజామరలు వీవఁ బరిపూర్ణ
చంద్రమండలసమానపుండరీకంబు భీమసేనుండు పూన
నర్జునుండు తాంబూలకరండంబు ధరింపఁ జతుర్ధనుండు
మందమందానిలంబు సుడియునట్లుగా సురటి ద్రిప్ప సాంబ
సారణచారుదేష్ణబృహద్భానుభానుదేవభానువిందసునం
దనాదిహరికుమారవర్గంబు ముందట బలసి కొలువఁ సాత్యకి
గదప్రద్యుమ్నానిరుద్ధు లుత్తమాశ్వంబుల నెక్కి [19]పాయు
తొలంగు లొనరింప నుగ్రసేనుండును యుద్ధవుండును నక్రూ
రుండును చేకితానుండును గృతవర్మయు నాదిగాఁ గల
యాదవవీరులు భీష్మద్రోణకృపాశ్వత్థామల మున్నిడు
కొని పశ్చాద్భాగంబునం గొలిచి యేతేర ఘటోత్కచాది
రాక్షసవీరులు తమతమబలంబులతోడఁ బిఱుందరా వామ
దక్షిణభాగంబుల సామజంబు లెక్కి వచ్చు రామకృష్ణుల
తోడ నుచితాలాపంబు లాడుచుఁ బౌరపుణ్యాంగనలు రమ్య
హర్మ్యాగ్రములనుండి మంగళపల్లవలాజపుష్పంబులు చల్లి
దీవింప భూసురాశీర్వాదనాదంబును మంగళపాఠకగీతరవం
బును వందిమాగధజయధ్వానంబునుం జెలంగఁ గుంజర
ఘంటానినాదంబులు రోదోంతరాళంబు నిండ విజయభేరీ
మృదంగకాహళవేణుశంఖతమ్మటమురజఢక్క
హుడుక్కాదినానావిధవాజ్యధ్వానంబులు లోకాలోక
పర్వతంబున ప్రతిశబ్దంబు నిగిడింప నైరావతారూఢుండైన
దేవతాసార్వభౌముచందంబునం ప్రవేశంబు చేసె నంతక
మున్న యాయతంబు లయిన హర్మ్యప్రాసారంబుల బల
భద్రపుండరీకాదులు నానాదేశాగతరాజన్యులను భీష్మా
దులను విడియ నియమించి యక్రూరుమందిరంబున ననుజ
సమేతుండైన యజాతశత్రు నుంచి యఖిలబలంబులకు సకల
పదార్థంబు లొసంగుచుఁ గతిపయదినంబులు నిల్పి యొక్క
నాఁడు కృష్ణుం డుగ్రసేనశూరసేనవసుదేవపురస్సరంబు
గా భీష్మద్రోణాదిమాన్యులకును యుధిష్ఠిరాదిపాండ
వేయులకును సుయోధనాదిగాంధారేయులకును రాధే
యాదిమహాయోధవీరులకును ద్రుపదవిరాటాదినానా
దేశాధీశ్వరులకును ఘటోత్కచాలంబుసహలాయుధాది

రక్షోనాయకులకును జీనిచీనాంబరానర్ఘ్యరత్నాభరణ
తురంగరత్నచతుర్దంతదంతావళాదినానావస్తువ్రాతం
బులును వలయువారలకు దోరహత్తుగా నొసంగి యందఱ
ననిచి యందు నయ్యుధిష్ఠిరున కెఱిఁగించి యర్జునుం దన
యొద్ద నునుచుకొని సుఖం బుండె నంత. ||139||

సీ. అయ్యుధిష్ఠిరుఁడు భీష్మాదికౌరవవృద్ధు
లును ధార్తరాష్ట్రులు జనపతులును
దనతోడ నేతేర ననుపమసంతోష
భరితుఁడై ఖాండవప్రస్థమునఁ బ్ర
వేశంబు చేసె భూమీశులనందఱఁ
దమనాళ్ల నిలిపి సోదరులుఁ దాను
నిత్యసంతుష్టులై నిరతంబు బ్రాహ్మణ
పూజ సేయుచు మహాభూరిమహిమఁ
తే. గీర్తిసౌహార్దములు గడుపూర్తిఁ జెంది
యెపుడుఁ దనయందె నిలువంగ విపులశౌర్య
వీర్యధైర్యజనములతో విభవ మెసఁగఁ
జిరతరశ్రీల రాజ్యంబు సేయుచుండె. ||140||

క. అని శుకయోగీంద్రుం డ
య్యనిమిషరాట్పౌత్త్రునకు దయాపరుఁడై చె
ప్పిన వృత్తాంతము సంతస
మున సూతుఁడు శౌనకాదిమునులకుఁ జెప్పెన్. ||141||

శా. శ్రీమత్కాశ్యపగోత్రదుగ్ధజలధిశ్రీకామినీసోదరా
హేమక్ష్మాధరధీర బుద్ధిజితభోగీంద్రామరాచార్య సం
గ్రామోపార్జితభూరిభూవరసమగ్రప్రాభవా పన్నగ
స్వామి క్ష్మాధరకూర్మభూమిభరవాస్తవ్య స్వబాహార్గళా. ||142||

క. కృష్ణాంబికాకుమారక
కృష్ణాంఘ్రిసరోజయుగళకీర్తనసేవా
నిష్ణాత నిఖిలభువనచ
రిష్ణుసముజ్జ్వలయశఃపరిష్కృతమూర్తీ. ||143||

శ్రీవృత్తము. శ్రీరమణీవార సరసీరుహమదభ్రమర
శిష్టజనరక్షణమహీమం
దార జలజాతనయనాహృదయకైరవసు
ధాకర నదీవరగభీరా
వైరివసుధారమణవారణసమూహమృగ
వల్లభ నిలింపపతిభోగా
నీరజభవప్రణయినీకరలసత్కమల
నిస్సృతమరందనిభవాక్యా. ||144||

గద్యము. ఇది శ్రీమత్కౌండిన్యగోత్రపవిత్ర చరిగొండ తిమ్మ
నామాత్యపుత్త్ర సకలవిద్యాపారీణ శతఘంట సురత్రాణ

సుకవిజనవిధేయ ధర్మననామధేయప్రణీతం బయినచిత్ర భారతం బనుపురాణకథయందు సర్వంబును నష్టమా శ్వాసము.

సంపూర్ణము

1. సమరంబు భీమంబై
2. జతురక్షౌహిణీబలంబులుం
3. బలంబులతోడ
4. గంగానందనుం గాంచి యతనియనుమతి
5. సత్యసుతుఁడుం దోడ్తోడ నేతేరఁగన్.
6. పైఁ, బవిసమశాతశరము లేసి
7. బండ్రెండుడూపు
8. డలజడిఁ బొందునో యని తలంచి
9. రమ్మనుచుఁ బల్కి పారె
10. దొడరుటఁ గనుచున్.
11. తద్వ్యూఢసూక్ష్మాకృతిం బొల్చు
12. దచ్ఛరీరస్థజీవాకృతిన్
13. పాథోధిలో మ్రగ్గినన్
14. గొమ్మున న్నెమ్మితో నెత్తవే
15. బొల్చి
16. బౌద్ధావతారంబుచేతన్ మహాశైల
17. బిట్టు
18. నునుమేను లమర
19. పాయిపకళాయి